M. S. manuscrito, pergamᵒ. dios tratado con 585 hojˢ.

Regula moralis actione. Summa de conscientia.

Rotulata

De conscientia. P. Didaco Lopez.

Regula Moralium actionum Seu nostra de Conscientia.

Compendium Operis.

Satis ieiune rem hanc tradidit Sanctus Thom. 1. p. q. 111. art. 12. et 1. 2ª. q. 19. art. 3. 4. 5. et 6. cum tamen gravissimas contineat difficultates Aquinatis calamo et ingenio dignas, atque ut ego opinor, ab hoc uno tit. tota moralis Theologia pendeat; sed neque PP. RR. Societatis tetigerunt, aut tanta subtiliter distinxerunt, unde in alijs diminutis in alijs confusionem reperies, curabimus utrumque vitium declinare et singula, sicut dignitas nostra in tenuitate perspicue, exacte, plene quoque tractare, quod ut facilius assequamur universam huius materiae ad undecim quaestiones revocabimus; in quarum 1.ª De ijs disputabimus, quae spectant ad conscientiam in genere, in 2.ª de vi obligativa conscientiae. in 3. de conscientia recta, in 4. de opinione et conscientia opinante. In 5. de usu opinionum probabilium in genere, in 6. de usu opinionum probabilium in particulari, in 7. de usu opinionum probabilium in bellis gerendis, medicamentis aplicandis et sacramentis administrandis. In 8. de errore invincibili et conscientia invincibiliter errante. In 9. de errore vincibili et conscientia vincibiliter errante. In 10. de dubio et conscientia dubia. In 11. denique de scrupulis et conscientia scrupulosa, magnum opus et arduum (ut ad rem aliam dixit Augustinus lib. 1. de civitate cap. 1.) Sed Deus adiutor noster.

Quaestio Prima.

De ijs quae spectant ad Conscientiam in genere.

Sectio Prima.

Definitio Conscientiae, officia, et nomina.

Nunc una est apud res scientiae acceptio, ut videre est apud autores inferius referendos, qui cum de propria conscientiae divisione tractent. Primo non male definitur a Cornejo. 1. 2. q. tit. de. disp. 1. dub. 1. et a Thom. Sanch. lib. 1. in Decalogum cap. 9. num. 1. quam tamen non nullo silentio praeteriere, quae maiori veritate exceptioni arbitramur, narria sic faliciori calamo definitis opi-no Conscientia est proxima et immediata regula equi et iniqui credibilis praecise intimans quid hic et nunc faciendum, quid ve agendum sit. est conformis Paulo ad Rom. 1. Bart. Thom. 1. 2. q. 19 art. 4. Damasceno et aliis doctori.

Dicitur Regula equi et iniqui et quia ex illa dignoscit quantitas et magnitudo bonitatis et malitiae nostrarum actionum non aliter ac per mensuras malae longitudo, latitudo et profunditas dignoscuntur; tantum non credit in sectione malitiae inesse humanae operae. Quantum a conscientia deviat, tantum quoque dolere, quantum illi accedit dum modo absit culpabilis error.

Dicitur praeterea immediata et proxima, quia licet aeterna lex vitae et aliae inferiores regulae sint, tamen non sunt proximae et immediatae, sed remotae, ut recte P. Mercerius tit. de bonitate et malitia humanarum actionum d. 8. sect. 4. n. 8. Si non a conscientia separentur, et sine se accipiant nequeunt mensurare, dirigere, aut obligare, opus est conscientia proponat intimet, et aplicet, nec aliter vim exercent, quamvis deviis subsit.

Unde dicitur conscientia percipere praescribere, obligare, absolvere, mitigare, atque in summa, legis latoris officium agere non quia vere legifer sit, aut leges condat, sed quia tanquam legum index, et

publicat: pro obligar. sinsinuat, aut absolute intimat; Etenim cum dictat aliquid agendum ex lege praecipiente dicit praecipere, cum aliquid fugiendum ex lege prohibente dicit prohibere, cum adeo obligat, ut clamat dicit obligare, cum ab ea insinuat, dicit absolvere, cumque ex qualibet quadam equitate nos teneri enunciat dicit mitigare, ac denique aliquid praescribit tamquam medium utile ad implendam legem, dicit mitigare.

Testem ... iudicem Sacra pagina appellavit testem quidem quatenus pro nobis testificat, aut contra nos dicendo nos fecisse aut non fecisse aliquid Veluti Genesis 43. Non in conscientia nostra (inquiunt Ioseph fratres) quis posuerit eam pecuniam in marsupiis nostris. et 2. ad Corinth. 1. Gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae, quod in simplicitate, et sinceritate et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo. Unde Augustinus relatus cap. Cortodi .q. 3. dixit Quando Deus erit iudex alius testis, quam conscientia tua non erit inter iustum iudicem et conscientiam tuam. Vide Ecclesiastem c. 7. D. Thomam 1. p. q. 79. art. 13. D. Ambrosium in Apolog. David. Ac Rursus S. Augustinum lib. 2. contra Secundinum Manichaeum.

Iudicem, quatenus scientia fert declaratoriam aut absolutoriam nam Ut meditat Reginaldus in prax. lib. 13. n. 55. postquam per testimonium conscientiae aliqua esse facta constat per eiusdem iudicium examinant, et si a lege inveniant discordare accusant voluntatem, quam redarguit tamquam illorum auctorem ... illud Sap. 17. Frequenter occupat pessima redarguente conscientia Unde hac tristitia colligit ac inquietudinem, quae appellari solet remorsus ... elleganter describit ... S. Augustino in Psal. 37. dum ait, quisquis malus est in mala sua est torqueat necesse est, ipse enim est in poena sua quae torquet scientia sua.

Si vero inveniat exacte consonari legi deffendit et excusat unde pullulat voluntatis requiem appellatam consolatio, ait D. Paulus 2. ad Corinth. Gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae et ... S. Gregorius Mag. hom. 1. in Exequiele ... dicit ...
" semper tuta recurrere debemus ad minorem interiorem iudicem, quid enim
" dest si de laudent, et conscientia accuset! aut quid poterit obesse, si omnes
" derogent et sola conscientia deffendat. Vide cap. in Canibus 11. q. 3

Ingenue fateor dicto haec officia non tam esse conscientiae rigorose accepte, quale initio definivi, quam laxioris, et minus propriae

nam

testificari, aut iudicare de bene aut male factis est quid subsequens
dictamen practicum conscie. supponitque act. regulatas audiscit
danets ardula, uno verbo dicam, testificari aut iudicare de
factis operibus sunt actus speculativi, seu speculat. operis
practici conscia vero proprie accepta est iudicium practicum. -

Petes an dentur aliqua epitheta conscientiae: multa. dici
n. bona, pura, sincera, tranquilla et ex alia parte mala
inquieta, inquinata et cauteriata. bona quidem quatenus dictat bo-
num, et retrahit a malo: pura, quatenus facto examine re-
perit sine crimine; sincera quatenus sibi det divinam sim-
plicitatem intentionis in operat. tranquilla, quatenus nec agitat
scrupulis nec peccatorum morsibus laceratur. Mala quatenus
dictat malum, inquieta quatenus peracto examine scrupu-
lis pungit, aut peccatorum morsibus dilaniatur: inquinata qua-
tenus peccatorum fece invenit infecta, cauteriata quatenus
est corrupta et quasi adusta concupiscentiae ignibus sumpta
metaphora ex iis qui candente ferro cutis ex urit in perpetuam
peccati poenam et infamiae signum.

Sectio: 2ª

An conscientia sit aliquid extrans-

Putavit Origenes tom. 2. lib. 2 ad Roman. c. 2. pag. mihi
309: conscientiam esse substantiam spiritualem ab anima distinctam illique
tamquam pedagogum conscientiam associatam ut de melioribus moneat, et
de malis castiget, et arguat, quod si contumax et inobediens
sit, credit ab illa separari inque sententia interpretatur, illa
erunt duo in carne una, unum assumet et aliud relinquet. Sin-
gulare hoc placitum Origenis potius inter errores et deliria quam
inter opiniones credo numerandum: dicit. n. Iob. 27. Nec n. reprehen-
dit me cor meum et 1. Ioan. 3. si reprehenderit nos cor nostrum, quem
locum exponit Anacletus Pontifex epist. 1. ad omnes Ecclesias
et Ecclesiae PP. de conscientia favetque Ierem. 13. peccatum Iuda scrip-
tum est stylo ferreo in pectore cordis eorum, hoc est conscientia interprete Theo-

cui

cui subscribunt aliqui. q. conscientia intra cordis abdita existit, et non est aliquid extra nos.

Quod si dixeris hic S.S. testimonium duntaxat loqui de conscientia late accepta non de propria, cuius non est reprehendere male facta, sed dictare male facienda non licere, neque scribere commissa scelera, sed ne fiant prohibere, non dissentio. Sed hac via impugnant et expugnant Origenem indifferenter loquentem de utraque conscientia, ut planum est ex officiis supra dicto Rectore conscriptis, et ex tota serie textus. Videat ubi legis allegavi non peremptorie sed attente pergens quod alia loca sunt, quae loquuntur de conscientia rigorose accepta, ne deerunt qui illud Pauli ad Rom. 2. ipsi sibi sunt lex, intelligant de hac conscientia.

Verum hanc auctoritatem recipimus tantum ad hunc loquentem de conscientia propria praecisa, ablata, hoc est non intellecta quavis alia substantia et entitate extrinsecus adveniente dat in alia conscientia q. haec non est in alia aliqua substantia, vel entitas extrinsecus adveniens. Antecedens probo (i.e. non aperta consequentia) conscientia si extra entitatem existit in alia immortalitate proxima regula equitatis iniquitatis intimans quid dicendum nunc fugiendum etc aut appetendum, cum nulla regula sit conscientia q. maior facile ostendo quod existit iudicium practicum totum illud perscribens.

Probatur 2°. Absque conscientia nequit dari peccatum ut nemo negat, et ipse Origenes fatetur lib. 7. in epist. ad Rom. c. 3. fol. 320. Sed absque illa substantia rectrice et quavis alia extra, potest dari peccatum. q. et conscientia minor probatur, quia posito dictamine practico de turpitudine et inhonestate actionis, peccatum erit illam exercere, quamvis nihil existeret aliud extra. ergo absque illa substantia rectrice et quavis alia extra, dari potest in alia conscientia atque ideo haec erit intra.

Probatur 3. viceversa secluso dictamine practico, nec an in se teneat non datur conscientia quamvis cum qua existat illa substantia. ergo non est conscientia substantia illa. Probatur antecedens nam secluso practico dictamine non constat alicui quid agere aut quid fugere debeat q. haec est illi intima, et proxima regula humanae actionis, quae est conscientia.

Obiicit Origenes i. conscientia respondit alia non respondet, in-

di-

dicat hoc non iudicat, contra illud. Si conscientia non respondeat nos fiduciam habemus apud Deum. quia conscientia est aliud ab anima, in super, et extra nos: vera quoque propositio consequens, probo quia alioqui anima responderet, ut supponimus et non respondendo, iudicaret, et non iudicaret, cum respondere et iudicare sit actus superioris et nequaquam ipsa, neque aliquid intra hoc existens sit ipsa superius.

En Origenes loquitur de conscientia improprie accepta. propria non respondet, sed intimat quid respondeat quare dato anti [illegible] ... respondendi, aut iudicij est actus superioris, et homo dicitur sibi ipsi respondere arguere et iudicare contra illud proverbiorum 18. Iustus prior est accusator sui. et Pauli 1. ad Corinth. 11. Si nos metipsos diiudicaremus non utique iudicaremur: nec tamen idem est seipso superior. Itaque munus respondendi non est in conscientia per munus iurisdictionis aut dominativae potestatis, sed per munus representativum criminum et commissorum scelerum. Unde homo erubescit, et anima confundit.

Obiectio 2. in forma Origenes conscientia est una et eadem apud omnes nationes, sed nihil est intra nos, quod sit idem apud omnes nationes, ergo conscientia est aliquid extra nos. Maiorem in qua sita est difficultas docuit Tertull. lib. 1. contra Marcionem, et ratio eadem probatur, quia lumen naturale idem est apud omnes, cuius officium dictare eadem, quia cum conscientia sit ipsum lumen naturale erit eadem apud omnes. Unde forsitan dixit Menander Mortalibus omnibus conscientia Deus est, quia Deus solus potest esse idem apud omnes.

Respondeo distinguendo maiorem est eadem specie aut genere concedo maiorem (et sic meo intelligit Tertullianus) est eadem in individuo aut numero nego maiorem, solum possunt conscientias esse similes, aut fere similes, quia quae contra lumen naturale sunt dictant esse fugienda et illi conformia amplectenda, quod ipsum dixero de lumine naturali, quod quomodo non dispueo an distinguatur a conscientia (ut dicetur inferius) distingui esse sit specie, aut genere idem non numero, aut dicat Origenes nunc illa subita, quam appellat conscientia existat simul, et eodem tempore ubique rubore et agrestibus et [illegible] in remotissimis orbis angulis, et seu nutriris.

Sectio 3.

Ad quam potentiam conscientia spectet ?

Statuimus supra dictis conscientiam esse aliquid intra nos, restat ex

examinemus, ad quam potentiam pertineat, utrum tamquam actus in appetitu, neque ad externos sensus, neque ad appetitum sensitivum, alias videtur potentiam corpoream pertinere, quod facile si opus esset ratione ostenderemus, quare de voluntate solum procedit controversia de potentiis spiritualibus voluntate et intellectu.

Henriquez quodlibet. 1. q. 23. relatus a Corduba lib. 2. questionarii. q. 1. de conscientia pag. mihi. 134. vers. propter hoc docuit pertinere ad voluntatem. Durandus in 2.° d. 39. q. 4. ex aequo revocat ad intellectum et voluntatem, verum ad solum intellectum pertinere testantur omnes. Ad hanc sententiam sic D. Thomas. 1. p. q. 79. art. 13. P. Granado (in 1. 2. controversia 2. de actibus humanis. tract. 12. d. 2. n. 2.) P. Sordonius tom. 1. suae theologiae moral. lib. 1. q. 9. c. 2. vers. definitio. P. Palao tom. 1. tract. 1. d. 1. puncto 1. P. Vazquez (1. 2. tom. 1. disp. 59. c. 1. n. 1. et 2. Cornejo ibidem tract. 2. in q. 19. D. Thom. d. 1. dub. 3. Montesino 19. q. 1. n. 2. Martinez. Laiman. Azor et alii.

Haec ultima sententia verissima est, ac mihi placet. Probatur 1.° quia conscientia est pars intellectus absque consortio voluntatis dans vel productiva conscientiae quae pertinet ad solum intellectum: antecedens probatur, quia dat vel productiva dictamini practici intimantis esse tale quid debeat amplecti. Deinde quia voluntas est potentia caeca inepta per se discernere inter bonum et malum, quod est proprium conscientiae et intellectus, teste Origine, tom. 2 lib. 6. in epist. ad Rom. c. 3. fol. 320. ergo ad intellectum, non ad voluntatem conscientia spectat. Probatur 2.° vel conscientia pertinet ad voluntatem tamquam actus vel tamquam habitus, vel tamquam potentia? nullo ergo modo potest mihi pertinere, ergo ad voluntatem nullo pacto pertinet. Maior sufficiente continet enumeratione. Minorem probo in 1.° non est habitus aut potentia, ut inferius ostendo, neque item actus neque vel bonus, vel malus, vel indifferens non bonus, quia iam supponeret ad illum conscientiam cui conformis esset: non malus; quia etiam eadem supponeret cui difformari debere ut malus esset: non denique indifferens quia licet nullus talis est actus secundum sententiam Thomae, sed est ineptus ut firmum est proxima regula humanarum actionum: siquidem non esset conscientia actus boni, quod conformes evaderent conscientiae indifferenti, licet quia difformes essent mali, siquidem nemo dubitat actum bonum esse difformem indifferenti, nec tamen ideo est malum.

3 Probant aliqui ex attributis conscientiae, actus proprium

est

è ἀρέσκειν testificari, iudicare; Hec autem ad intellectum spectant. Confirmantque ex Ecclesiaste 6. Sit conscientia tua. Et ex Paulo Ep. ad Rom. 14. de quo non discimus ex fide peccatum est Ubi nomine fidei intelliguntur conscientia Innocentius 3. in Concilio Lateranensi c. finali de praescriptionibus et 4. litera dictis est expositio D. Bernardus lib. de praecepto et dispensatione post medium S. Thomas S. Ambrosius S. Chrysostomus. Sive autem priori loci et fidei posteriori ad intellectum spectant quod non multum urgent Nec nec pro [illegible] Pauli certum militare quod conscientia late accepta [illegible] Paulus difficile exponi posset.

Sectio 4.

Argutiis Partis adversae satisfit.

Obiicit P. Enriquez attributa conscientiae sunt propria Voluntatis ergo conscientia pertinet ad illam non ad intellectum. Probatur ant. nam alteri [illegible] conscientia bona, quod conscientia bona conversatione sua. Et o 1. ep. Petri 3. conscientiam habentes bonam: et et mala 1. ad Timoth. 4. et ad [illegible]. Atqui esse bonam et esse malam sunt attributa propria Voluntatis eius [illegible] numeralitia. Sed nec omittas Respondisse potest, et intellectum appellari bonum in S. 5. ng Psal. 110. Dicitur intellectus bonus omnibus facientibus eum: Et Marc. 4. Incidit illi consilium bonum. atqui est mo dici per malum, quod si dixeris intellectum nominari bonum ad effectum; eadem Respondere non posse de conscientia.

Verum, ut et Dixismus, et Arbitrantur Doctores in propriis locis non capit conscientia pro narrata actionem immediate regula sed pro obiecto ipsis circa quod tendit. Sic est pro bonis spiritibus aut malis, ea ratione qua accipit cum dicimus penitentem totam suam conscientiam aperuisse confessario. Et teste S. Thom. 1. p. q. 79. art. 13. accepit Paulus ad Hebr. 9. inquit Sanguis Christi emundavit conscientiam nostram ab operibus nostris. Alia Solutio addit Moncesinus. Vide.

Obiicit 2. eodem obiectum conscientiae est bonum ad instigare et malum a quo deterreri. sed obiectum intellectus non est bonum neque malum. Sed verum ergo conscientiae ad Voluntatem pertinet non ad intellectum, eodem arbitrio pro bonis Scotistae formali beatitudine pertinere ad Voluntatem et non pertinere in [illegible]. Respondet Comitolus Ricci, Verum est bonum Sub ratione Veri, quopacto pertinet ad intellectum sub ratione boni, quo pacto pertinet ad Voluntatem, quin addit Moncesinus conscientiam non instigare

ad

ad bonum, pravum impellentis, qualiter voluntas, sed per modum pro-
ponentis.

Obiect. 3. nihil magis proprium conscientiae, quam esse re-
gulam humanarum actionum dirigere, et ordinare: atqui hoc
convenit voluntati, quia ad hanc pertinet conscientia. Minor quo-
ad priorem partem probatur ex D. Thom. tum alibi, tum
1. 2. q. 103. art. 1. ubi ait: voluntas est prima regu-
la et mensura qua mensurari debent humanae actiones quorum
posteriorem partem ostendit ex eodem 1. p. q. 107. art. 1. ubi docet
unum angelum per suam voluntatem ordinare ac dirigere scientiam respec-
tu ad alium.

Respondeo negando minorem ad probationem dico voluntatem
non esse regulam immediatam seu proximam et formalem, sed remotam
primariam et radicalem. Conscientiae autem proprietatem (potius dixe-
ro proprium essentiale) esse immediatam proximam et immediatam regulam non-
aliunde. Dixi voluntatem esse regulam remotam regulam
quia nisi per conscientiam actus proponat, haud dirigere po-
terit, seu regulare: imo est principium voluntatis quod est
alia prior regula formalis in ipso quod est neque iudicium
practicum.

Ad illud de locutione angelica facile dixe-
ris sanctum Thom. usurpari verbum dirigere pro de-
terminare intendere, aut dictare, non pro intimare operationes
scientiae voluntati proponere aut regulare, quod conscientia ad-
modum proprium: nec opus est misceamus alia de lo-
cutione angelorum cum hic abunde solvatur obiectio. Vi-
deat curiosus P. Molina. 1. p. in materia de Angelis.

Obiect. 4. proprium durante ter claudicat metaphysica
intus voluntatis obligandi ex eaque lex tradit P. Suarez
lib. 1. de leg. c. 5. sed conscientia est lex: ergo non solum claudit in-
tus intellectum, sed et voluntatem. Verum quod pede claudi-
cat argumentum maior est falsa in sententia D. Thom. et gravissimorum
doctorum aliorum sequentium. Minor vero falsissima quidquid velit

Al-

Abulens. in Iudicum c. 8. q. 20. fol. 20. col. 3. in timatis. n. · Dapplicatis legis i n. lex. —

Praeterea qm, q. si daremus Abulensi Dsiam ee legem, illa quidem ee [illegible] aut ad malas attinent: hinc mi aute obligant independenter a Voluntate legislatoris cum habeant vim suam adeo absolutam, ut nec Deus ipse possit auferre [illegible] loquamur de iis pceptis faciendis, q licet agere [illegible] Dsiam. pstaret aliquid obiectio si Dsia eet earum legum positivarum, quae a beneplacito legislatoris pendent, quoad vim obligandi, et quantitatem obligat. —

Sectio 5.

Utrum Dsia sit actus

vel, potius pot.a, aut habitus.

Esse habitum arbitratus e Scotus in 2. dist. 39. q. 2. Vers. sm. hoc. Durandus ibidem q. 4. tamen si ultra habitum intus addat inclinationes voluntatis; et D. Bonavent. q. 1. et 2. Verum oppositum mihi semper arrisit, ergo ideo assentio Dsiam ee actum, n poten, aut habitum. Ita D. Thom. 1. p. q. 79. art. 13. Vasquez 1. 2. q. 59. c. 1. n. 5. Montesinos ibidem d. 29. q. 1. Salas. tt. 2. d. Unica de Dsia quae sect. 1. n. 6., Cornej. ad quest. 19. D. Thom. tt. 8. dub. 4. initio, Iordana lib. 1. q. 9. n. 3. Azor tm. 1. instit. lib. 2. c. 3. Corduba lib. 3. questionarij, Granad. et alij. —

Probat 1.° Dsinderem pot q in aliquo sit Dsia quin sit habitus; q Dsia n e habitus pt cta. Fans pbi in Pueri ad usum rois pveniente 1.° q oppenit 8 bonam, l malam elicitione, ibi n e Dsia adest, ut manifestum e, cum sit pxima regula bonitatis aut malitiae opis, & abest tamen habitus inde pbr. q. habitus generantur ex frequentibus actibus, quales nulli fuerunt in pdicto casu. —

Probat 2.° Vice versa, pot dari habitus, et adesse opera, quin adsit ppria Dsia. q. in nigl e habitus neque pta: ant

pbo, nam perimere alim practico iudicio de honestate, et turpitudine act.s n. altre corrumpit poa, aut habitus, cum n. dicar altre corrumpi et deponi consciam q. poss. dari habitus, et poa, quin die consciam.

Prob. 2. apriori consciam e immediata et proxima regula humanarum actionum sed neg. habitus neg. poa possunt esse immediata et proxima regula humanarum actionum q. neg. habitus neg. poa pont. ee consciam minor. pr. q. n. ex eo actus evadit malus q. cum elicit. dat poa ad bonum, t. inclinatio et propentio ad fugiendum malum sed q. actus elicit. dictante iudicio practico n. ee eliciendum. q. neg. habitus neg. poa poss. ee immediata et proxima regula, et quilibet intelligibile apparet eam ee immediata et proxima regula ad q. immediate n. provenit q. actus sit malus &c.

Prob. 3. apriori pr. q. posito dictamine practico ce bonitate et malitia operationum ponit consciam omnibus ceteris pscindant qui habitus existunt, et poa, ablato q. dictamine aufferi quamvis cum q. ceteris pmaneant q. actus ille iudicij sit consciam, n. autem habitus, aut poa: ant. quoad posteriorem p.tem sufficienter probat. ro psedens, quoad priorem demonstro, impossibile e actus fieri contra illud iudicium et n. ee mala, aut conformiter, et n. ee bona, supposita, ut par e libertate, imo tantum dr. actio de bonitate, aut malitia, quantum dr. de conformitate, aut difformitate ad pdictum dictamen, et nihil amplius. q. pcisse posito eo dictamine, omnibus ceteris pscindant ponit consciam cuius e mensurare actus et limitare q. pscribere malitiam et bonitatis earum.

Prob. 4. q. cum poa et habitus et poni. pr. liberum arbitrium quilibet actus quantumvis turpis et in honestus absq. ulla culpa et peccato: sed nequit poni cum consciam. q. consciam n. consistit in poa, aut habitu. Probo ant., q. quilibet actus quantumvis turpis nequit imputari ad peccatum ponendi illi quem poa, et habitus, nisi iudicium practicum dicat talem actionem ee peccatum. q. si iudicium invincibiliter dicat actionem n. ee peccatum poterit arbitrio ponendi actus absq. ulla culpa, et peccato, cum poa.

et

vel habitu. —

Aliis est simpliciter, quod iudicium practicum dictet talem dictamen tionem non esse peccatum [illegible], quia repugnantia [illegible] iudicio non est [illegible] potentia, et habitu; atque [illegible] tali repugnan- tie est conscientia quod non distinguitur nec in potentia aut habitu. Deinde si pe- ponuntur invincibiliter tamquam licita, que in se mala sunt quia quamvis aliunde sit illicita praedicta dictamine potuerit nihil [illegible] poni per iudicium invincibiliter errans tamquam licita, quare poni poterit libere absque peccato ullo. —

Non obstat hoc quominus potentia et habitus possint extrinsecus appellari conscientia, nam sicut ad mi[illegible] potentia [illegible] dici potentia intel- lectus radicalis et habitus relicti intellectus habitualis (non mi- [illegible] aliter capi peccatum habituale) ita prius effective [illegible] poterit di- ci conscientia radicalis et habitus ab illa relictus habitualis [illegible] proprie- [illegible] solum potest appellari conscientia que est formalis; [illegible] solum consistit in actu [illegible] superius dicta

Sectio 6.

Adversariorum argumenta enervantur.

Obiiciunt primo. Si conscientia esset actus, ille haberet meliorem conscientiam qui gauderet meliori cognitione practica clariorique notitia boni amandi, et mali fugiendi. At hoc falsum est et apud omnes reputatur absurdum quod conscientia non est actus [illegible] minor probatur quotidiana experientia quia videmus non raro doctissimos et eruditos [illegible] optima cognitione notitia [illegible] fugiendorum pessimam ac turpissimam habere conscientiam [illegible] quod conscientia non consistit in actu, sed in potentia, aut habitu. —

[illegible] posse retorqueri argumentum, nam [illegible] optima potentia habere pessimam conscientiam. Sed tamen permisso distinguo maiorem: ille haberet meliorem conscientiam formalem, qui meliori gauderet cognitione, concedo ma- iorem; meliorem obiectivam [illegible] nego maiorem. [illegible] sub distinctione minorem et nego consequentiam. Non infert haec optimam regulam, que est formalis conscientia quod operetur conformiter ad illam, quae est obiectiva et materialis conscientia: sicut neque [illegible] valet

hac

Sed pessima conscientia objectiva male operando: quia sed pessima sunt optima formaliter, quae stare potest, ut, l. ipse arguens supponit pessima vita cum perfectissima notitia boni, et mali: quin imo ideo vita et conscientia objectiva pessima est, quia optime realiter non conformat, sed ab ea distat quam longissime.

Objicies 2. Justus in gradu excellenti gratiae constitutus dicitur habere bonam conscientiam, quamvis actu nullum dictamen habeat, et vice versa peccator dicitur habere malam conscientiam quamquamvis actu habeat optimum dictamen practicum, ergo conscientia non est actus sed potentia, aut habitus. Respondeo justo dictamine neque in justo dari conscientiam formalem bonam, neque in peccatore malam. Dicitur tamen prior habere bonam et posterior malam, in sensu improprio quatenus unus est aptus terminare testimonium et approbationem bonorum operum, alter reprobationem malorum.

Objicientes 3. Habitus est sufficiens regula humanorum actuum, quia in illo salvatur sufficienter ratio conscientiae. Probo antecedens: eo ipso, quod actus eliciatur conformiter habitui conscientiae rectae est bonus, et malus si eliciatur difformiter ut facile colligitur hoc discursu eo ipso, quod actus sit difformis rationi actuali est malus. Tum nos: sed eo ipso, quod sit difformis rationi actuali est et difformis habituali, ergo eo ipso, quod actus sit difformis rationi et conscientiae habituali erit malus, aut e converso bonus si sit difformis. Minorem probo, quia ambae conscientiae conformes et concordes sunt, altera formaliter actualis, altera formaliter habitualis.

Multa dici poterant occasione argumenti quae praetermissis nego antecedens (quamquam distinguere possem concedendo de modo et negando de immediate: nec non a priori et a posteriori) ad probationem, nego eo ipso actum esse bonum quod eliciatur conformiter ad conscientiam rectam habitualiter, et eo ipso malum, quia difformiter, nam quantumvis conformetur habitui, vel difformetur, non erit bonus nec malus nisi actuali dictamini conformis sit aut difformis.

Ad minorem discursus subsumpti dico non eo ipso quod actus

sit

sit difformis rōe actuali, ēē difformem habituali. Antec. p. habiti, hoc habitu relicto conscientia recta iam p̄teriit, q.º elicit Actus; ipse n. formaet iudicium practicum sic, onerare valde dēnij inclinat. habitus, sic v. sermo ēēt de habitu ant., sed subsequente actuale iudicium, quo regulat. Actus; Fateor hunc debere vnij conformari, aut difformari: inde tn. n. infert habitum esse immediatam rōe huius vt oportet erat, sed mediate, rōe actus, quo deficiente nullius momenti ēēt conformitas, aut difformitas eius actus.

Obiiciunt 2. Conformitas, aut difformitas cum dictamine practico, et conscientia actuali, n. ē sufficiens ad dignoscendam bonitatem aut malitiam humanae operat. Ratio recurrendum ē ad hoc sue habitum ant. tendo, nam demus dictamen conscientiae dictare actum A ēē bonum et actum B ēē malum, si vero dictus dominicus eliciat; p erat p dictum dictamen novum q.º succedat statuens oppositum. Certe actus A elicitus dictus dominicus n. erit bonus neque actus B malus tamen si prior conformit. dictamini practico id statuenti, posterior q.º sub eodem difformet. ē; cum illud dictamen sit conscientiae actualis, n. erit hic sufficiens ad dignoscendam bonitatem et malitiam humanae operationis: deinde q. nos ē. concomitantibus habitum a rōe conscientiae q. adveniente novo dictamine actualli difformis i malus, quantumvis habitui conformes. & si adveniente contrario dictamine actus ēēt malus quamvis priori conformaret, reiiciendum ergo ē dictamen a rōe conscientiae n. p̄teriti titulo, quam nos reiicimus habitum.

R. negando ant. sumptum de conscientia actu existenti, quo elicit operatio regulanda. Ad probat. inficiari n. possum actum A futurum malum et actum B futurum bonum, sub veniente novo illo dictamine contrario, q. eliciendi sunt; nego tn. dictamen et conscientiam actualem n. ēē regula ad dignoscendam bonitatem et malitiam humanae operationis si tunc existat q.º operatio elicienda ē,

q.º

q. longe aliter contingit in Sabine (Ut obiter solvamus instantiam) neque potest illi, ut actu existenti operatio conformari, et esse mala disformari et esse bona. Hoc damnasoat probat argumentum dabile esse actum malum conformem dictamini prarrio, et bonum eidem difformem, quod non negamus neque ad esse oppositum postulat, ut solum sit regula illarum operationum quae ipsa existente, fierent.

Sect. 7. Sectio. 7a An dictio sit necessaria actus Iudicij, sufficitne sola approbensio

Saius in cla. L. 1. c. 4. n. 12. asserit approbensionem esse immediatam regulam nostrarum operationum, cui ex parte consentit P. Leanardus. L. 2. c. 9. vel de actionibus humanis tit. 12 n. 2. 6. dicens ad actum malum sufficere satis esse approbensionem tamen sed actum efficacem requiri dicat actum iudicij d. c. 2. alij vero P. Gradm. tom. 1. tractatus Scolidi moralis. g. 1. Montesinos. 1. 2. d. 19. q. 1. vero. ex dictis absolute dicunt esse iudicium quin ex ipsis excludant approbensionem et fabent S. Thom. 1. pag. 109 art. 13. Laurentius Iustinianus in Sermone S. Marii et Basilius in proverbia circa initium.

Sed dicendum est cum P. Salas 1. 2. c. tit. 8. q. unica de conscientia. sect. 1. n. 6. P. Pallao tom. 1. tit. 1. punct. 1. n. 1. Cornejo. 1. 2. c. tit. 8. ing. 19. Sancti Thomae d. 1. dub. 4. n. 6. in responsione ad 2. et Corduba lib. 3. quaestionarij, quaest. 1. ver. dicit ad sextum. Necessario requiri iudicium, et esse insufficientem approbensionem probatur 1.o Corduba, quod conscientia sibi eodem modo approbensionem possunt esse contraria iudicia simul sucessive, quidem in eodem intellectu licet sit in diversis veluti si stante approbensione conscientia solidae iurandi licite unum assentiat, et alter dissentiat iudicans esse illicitum obligat, sed ergo conscientia non est actus approbensionis neque esse potest probatur consequentia quod illi numero, et specie sibi ipsi non contrariat, neque contrariari potest, contrariante autem in praedicto casu si conscientia esset approbensio, quod quidem variet contrarietate, dolia, et tamen esset eadem, approbensio quae asserit esse conscientia.

Pro

Posset esse a dictario conducta arbitrari. Itaque illa
ut apprehensionibus bonitatis et malitiae obligationis, et non obli-
gationis per daritatem conscientia. Quia sed non est actus apprehensio-
nis, sed iudicii. Probo antecedens. Casu quo duo apprehen-
dat iuramentum sicut omnino tamquam bonum et obligatorium, al-
ter tamquam malum et non obligatorium; primus assentiat iudi-
tio dicente ita esse sicut apprehendit, alter dissentiat affirmando
non ita esse sicut illi proponit. Scia apprehensio quae dubia est de scien-
tia seruit utraque: nec tamen seruit ea de apprehensione sed valde di-
uersis. Ergo. Probat 2. idem conducta est erronea, certa, ..
diffusa, salubris, practica, ... sed non ita differt notitia apprehen-
siua ... notitia apprehensiva. Certe hoc argumentum ... illam vide-
tur, qui apprehensiones negant veritatem et falsitatem ... scientia efficax
est quia propria veritate et falsitate, propria rectitudinem et
difformitatem in iudicio tantum agnoscunt.

Prob. ex praemissa dictario conductis ... propriis ra-
tionis efficacis ... apprehensio non potest esse immediata ... proxima regula
humanorum actuum in ordine ad bonitatem et malitiam eorum; ergo
apprehensio requirit esse conscientia: tenet consequentia ex dictis supra
... Vbi diximus conscientiam esse immediatam regulam: antecedens ostendi-
tur. Illa nequit esse immediata regula humanorum actionum, quae neque
actus reddit conformes bonum neque difformes malum; talis autem est ap-
prehensio. Probo minorem: si data apprehensione de obligatione
iurandi, intellectus iudicet non potest non esse actus iurandi esse conformem ap-
prehensioni, nec tamen bonum; et iudicio iurandi esse difformem, nec
tamen malum, ergo pura apprehensio nec actus conformes reddit
bonos, nec difformes malos.

Idem ... plus amplius ... simul dico, ...
... bona ... actus fit ... conscientiae, et malus
(supponimus ... libertatem) fit conformiter ad illam, ergo bonus
..., valet non malum ... nec valet ... actus fit ... apprehensionem
quae malum, fit conformiter ad illam, ergo bonus, ... non
malus ... ergo apprehensio non est
scientia

+ apprehensio non est conscientia.
+ non eos qui iudicant, in mea scientia est.

scia neglectiva humanarum inimicus regula.

Obi 4. Cscia e aplicatio obligationis legis D. S. Thom. 1. p. q. 19. art. 1. arguere quid sufficiens ex imputare ad culpam violationem fuisse qui punitur transgressio; sed apprehensio n e aplicatio sufficiens obligationis legis. ergo requirit ee cscia minor pt tamquam p apprehensionem n constat prudenter adee, tamen tales obligationes legis; cum tamen constare debeat prudenter, tunc ergo q. cum apprehensio n affirmet ee tales obligationes aut n ee n potest aplicare sufficienter obligationes quam illius negationes atque ideo indifferenter se habet, et indeterminate, donec iudicium accedat.

Pr a simili ex dictis in logica; nam eadem eliciendo actu postulet utra premissa ad dictum de bonitate illarum et n sufficit q. cum bonitas apprehendatur nisi ulterius mens n ra iudicet revera adee tales bonitates illarum ad causam nulla alia ro e nisi, q. apprehensio sola n aplicat sufficienter bonitatem dictam ut ppter eamque assensum sed por n. incidit stante tali apprehensione cohibere assensum imo numquam illum postabit sine maiore, per dictum sufficiente iudicio q. si cscia requirit, ut sufficienter aplicet obligationes ad legem intimet nulla tenet veritas apprehensio, cum haec insufficienter pter tales aplicationes.

Petes an necessarium sit tale iudicium actuale, an sufficiat virtuale? n nulli ex Thomistis crediderunt sufficere virtuale hoc e preteritum et n retractatum. Fallunt tamen me iudice aperte, nam si illius memoria extincta sit perinde e ad actus quaerit fit, n fuisse, l. fuisse retractatum, atque numquam fuisse, l. retractum fuisse actio ee sine malitia et bonitate atque ideo neutra imputatur. pterquam quod ex hac sca infert dentibus qui ex ignorantia invincibili semel iudicare necessarium oii ee ad opus bonum l. ad hoc ut n sit malum fieri propter idolorum quod dicit peccare quando huius iudicii oblitus (pone eum n retractasse) facit opera misericordiae, aut alia ex sua bona quod absurdum mihi apparet. Vide P. S. Viernus de bonitate et malitia humanorum actuum d. 1. sect. 1.

Sed

sect. 2. n. 6. et P. Vazquez 1. 2. tomo 1. disp. 62. c. 3. vers. eodem.

Aliter videntur sufficere iudicium virtuale P. Granado n. 7. et P. Gordonus cap. 3. superioribus locis, nimirum quod iudicium quod possit cuique non retractati memoriae ... et sic suffragium ... dummodo memoria non sit pure apprehensiva, etenim ipsis iudicemus nos habuisse ... debilitatem, aut certitudine ... nec fuisse in posterum retractata sufficienter ... voluntati ad bene, vel male operandum sufficienterque aplicat obligationis sequendi bonum et fugiendum malum.

Sectio. 8.

Difficultates in contrarium eruditantur

Quoniam vera dicta iudicemus nec arbitramur levia quae in ... adduximus ... non nulla quae haud inefficaciter videmur impugnari 1. ut operatio humana sit bona, vel mala sufficit apprehensio bonitatis et malitiae, necnon et obligationis ... absque iudicii interventione, sufficit apprehensio ad scientiam ... ergo ad scientiam sufficit ... quod sufficit ad regulandas actiones humanas ... ad reddendas bonas et malas ... , posita apprehensione bonitatis et malitiae necnon et obligationis potest voluntas libere amplecti bonum et malum fugere, ... obligationes implere et ... et ipso quod libere amplectitur bonum et fugiat malum implendo obligationes ... operatio bona, et eo ipso, quod libere fugiat bonum et amplectatur malum ... obligationes ... mala: ergo ut operatio humana sit bona, vel mala sufficit apprehensio.

R. negando ant. ad probationem nego ... aliquid maior quod ... non ... actio ... voluntatis ... vel ... aliquid ... minor ... seclusio ... iudicio ... bona ... operatio ... mala ... nulli ... sit ...

for

formis nullisque formaliter difformis. Dixi difformis quia ut operatio sit mala non sufficit non esse conformem sed ulterius requiritur quod sit positive difformis; etenim actus indifferens in individuo secundum varias probabiles opiniones non est conformis, nec tamen ideo est malus formaliter. Solvitur ex eo capite quod non sit positive difformis.

Inquies amplecti liberi malum cognitum ut tale nequit non esse peccatum et illud ipsum fugere nequit non esse virtutis et laude dignum; sed peccatum est operatio formaliter mala et difformis, virtus operatio formaliter bona et conformis; ergo cum illa apprehensio sufficiat ut voluntas libere amplectatur malum cognitum ut tale, et ut illud fugiat, sufficiet ut operatio sit formaliter bona et conformis, formaliter mala et difformis; alioquin daremus actum libere fugientem bonum proximum qua tale, quin sit bonus, et amplectentem malum, qua tale, quin sit malus, quod est absurdum.

R. distinguendo maiorem amplecti malum cognitum ut tale est peccatum, quando obligatio fugiendi sufficienter applicatur, seu intimatur, concedo maiorem, quando insufficienter, nego maiorem; illa apprehensio non est prudens applicatio obligationis, cui credere debeamus, aut virtute cuius teneamur non amplecti malum; quod est iudicemus nos teneri sive quia rerum delectabilium sive quia constat de periculo violandi eius operandi ex opinione.

Obiicies 2.o nihil repraesentat iudicium quod non repraesentet apprehensio, ergo si iudicium sufficit constituere actum bonum, vel malum, sufficiet apprehensio, quare huic nihil deerit ut possit esse obstantia non tam probari, quam supponi debet antecedens. Consequentia ostenditur, nam iudicium propterea constituit actum bonum aut malum quia proponit voluntati bonitatem vel malitiam in quam tendat, quod si eadem proponat apprehensio plane sufficiet, neque opus erit iudicio.

R. negando consequentiam ad probationem distinguo antecedens quia ut utrumque proponit nego antecedens, qua proponit sufficienter intimando et aplicando obligationem, concedo antecedens: apprehensio nec sufficienter aplicat obligationem fugiendi malum, vel amplectendi bonum, nec sufficienter determinat ad malam, vel bonam

ope-

operatus moraliter. Et quamquam ex parte rei proprie detur aequalitas de qua modo non disputo, inter iudicium et apprehensionem ex parte mei cognoscendi longa inaequalitas intercedit, sicut inter actum opinativum obscurum et actum scientiae. Idem prorsus locum datur aequalitas ex parte rei cognitae, quia tamen datur maxima inaequalitas ex parte mei, opinio non convincit intellectum, quem tamen convincit scientia.

Obiectio. 3. plura sunt obiecta quae solum contrariorum apprehensione constant esse mala, quia recta contrariorum apprehensio sufficienter applicabit malitiam et obligationem illa fugiendi, ante odio Dei, aliisque quae lumine naturali dignoscuntur mala.

Respondeo concedendo, quia in huiusmodi obiectis melius applicat voluntati malitiam et obligationem recta contrariorum apprehensio, quam in aliis iudicium probabile: sed in aliis sufficienter applicat iudicium probabile quia in his sufficienter applicabit recta contrariorum apprehensio.

Respondeo nullum esse obiectum ex ex apprehensionibus, quod per apprehensionem contrariorum praecise dicatur proprie constare; non enim potest constare proprie nisi quod affirmat aut negat, cum autem apprehensio quantumvis clara sit careat affirmatione et negatione nequit per illam formaliter obiectum constare. Dicuntur tamen per illa obiecta constare ex prima apprehensione, non quia ipsa apprehensio proprie se faciat, quia constant secundum quod ex ipsa absque alio previo discursu intellectus dicitur ad assensum seu iudicium evidens per quod formaliter et proprie obiecta constat, quare negandum est in conditione antecedente, intime moraliter dari, nec non probatio locum quia iudicium probabile facit probabiliter constare obligationem amplectendi vel fugiendi obiectum; recta vero illa apprehensio, quantumcumque clara neque probabiliter constare facit, sequitur neque affirmat neque negat, nec dicit verum nec falsum ut supra erat sicut dictum est.

Sectio nona

Aliis ad sua argumenta satisfit.

obiectum

= possia n =

sibiat 4. si aliquid ageret, sed ap Benicio, maxime sicut hac sunt
ipartibiles actus oppositi bonus sic et malus ita ut neque ex
conformitate cum illo fiat actus bonus neque ex difformitate
malus de posse stringit in iudicio, quod autem hoc debet ex
cludi, et rot consequentia autem non debet excludi ap Benicio, cum
utrique com[illegible] sit idem defectus. [illegible] minor, quod si stante iudicio
de honestate actionis celebrandi sacrum hoc legitime prohibeat
actio erit mala, sin bona si non prohibeat. quia cum illo iudicio com-
patibiles sunt actus oppositi bonus et malus. Deinde dictamen
iudicii erronei bonum esse fugiendum non infert actum esse malum quam
vis difformem, nec illud fugiat sicut neque infert actum esse bo-
num sed eiusdem dictamen bonum esse amplectendum amplectitur con-
formem siquidem ideo erroneum est, quia unum dictat et aliud revera
est; dictat esse bonum, quod est malum et dictat esse malum, quod est bonum
ergo conformitas cum iudicio potius infert aliquam malitiam quam bo-
nitatem, et difformitas potius bonitatem quam malitiam.

Maiorem vim obtinere argumentum quam revera habet,
distinguo maiorem, quia utrumque sunt compatibiles
actus oppositi bonus et malus nego maiorem, quod sunt compatibiles actus op-
positi cum malitia et bonitate formali concedo maiorem [illegible] quem sensum negan-
da est minor cum ap Benicio compatiuntur actus boni et
mali formaliter cum iudicio non, sed tamen bonus et malus mate-
rialiter probat in minori dic, quod si stante iudicio de honestate actionis
celebrandi sacrum, sacrum legitime prohibeat et prohibendo ig-
norabatur (si stante claro iudicio mutaret) actio celebrandi erit ma-
la materialiter non formaliter: si autem non prohibeat erit bona formaliter et
materialiter inde tamen nihil contra me, qui solum contendo non posse co-
existere iudicio conscientiae actus formaliter bonus et formaliter
malus, sic ap Benicio.

Ad illud, quod addit respondeo, quod si iudicium
sit invincibiliter erroneum recte infert conformem actum cum illo esse [illegible]

e -

e bonum formaliter, suppono dictare ~~dictare~~ bonum, quod q. e malum, et ac
Reversus difformet quod e malum: dico formaliter, q.a de malitia aut
bonitate parum nunc curo, q.a ad nostrum institutum parum de-
servit. Si ho. iudicium sit invinciliter errans et valebit difformari
e. e malum formaliter, quamquam non recte valeat, constat quod e bonum
q.a ut multi volunt iudicium vincibiliter errans non e simpliciter
Conscientia de quo suo loco dicemus. —

Obiec. 4. operans cum sola appr. Hent. mali ex-
ponit periculo peccandi, q. peccat, ex illud Ecclesiastici 3.
q.a amat periculum in illo peribit; sed nullum e peccatum sine
Conscientia teste Origine, cui consentiunt reliqui, q. sola appr-hen-
sio pot ee conscientia. R. negando ant. nisi n. iudicemus pericu-
lum adee in eiusmodi operat. nullo pacto exponimur periculo
formali peccandi, et consequenter non peccamus, neque amamus pe-
riculum carere quo opus e, ut in illo peccamus. —

Replicas demus non illam appr. hendae bonum ma-
lum, sed et ipsum periculum peccandi, ia qui stante tali ap-
pr. hent. operantur, utique exponerent formali periculo pec-
candi, cum ia ipsum periculum ee volitum: R. adhuc non pec-
caturum, seclusio quovis iudicio, nam periculum in suffici-
enter aplicatur, tamquam per se sibimet done per iudicium intimetur
per dubitio, e n. appr. hentio veluti testis apocrifus, sine
Auctoritate et fide, non dignus cuius dictum nullam fidem facit,
nec a viro cordato et prudenti credi debet. —

Obiec. 3. si conscientia eet mero iudicium, numquam
daretur conscientia dubia, quod absurdissimum e probatur tum sequela,
ex Arist. scire dubie, quod dissensum cohibito in nullam
partem contradict. se declarat, sed pendula et anceps sistit. Unde
Arist. 3. met. c. 1. dubio laborantes comparat ligatis. quid

qui nec hunc nec illud se verum posse. q. eo ipso q. iudicium re-
quiramus conscientiae dubiae destruimus. R. negando
sequelam: ad probationem si intellegas de fine qui conscientia
dubia postulet, ne ulli ex extremorum, de quo dubitamus,
determinate praebeamus assensum; non vero ne determinate iudicemus
nobis licere aut non licere, sub hoc dubio operari in
quo iudicio sita est ratio conscientiae dubiae. Ut infra suo loco pro-
bamus. —

Obiectio 7. Iudicium temerarium advertenter habitum
est peccatum, sed ex eo temerarium, i. quod procedit ex sola apprehen-
sione. Ergo ex eo peccatum est quod procedit ex sola apprehensione.
Ergo tunc sola apprehensio erit conscientia. R. negando minorem, quia non sem-
per iudicium est temerarium quia procedit ex sola apprehensione: esse enim
vis procedere ex iudicio iudicante motiva esse levia et insuffici-
entia ad iudicandum. Ad consequentiam distinguo ex eo peccatum est ma-
liter concedo, formaliter concedo, ex eo est formaliter nego consequentiam: non sufficit
iudicium esse temerarium, ut peccatum sit formaliter ulterius requiritur,
quod iudicemus nobis esse prohibitum temerarie iudicare, quamvis
non iudicium esse temerarium nobis non imputatur ad culpam nisi esse
prohibitum conscientia affirmaret; immo esset bonum formaliter si esse prae-
ceptum inviliter iudicaret. Ceterum de his latius inferius in ultimo
ultima loco.

Sectio 10.

Utrum et quot progressus conscientiae delineantur

Quemadmodum in speculativis sunt quaedam prima per se nota ex quibus
demanant discursus speculativi, qualia illa totum est maius sua
parte, quodlibet est, vel non est et talia plura, ita in practicis sunt alia
non minoris evidentiae quae tamquam semina pullulare faciunt
discursus practicos ad recte agendum. Ut bonum operandum talia

Sunt

Seu dictamine illa vnalia Sinderesis, seu luminis mali: oe malum e fugiendum, oe bonum amplectendum. Ex obligat quidquid sit precipiat ex consilio ... si consultas parendum superiori legitime precipienti, aut subiecti ... discordandum ... tibi n vis alteri ne fueris.

Ex dictis pro nata occasione et oblatione ... operatur simul semper formamus in mente quemdam syllogismum formalem, aut virtualem cuius maiorem Sinderesis, seu lumen nale suppeditat. Minorem vero, deductionem conscientia. V.g. vis committere adulterium: occurrit statim Sinderesis, seu lumen nale ... oe malum, l. quidque sit ... mali fugiendum e, accedit vero alia subiiciens, adulterium hic et nunc e malum, et formatur tunc ... q. adulterium nunc e fugiendum. En nascitur ex Sinderesi, et ... ex praemissis consilio, dat q. ab vniversali ... asslare ... dixi formari semper similem syllogismum vt bene aut male operemur quia nisi lumen nale Sinderesis dictet oe malum, l. seu ... mali ee fugiendum, et vero addat hoc ee malum, n peccaremus amplectendo malum, q. conscientia n dictaret hoc malum ee fugiendum. Dixi insuper formari syllogismum formalem, aut virtualem, q. n requirit formalis nario, quia sufficit dictamen hypotheticum, triplicem illum ... aut q virtute ... equivaleat.

Placet n nihil amplius hic evoluere per singula ... occurrendo. Da Sinderesim dixisse lege illa nale oe malum e fugiendum nunquid peccabit hic adulterando, nisi vero dictet adulterium e malum? nullo modo. Da vice versa ... clamare adulterium ee malum. Sinderesim

in

tum non dictare malum esse fugiendum nec pro sibi talis, talis si de adul-
terio peccavit, solum non omisit adulterium? prior sic? non. denique
Denique sed sinderesis affirmare omne malum esse fugien-
dum, et voce vociferari, sed adulterium esse malum imputa-
bile solum ad culpam, qui omittat adulterium, si ex invin-
cibili errore conscientia iudicet non esse fugiendum adulterium? atqui
hoc. debent ergo concurrere illa tria.

Nec difficile est cognoscere quid in predicto
Sillogismo sinderesis, ratio, et conscientia singulatim prestent, dic-
tamen naturale sinderesis intimat per maiorem legis obligationem quod omne
quod malum fugiendum, iudicium rationis applicat minorem specialiter
ad quem extendat naturalis illa lex; conscientia applicat
sic, et nunc obligationem legis naturalis tali modo.

Sed est facile perspicere quare ex eodem actu evi-
denti sinderesis adeo dissimiles nascantur conscientiae dubia, er-
ronea, probabilis, scrupulosa. Etenim cum non solum concurrat
sinderesis ad ponendum conscientiam, sed simul ratio applicans materiam,
prout rationis applicatio claudicaverit, claudicabit etiam conscientia;
quare si ratio dubitanter applicet minorem, dubia evadet conscientia, si
erronee, erronea; si probabiliter probabilis, si scrupolose, scro-
pulosa: ad eum, quem dixi in logica ex una premissa
evidenti et altera probabili elici conclusionem probabilem, et ex
una evidenti et altera obscura elici conclusionem obscuram, et
denique reperiri erroneam et falsam ex eo, quod altera tan-
tum premissa fuerit falsa.

Dices hinc rationem dicta probare, quod conscientia
consistat in sola conclusione illius sillogismi, cum tamen debeat
consistere etiam in premissis et sillogismo toto, nam ad con-
scientiam pertinet non solum intimare voluntati, quid sit, et nunc
sit fugiendum, sed etiam quod omne malum sit fugiendum, et
quod hoc sit malum, nec enim peccatum fieri nisi conscientia

Dicter

q. Dictamen malum si fiat. —

Ita est, non diffiteor, et D. Filliucius tom. 2. tit. 21. cap. 4. n. 114. plane consentit quod conscientia in rigore, non est sita in praemissis, sed in sola conclusione deducta ex illis: ve- riter tamen idem Filliucio teste omnia illa confundunt, et propter cognationem vel affinitatem conjungi accomodant, quod et nos aliquando facimus vulgari locutione contenti quin metaphysicos apices non scrutamur, quare mirum non est si S. Hieronymus in Ezech. synderesim conscientiam appellaverit; pro ut illum explicat D. Thom. 1. p. q. 79. art. 13. ad 1. —

Videtur haec clara esse; clarior ~~[illegible]~~ tamen fient si brevius explicemus in quo differant ratio, Sinderesis Lex naturalis et conscientia, quae multoties solent pro eodem usurpari pro- prietate rei et nominis non attenta. Ratio est ipsa vis intellectiva, quae continet iudicativa operabilium tam pertinentium ad mores, quam non per- tinentium tam universalium quam particularium, Sinderesis vero est eadem vis intellectiva quatenus inclinat voluntatem ad assensum primorum principiorum moralium universalium: Unde se habent ratio, et sinderesis tam- quam superius, et inferius; latius quippe patet ratio, quam sinderesis, et ideo sinderesis semper est ratio, sed non semper ratio est sinderesis. Un- de est quod ratio subesse potest falso quamvis subesse non possit sinderesis. Videatur Corduba lib. 2. quaestionum quest. 1. de conscientia. —

A lege naturali differt sinderesis tamquam principium pro- ductivum a suo effectu, est enim sinderesis (loquor de habituali, seu radicali quae stat absque nomen ex hominis usu) virtus seu inclinatio naturalis ad formanda 1a principia moralia et dictamina practica quae solent aliis terminis appellari lex naturalis; et proinde quod oritur a Sinderesi, quae est lumen naturale nobiscum natum; atque natura inditum, ut in illo tamquam in radice, aut semine virtualiter contineri legem naturalem non me latet. Aliquando

leges

legis ipsa, seu dictamen practicum naturale appellari sinderesim, nec absque iure si intellig. de actuali.

Differt a ratione, et sinderesi conscientia. Haec enim actualis, ille dicit potentiam, et radicem. Lex vero naturalis licet sit actualis, est tamen pro mensura dictaminis naturalis; conscientia pro mensura dictaminis particularis: illa est vera lex, ista non, sed illius intimatio, et publicatio. Ut alia omittam, commodius in sequentibus attingenda.

Questio 2.

De Vi Obligativa Conscientiae

Sectio 1.

Num conscientia obliget immediate per se, seu ratione sui

Supponimus obligare conscientiam, duntaxat[?] inquirimus an hoc habeat ratione sui, et quidem si vera esset sententia Abulensis in cap. 7. iudicum q. 20. et Almain. 20. cap. 3. asserentis conscientiam esse legem, procul dubio conscientia per se immediate obligaret et ratione sui. At quia falsum hoc placitum est, dicendum est, cum non sit lex, nec conscientiam obligare immediate per se nec ratione sui, sed ratione legis, quam applicat ex parte obiecti, ita Vasquez 1. 2. tom. 1. d. 6. c. 3. versu quo circa. Gordon. lib. 1. suae theologiae moralis quaest. 2. c. 4. n. 19, Corduba lib. 1. quaestionarii q. 4. de conscientia vers. nunc pro. et vers. 2. q. [illegible] ac non simul alibi. Sairus in clavi lib. 1. c. 4. n. 26. ut pr[illegible] plures alios.

Probat Corduba quia conscientia non est superior potens obligare, et neque est lex Dei, et superioris constringere, ergo non ratione sui, sed ratione legis et praecepti naturalis, quod tamquam per eam notificat obligat. Quare

Concludit Oscia obligare ut ostensivum Sinderesis, n. imperii
ut imperativum.

Pbo ego. 1. peccata quae fiunt discedendo a Conscia talia sunt ss. et illius spei, quae talia sunt praecepta legis, et virtutis quae per Osciam proponuntur ex parte obi; ergo n. obligat Oscia roe sui sed roe illorum praeceptorum et legum, quae proponunt, pbo ita. (Dicit habit in ferio Ant) quia si roe sui obligaret, roe sui induceret speciales spes, quod minime bene putabit Andersus impugnationem huius obi sic: nec facile est dicere Osciam esse legem in qua non sit praecepto imbibita. atque ideo n. aliquam spem induceret; quoniam praecepta proposita, quamquam roe sui vim obligandi habeat, n. inquam satis est quia Et dicit lex generalis Sinderesis de n. discordando a Conscia; ipsa tamen Conscia lex generalis n. est, siquidem specialiter fert. Sic et nunc in obligatis etiam ponit detrahat, quoniam detrahit ad Sane spes obligat. quia tamen detractio est per modum intimatis) et per modum legis roe sui n. afferr aliam specialem spem.

Pbo. 2. Sublata omni lege ex parte obi nullum esset peccatum operari contra Osciam; ergo n. obligat roe sui, sed roe legis propositae ex parte obi: ant pbo quia nemo peccare pot nisi sciat se violare aliquam legem. (Si n. de lege n. constat, quo pacto peccari pot contra legem) sed sublata omni lege ex parte obi, nescit qui operatur contra Osciam se violare aliquam legem, ergo n. peccat: Minor ostenditur, quia n. cognoscit se facere contra Osciam cum sit n. cognoscat pacto supra illam reflectentem, neque contra aliam legem cum supponamus nullam poni ex parte obi. quia

Pbo. 3. quia Oscia semper cum praecipit, aut sibi recurrit ad aliquam legem, vel praeceptum a se plane distinctum, quod nequit obligare roe sui, alias n. dependeret ab hoc recursu, sed obligaret ex se tamquam privata lex, n. secundum

ac.

acquivis alia, an induct. pbo, et interna cuiusque experientia. Etenim conscientia non audet absolvere; nisi quod invenit, aut existimat absolutum; neque præcipere nisi quod credit esse præceptum, quod si titubet, aut dubitet utrum sit absolutum, aut præceptum, sed remanet dubia, nec audet præcipere aut absolvere: donec per alias reflexiones iudicet non in tali dubio (pono esse probabile) subiecisse periculum peccandi, ipsaque dictet adesse obligationem legis, fugiendi periculum ne in illo peccemus.

Addet forsan aliquis, quod probat quod lex non potest esse erronea, sed conscientia potest esse erronea, ergo requirit esse lex immediatè per se et de se vi sui obligandi. Antecedens probatur, quia eo ipso quod sit erronea non erit lex. Verum mihi parum efficax apparet hoc fundamentum: nam ut obliget lex satis est si sit existimata, quamdiu enim non constat de errore legis tenemur illi parere, perinde ac vere legi, et idem dici posset de conscientia errante, quod dum illius error non detegitur, tenemur illi obedire, aut saltem ab ea non discordare, ut dicemus infra.

Sectio 2.

Argumentorum Enodatio.

Obiicies 1: S. Damas. lib. 4. fidei cap. 23. ubi sic habet: adveniens lex divina menti nostræ inviolabiliter ad se pertrahit conscientiam, quæ nostra vellicat, quæ et ipsa lex mentis nostræ dicitur. Pondera hæc ultima verba ipsa lex mentis nostræ dicitur. Respondeo hinc quod per se ipsa obligat, et inducit tamquam vera lex. Respondeo Damascenum solum intendere quod vulgariter appellet legem, non quod proprie talis sit, et ideo non dixit est sed dicitur. Addo dici posse legem indicantem non absolventem, aut præcipientem, hoc est,

dici

dici posse iudicem legem, n. veram legem. —

Obiiciunt aliqui 2.o cap. 9. et cap. perpetuo de simonia. Id me iudice n. ad rem. melioris titulo posset obiici, Cap. inquit. de sent. excomunicat. vbi Innocentius 3. sic ait, cum conscientia pulsat animum ex credulitate probabili et discreta, quamuis n. euidenti et manifesta debitum quidem reddere potest, sed postulare n. debet: ne in alterutro, vel contra legem coniungij, vel contra iudicium conscientiae committat offensam. Ex quo per... peccari posse contra legem coniungij et hac defficiente contra iudicium conscientiae quae tamen obligat ... coniungij atque ideo rone sui ... independenter. —

R. Innocentium solum supponere obligationem abstinendi a petitione debiti durante tali credulitate dupliciter oriri posse, et vtroque modo peccari: ex lege vera ... in re ... existente, lege existimata falso applicata per iudicium conscientiae et cum dicit peccare posse contra legem coniungij intelligit legem reuera existentem, quando vero contra iudicium conscientiae intelligit legem coniungij existimatam seu per iudicium conscientiae falso applicatam, neque rarum, ut in dictis ... applicationi tribui, quae proprie rei applicatae cum applicanti ... conuenit, quae proprie ... n. applicantis, ... applicat. —

Obiicit 3.o conscientia erronea obligat n. rone alterius legis quam rone sui, maior supponenda est ex dicendis infra: consequentia videtur clara. Probatur minor, ideo est erronea, quae dictat esse legem obligantem cum reuera n. sit res alia nisi ipsa quae n. obligat rone alterius legis. Confirmatur simul et explicatur, si obligaret rone alterius legis, vtique esset alia lex, cui parere teneremur, sed conscientia n. errare dicendo adesse legem: si quidem n. adest alia lex nisi ipsa, siquidem errat iudicando esse legem. —

R. distinguendo minorem n. rone alterius legis vere

vere existitur in re, secundo minorem; existimatio sive inexistimatio existentis, nego minorem, et nisi solum teneamur parere legi quae in re, sed quae invaliter existimatur esse, dicatur inferius qualiter teneamur obedire conscientiae erranti) praeterea omissis lex conscientia errante non fuerit et obligatio ipsius conscientiae ut legis, sed alterius quae ipsa applicat et intimat, ad probationem dic, conscientiam ideo esse erroneam quia affirmat revera legem, quae revera non est, sed tamen in sua existimatione putat esse. Confirmatio non plus urget quam principale argumentum distinguitur antecedens. Utique est in re actualis lex, nego antecedens in existimatione concedo antecedens, nego consequens, loquendo error non consistit in eo quod credat esse legem in re cum non sit nisi in sua existimatione. —

Obiectio 4. Deus non potest auferre obligationem conscientiae ergo nec auferre potest obligationem cuiuscumque alterius legis probatur consequentia quia obligatio conscientiae distincta est ab obligatione caeterarum legum. Consequentia videtur certa: Maiorem nos ipsi probamus inferius: minor probatur nunc ex qua difficultas pendet: Deus in supremo legis latore, cui competit facultas dispensandi in omni lege tam humana quam positiva divina: posita autem dispensatione aufferit obligationem legis ergo Deus potest auferre obligationem cuiuscumque legis.

Respondeo distinguendo minorem (propter eam quam negare posset ea universaliter accepta) potest auferri obligatio quae remanet lex posita et intimata, ut obligatoria et non dispensata nego minorem; faciendo ut non sit dispensatio dei, sed de illa constet, concedo minorem; et dicere, Deus nequit hic duo componere dat lex posita tamquam obligatoria et non obligat, sit non dispensatio dispensatio non cessat operationes, quia diu ignorat et tamdiu ignorat quamdiu lex durat, posita ut obligatoria neque de hoc dubitari potest, ut arbitror, et videre est in

in lege abrogata qm [illegible] n ee quod credit, peccabit
certe [illegible] illo sciencer specie. —

Obiect. [illegible] Si ablata illa lege ex p.te Dei considera-
Dicta Dei ee malu atq [illegible], et nunc fugiendu dabit
obligatio contra qm peccabimus amplectendo, sed tali
obligatio n dicenda provenit qm a scia [illegible] induceret
obligatione rōe sui, et n rōe alterius legis cu nullu supponamus
adesse. R. [illegible] imposita; implicat n. q dictet
scia aliqd ee fugiendu, et n proponat legem aliquam
virtute cuius cogamur fugere malu dic.m, quam eo ipso
supponimus auferri, s legem ex p.te Dei talitu
q nulla obtineat intui, nam supponendu aut concedendu
e n dictare [illegible] illud malu ee, aut ee fugiendum

Sectio 3.

Duplex Corollarium ex doct.a p.cedenti

infert. 1.o [illegible] Angeli. cap. 7. dub. 3. Uni-
cu peccatu committere qui adversus conscientia delin-
quit obligitone intimantem, sive obligatio sit
fugiendi malu sive sequendi bonu ita
S. Mont. d. [illegible] 2. n. 22. Val. tom. 2.
d. 6. q. cap. 3. vers. Alterum Cordu. l. 3. quer. [illegible]
4. vers. dubitat. 2. Tho. Sanc. l. 1. Sum.
cap. 10. n. 6. ~~[illegible]~~ adversus Azor. —

Pa

~~Praeterea.~~

Patet, quia non potest dari duplex peccatum nisi contra duplicem obligationem sed conscientia et lex proposita pro illa non sunt duplex sed una obligatio intimata delinquenti adversus conscientiam intimantem obligationem non committit duplex sed unum peccatum duntaxat cum autem audit delinquens adversus conscientiam solum committere unum peccatum sub intelligitur in unica solum lege, aut obligatione supponat ex pro conditionibus supponat plures plura resurgere peccata non negabimus ita quod solum contendimus nullum peccatum speciale conscientiae respondere ex eo quod adversus illam delinquamus.

Roborat amplius illatio lex et illius intimatio, seu publicatio non constituunt duplicem obligationem sed unam, neque transgressio legis publicatae et intimatae est duplex sed unum peccatum delinquentis conscientia intimantis obligationem non committit duplex sed unum peccatum; probatur, quia conscientia est publicatio et intimatio legis, atque ideo non violatur duplex, sed una obligatio intimata.

Addit Montesinus operans contra plurim praecepta versantia circa eumdem actum virtualiter non committere plura sed unum delictum, ut videre licet in furto, quod prohibitum est praecepto divino et humano, nec tamen triplex peccatum est triplex praecepta transgredi furando. Ergo quamvis daremus conscientiam esse nos teneri conformari, conscientiae ratione sui, nullatenus duplex sed tantum unum peccatum committeremus, patet quia conscientia et lex obiective intimata contendunt in eumdem actum.

Infertur contra operantes solum delinquere in ea specie, in qua existimat se peccare neque aliud speciale contrahere ratione conscientiae. Sic pater Vasquez 1.2. d. 59. c. 3. n. 11. Cornejo 1. 2. tr. 6. circa quaest. 19. d. 6. Bonus d. 2. dubio 5. Reginaldus in praxi. lib. 13. n. 70. Montesinus citatus n. 24. vers. Sed dubium est 3° est manifestum nam sive dictis contra, neque conscientia obligat ratione sui,

neque

neq. dat illi speciale peccatum illi respondens. quod fieri pot, ut
hoc illius dat in actu speciales malitie spei. Speciales
n. malitia in spe respicit speciales obligat. et distinctionem
quales n dat in conscia, atq. ideo Sanchez vitat attendere obli-
gationes, quas proponunt esse per se ibi, et tales erit spes in
actu quales proponit conscientia.

Confirmatur. Vasquez, q. nulla virtus
alat praecepti obligat nisi media conscientia, quae se dat tanquam
notitia praecepti et intimatio legis; sed notitia praecepti et
intimatio legis n. tingit speciali malitia spe transgressionem
praecepti, dat legis. ergo neq. conscientia. Adde neq. penitentem
tanquam diviet speciales spei contra conscientiam meminisse in la-
cram. penitentiae, neq. confessarius tales obligationes in-
iunxisset, ut tamen penitens teneretur confiteri, et confessarius
monere penitentem de obligat. confitendi, quae

Suarez bene colligit confessionem penitentem non te-
neri pandere in confessione hanc circumstantiam, q.
peccatum fuerit contra conscientiam, nisi ex conscientia erronea putaverit
se teneri apperire eam circumstantiam confessorii, data n. eius
mi conscientia erronea peccatum erit speciale n apperire circums-
tantiam. Sed hoc peccatum n posuisse ex conscientia sed ex speciales
[illegible] legis existimat quam applicat conscientia errans et
tales erit malitia huius peccati, quales credit esse violatio
praedictae legis.

Sectio 4.

Errorum impetus reprimit

Omnium superiora cum Maria legitime illata sine dubio puni-
bus illa n determinanda ordine oportune occurrendum est
et i. dubium pot, qui errorum permittit dictante conscientia

n. ēē omittendum duplex praeceptum spē diversum violatum.
omittit duplex peccatum in spē tenet consiqa qa tot datur
malitias spēs in alia quot violantur praecepta in spē, ant.
pr. q. violat praeceptum nale sequendi conscia recta, et
alterum nale n. jurandi, si quid probat arg. n. duplex
sed quadruplex peccatum fore omittendum, i. 1.a
spē nale sequendi consc. rectam, secundum 2.a alterum nale
n. jurandi. 3. 2.a dem. n. omittendi iniustitiae jurandi
ultimate 2.a Diemang circa idem; quidquid tu de
hoc sit. Rm. ē praeceptum nale sequendi conscia
rectam n. ēē praeceptum aliquod partiale complexum, sed unale
constituens unum adequatum cum quolibet partiali praecepto quum ad
unum n. deum, et causa vicaria n. sunt duo idem adequare, et duae
speculationes sibi vendicantes, sed una coalescentes ex unalis,
quae ē deus, et partibus quae ē circa: ita ex praecepto unali
sequendi conscientiam rectam, et ex praecepto partiali n. jurandi n.
resurgit duplex adequatum praeceptum speciale, aliud sibi spec
obligationem arrogans, sed unum integrum ex duplici inadequato co-
alescens unali scilicet, et partiali illi subordinato, quare nego
ant. argi. sic intra ut loquat de preceptis adequatis et n. sub-
ordinatis ad probandum illum excedit dictio, duplex ē illud praeceptum ēē
parte unum adequatum constituens.

Obiect. 2. Si conscientia erronea vincibilis dictet
ēē peccatum veniale fornicari, peccabit fornicans duplici
peccato, altero mortali contra praeceptum mortale decalogi,
altero veniali contra conscientiam erroneam: q. obligativa conscientia
inducit specialem malitiam ab ea distinctam, quam credit
operans se peccare. R. conscientia illa vincibilis applicare per er-
rorem novam legem obligantem sub veniali, nec enim q. n. omne conscientia
afficit speciali malitia operatio, et peccat operans
in ea specie qua se existimat per errorem peccare
venialiter.

Obiec. 3. fieri pot, ut peccans contra conscientiam erroneam, non cognoscat se peccare contra aliquod praeceptum speciale, et saltem tunc species trahet operatio ex conscientia, et non ex aliqua lege, ut tamen existimet se peccare, aut ostendo casum, quo conscientia adeo errans sit, ut credat actum indifferentem, quatenus indifferens sit, esse illicitum, nec habeat aut cognoscat illicitum quod probans dicit involvere contradictionem; inintelligibile enim est aliquid simul ut poni, ut indifferens, et illicitum; insuper inintelligibile est arbitramur ut poni ut illicitum, et non ut poni aliquam legem a qua reddatur illicitum.

Obiec. 4. Si aliquis contra praeceptum aliquod non obstinaverit actus in aliqua peculiari specie peccati, sed in ea, quae se offert intueri ex praecepto, dic actum volo peccare contra legem, et in quantum generalissima nulla habet specialem speciem, cum nulla in speciali offeratur ex praecepto, nec sit maior ratio cur ad unam potius quam ad aliam pertineat, nisi forte dicamus pertinere ad omnes, atque ideo habere infinitas species, et saltem malitiae, cum tot sint confusae propositiones, ideo habebit unam speciem, quae est contra virtutem obligationis.

Huius argumenti solutio reiicienda foret ad disputationem de peccatis, nisi adversarii crederent in superiori doctrina ... pariter triumphassent. Resp. 1.º difficultatem esse communem atque ab ipsis solvendam, nam cum nesciant debeant actum ... summe speciem ... quidquid in aliqua specie habeatur ex ... demonstratio cum conscientia ... quam speciem habeat ... accipit a conscientia.

Resp. 2.º Mortali ... d. 29. q. 2. ... Sicut dic actum volo servare legem in omnibus, pertinet ad

ad particularem speciem virtutis, et honestatis ita sic alibi. Velle peccare in omnibus, seu in omnibus habere conscientiam, pertinere ad particularem speciem vitii, quae licet omnibus sit unale tendentia et partaria et contra primum principium luminis naturalis, quod est per ambulum ad praecepta decalogi.

Resp. alij conscientiam actum illum pertinere explicite ad omnes species vitij, quae omnes illas implicite amplectitur, sicut affectu unali, quia admittit ... unalis omnis bi curris implicite satis completitur omnia humana individuum a Deo ut nasi omnia currant falsa sit, quod non ita esse nisi illa attingeret, sine est, quod, qui illum actum elliceret non exprimeret sufficienter suum peccatum in sacramento confessionis dicendo se habuisse voluntatem peccandi, sed teneret addere in omni materia, quia affectus peccandi in omnibus ab omnibus habet malitiam implicite satis, ut dictum est.

Sectio 5.

An si conscientia dictet aliquid esse peccatum abstrahendo a veniali aut mortali contra illam agere sit mortale

Cum sit ergo ex dictis conscientiam non obligare sub speciem nec contra illam operari esse speciale peccatum sed tale quale ex propositione officij per apprehensionem est, emergit hic satis non parvae difficultatis inter doctores an quando conscientia proponit aliquid esse peccatum non exprimendo an sit mortale, vel veniale sed abstrahendo ab utraque differentia sit mortale amplectens omnibus dummodo tali conscientia.

Affirmat P. Meracius tom. 2 de bonitate et malitia humanorum actuum d. 9. sect. I. versu dico. 2.

Qd

P.r Vasquez 1. 2. tom. 1. d. 59. c. 3. n. 10. P.r Thom. Sanchez lib. 1. Summae c. 11. n. 6. P.r Palao tom. 1. tit. 1. d. 1. p. 3. n. 6. Filiucius tom. 1. tit. 14. n. 112. Contrarium tamen est verius, atque ideo credo esse peccatum leve amplectio[?] in p.o dicto casu cum Tornello 1. 2. tit. 8. c.a quaest. 19. d. Thom. d. 2. dubio 5. versu Si autem quaeras. Granad. ibidem Strou. 1. diab. Sum. tit. 12. d. 7. sect. 4. n. 22. Valentia tom. 2. d. 2. q. 14. De bonitate et malitia actuum internorum punct. 4. vers. Sig.o Reginald. in prax. lib. 13. n. 70. Diana 1. p. Suarez resolutione tit. 7. ... 24. Navarro, et Corduba, qui vel ipsi adversarij fatentur esse probabilem cum Philiucio et Palao citati.

R.o 1. quod operans cum tali conscientia solum amplectitur peccatum propositum: sed peccatum propositum non est mortale ergo operans non amplectitur peccatum mortale et non peccat mortaliter. Maior videtur certa non enim fertur potentia voluntatis ad infinitum. Minor ostendit, quia supponimus non proponi ullo modo malitiam mortalem, sed abstrahentem a mortali et veniali.

R.o 2. Si quis affirmare se peccaturum, et nihil amplius non affirmaret peccatum mortale esse committendum desiderans id committere, ergo qui affirmat non desiderare committere peccatum mortale et consequenter non peccat mortaliter. Patet consequentia, antecedens probo, quoniam ad veritatem illius propositionis non requiritur quod peccatum mortale sit committendum, salvatur optime ista veritas, si veniale tamen committeret ergo non affirmat peccatum mortale, alias nisi committeret mortale careret eius veritas.

R.o 3. in ratione generica neque clauduntur differentiae specificae neque individuales, atque numericae, sed ratio peccati mortalis est differentia numerica peccati ut sic, ergo se habet tamquam genus ad omnia peccata quae in peccato ut sic non clauditur ratio peccati mortalis, quae est differentia constans ex logica, nunc sic qui in amore peccati

Ut

ut sic non clauditur amor peccati mortalis, patet consequentia, quia sic se habet amor diffs. ad amorem rationis generice, sicut se habet differentia ad genericam; sed differentia non clauditur in genere, ergo neque amor diff. clauditur in amore generis.

Dices 4. malitia in eo, quod amplectitur ille actus non potest esse maior, quam est malitia culpae venialis, siquidem in veniali includitur, et includens semper est maius inclusis minus, ergo non potest reddere actum qui est volitio mali malitia gravi et mortali. Patet consequentia, quia non est maior malitia formalis in actu, quam est malitia obiectiva in obiecto cognito, in quo est malitia maior veniali, ergo neque in illo.

Dices 2. contrario deducendo adversarios ad destruendum quaestionis suppositum, qui peccat mortaliter, quia amplectitur malum, ut sic abstrahendo a mortali et veniali, ergo obiectum, quod amplectitur est grave et mortale, probo consequentia, quia nemo peccat mortaliter, nisi amplectendo quod est mortale, vel tale esse credit. Fine versus obiectum, quod amplectitur est mortale, ergo destruitur suppositum supponimus non casum, quo non amplectatur differentiam gravitatis, sed rationem communem, ut sic.

Ex supra dictis colligere licet amplectentem illud obiectum malum in genere non teneri confiteri, nec actum sic elicitum esse materiam confessionis, patet, quia non est peccatum mortale neque dubium in mea sententia, confessionis autem materia solum ea peccata sunt, quae mortalem malitiam continent, aut dubium est illam continere, de quo late in materia de poenitentia.

7. Sectio 6.

Impugnatur et propugnatur superior doctrina.

Obiectio 1. P. Meratio: qui sic operatur, ut obiectum

amor-

De cuius levitate aut gravitate n̄ dubitat exponit se periculo peccandi in mã gravi, sed exponere se periculo peccandi in mã gravi e mortale, q. amare illud obiectum de cuius gravitate aut levitate nihil cogitat inculpabiliter mortale e(st) tum Constant. Prob. maior, quia sic, qui n̄ discernens gravitatem obi. illud amplectit(ur) timere operat, et quantum in se est se debitat toti obi malitia, quanta cum q(uo)d grave, q(ui)a accidentaliter q(uo)d contin-
get q(uo)d sit levis, q. exponit se periculo peccandi in mã gravi, forte n. erit grave obiectum, q(uo)d amat sine discrimine et prudenti examine.

R. negando maiorem q. conscientia neque dubitat de gravitate adiuncta malitia ut sic ipso intrat in obiecto, neque advertit sub(ie)cie periculo amplectendi obiectum grave, cum n. tale periculum adverteret, ic mortale amare obiectum, abiret tunc ex in-
quisitis casum. Ad prob. dic illum timere operari et quantum de se in debitare totam malitiam obi, quantum qui dubitant de gravitate malitiae, aut advertunt periculum illum amplectendi amplectit(ur) obiectum sine prudenti examine, n̄ v. illum qui nihil dubitant, neque periculum animadvertunt totum in contemplanda malitia ut sic p(re)scindente a gravi et levi, quam discernit amare. Ut probatum est.

Obiect. 2. ex Palao; quamvis amplectunt(ur) malum ut sic n̄ amplectat determinate malitiam maiorem veniali, amplectitur in determinate, q(uo)d satis est ad peccandum mortaliter. Probari p(otes)t assumptum, q. ro(ratio) communis nihil aliud est quam collectio individuorum confusè et indeterminate cognitorum: sed plurima individua illius ro(rationis) communis sunt peccata mortalia. Ergo amplectit(ur) confusè malitiam maiorem veniali, q. amat, seu amplectitur malum ut sic n̄ adeo robustè est argumentum quod posuit Palao.

R.

R. negando argi assumptum ad probat nego
rōes tñ importare formaliter licet indistincte, et confuse
differas specificas, aut individuales inferiorum, de quo
late disserui in Logica, nec inefficaciter ostendi rōes
vnales ita praescindi ab inferioribus, vt sic nullo pacto
importent formaliter ab illis, sed tantum identice et materialiter, Sequa doctrina penitus tructat obiectio.

Obio. 3. in gratia pt. adverse si amplecti illud obiectum non eēt mortale, nec vtrumque veniale cum sit in intelligibile peccatum aliquod in individuali, quod nec mortale sit, nec veniale, alias sub aliquo gēre stineretur individuum ad nullum ex membris adequate dividentibus spectans: sed non est veniale quia si est mortale, si nullatenus est peccatum. Minor pr. ideo non est mortale, pro nos, quia non attingit differam malitiae mortalis, sed rōem tñ atati differam abstractam: sed ergo non attingit differam malitiae venialis, sed rōem tñ non minus ab illa quam a differa malitiae mortalis abstractam ergo non est veniale.

Respondit quidam vir doctus a me consultus amantem tale obiectum malum, ut sic interpretative amare differam veniale, quia cum velit in re ponere peccatum, quod in re poni nequit, nisi cum aliqua differa mortali, aut veniali interpretative vult id sine quo poni nequit in re, et consequenter vult differam aliquam, cum autem fundamentum non sit ut interpretemur velle quod maius est, nec requiritur, quod operatio ponat in re interpretari debemus velle differam venialem: unde colligit formalem amorem mali ut sic, peccatum veniale et non mortale.

Aliter resp. pot. negando minorem ad probat. dicendum actum illum attingere differam negative venialem, hoc est non mortalem, quamquam non attingat differam positive venialem. Etenim ut aliquod peccatum veniale sit satis est quod attingat

hat malitiã positivè, aut negativè venialẽ neq; ille hanc de-
trahe requirit; ad mortalẽ v. ñ satis ẽ malitia negativè mor-
talis, sed requirit, qd positive talis sit, ut dicam in mã de
peccatis.

Sectio. 3.

An plus obliget Conscia qm Superi- oris praeceptum

Mira ẽ qm verissime in hac pte DD. vix conveniunt in
aliquo asserto. Pr. Miranda tr. de bonitate et malitia
humanorum actuum d. 11. vers. Vera Responsio: ait obligationes
Sciẽ invinciliter errantis ẽẽ maiorẽ obligat. pcepti superioris obli-
gat. v. Csciẽ vincibiliter errantis ẽẽ minorẽ. Pr. Tho-
mas Sanch. lib. 1. Summ. c. 12. 16. convenit cum Pre Miran-
quoad 1. pt. de Cscia invincibili, de vincibili v. dicit ẽẽ
minorẽ illius obligat. extensivè, maiorẽ v. intensivè ce-
teris paribus Pr. Vasq. 1.2. tom. 1. d. 12. cap. 1. versu
Sit positio. duo statuit n pòte pscribi certa regula
Si sermo sit de maiori obligat. quoad magnitudinẽ et
levitatẽ peccati, cum aliqdo maius peccatũ sit operari cõ
Csciã, qm cõ superioris pceptũ, aliqd minus, si v. ser-
mo sit de maiori obligat. ad hunc sensum, qd una al-
teri derogat statuit secundũ, qd si Cscia invincibilis
sit de aliqua lege nali, aut positivã, qm placuit imperans
ñ potuit tollere oportet, qd sit alicuius superioris maioris
sed servandũ pcium ẽ Csciẽ iudicium, qm plati pceptũ. At
si ponat Cscia pceptũ alicuius inferioris inferioris
cui placuit superior, aut superior imperans derogare

ipse

pro periculo praelato parendum quam conscientiae de qua Gran. 1. 2.
tract. 2. de actibus hum. tr. 12. d. 7. sect. 4. n. 25.

Decernit conscientia invincibiliter errans plus obligare absolute quam praelati praeceptum vincibiliter errans obligare absolute minus. Et est hoc praeceptum quod non deponat plus obligare si caetera paria sint. Non tamen discrepant alij, vide quam discordes sint.

Ante quam mentem nostram exponamus certa ab incertis separanda sunt. Et in 1. dicendum est conscientiam rectam plus obligare quam praeceptum superioris, quod intelligo extensive et intensive ita ut deroget praecepto praepositi obligationi. Non tamen praeceptum et quod si conscientia est recta applicat legem non existimatam sed sic et nunc vere obligantem non obstante praepositi praecepto quod praeceptum praepositi non obligat ad praesentiam talis legis. Et conscientiae rectae alia praecepta incompatibilia obligarent seclusso errore conscientiae quod absurdum est. Quod maior obligatio est conscientiae rectae in omni genere quam praepositi praecepti; cum sic absolute praesentia in nullo genere obligent in quo superari posse.

Certum est 2.do quod praelatus praecipit aliquid contra conscientiam subditi, seu quod id est incompatibile cum obligatione quam subditus apprehendit in sua conscientia teneri subditus diligentiam adhibere ut inveniat quae sit maior obligatio et quae cesset ad alterius praesentiam. Non clarum est, quia tenetur vitare periculum violandi maiorem obligationem, cui se exponeret omittendo diligentiam et agendo conscientiam sequens, aut praelatum contra conscientiam. Vide Cornelium 1. 2. tr. 2. ad q. 19. d. 5. mem. d. 2. dub. 3.

Certum est 3.o non procedere quaestionem de prae-

cep

cepto superioris comparabili cum conscientia: sic n. neutrius obli-
gatio esset maior, quoad derogat. alterius, cum simul
utraque impleri possit, quoad maiorem autem, si minorem obligationem
nequit statui fixa, et certa regula, modo n. legem
magis pressa, et excellentiorem virtutem aplicat conscientia,
nunc debiliorem, et ignobiliorem, nullam enim praecepto superi-
oris equivalentem, atque ideo nunc gravior erit obligatio conscientiae, nunc
levior, pro gravitate quam proponit esse post ibi; itaque tota
controversia devolvit. quando praeceptum superioris, et conscientia
errantis sibi invicem repugnant, nec simul impleri queunt,
hinc praecepto impelente, et inde conscientia retrahente, iudi-
cantem quod seu teneri partem, utra obligatio sit maior, et
praevalere debeat. Sectio 3.

Quaestio deffiditur per varias conclusiones

Ex praemissis non adeo operosum, ac difficile erit quid sentiamus
apperire. Dico 1. Si conscientia erronea sit invincibi-
lis, maior est obligatio conscientiae extensive, et intensive, atque
quoad vim derogandi, quam praecepti superioris ita P. Merasius
et P. Gran. sect. praedenti citatis quos possum addere alios,
probatur assertio quia stante tali conscientia errore invincibili
labrante non obligat praelati praeceptum obligatio conscientiae ma-
ior est in suo genere, quam obligatio praelati praecepti: probatur Consequentia
quia sine obligat in se, quod superet extensive aut intensive,
obligat. conscientiae. Ant. ostendo, quia si conscientia dictat non obligare
praelati praeceptum, sed illa tantum legem, quam esse post ibi pro-
ponit praeceptum praelati non intimat per conscientiam, ut quae erat ad obli-
ga-

dat. S. q. ipsi aliter ita pro, nulla lex aut praeceptum obligat nisi conscientia intimet et iudicet obligare. Sed in casu conclusionis conscientia non intimat, neque iudicat praeceptum Superioris obligare, quin potius iudicat oppositum, praeceptum Superioris non obligat.

Deinde quia si conscientia dictat nos potius teneri parere legi, quae ex pro... ibi proponit, quam praecepto Superioris, quod iudicat esse maioris obligationis legem, quam praecepti Superioris, quod potius tenemur sequi obligationem quam conscientia intimat, quam importantam praecepti superioris; sed hoc videtur clarum, ut eatenus iudicet nos potius teneri lege obiectiva quam praecepto, quatenus sibi persuadet fortiorem vim habere, strictius quod ligare. Et probo quia semper tenemur sequi maiorem obligationem invincibiliter proposita, et postponere, quam inculpabiliter credimus esse minorem: quod si secus faceremus maiorem culpam committeremus, itaque obligatio conscientiae invincibilis maior est intensive et extensive atque quoad vim derogandi, quam obligatio praecepti Superioris.

Dico 2°. Si conscientia sit invincibiliter errans maior est ceteris paribus absolute obligatio praecepti, quoad vim derogandi, quam conscientiae. Ita PP. Mercasius, Bonae Sanctius, Granados, citati, qui addo Laim. in clavi lib. 1. c. 4. n. 29. nec aliter capit Bonavent. in 2. dist. 39. art. 3. quaest. 1. ad dict. patet ergo, quod plus est standum praecepto praelati, quam conscientiae maxime ubi quis solatur praecepti id, quod potest, et debet. Et quod praeceptum praelati obligat ad deponendam conscientiam invincibiliter errantem, ergo maior est illius obligatio, quoad vim derogandi quam conscientiae probo sic: nam illius obligatio est maior cuius praesentia debet alterius obligatio fugere

Sen

seu evanescere. Unde S. D.r Thomas Sanc. dixit obligat. praecepti superioris esse extensive majorem, quam non solum obligat ad parendum, sed ad conscientiam oppositam, dictantem (per errorem vincibilem) deponendam: conscientia vero, etiam dictans, obligare potest ad parendum quatenus ad duo extendit obligationem praelati, ad unum tantum obligationis dicit.

Obs. Sanc. ex dictis, quod ideo conscientia est errans, quia praeponit majorem obligationem non parendi praelato, quam parendi, quod tale quid iudicare est error. Ergo veritas erit, quod major sit obligatio parendi praelato, cum error ille sit vincibilis, ac culpabilis, non tollit Sanc. obligationem, neque excusat, atque ideo illa perstat sub ratione majoris obligationis praecepti parendi praelato.

Dico 3. ex suppositione, quod conscientia vincibiliter errans non deponatur, neutra obligatio est major, quoad vim derogandi. Probatur 1. Sanc. dicens, quod ex tali suppositione utringue obligamur, neque licet sine peccato non obedire, aut a conscientia discordare, in hac nostra miseria, nostra conscientia dicit: ergo neutra obligatio est major, quoad vim derogandi. Probatur 2. quia neutra aliam extinguit, aut a culpa transgressionis liberat.

Alter pr. ex majoris claritatis gratia: si aliqua obligatio earum esset major, quoad vim derogandi, ~~ad duc~~ facta tali suppositione quae minor est cessaret, atqui nulla est, quae cesset tali suppositione facta (siquidem peccatum est dicitur quamvis operari.) ergo nulla est major, tali suppositione facta, quoad vim derogandi. Certe prior major ostenditur exemplo majoris, probatur, quia quando duae obligationes sunt incompatibiles major praevalet, ac cessat minor, ut multis exemplis

ost-

ostendi posit tam in materia de votis, quam in materia de legibus.
Dixi quoad vim derogandi, quia quoad gravitatem culpae, nunc una, nunc altera poterit esse maior pro ut fuerit lex, vel conscientia stricta praecepti superioris. Contra tamen magnum P. Granados vult semper esse maiorem obligationem conscientiae invincibiliter erroneae ex suppositione quod deponat. Atque ideo ex illa gravius, aut esse maius peccatum, quam transgredi praeceptum praelati, verum hoc non puto verum nisi quando caetera sunt paria tunc enim ratione maioris advertentiae ad legem conscientia crescet culpa in transgressione conscientiae decrescente ratione ignorantiae, quam vis invincibilis in transgressione praecepti.

Dico 3. descendendo ad singula extrema maxime in speciali conscientiae erroneae, nequit conscientia derogare facionis ne nos obstringat ex suppositione quod non deponatur multo minus derogabit aut derogare poterit, quod longe inferioris virtutis et efficaciae est. Verum suppositio illa quod conscientia erronea non deponatur non adfert vim absolutam obligandi, quam habet praeceptum superioris. Si antequam daremus tale suppositum conscientia errans non poterat derogare neque illa data poterit propter eius ipsa obstinatio suppositum. Sit peccatum obstinatiae contra praelati praeceptum, quod secus foret si per suppositionem praecepti abrogatum foret, neutra obligatio praevalet contra aliquid, quoad vim derogandi quanquam vis conscientiae invincibiliter errantis non deponatur.

Sectio 9.

Nonnulla infero ex doct.ª praecedenti.

Infero 1.° ex 1.° dicto, q. si conscia ex
errore invincibili credat praelati praeceptum esse contra Deum
tenetur subditus tali conscia affectus praelato non obe-
dire, q.ª plus obligat talis conscia invincibilis q.m prae-
lati praeceptum, siquidem applicat legem divinam et natu-
ralis ordinis, cui opponi credit tale praeceptum, et contra actorum 4.
dicitur obedire oportet Deo magis q.m hominibus.

Infero 2.° ex eodem dicto, q. si subditus
videretur [illegible] praeceptum aut legem aliquam [illegible] q.m postea
ipse invincibiliter ignorante iudicavit [illegible] non tenetur praelato
inferiori praecipienti contra talem legem ad [illegible] vivere. Sic
Vasquez supra et Sairus in clavi lib. 1. cap. 5.
n. 16. q.q. [illegible] Merdiret [illegible] patet q. praelatus inferior
sua auctoritate nequit tollere legem illam, q. in ea ex
alia parte nulla ratio appareat, quare tali conscientiae praestari pos-
sit ab errore potius conscientiae standum q.m superiori.

Infero 3.° ex eodem, q. si duo praelati
contraria praecipiant eodem tempore impletione incompatibilia, sub-
ditus q. te [illegible] ultimum conscia invincibili inferioris esse su-
perius et illius mandatum magis obligatorium debere praevalere
[illegible] praecepto q. inferioris [illegible] superioris, supremum q.
standum semper est maiori obligationi quam conscientia invincibilis
applicat.

4.° idem credo q. est ex pluribus votis emissis
aut iuramentis factis [illegible] occurrunt aliqua mutuo pug-
nantia si non conscientia ex errore invincibili arbitretur plus obligare
q. revera obligat minus aut e contra emissum debere prae-

va-

prvalere posteriori, quamquam ex scientia magis obligari, et nobile prvalere debere conscientia invincibiliter erranti quam magis obligatorii in re, quod si secus fecerit adveniens peccari etc. . . cadem ro, quae ex precedentibus infertur. 5. ex eodem, quod si femina errore invincibili credat, se non teneri reddere debitum marito petenti, quia credit sub eius impedimento dirimenti esse matrimonium fuisse nullum, tenet conscientiae obedire, nequaquam placet sub excommunicatione praecipiens redditionem debiti: ac vice versa, si matrimonium sit revera nullum, ipsa vero invincibiliter errando credat esse validum et teneri reddere, debet reddere quamvis placet sibi ex tali reddit.

Infertur 6. ex eodem si excommunicatus invincibili errore putet se teneri debere sacris audire sacrum potius quam scienter parere debet, quam excommunicationi; quod ipse existimando esse sacerdos, qui existimat se ad huc excommunicatum teneri saltem in Paschate celebrare nec in celebrando incurrit regularitatem, quia conscientia invincibiliter excusat a culpa, sine qua irregularitas delicti nunquam incurrit, imo tenetur ad celebrandum.

Infertur 7. ex eodem dicto, quod si conscientia invincibiliter errante iudicat quis esse rem indifferentem et non malam quamvis placere sibi debet praevalere absoluto praecepto praelati et sibi debitum teneret opposita conscientiae obedire. Nec aliud dicendo si conscientiam errante ex eodem errore esse veniale, cum re vera sit mortale: etenim mortale crimen committeret si parendo.

Infertur 8. ex eo, quod si quis voto castitatis vi de licentia alterius coniugis dimissa posthabita noluit reddere debitum credens errore vincibili se non teneri peccaret

n

non redeundo ... 2. excommunicationis praelati reddere ... incipientis, tunc quia error vinci possit, debeat absolui ... praevalet praelati ... communicatio ...

Infertur 9. e Deode, quod si tempore in firmitatis ... praelati ... excreuit ... tenetur ieiunare et a carnibus abstinere cum magno detrimento, accedente praelati praecepto carnes edere non ieiunare, praecipiente tenet a ieiunio abstinere et carnes edere, praevalet non superioris praeceptum ad ... deponenda impellens ad summi ... inferri posse. 60.

... sufficiens tamen dicta, ne longiori simul ... imo ... 1. dicto nihil ... cum facile cuique sit multa colligere ... exempla ... 2. attamen inservire possunt addita suppositio quod ... reducibus in memoriam, quae ... praecedenti diximus loquentes ...

Sectio. 10.

Arguitur contra ... 8. et ... R.

Arguitur 1. ... dictum praeceptum inferioris praelatis non obligat ... Augustinus ... praeceptum superioris vetat ... simul iubeat, quod imperator vetat, sed quod ... errans ... praecipit, quod ... lex superioris ... praelati maioris quod ... praevalet, sed nihil obligat ...

R ... doctrinam Durandi, distinguendo ... maioris praeceptum inferioris non obligat ... praeceptum superioris ... quod tale praeceptum ...

De-

debuit sedo maiorj. 9° sen[?] nego maiorj: eo ipso

6° q[ui]a q[ui]s vincibiliter errando iudicat se teneri n[on] obedire

p[rae]lato ag[no]sc[i]t p[rae]cendit maiorj e[ss]e obligat[ionem] n[on] parendi

q[ua]m parendi; quid quid sit en[im] [illegible] aliud sen-

tiat ce[n]sel n[on] moveant. docet impuerent s[ecundu]m q[uo]d in se

s[un]t sed s[ecundu]m q[uo]d p[ro]ponunt[ur] docet p[ro]poni debuerunt

7. Distinguit minorj p[rae]cipit q[uo]d e[st] c[ontr]a lege[m] superioris

q[ua]m [illegible] errore credi e[ss]e minorj sedo. q[ua]m iudicat

e[ss]e maiorj nego; quo s[e]c[un]da frigit.

Objicies 1. 2a ita dictis instando, solutis

Arb[itrium] p[rae]cedent[is] p[rae]latus inferior nequit derogare legi su-

periori [illegible] legi fiq. 2°. quidic. p[rae]fect[us] superi-

orj orientis, ac tradunt Jancemeri Curiste p[rae]ter Ve-

lasquez de accumat. Curis. lib. 1. n. 50. nec ponit

legi superioris ex lege nq[uam] de magistratu[s] sf

gubernis; ex lege. 3. de alienat[ione] iudicij. Nec inferioris

statuta iuris dictis superioris limitat. Ex [illegible] Sardij et Velasq[uez]

neque aliquid pot[est] inferior declarare super eo, q[uo]d superior

fecit ac multo minus manifeste c[ontr]a illud e[ss]e oppo-

sitis ponere. Ex. Bald. Sardij, Velasq. et aliis. Nec

inter p[rae]ferri Ex[empl]a Cardinalis Tusci, Mascardi, et Velasq[uez]

citatj. ; Sed p[rae]sens ponit si [illegible] dictis e[ss]e verum.

3°. Minorj p[ro]bo, q[uia] quandocumque lex p[rae]lati inferioris

apprehendat, p[er] errorj, maior, q[ua]m lex superioris n[on] idem

e[st] maior, nec alicuius p[rae]lati superioris, et tollit

legem superioris et quasi illi deponit aliq[uid] n[on] p[rae]cipiendi

3°. dictamen [illegible] -2 sur statuto superiorj iurisdi-

ctus limitat, eij n[on] p[er]mittat illij. in casu de q[uo]

8 diximus. 3°. declarat lege superioris n[on] obligare

4°. interp[re]tat maiorj e[ss]e obligat[ionem] p[ro] se[n]su q[ua]m interdicit

Sa-

superioris; q. ne dicta ista devenientes dicam etiam plus obligari precepti superioris sive apprehendat ut maior sive non.

Ex predicta doctrina loquendo q. maior non se submittit minori, ut bene Thomas de Damasceno, Gregorius lopez: unde cum ordo legis facores se submittat quantum ad obligationem, sicuti legem conscientie, sic poterit tollere, q. error invincibilis legem superioris limitare declarare et interpretari; non videtur aliam obligandi legis latores leges et precepta, ut initio dicebamus quam ut conscientie iussi. quare cum conscientie invincibiliter erranti sed sit lex in superiore, tamquam minor, et in inferiore tamquam maior; mirum esse non debet si lex inferiori, ut in conscientia, prevaleat.

Preterea quia q. qui vere superior est se sectiones materialiter, et formaliter secatur tamquam inferior siquidem in existimatione invincibili conscientie inferior iudicat superior, et superior reputat inferior: ipso q. tangit in eorum legibus, quare cum attendi debeat superior formaliter, quia talis est non tam materialiter diversa et non inordine ad obligationem legum, dicitur potest in casu dc. non tollere in feriorem formaliter quatalem legem superioris formaliter, ut talis, sed superiores materialiter tollere limitare legem superioris materialiter talis ad minus, quo dicitur solet ad rationes culpe non attendendum veritatem materialiter sumptam, sed formaliter ut se obiicit rationi et a conscientia apprehenditur. Unde interpretari licebit animam

illius

illud inferioris nequit tollere aut limitare legem superioris. ita ut inferior iure nequeat tollere, aut limitare iure; inferior in sexithmae conscientia nequeat tollere legem superioris in eadem conscientia dictamine. ita ut inferior iure nequeat tollere in ... dictamine.

Arguitur 3°. ... si obligatio conscientiae invincibiliter errantis est maior quam obligatio superioris ... peccatum erit agere contra conscientiam ... peccatum agere contra praeceptum ... maior obligatio conscientiae ... maior ... nos teneri sequi conscientiam ... superioris praeceptum cuius obligatio cessaret ... minor ... quia nullum est peccatum quod non sit contra legem Dei, sed agere contra conscientiam errantem ... contra legem Dei ... non est peccatum agere contra conscientiam, rursus agere contra superioris praeceptum est agere contra legem Dei dicentis obedite praepositis vestris ... obedire superioribus praecepto non est peccatum ... sit agere ... sed contra legem Dei. Restat videamus nunc quare sit contra legem Dei agere contra conscientiam ... lege agere contra superioris praeceptum, quod sic demonstro illa conscientia ideo errat quia dictat non esse contra legem parere superiori praecipienti ... obedire conscientiae ... revera non est contra legem agere contra conscientiam erroneam sequendo superioris praeceptum ... est contra legem agere contra superioris praeceptum conscientiam erroneam sequendo.

Respondetur negando minorem ad probationem distinguo maiorem nullum est peccatum quod non sit contra ...

ad legem Dei veram, l. [illegible] ad maiorem. Dedo maiorem
q. n. sit c.a legem veram nego maiorem: distinguo c.
minorem adera c. l. conscij errantes n. e. adere
c.a legem veram. Dedo minorem c.a legem
[illegible] nego minorem ac simul [illegible]
id, q. c. sicut cod. prius m. solvendi [illegible] distinguo
ant.: adere c.a superiori precepto e adere
legem Dei materialiter concedo ant. formaliter nego
ant. Cum simul in hypotesi q. consc.
invincibiliter errans iudicet se n. teneri parere
superiori, sed legem qm fortius apprehenditur
ipse sibi ignorant lex [illegible] adaequale su-
periori precepto, atq. ideo n. e. con. formaliter sed
tantum materialiter. Nego deinde consequentiam c. [illegible]
sine nervis caeteris.

Arguitur 4.o c.a 2. dictum. [illegible]
conscia vincibiliter errans c. ponit legem natura
[illegible] que fortior [illegible] sicut qm
precepti puri humani superioris. q. tunc ut
minimum maior erit obligatio conscie vincibiliter
errantis quoad vim directivam [illegible] l. dic n. ex
ceteris paria; Cum tamen in [illegible] dicto Diximus
ceteris paribus. Resp. 2. negando ant. [illegible]
q. ut lex [illegible] se facit prevalere c. ponit c.a
precepto, lex [illegible] se debilius superiori c. poni debet
per consciam, et [illegible] invincibilis, neq. si sit
vincibilis n. pot. prevalere q. applicari [illegible]
[illegible]

bilior est, et non habet maiorem firmitatem lex in ordine ad obligandum, quam quae in applicatione et existimatione relucet.

Arguet. Sed contra. Dicitum, supposito quod conscientia vincibilis non deponat maiorem obligationem conscientiae opponentis legem, quod aut non alicuius obligationem sequendi praeceptum praelati, siquidem maius peccatum erit agere contra talem conscientiam quam contra praeceptum; sed maior obligatio derogat minori, quod sunt incompatibiles. Ergo. Supposito quod conscientia non deponat obligationem illius praevalet, quo ad vim derogandi contra praeceptum superioris, cum quo est incompatibilis. Distinguendo maiorem: maior quantum ad vim inducendi maiorem gravitatem in affectu transgressionis contra maiorem, quantum ad vim destruendi oppositam obligationem, nego maiorem: insuper distinguendo minorem, maior obligatio absolute nego minorem: maior non absolute, sed ex supposito vincibili errore, nego minorem. Sequitur probaretur obiectio, scilicet quod possumus nos non peccare superiori non obediendo, post tale suppositum, si ea facta datur derogatio obligationis sequendi tale praeceptum, ita non tenemur sequi, et consequenter non peccamus, quod est prorsus falsum.

Sectio . 11.

An Deus possit ~~dis~~ dispensare in obligatione conscientiae.

Vidimus conscientiam in eius vim non esse ad obligandum et quidem non habere magnam. Videndum nunc superest an

An tamen sit, ut nec Deus possit in illa dispensare
faciendo, q. sine peccato liceat clamanti consc. re-
pugnare, oppositũ q. efficere. Affirmant Almai-
nus tr. 3. moral. c. 15. et Andreas de Castro
novo relatis P. Vasquez, putat q. probabile Cord.
lib. 1 q. 10. de consc. p. 3. q. movit oppo-
situ dicat probabilius, at sequat. cũ coi sent.ª
contuenti P. Vasq. 1. 2. tom. 2. disp. 61. c. 2.
§. ego v.º Addens contrariũ nihil habere probabilitatis
Corneius ibi tr. 3. in q. 19. S.ti Thom. disp. 2. dubio
4. Sequum deferens D. Sancti q. 110. art. 3. Gra-
nado contro. 1. de actibus humanis tr. 12. d. 7.
sect. 3. n. 17. Mart. 1. 2. d. 29: q. 1. n. 31. et
32. arguunt q. 3. n. 67. qui duo postremi expresse et
loquunt. de consc. errante.

Cois haec opinio verissima e., atq. ita arbi-
tror implicare contradict., q. Deus faciat n. ee peccatum
contra consc. agere. pr. 1. agere contra consc. e. fa-
cere id, q. quis iudicat se illicite, et male agere, sed
implicat, q. Deus faciat, ne sit peccatum facere id, q.
iudicat se illicite et male agere e. implicatio e. q. Deus
faciat ne sit peccatum contra consc. agere: maior et
bona tenent. Minor probo illicite, et male agere
nihil aliud e. q. facere id, q. iudicat se male, et illicite
agere (quantum e. ex parte sui affectus e. contra
legem e. ex parte obiecti posita debita malitia sub
qua repraesentat ... Deum q. offendere n. vereri) ...
implicatio e. q. Deus faciat ne sit peccatum facere, id, q. quis
iu

iudicat se illicite et male agere aliud faceret, ne sit pec-
catum ne male et illicite agere, sic male et illici-
te agere cum apperta tiorum implat.

Dr. 2°. implat q. Deus faciat licere, seu
n. ee peccatum, q. narii, et, vt alij loquunt. e intrc malum
sed velle agere ctra. csciam e narium seu intrc ma-
lum q. implat, q. Deus faciat licere, seu n. ee peccatum.
Maior patet supponenda, min. probanda si n.
Deus facere posset q. licere seu q. n. ee peccatum n.
ee et p. suam integ. entitatem malum (q. quidem salvaret
tota entitas sine malitia) aut n. ee nario malum si-
quidem p. arbitrii Dei a ppria sua malitia
denudari pot. minor sola eget pbat. p bo
sic. id e nario, et vt dici solet intrc malum, q. e
ctra legem nalem, nete ve dictamen sinderesis tale e
volunta agendi ctra. csciam. q. minor facile p ma-
dict. q. dictamen nale sinderesis pcipit ne agamus
ctra. csciam, vt supra tetigi, e q. vnum ex primis
prijs rerum moralium.

Dr. 3°. si Deus dispensare posset, vel
quis dispensare posset ctra. csciam, vtiq. aufferendo ob-
ligat. sequendi illam. at e implatio, q. talis obligatio auf-
ferat nisi aufferat existimatio obligatio. et iudicium
quo qui iudicat obligare. e. implat q. Deus sciat sit illi
dict talis dispensatio, siquidem durat obligat. Il existi-
matio; minor pbr., nam obligatio csciae nascit ex
ciupti vero, l. existimato, q. relucet et p. ob.
et ab ipsa sciam intimat. e. nisi sic aufferat
n. auffert obligatio: Est autem implatio q. aufferat

nisi

nisi deponat conscientia, qua quis existimet se non obligari, id est impletur quod dum sufficienter obligatur, nisi dum ferme existimatio obligat, vel conscientia iudicij, quo quis iudicat se obligari. Aliter hoc ipsum probat Cornelius. Deus non potest facere, quod maneat praeceptum, quod ita quod illud sit verum, et existimatum, operatio contra illud sit licita: sed quamdiu durat conscientia manet praeceptum verum, vel existimatum, ergo Deus non potest facere, quod durante conscientia, operatio contra illam liceat, vel non sit mala, certe si ad obligandum hominem satis est dari praeceptum verum, vel existimatum, velle Deum manere hoc praeceptum et nolle manere obligatum in implere est repugnantia divinae voluntati.

Dico 4. vel hic dispensatio, quam Deus potest facere ut conscientia dictis eiusmodi nota homini permanere contra conscientiam, vel non esse si ignota est? non nisi statim mutaret conscientiam, cum eo ipso quod iudicat obligat esse dispensatum iudicet non obligare, et se esse omnino ab illa absolutum, quod est conscientiam mutare. Si non esset nota perinde se haberet in ordine ad excusandum a culpa, acsi in rerum natura non esset. Talis dispensatio, non non excusat, hominem se nisi ut nota est applicata per dictamen practicum conscientiae, quemadmodum abrogatio legis non excusat a culpa transgressorem illius ignorantem et per errorem credentem adhuc legem vigere et obligare.

Dico 5. dandum discrimen inter obiectum conscientiae et aliorum praeceptorum namque obiectum conscientiae claudit intra ipsum praeceptum verum operantis obiectum vero aliorum praeceptorum non includit intra ipsum praeceptum verum operantis, atque ideo potest praeponi conscientia ut non praecipiat, vel ut non prohibita obiecta aliorum praeceptorum non vero obiectum conscientiae ipsius. Unde ergo, Deus possit dispensare in aliis obiectis quamvis possit dum sufficienter praecipere, quia

ex

contra sic neget vel in obo dispensare conscie, q in illo claudit praeceptum, q deferri non por relicto eo:

Hic ad sigillum discrimine conteli, q ratione facit plane militanti pro oi conscia tam recta, qm erronea, tam invincibili, qm culpabili. obiect. n. coe e claudere praeceptum sibi praeceptum, aut legem, et obligationem solum, q discriminant in hoc, q conscia vincibiliter errans deponi debet, nec ex supp. q n deponat, excusat a transgressione veri praecepti, n in in eo q, quandiu durat, n sit peccatum agere contra illam, aut deus possit in tali obligatione dispensare.

Sectio 12.

Adversariorum iacula retunduntur.

Obiect. 1. oe peccatum ideo e peccatum, q contra legem dei aeternam e, seu q legem dei aeternam prohibet teste August. lib. 22. contra Faustum. et Beato Thomâ 1. 2. q. 71. art. 6. corpore. sed deus pot facere, q n sit peccatum agere contra conscie: tum eo q pot id n prohibere, aut in sua prohibitione dispensare: sed eo ipso, q deus n prohibeat agere contra conscie aut in sua prohibitione dispenset n erit peccatum. ergo deus pot facere, q agere contra conscie n sit peccatum.

Resp. Corduba et Ariminensi duplex praeceptum vel prohibitio d. ee alterum indicativum, alterum imperativum: indicativum dicit, quod indicat aliquid ee licitum, aut illicitum; imperativum vero quod imperat et prohibet: Unde Resp. ergo ait, anti ee verum si accipiat n solum de lege indicativa sed imperativa; negat deinde cons, et ad probat dicit maiorem ee falsam de

lege indicativâ saltem, quia multa sunt natura sua
se mala, nequit Deus non indicare esse mala, et tamen
non poterit, neque indicativam auferre, aut in illa dispen-
sare. Quo etiam solvitur ratio Almaini fundata
in eo, quod Deus omnia contingenter prohibeat, possit quod
in suis legibus dispensare.

Sed ut ad se habeamus, etiam solutio dis-
tinguo maiorem obiectionis. De peccato, ideo est peccatum, quia
contra legem Dei veram, et existimatam, concedo maiorem; dixi,
quia non nulla sunt peccata independenter
a lege Dei, quia contra legem Dei veram seu in re existentem
nego maiorem, sic non requiritur illud sufficit; nego deinde
totam. Ad probationem distinguo maiorem potest non prohibere
aut in prohibitione dispensare, tamen rem, concedo ma-
iorem, tamen existimationem operantis, nego maiorem, quan-
diu manet conscientia, nequit non remanere in existi-
matione operantis viva et directa obligatio legis (id est
dictamen conscientiae) etiamsi in re non esset, per dispensationem quod
fuisset sublatum. Parum prodesset, siquidem dispensatio
nihil operatur, quantum ad excusationem a culpa, donec conscien-
tia notificetur, et conscientia deposita lex existimata tollatur
suumque, idest, existimatio legis, per quod ad minorem eius de
probat. Et ut omnino enervetur obiectio, sed eo ipso, quod Deus
non prohibeat in re, aut in ea dispenset non erit peccatum age-
re contra conscientiam, nego minorem: si non prohibendo, aut
in prohibitione dispensando simul auferat existimationem
legis, et prohibitionis, et per notitiam dispensationis committendo
cedo; hoc tamen non fiet durante conscientia.

Dices: si nota sit dispensatio non erit

pe-

peccatum agere contra conscientiam quia quamvis diceret conscientia ultimatio obligat ratione legis potuit Deus facere quod non sit peccatum agere contra conscientiam pro eo tempore quo potuit facere ut dictamen ultimum non teneri lege revelet dispensatio, falsitas quod taliter conscientia ultimare debebat. Respondetur distinguendo antecedens quamvis in sano sensu concedi possit quod non erit peccatum, quia non erit conscientia prior sed deponet dicendo antecedens data hypothesi quod ad dictamen conscientia quae revertet nihilominus antecedens; simul cum eo; ... operatio nullam vim habet, vel implicationem involvit. ...

Non habet vim si contendat posse Deum revelare dispensationem quae ollat conscientiae ultimatio obligationem ut deponat conscientia: nos enim solum negamus nequire ulla vi divina fieri, ut existente conscientia, durante conscientiae ultimate legis liceat contra illum agere involvit implicationem, si contendat simul posse concurrere notitiam dispensationis sufficientem (qualis indicativa foret) et conscientiam indicantem adesse obligationem: eo enim ipso, quod recte noverit dispensationem, id est extinctionem seu ablationem obligationis et hoc et nunc esse, indicat non adesse obligationem eo ipso, quod indicet adesse obligationem indicat non adesse extinctionem illius seu dispensationem indicaret enim simul adesse et non adesse obligationem nisi foret non penetrante vim dispensationis quia tunc perinde esset ac si nullam illius notitiam haberet in ordine ad liberandum a culpa et excusandum a peccato.

Obicies 2.º Si potest aliquid nequire Deus facere, quod non sit peccatum agere contra conscientiam maxime quia nequit dispensare aut tollere obligationem legis naturalis, qualis est obligatio conscientiae, sed sic, ut est satis probabile cum multis quos referunt quorum meminere Doctor Romanus Lane et Suarez ... potuit facere quod agere contra conscientiam non sit peccatum. Respondetur distinguendo maiorem, quia nequit dispensare aut tollere obligationem legis naturalis, ut eius quoque ratio maiorem: legis naturalis primi ordinis, seu primum principium moralium concedo maiorem.

2

quamquam in aliquibus legibus naturalibus posset Deus dispensare. Quod multi negabant, non in primis principiis ac dictaminibus practicis sinderesis, ut bene Pater Gabriel Vazquez ... ut autem principium est ei peccatum, et malum agere ... quare in hoc nequit Deus dispensare.

Respondeo ... Mittendo sine praeiudicio an veritatem, quod Deus possit dispensare, et in primis principiis legis naturalis adeo ut nequit facere ne sit peccatum agere contra conscientiam reverà existentem ... quia primum dicit agere contra conscientiam, quod autem faciat ne sit peccatum agere contra legem, primum naturale non satis est, quod iure dispenset, sed etiam requirit, quod auferat existimationem legis et principii, depellat quod ignorantiam dispensat. At nequit existimationem principii et legis auferri depellique ignorantia dispensatione durante conscientia. Quod quamvis possit dispensare in primis principiis non poterit facere, quod non sit peccatum contra conscientiam agere.

Obiicies: vera lex non minus obligat, quam existimatio, ne dicam obligare plus, ideoque plus valet veritas existimatione et plus valet quod iure est, quam quod in existimatione videtur sue opinione, ... l. regula § qui ignoraverit. ff. de iuris et facti ignorantia, l. 4. § quesitum, ff. de manumissis vindicta, l. 2. § si a pupillo ff. pro emptore § siquidem ... institutionibus de legatis. Sed non obstat vera lex quominus possit Deus facere ne sit peccatum agere contra illam, quod multo minus obstabit existimatio, et conscientia, quae non ratione iuris obligat sed ratione legis existimatae quam per errorem supponit.

Mitto, quod fictio aliquando plus operetur, quam veritas ut notat Antonius Faber receptus a Velasquez de actionibus ... lit. F. n. 123. post medium, atque ideo mirum non foret, quod plus conscientia errans obligaret ratione existimationis sue fictionis legis quam lex vera

vera; mitto etiam hoc et dico deesse quod lex vera sufficienter et satis intimata operatur cum plausibiliter quam est existimata; distinguo minorem non obstante velles quemvis dicere posse facere, ut eas dilectione non sit peccatum agere concedo. illam nego minorem, ea sublata dispensatione seu abrogatione eadem minorem. Ad confirmationem ergo multo minus obstabit ex ultimatio. Distinguo cum si adfferatur eadem constitutio, et persistat, nec conditio quoad vim obligandi ne discordemus a lege, et quoad vim faciendi ut transgressio sit peccatum in operatione ficta in lege quod veritatem. lege lesem qui decerit. ff. locati, l, 1. ff. de adopt. l. si mulier debitori in fine. ff. de iure deciy. l, ij ex orat. ff. de excusat. tutorum, assentientibus Suarez, Velasco, et Picardo, tamen quod operatur lex in casu ficto quantum in vero lege l. §. hoc autem senatus ff. ad trebellianum lege 1. initio, quod in re uxoris actione, et cap. ad audientiam de clericis non residentibus.

Questio. 3.

De Scientia Recta

Sectio. 1.

Que dicatur aut iure dicenda sit Scientia Recta

Sairus in Clavi dicit illam esse que recta, que per verum sillogismum deducitur verum sed ut verum de mandatum dei est servandum sed de dilectione dei est mandatum ergo est servandum. Erronea, que per falsum sillogismum falsum deducit, ut sicuti necessarium sic est illicitum, non est faciendum iurare est illicitum, ex illud mathei. 5. nolite iurare omnino ergo iurandum non est. Errat enim conscientia intelligens nolite iurare omnino intelli-

gitur

gentia. Addo posse aliter definiri conscientiam erroneam invincibilem
in iis quae dictat esse verum quod est falsum, aut vice versa, falsum quod est
verum, non displicet Laiman, quia tamen maiori claritati in visibili accura-
tionisque explicationi sum intentus ita credo definiendam
conscientiam rectam esse quae conformatur cum lege praecipiente scilicet
si praecipiens sit, prohibente si prohibens, consulente si
consulens, non non conscientia semper prohibet, nec semper praecipit,
aut semper consulit. Dicitur autem conformari cum lege quando idem
ipsa dictat quod lex iniungit, et ratio est, quia cum conscientia sit publi-
catio et intimatio legis, tunc publicatio est legi conformis et con-
sona quando nec plus nec minus intimat quam lex ipsa continet,
sed idem praecise; si non addat dissona est, si minuat discordat et
utroque modo non est publicatio recta.

Haec autem conformitas dupliciter potest evenire
1.o cum lege cognita, ut in re est; 2.o cum eadem, ut est in mente per
errorem invincibilem cognita aliter ac est in re, dicique solet lex exis-
timata. Prior conformitas constituit conscientiam absolute et com-
plete rectam materialiter scilicet et formaliter; seu, ut vult Laiman
tomo 1. sue Theologiae moral. lib. 1. tr. 1. c. 3. practice et specu-
lative, quia conformatur cum lege ut cognita est, ut in re est. 2.a constituit
conscientiam non rectam materialiter sed tantum formaliter, quia licet conformetur
cum lege secundum quod prudenter existimatur esse et invincibiliter ap-
prehenditur, tamen cum falso apprehendatur non conformatur cum illa ut est in
re; ideo nihil obest conscientiam hanc materialiter errantem, et formaliter
rectam appellare practice rectam cum P. Laiman supra, quia sat est ad
dirigendas actiones humanas in praxi, ita ut malae sint
si contra illam fiant, bonae si iuxta.

Ex his facile vitabis nodum vitiosi circuli
quem

stringitur p. Vasquilus definiens [illegible] Rectitudinem [illegible] conformitatem cum appetitu recto voluntatis: ac vicissim appetitum rectum definiens per conformitatem ad eam rectam. Unde si ab illis petatur, quare Ratio seu conscientia recta sit: Respondet, quia conformis est appetitui recto voluntatis: Si vero postea interrogandi, quare appetitus ipse voluntatis rectus sit, dicunt, quia conformis est rationi rectae, ex circulo non illum vitamus, quia non constituimus conscientiae rectitudinem per conformitatem ad appetitum rectum (prius enim est conscientia recta, quam recte appetitus), sed per conformitatem ad legem non ideo autem negare quod a posteriori tamquam a signo colligatur rectitudo conscientiae ex appetitu recto, cum sic nequeat esse rectus nisi praecedat conscientia recta, nedum tamen colligi a priori.

Quae dixi de rectitudine conscientiae per comparationem servatam dicenda erunt de operatione. alia enim operatio erit dicta recta, qualis illa quae materialiter et formaliter conformis est conscientiae, utroque modo recte, illa formaliter tantum, quae non materialiter sed tantum formaliter conformatur. Et ergo talis conformitas efficit operationem practice et speculative bonam, secunda materialiter malam, practice et formaliter bonam:

Ad meritum vel etiam demeritum sufficit facienda est materialis conformitas, aut difformitas (dum modo error contingens non sit vincibilis) sed semper attendi debet formaliter, vel eius quod dictat lex seu id quod dictat in prudentia inculpabili existimatio. Durum quippe foret ac impossibile cogere homines, dum operantur, conformare actiones suas legi conscientia ex materialiter recta, siquidem multoties ignorantia invincibilis facit quod sit nobis impossibile facere conscientiam rectam materialiter.

Sectio.

A

Aliquibus difficultatibus expeditis
illustris redditur praesens doct.

Prima difficultas excitat P. Vasq. nam videtur na
turam esse primariam regulam seu a priori recte aut oblique
expeditiva boni ac mali, nam prius quam prohibeatur, aut
percipiatur potest intelligi, quod sit bona, aut mala ex eo
quod conformis sit naturae rationali, illique deceat aut difformis
illique quod dedeceat quod patebit clarius si interrogationibus utamur: nam peccatum, quare furtum prohibitum, licet non sit
prohibitus actus charitatis merito respondetur, quod illud
est malum, et non est malus actus charitatis sed bonus, unde
si petas, quare furtum sit malum, et actus charitatis est bonus,
recte dicetur quod furtum est difforme legi, et actus charitatis
conformis, cum non sint eorum quae bona sunt quod praecepta aut ma
la quod prohibita, sed e contrario ideo prohibentur furta quod
mala et charitas praecipitur quod bona. Supponitur itaque furtum esse malum ante legem et difformitatem cum illa, et actus charitatis esse bonum ante legem et conformitatem cum ea, quam per so
lum possemus reddere furtum ideo esse malum quod dissentaneum naturae
rationali, ut rationali ab qua abhorret furtum facere, charitas ideo
esse bonum quod eidem naturae consentanea et maxime congruens est.

Certe hic discursus non potest habere locum in sibi
operatis, atque ideo natura rationalis non potest esse regula rerum omnium, sed
rerum earum duntaxat, quae inter bonum aut malum dici solent.
Sed neque in his censenda est primaria regula formalis
mali et bonitatis, sed fundaliter, aut maliter primum ...
Sed rerum praeceptarum et prohibitionis: prohibetur enim furtum
quia sua dissonantia cum natura rationali ut tali, est fundamentum prohibi
Si

hibitionem quin sciat aliquas circumstantias quae praeter legem iussionem con-
stantes secundum rectam; seu seclusa invincibiliter errante
deque sub voce dicemus Caritatis ideo praecepto, aut
de ea consilium dat, quae sua consonantia ad eandem regulam
tale fundum tali est praecepti et consilii, ut nulla ratione possit
obiectum prohibitionis nisi forte ratione circumstantiarum: hoc autem
fundum non attenta seu malitiam aut bonitatem moralem, donec
accidat prohibitio aut iussio, ratione earum conformitatis
aut difformitatis cum dicta regula.

Unde facile expediemur a
supra dictis interrogationibus aiebat quare furtum
prohibetur, et actus Caritatis praecipitur. Ratio quia
illud est malum fundaliter seu fundum naturam materiae
moralis: illud vero bonum fundaliter seu fundum
bonitatis moralis subiectum. Unde sicut furtum est malum
et actus Caritatis est bonum. Ratio est malum fun-
daliter esse furtum est dissonantia cum natura tali, seu tali;
esse bonum fundaliter esse actum Caritatis est con-
sonantia cum eadem natura, quae fundales bonitatis
et malitiae supponunt ante ipsas leges praecipientes
et prohibentes recte datur pro ratione interroganti
cur furtum prohibetur quia est malum et ratione dissonum, et
interroganti cur actus Caritatis praecipitur non minus
bene respondetur quia est bonum et consonum: At
Responsio procedit de malitia et bonitate fundalibus, ut
dictum est.

Insistamus nunc interrogationi seriem de
malitia et bonitate formalibus, quae ad meritum, et demeritum
proximum sunt. Inquiritur, quare furtum est malum moraliter
seu formaliter, et actus Caritatis bonum mo-

ra-

naliter; hoc est aliter quam furtum et dissonum recte, et
dicis intrinsece talem, talis charitas, quia difformis.
Instas; quare dicis quod ratio recta sit difformis legi naturali bonum furtum;
et charitas recipiendi: Dictat enim, dicis
adesse talem legem; et ita esse. Contra
replicas, quare lex naturalis prohibet furtum, et charitatem prae-
cipit recurri ad bonitatem et malitiam fundamentalem nuper dictam
unde sumpsit ordinem malitia moralis et bonitas quia
furtum est disonum naturae rationali ut tali charitas consona eidem naturae
nec ulterius datur locus interrogatio, cum devenerit sit ad
id fundamentum, et ad ipsam bonitatem et malitiam moralem atque ideirco
si quis diceret, quare furtum disonum est naturae rationali ut tali, et
charitas consona nihil aliud dicimus quam id dicere
sic et sicut dicitur quod totum est maius sua parte
primum illud mathematicum totum maius est sua parte
est evidens quod est demonstrationum mathematicarum primum
fundamentum.

Quia tamen aliquando dicis unde procedit bona
aut mala operatio non est dicendum, sed practice dicitur recta
placet speciatim et in hac solvere interrogatio quare
actus mendacii procedens dicis invincibiliter
existimante esse licitum ad salvandum innocentem et bonum
quia conformis dictamini practice practice recto et quare
dicis est practice recta? quia est conformis legi praedic-
tae existimatio seu ignorantia invincibiliter ponitur et
quare invincibiliter ponitur? quia non fuit occasio dubitandi
neque in mentem venit obligatio inquirendi aut non adfuit o-
bligatio et quare lex illa per errorem invincibilem applicata praecipit
mendacium? quia sic apprehendit, ut bonum ad liberandum

ino

hic et quaeris apprehendi ab homine? quia apprehendi tantum se-
cundum ea quae explicatur per te incedendum in respon-
sionibus; quia in primo positio et humana vel prohibitione pro
cap. dum me in postrema interrogatione — quare hoc est pro-
hibitum? non respondeamus, quia est malum et naturali in se,
sed quia dantur tales rationes. Talis est, illae nimirum quae
ad iustas leges requiruntur et de facto occurrunt in ma-
iori qua potui perspicuitate explicavi difficultatem, quam
vides complures intricavi.

[illegible] difficultatem nascit ex [illegible] prima
ne difficultas est, se dedecet naturale, illi quod difforme est, et esse
elemosina illi egeno naturam decet, ac illi conformis est eo ipso quod
conscia videtur furtum dedecere et elemosinam decere, erit
malum formaliter committere furtum et formaliter bonum elemosi-
nam facere, quamvis nihil meminerit ac legis prohibitivae
amplectitur non libere malum sibi. Respondeo seclusa lege pro-
hibitiva non dictare conscientiam furtum dedecere formaliter
sed fundaliter: hoc est non dictat esse peccatum; sed esse
fundum et materiam peccati, si accedat prohibitio, tamen pec-
catum non est indecentia formalis requiritur prohibitio et transgressio
et non est proprie prohibitio nisi lex accedat.

Alia oritur difficultas, si ita est
quod ad esse peccatum requiritur prohibitio, a se peccatum, idest
tale ex malum quod prohibitum, et nullum ideo prohibitum quia ma-
lum, quod est in scholis satis durum et inauditum. Respondeo cum
Augustino et aliis omnia peccata ideo esse mala formaliter
quia prohibita, idest quia prohibita fiunt; nihilominus
omnia ideo mala sunt maliter mala quia prohibita, sed e contra
mala prohibentur, quia sunt ex se maliter mala, ut
dictum est, atque hoc est medulla tota illius dub-
itatissimi axiomatis multa sunt mala quia prohibita

mul

multa ... sibi ... mala.

... Difficultas ...

... scia dicta, ... actus mali ... fugiendo nec meminerit ... lesi ... sibi ... qui in illo actu ... peccatet ... difformitate ... sic ... peccatu ... legem ... implat ... scia dicta aliquid ... fugiendu ... obligat ... ponat aliqm legem, ... preceptu ... obligatio, preceptu ... superius dicta ... deficientibus ... ponit ... faciendu ... fiendu ... sibi ... ad ... inst...

Sectio ...

Infert ... dicta materia ... actus ... in aliquo positivo

Hec difficultas gravissima ... alia inveni ... materia de peccato ... opportunius ... nunc ... celeritate calamus ... qm ... patet ... neq ... qm ... in claritate ... gratia ... ponat actu ... quis amplius ... sancti ... in eo ... mali ... actu ... tendentie vitalis in ... que nihil aliud ... qm ... ipsius ... actus ... ipsius ... amicitiae ... per ... affectiv ... inclinationes. ... per ... tendentie ... discordare ...

ut

vt est distinctio ... illi ... sibenti opponi, et ... tradiari ... denique sive discordare a conscientia intimante legem, seu a lege, vt a conscientia intimata discordare. Ex his tribus duo priora ... quid male in alio, quantum ad constitutivum peccati stare n. pot, quod reperiatur in illo, quin sit formaliter peccatum, vt videre licet in eo qui ex ignorantia invincibili putaret licere furtum ad eleemosinam erogandum quamvis sic furtum committeret peccatum tamen non tenderet in ... alias ... sibi ... et revera discordaret ...

Restat illa difformitas cum conscientia, seu cum lege, vt a conscientia intimata ... existere in re lex illa: non n. in qua credo sitam esse malitiam formalem peccati ... praecisse illa posita intelligitur actus esse peccatum, ea quod praecisse ablata non intelligitur esse, quae illa erit constitutiva peccati ... quid est constitutiva peccati, quo praecisse posito intelligitur esse peccatum, et quo praecisse ablato non intelligitur esse. Deinde actus esse bonum nihil aliud est formaliter quam conformari, seu conformem esse rectae rationi ac legi ... intimatae ... actus esse peccatum nihil aliud erit formaliter quam ... rectae rationi ac legi ... intimatae difformari ... contrariorum ... multis ... in ... oppositum ... in proposito. Vide ... Vellosium de axiomatibus iuris ... O.

Adde quod cum conscientia sit immediata regula humanorum actionum in ordine ad bonitatem et malitiam ... conformitate cum illa desumenda est formalis bonitas sicut ex difformitate formalis malitia: neque n. aliud est ... pot. Vnde

su-

Sumat. Confirmo q. actus rectus nihil aliud e fra-
liter qm ee conformis regulae et ee obliquus nihil
aliud e qm ee difformis. Sed ee rectus e fraliter ee
bonus et ee obliquus e fraliter ee malus: q. ee confor-
mis e fraliter ee bonus et ee difformem e fraliter
ee malus. Ita conformitas e fraliter bonitas et
difformitas fraliter malitia, ubi cognoscitur ab eadem fra-
liter denominatur bonus a qua denominatur conformis et
rectus, ac rursus ab eadem malus a qua difformis
et obliquus.

Confirmo tertio: malitia fraliter pec-
cati debet ee summum malum in genere morali, sed
summum malum in genere morali e illa difformitas, q. illa dif-
formitas e malitia fraliter. minor [illegible] q. maius
malum in genere morali e positiva contrarietas dictamini
practico [illegible] positiva oppositio [illegible]
mi dictamen intimata qm privativa aut negativa.

Deterius quippe e in [illegible] morali velle
malum qm n velle bonum [illegible] qm [illegible]
[illegible] carere rectitudine debita. Sed illa
difformitas e positiva contrarietas cum dictamine prac-
tico morali, et positiva oppositio cum lege [illegible]
[illegible] intimata, q. illa difformitas e in genere morali
summum malum.

q ee quid privativum. Non difformitas

Q

q^d inferretur titulus n. difficile ostendo omnis difformi-
-tas actus cum scientia, aut lege dicit dicit formaliter
nihil amplius. primum q^d actus amplectatur
terminus et complibramenta et q^d scientia, siue
lex per illam intimata dicat non amplectendum
esse. Vtrumque hoc est positiuum. ergo difformitas
actus cum conscientia dicit lege intimata et formaliter
quid positiuum. Probatur maior: si per scientiam ponatur
illa duo dabitur difformitas; et actus erit
difformis, et si vel vnum eorum auferatur, nec illa
dabitur, nec actus erit difformis. ergo dif-
formitas dicit illa duo et nihil amplius.
Nunc vlterius sic: sed malitia formalis in
actu est illa difformitas. ergo malitia formalis in
actu est quid positiuum, defendunt [illegible] cum [illegible]
Mairone, caietano, et [illegible] Canus [illegible] D[illegible]
N. A. [illegible] [illegible] q^d refert [illegible]
Cornesso tom. 2. tit. 7. c. 1. 4. pedum [illegible]
4. dicb. [illegible] quamquam non [illegible] meum, conueniens in fun-
damento ad [illegible] explandi [illegible] dictis positiuum.
[illegible] peccatum [illegible] omissionis, ser
formali aliquid positiuum, ita [illegible] peccatum omis-
sionis dicit formali difformitatem cum conscientia et
lege per illam intimata: ideo n. peccatum [illegible] q^d a con-
scientia et lege opposita dictione ponendi
[illegible] actus [illegible] actus non ponitur. [illegible]

Di-

Difformitas in formali malitia omissionis. Sed haec difformitas im-
portat in suo conceptu aliquid positivum, ergo malitia formalis omissionis
consistit in aliquo positivo; Minorem probo, quia importat quod Deus
et lex dicant actum esse ponendum, sed quod Deus et lex
dicant est aliquid positivum, ergo. nihil obstat difformitas malitiae omis-
sionis a malitia omissionis in hoc quod malitia omissionis
dicat utrumque per se difformitatem positivam malitiae omissionis
unam tamen non alteram est ipsa privatio actus debiti operari.
Sed quod subiungendo contrarium formale peccatum
in actu omissionis [illegible]. Sed necessario importare solum unam [illegible]
[illegible] parte [illegible] difformitas quae in formali peccati,
dicit in suo conceptu Deum [illegible] scientiam seu
legem per illam intimata dicat hoc non esse faciendum, seu
mandum, [illegible] amari [illegible] homo faciat (aut
si sit peccatum omissionis debere esse amandum [illegible])
Sed quod conscientia dicit lex hoc debere est aliquid [illegible]
alterius est formale peccati necessario importat solum unam partem
[illegible]

Sectio. 4.

Duplex principalis obiectio adversus dictam ... amentionatam

Si doctrina sectionis praecedentis [illegible]
haberim quam intulerim evidenter nullum agnoscam obligationis
solvendi obiectiones. Duae sub [illegible] praefertim tractem:
Quae procedit ex nobis, quarum altera [illegible] adversariorum
actus.

Nobiliz, alterg Helitz appellet. Em Nobili? Si
malitia fralis ē quod positivū dene ii ea illius
menē peccati fraliter v. talis, sequitur
absurdissimū impugnatq. ej concilii Tridentini
sess. 6 canone 6. q. malitia fralis n. ē positiva
maior pbatur, q. cuiq. vis positive entitatis deus ē causa
neq. n. reperiri pot aliquid quod n. sit a deo sed a se
nisi deus ipse sit. Em m. Helitz, malitia fralis
peccati ē summū malū sed privatio debitæ rectitudi-
nis ē summū malū et n. positiva difformitas. q.
malitia fralis ē privatio debitæ rectitudinis et n.
positiva difformitas. maiorē supponunt adversarii
tamqm m. 3i, et illud dico pbatur minorē, quia
illud ē summū malū, in quo nihil relucet boni, sed
in ista privatione nihil relucet boni qz sit nihil, et tamen
relucet in positiva entitate, quae ē ens et consequenter trans-
cendentaliter bonū. q.

Ad quos postremos iacent, hi Sols. Sarare
Societ. aspectu. Ad ei vim eorz serie in ad-
versarios: ng arbor sic. Deus ē causa cuiq. qz
positivæ entitatis, ē. potest efficere odiū sui. pbatur
dico q. odiū dei ē positiva entitas. q. si dice-
rēt n. posse efficere odiū sui, q. ad tale odiū nam
requirit fralis malitia quae ē privatio rectitudinis
dicamus similiter n. posse efficere
fralē malitiā peccati, q. m. si positiva esset q.
fralis malitia ē, ... facere n. pot. ...

Ve[rum] r[espo]nd[etu]r neg[ando] p[ro]p[ositio]nem [illegible] identica[m] positiva[m] odij, quia
finalit[er] [illegible], i[d] e[st] q[ua]n[tum] a fundo, [illegible] imp[ort]a[t] unde c[on]citur
nam[que] materia [illegible]; multo minus poterit effician[ter]
ipsa [illegible] malitia, quamvis positiva sit.

Nunc in [illegible] ad maiorem intellectum
[illegible] intelligi debet [illegible] propria [illegible] causa [illegible]
[illegible] permittente nec negando fore, nec
[illegible] ad [illegible]. Ad [illegible] bat [illegible] i[n] eod[em]
sensu assumptu, [illegible] positive [illegible]
[illegible] positiva, quam [illegible] nulla entitas positiva [illegible]
[illegible] sine [illegible] dependentia a [illegible]
Ve[rum] sic [illegible] [illegible] Adversarij [illegible]
[illegible] causa moralis peccati, tum q[uia] [illegible] mediante
[illegible] detrahit, nec detractus dat, q[uia] tenetur [illegible]: tum
q[uia] nec [illegible] nec suadet nec [illegible] peccatum
[illegible] malitia [illegible]; potius peccatorem terret, peccatum
vetat, et minas transgressori addit. [illegible] Si tamen
[illegible] in [illegible], de peccatis. [illegible] addo [illegible]
eodem nequire malitiam [illegible] producere, [illegible] peccatum
efficere tamquam vera causa, quia nequit aliquid
efficiens [illegible] vel [illegible] facientem, [illegible] practicum
[illegible] dictamen, [illegible] illius
q[uia] practicum dictamen malitiae [illegible] producere, aut
peccatum efficere tamquam vera causa.

Ad [illegible] difficultatem facilius [illegible]
R[espondetur] distinguendo maiorem [illegible] summae malitiae in genere
mo-

meri. Deedo maiorem in fre Sitica reso maiorem; si-
militer distinguenda e minor privatio debite rec-
titudinis e summa mali in genere phisico. Dis
omitto minorem in genere morali. Quia e minorem in
providentia, et morali estimatione specius e. Ut dixi,
positive, quam privative differmari in privatione
illa, et maiorem vim destruendi entitatem physicam;
sed non inducendi perditionem morali, difformitate;
Aut opponit. sui consciam. Mere.
Ceterum nec Deo ita ieiunus relinquamus
Premie alterius Danae quaestionem, an sit malitia
formalis peccati, et quidem peccari posset ab alijs; quia
illa privatio e quid potentia ipsum peccatum nascitur
ve e offensa divina e transgressione legis
Atque ideo supponit peccatum... amorem intel-
ligat illa privatio ut videt commisso sic antequam
intelligatur emanare. Sic orietur illa privatio peccati
furti vero e in aliqua specie morali determinata sed non in specie
bona e in mala (supponit, aut non ex actu indiffe-
rente re ipsa, et in individuo, aut certe actus furti ex
Deo . . . tali obiectis ita bona: minor
certa per maiorem; Deus actus humanus quamvis
sit indifferens e in aliqua specie morali determinata; sed
certe ille furti humanus non indifferens
antequam adveniat privatio et in aliqua specie
morali determinata. At in specie morali determinata non e
minor per malitiam, aut bonitatem. Si antequam

vriat privatio i alter furti in spe morali malitie de-
struens atque adversum privationes habebit malitiam mo-
ralem.

Aliter ergo probo atque quam des peccati in rectum mandat ... illi carentia debite rectitudinis quam importat privatio, sed non est illi malitia formalis actus atque quam peccati est ... ma-
litia formalis non est illa carentia seu privatio. Maior
pr. quia nequit denuo poni aliquid negativum, pri-
vatio seu carentia, quin denuo auferat aliquid po-
sitivum sed quia ... ponit peccatum nihil positivum de-
nuo aufert, ergo ponit denuo privatio seu carentia.
Probatur antecedens.

Preterea privatio ... privatio dicitur ... sed omnia peccata ... sententia ... non ... adversarium ad bonitatem seu rectitudinem quam ... privatio privat ... per consequens privatio ... privatio ... mera negatio ... nec malitia moralis. Minor est ... constare potest quia dicunt omnia peccata per suam entitatem ... quia ministrant ... bonitatem ... sine et talia ut repugnant illis moralis bonitati; quali ... ita peccata que dici solent intrinsece mala qualia odium dei adulterium ... incapacia ... rectitudinis debite ... cum ... iustitie fiunt ... suique rectitudine carent privat. ... ... malitia formalis quae non ... nisi in ... illius ... privat. ... dixeris ... differentialiter ... malum ... incapacem rectitudinis ... ... illius capacem esse ... in multis peccatis solutio

Vnum

Vnum, vel alterum duntaxat attingat. Ad 5m dicta
est incapax rectitudinis et privationis, et sic dicta
est incapax malitiae formalis atque ideo dicta non erit ma-
la formaliter imo neque tamen ipse actus. Si actus ma-
litia formalis: nam vel illa deberet esse dicta, [illegible]
non, quia dicta est incapax, vel deberet esse actus ut
sic, [illegible] esse talis non sit formaliter malus,
ergo nullo modo deberet malitia formalis, in quo est absurdum [illegible]
pluriumque formalis.

Ad [illegible] privatio debitae rectitudinis in[illegible]
Convenit odio esse deceptum communis actui? [illegible] deceptum
communis actus est malus formaliter atque ideo deceptus
non erit communis bono et malo [illegible]
[illegible], quia ille deceptus est formaliter malus, qui per privationem
debitae rectitudinis; sed [illegible] deceptum communis per [illegible] privationem
vationis est formaliter malus; aut alter [illegible]
[illegible] non est formaliter malus, quia non [illegible] privationem debitae
rectitudinis, quod esse illius non convenit actui odii ta-
lis privatio, ut dicebam.

Sectio 5.

An rectitudo sit [illegible] aliquid [illegible] intrinsecum.

Plane difficultas nulla, quae viderim, [illegible]
discutienda esse credo [illegible] quae tradidit quaest. 3 [illegible]
sect. 3 et 4 [illegible] dicitur [illegible] quaest. 2 [illegible]
sectio 6, 7 et 8 [illegible] veritate et falsitate [illegible]
Atque ideo [illegible] rectitudinis [illegible] omnino in-

intrinseca, q. de illius quidditate sed necessario importare ali-
quid intrinsecum praeter entitatem r. 1. eadem
scientia mutari potest de recta in non rectam, ut infra ostendo
ergo hoc absque illa mutatione intra. q. conscientia esse rectam
esse rectam non est quid omnino intrinsecum, minor probatur, q. si videlicet
prohibitione esset ingressus Ecclesiae conscientia dictat non licere absque
privilegio Ecclesiae ingredi, conscientia est recta, si vero persevera-
re ut potest dictando idem cedente ad succedente prohibitione
ig. non erit recta sed erronea, q. cum hoc fiat sola
mutatione extrinseca prohibitionis mutari poterit de
recta in non rectam absque mutatione intrinseca illius.

q. intellecta tota entitate conscientiae non
dicitur intelligimus esse rectam, q. rectitudo importat ali-
quid extra entitatem conscientiae. patet, q. rectitudo
dicit ipsam entitatem conscientiae negative intelligitur tota enti-
tas, quin intelligatur ipsa rectitudo. ant. ostenditur entita-
tem conscientiae solum importat dictare q. aliquid
sit bonum et necessarium faciendum, vel q. esse malum, vel
prohibitum sed potest intelligi q. dictet illud quin intelligatur esse rectam
q. intellecta tota entitate conscientiae non dicitur intelligimus esse rectam
minor probatur tum q. totum illud dictaret quamvis revera neque esset malum
nec prohibitum, ut patet in conscientia quae per errorem id dictaret
et tamen tunc esset recta tum et q. aliquid aliud importat
scientia esse rectam praeter hoc, q. est dictare bonum esse faciendum vel
malum esse vitandum aut prohibitum.

rectitudo conscientiae duo dicit, et q.
conscientia dictat aliquid esse bonum et necessarium faciendum, vel malum
aut prohibitum et q. revera ita sit; sed q. revera sit bonum
bonum, aut malum non est conscientia aliquid prohibitum q. Maior intr.

intellectae

Istat q. quilibet eorum est sufficiens ad effectum minorem obiectum, quia
dictamen dicens non dat per suam minorem entitatem
quod obiectum sit bonum aut malum ac potentia quod plura
bona sint esse in re mala, s[ecundu]m adversarios, sed
quod est obiectum minorem est alteri eorum, h[oc] quod dicens sit malum non det
dictamen dicens per suam entitatem minorem
sed ab extra.

Et ideo videtur hic entitatem minorem dictami-
nis dicit non dependere ab obiecto quod dicebat
obiectum esse tamen dependet rectitudo illius directi-
tudo illius dicit aliquid extra entitatem minorem dic-
taminis directi. Minor patet. Maior non apud
omnes hoc certum, cum minime in genere posset
dependere quando excedit facta in illo dictamine
rectitudo quatenus dat debitum ei dari, h[oc] non
dari debitis pendeat a lege lata ad eum pertinet
rectitudo.

Et tamen impossibile est quod duo dictamina dicentia sint
mere equipollentia et alterum sit erroneum al-
terum rectum, nisi rectitudo importet aliquid ex-
trinsecum; sed ista duo dictamina, hic et nunc est
hoc fugiendum, hic et nunc est hoc fugiendum
sunt equipollentia (ne dicam sinonima vel identica)
et alterum verum, posita prohibitione alterum erro-
neum ablata; quod rectum est, aut erroneum non dat per
minorem entitatem plus, sed necessario importat ali-
quid extra. Item maior liquet quoniam si recti-
tudo esset aliquid intrinsecum aut verum quod dictamen
esset rectum aut verum quod erroneum, aut non sibi intere equi-
pollerent, sed alterum haberet aliquid intrinsecum, quo careret
al-

altery. Minor pr. q. idem quia dicebantur,
imo idem tn̄ ē extrimy, quia idem dicitur q. primy
n̄ [illegible] iis tunc [illegible] sibi [illegible]

[illegible] Quod dictamina [illegible] cōn-
tradictoria opposita ēent inter se, aliquid ē absurdy
[illegible] minus quam q. duo [illegible] contradictoria sint
[illegible] vicissim uni [illegible] contradictoriy destruit [illegible] ve-
ritatis alterius sicut veritas unius [illegible] veri-
tate alterius contradicentis adeo ut nec divina
[illegible] divinā ponitur in veritate, aut falsitate
[illegible] qual [illegible] necessitate [illegible] [illegible] at-
[illegible] de dictamen n̄ licere [illegible] audire sa-
[illegible] privilegio, ē inter licito [illegible] [illegible]
[illegible] inter dicto, oppositi [illegible] dictoriy, nemp.
licity ē [illegible] audire sacry sine privilegio, ē inter [illegible]
ty n̄ [illegible] inter dicto. 6. Unde [illegible]
infero n̄ velem [illegible] veritate [illegible]
[illegible] unius dictaminis ad falsitatem [illegible]
contradictorij q. est simulis in [illegible] illatio pr. q. [illegible]
[illegible] verj [illegible] plus ē absinere.

[illegible] 6. opponuntur [illegible] duplice actus [illegible]
[illegible] audire sacrj absq. privilegio [illegible] [illegible]
[illegible] n̄ sacry interdicty [illegible] privilegio sacri
[illegible] veritas [illegible] [illegible] [illegible] destruit
aliquid [illegible] [illegible] dictamen
[illegible] aliquid [illegible] [illegible]
veri [illegible] pr. Minor q. [illegible] destruit [illegible]
[illegible] interdicty [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] inter dicty [illegible] aliquid [illegible] [illegible] [illegible] veritat
[illegible] n̄ destruit aliquid [illegible]
Sci

Sectio 6

Argumenta Successive Amplius Roborant Superiorem Doctrinam

Obiicies 1.º eadem scientia cum diversis connotatis posse vere per diversa denotata constare, per quod rectitudo adaequata sit intra ipsam scientiam et quod dependeat, ut eadem scientia tenet rectitudinem ab extrinseco legibus connotato ita ut posita prohibitione reddet scientiam rectam, et ablata reddet erroneam, non secus ac est de repraesentanti Petrum currentem, redditur actus verus currente Petro, et falsus sedente dicto currente. Hanc doctrinam satis superque impugnavit in Logica ac semper credidi sese terminis implicare. Vide quaest. illa 3. sect. 3. ne eadem repetamus. Nunc nego antecedens. Ad exemplum de Petro currente respondeo (ut ad multa alia respondi in Logica) cognitionem illam decurrat non esse puram entitatem veritatis, sed partem essentialem, sive formalem. Est enim connotatum actu veri.

Obiicies 2.º iste actus dic omnino non licet sine privilegio audire sacrum quando est interdictum per legitimum superiorem positum, debet per suam essentiam conformari cum lege interdicente, ergo per suam essentiam scientia recta patet consequentia, quia quod debet esse scientia recta debet conformari cum lege interdicente. Antecedens vero probo, quia per suam essentiam debet repraesentare legem interdicentem quae re vera est (suppono tunc esse talem legem). Respondeo negando antecedens; ad probationem distinguo antecedens: debet per suam essentiam repraesentare legem quae re vera est ita ut si non sit deficiat essentia quod lex repraesentata revera sit, nego antecedens; ita ut id non debeat sed id extrinseco conveniat, quod habet

quam

quia prius essa repraesentat rectum sic videre in
ita ut dicat quod suum esse bonum repraesentare illa liberum
quae rectum est et exigit [illegible] repraesentare, quod rectum [illegible]
[illegible] per suam entitatem [illegible] in [illegible]
oportet erat ut [illegible] suum esse [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in re.

Obiect. 5. [illegible] per suum esse [illegible]
dictamen cum lege, [illegible] [illegible] per suum esse
[illegible] per suum esse [illegible] admitt-
[illegible] admitti debet [illegible] [illegible]
dicit aequare per suum esse quia cum illa repraesentatione
quae sola est de esse dictaminis requiritur ad conformitatem
obiectum ita sit [illegible] difformitas [illegible]
neque conformitas, neque difformitas [illegible]
[illegible] aequare per suum esse [illegible]

Obiect. 6. [illegible] ut sic [illegible]
tare aliquid [illegible] fugiendum, quia [illegible] sibi [illegible] malum [illegible]
esse talis [illegible] taliter dictare [illegible]
[illegible] ad legem [illegible] [illegible]
ante [illegible] ut [illegible] quod [illegible]
esse talis [illegible] taliter dictare [illegible] aut
sibi [illegible] [illegible] taliter
repraesentare [illegible] conformiter [illegible] difformiter.

Obiect. [illegible] rectitudo [illegible] habitus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] verum [illegible]
quia [illegible] habitus [illegible]
inclinare [illegible] absurdum. Sequitur

103

ostendi q. [illegible] aliter qui nunc est [illegible] possi-
bilis [illegible] mox [illegible] p. sibi [illegible]
in erroneum. [illegible] habitus prius rectus [illegible] inclinat ad alte-
rum [illegible] ad alterum [illegible] ad quem ante inclinabat,
et alia similia. Respondendo [illegible] ad [illegible]
cedo sequelam quantum attinet ad entitatem habitus [illegible]
dico quantum attinet ad entitatem, [illegible] sed
quia prius [illegible] erat [illegible] mutari [illegible]
erroneus, sicut [illegible] minus censeri debet quod idem
[illegible] de recto mutari in erroneum. Si quid de [illegible]
difficilius est admittere similem mutationem de recto in non rectum
[illegible] breviter [illegible] sect. sequenti [illegible] in simili
[illegible] quaest. 27. Codice sect. 1.

Sectio .7.

An eadem numero scientia mutari possit de recta in erroneam, aut de non recta in rectam

Haec quaestio locum [illegible] in [illegible] Sed in [illegible]
[illegible] in variis nulla datur variatio. Unde scientia se-
mel recta [illegible] aut [illegible] in dis-
pensabili [illegible] erronea nec erronea pote-
rit esse recta quantum attinet ad materiam [illegible]
[illegible] mutatione et variatione. Sed in [illegible]
[illegible] quantum [illegible] in
[illegible], An scientia quantum [illegible] sua mu-
tari possit de recta in non recta [illegible]
datur variatio [illegible] aut [illegible]
[illegible] eadem [illegible], quo [illegible] in-
or

ordine ad absolutionem ...

Nigarum ... qui in ... ali-
margine non pone ... aliis mutari de vero in falsum et
diverso ... sed eadem est ratio ... quae cum sanctis
bonis ... et malis ... credidit ponere ...
sub alternatione veritatis et falsitatis ... aliis ...
... istius eodem numero ... ponere
transire de recta in erroneam et de ... in rectam.
Dubitatur ... resolutionis ... quae in ... habica-
citati propriis non ... nullus, quae ... disputavit,
tamen ... Corduba ... nihil ...
... Hoc ... dictamen ... dicere ...
... recte ... nulla ... sibi ...
... ipse ... non ... veritatis ...
... dicat justa ... sibi ... erroneum ...
... rectum ... sibi ... suf-
ficere ... ponere ... de recta in erroneam ...
De ... in ... minor ... quae ... neque non
est erroneum ... dictat licere, quod non licet ... sibi
... non ... indicat licere quod contra licet
... sibi.
... 2. ... sunt erroneo
... sed ... saepe ... sint ... contentum
... ponitur successive ...
... est ... dicit ... difficiliter
... successive in ... sed ... difficiliter erit
erronea ... successive erro-

\+ justa

erronea [illegible] quibus variat obiectum in re. Si [illegible]

Quia quae dicit in [illegible] adeo obligat

audiendi sacrum [illegible] ob rem

continentem qua continentur in re. Quare talis obli-

gat [illegible] cum possit Pontifex id praecipere, quamvis de facto

non praeceperit, sicut praecepta semel posita [illegible]

ob causam poterit postea auferri.

[illegible] Dictamen conscientiae pendet

tantum ab entitate a existentia obiecti in re [illegible]

ut desinat ei debitum in re poterit [illegible]

Dictamen conscientiae tantum ab entitate [illegible] pene-

trare tantum ab entitate deficiente [illegible] in re muta-

bili [illegible] mutari per [illegible]

videtur vera quia sine illo potest aequivalenter dependere

[illegible] quia [illegible] actum [illegible] nexus

seu dependentiis in obiecto ut [illegible] quae in [illegible]

separabiles ab existentia obiecti in re [illegible] appo-

tentur [illegible] qua [illegible] actus tali existen-

tiae [illegible] entitatem [illegible] deficiente

in re, imo [illegible] impossibilis existentiae ut patet

in his chimaera existit vere, homo impossibilis

aut identificat [illegible] equo.

Dico [illegible] mala [illegible] cadere quando

[illegible] dictamen conscientiae dic-

tat [illegible] audire sacrum [illegible] adeo [illegible]

[illegible] audire [illegible] adeo prohibitio [illegible]

qua non [illegible] dictamen id dictat [illegible]

[illegible] impedit [illegible] ut [illegible] audire sacrum in re, aliud

n.

. n. e cum nedat ... sibi. ... occurrere aliud illis inferre, sive ... in re. Nunc sic ... dictamine antis coniungi por falsitat ... sicut de facto ... veritat sed eo ipso q ... falsitat ... dictamen ... erroneum ... por q ... erat in erroneum transmutari.

Sectio. 8.

Impugnat sed n e ... pugnat rectitudinis et erroris transmutatio.

Obiic. 1. ... Doctrina P. Arriaga disp. 14. ... sect. 2. subsect. ... Vel ... dicta ... sibilis ... aliquo instanti ... medis q n liceret ... nullo instanti ... nullo m ... por ... transire de recta in erroneam ... de vera ... similis ... mutari in falsa ... por, quoad priorem partem q implat obi ... semel ... aliquo instanti ... existit ... existere ... ill. n existere, aliat simul existeret ... existeret ... eodem instanti, q plane repugnat ... implat mutari ... de recta in n recta, quin mutet ... mutari repugnat ... instanti ... repugnabit ... mutari ... n recta ... por ... quoad posteriorem ... por q. ut ... fere in ob ... n ... instanti ... sed ... vera sit ... sufficit, q obi existat

in

in aliquo instanti determinato quamvis non existat in reliquis, quia si supponamus dictum ens esse revelatum in aliquo instanti implicabit quod maneat in erroneum pro reliquis subsequentibus cum ad suam veritatem satis sit in primis verificari suum obiectum.

Dicendo tamen P. Arriaga, quem P. Hurtado disp. 9. de anima sect. 4. nequire propositionem fidei vel scientiae quoad veritatem semel veram mutari in falsam, quod fieri in suum obiectum pro determinato instanti ita ut non relinquat locum neque tenentioni alterius, quare scientia et actus fidei ferunt in rem scitam vel definitam et fides negabant successive admittere falsitatem, deficiente veritate, quare supra notavi, non in aliis dicendum, locum fieri quaestionem quod in illis quae determinate respiciunt pro determinato instanti non est locus variationi.

Quando vero scientia fertur in suum obiectum pro indeterminato instanti sub disiunctione, vera est illa doctrina P. Arriaga, Sarmiento ... ratio facta, nam disiunctiva pro ... determinata unica parte ad suam veritatem neque falsa redditur quamvis caetera sint falsa. Unde si supponamus quod una pars sit vera nequit non esse vera mutari non poterit in falsam, esse supponendum quod in unico instanti disiunctive significari fuerit vera.

Est tamen aliud terminum quod non ... manifestum error, quae videtur fieri per ... in obiectum nullum determinando instans aliquid, est ... sed velut ... dictionalis est ... quod aliquo existat quod ... dicit ... imo ... tione solum ... ita ut ... quod ... non ... aut ... quod sit ... affirmo

mo, [illegible] qui ab[illegible] in foro currunt, sic affirmatur sy[illegible] de Petro [illegible] distincte in foro, ut ecipit, q[uod] in foro in [illegible] nullatenus [illegible] illo affirmetur tarsus, affirmet [illegible] statim ac in illo e[st], nec novi videri debere q[ui]dam [illegible] se sit in differenti ad plura instantia temporis divisivi instantia ita v[illegible] [illegible] istit illud soly [illegible], cui coexistit [illegible] ra aliud [illegible] illi posint [illegible], na[m] in adversariosy [illegible] pp[illegible] Petrus currit indifferens e[st], ut [illegible] in hoc tempore p[rese]nti, [illegible] in alio, ita in ut si de facto [illegible] in hoc, hoc [illegible], [illegible] aliud q[uod] [illegible] [illegible] illi, ut [illegible] [illegible].

[illegible] q[uod] [illegible] existit in instanti A [illegible] obligaro[illegible] faciendi [illegible], aut [illegible] illud in instanti A: q[uod] v[illegible] hoc [illegible], [illegible] supervenit novus in quo [illegible] [illegible] de obligatione in [illegible] instanti [illegible], [illegible] existenti quasi [illegible], cui[us] iam n[on] meminit q[uod] soly affirmatur oblig[atio] in illo q[uod] [illegible] [illegible] q[uod] coexisti [illegible] illi: quare si cu[m] in 1.o [illegible] existebat [illegible] p[illegible] Alter [illegible] [illegible], [illegible] inrationabilis [illegible] obligaro[illegible] erronea [illegible] [illegible] ia cessavit [illegible] lex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in errore[illegible] ut dixi [illegible].

Obiic[ies] [illegible] semper fert in aliqua instanti [illegible] [illegible] nemo [illegible] mutari de vero in [illegible] aut vice versa [illegible] [illegible] [illegible] sup[illegible]. [illegible] ostendo, q[uod] [illegible] fertur semper in [illegible] sic [illegible] [illegible] [illegible] ill[illegible] [illegible] qua [illegible] [illegible] immutabili[illegible] [illegible] sit [illegible] in obligatione [illegible],

neni

nant idem e ... Supponimus illi quod ... et ... de nanc
... sit illud dicendo poterit ... absolute ... ad diff
adsequentes mens ... ad ... auctores qui aliqui ... dice
... neque maior aliquid ... scientia ...
... scientia e imm...
... in incorrupta humanarum actionum ... neque mutari
... in erronea ... ergo: regula debet esse constans
... in ... fallacia non degenerant, siquidem
... vincit ... esse regula, quia
regula semper debet esse recta ... fallax ...
... erronea a primo instanti suae existentiae
... accedendo ... negando ... debere
regula debere esse constans quamdiu regula est, et quando
... regula est ... quando amittit rationem regulae, sicut
quia regula non est ... intelligat ... experientia
... et falsa. Siquidem videmus mensuram ...
... variari ... et ... manere ... et
... immutabilis ... quando ... mutat ...
... materialiter in errorem, materialiter amittit rationem
regulae: At manet formaliter seu practice regula
... practice seu formaliter ... ratio ...
... in ... intelligo ... conscientia ... errante ... invincibili ... appellari
simpliciter regula ... simpliciter ... mereri
nomen ..., ceterum ... inferius videbitur
...

Quaestio 4

De Opinione Conscientia opinante

seu

Sectio. 1.a

Quid sit Opinio et conscia opinans

Quamvis recte P. Palaosiy tr. 2. c. 4. n. 125. tom. 2. Conscia probabl. definierit iudicium probabile de aliquo re agenda ex opinione probabili, ut fallor, repetitis, ... Conscia. Est dictamen practicum ex opinione probabili intimans, quid sit ... agendum, quidve fugiendum ... plande, ... revocandum in memoria, q. in superioribus dixi ... ut talis ... conscia, quales ... actus rei applicans ... sinderesis, ... circa ... fuerit probabilis, probabilis evadit ... conscia, quamquam sinderesis sit plane evidens: ... dictamen conscia ... sinderesis: ... tamquam ... praemissis, ... probabilitatem ... conscia illi ... intra ... tenet, ... quid ... evadere nequit ... praemissis clarior aut certior ... probabili ... conscia ... probabilis ... intimans obligationem ... complectendi aliquid ... iudicio ... probabili probabiliter asserenti ... malus ... turpe ... honestus. Unde asserit Montes. 1. 2. d. 29. q. 5. n. 154. ... asserentibus non ... conscia probabilis ... opinionum probabilis, sed conscia probabilis ... opinioni probabili.

... quid sit opinio probabilis a qua conscia illa ... nomen ... medullam ... penetrare ... valet.

Dom. sanch. lib. 1. c. 5. summe ait opinionem proba-
bilem esse quae aliquo momento nititur, ut tamen
ut opposita pro nihil sit [illegible]
tit. P. Palao. et Sadrig in eclaud. reg. lib. 1. c. 5.
n. 1. dicit opinionem probabilem in [illegible] sistere
oppositi [illegible] maiores convenientiae ostendant
[illegible] extremis intervenit in unam [illegible]
quam in aliam. Dixissent melius est iudicium
(sive per modum assensus sive per modum dissensus) [illegible] sum-
mo tendendi formidolose et inevidenter fundo pru-
denti auctoritate, vel ratione in aliquo cuius oppositum nec
est evidens nec fide certum. Vix invenies quod definitioni
opponas, si sine explicatione [illegible] fir-
ma [illegible]

Hinc non difficile colliges quae opi-
nio dicenda sit improbabilis: nam si ad probabilem tria
requiruntur (reliqua non ad conceptum opinionis pertinent
non ad opinionis probabilitatem) et quod fundum illius prudens
sit, hoc est, non leve sed tale ut vir prudens sine
[illegible] propter auctoritatem vel rationem in re seria;
et quod oppositum non sit evidens, denique quod nec
fide certum, deficiente quolibet, opinio erit improbabilis, quare
[illegible] nititur fundo, aut [illegible] aliud pru-
denti, sed tamen evidenter [illegible] oppositum demonstrat
aut fide decretum [illegible] probabilitate caret. Ut [illegible]
[illegible] [illegible] Torrecilla [illegible] Summa [illegible]
[illegible] 22 [illegible] sub 1. n. 2.

Sed [illegible] facile [illegible] def. Ali-
[illegible] opinionem probabiliorem quae [illegible]
[illegible] fundo nititur ea [illegible] probabilem
quae probabilior; [illegible] tamen sit sufficienti probabilitate
n

desistente, ut opinatur Sanchez et Vasquez tom. 1. d. 62. c. 10. Ratio est patens, quia crescente ratione probabilitatis crescit ipsa probabilitas et decrescit illa decrescente; sed fundum firmum et prudens est ratio probabilitatis ergo crescente firmitate et robore fundi crescet et probabilitas, illaque erit opinio probabilior cuius fundum fuerit melius, illa minus probabilis cuius fundum debilius seu fragilius.

Debemus nihilominus animadvertere cum Patribus Sanchez et Patre Vasquez superius allegatis quod potius auctoritate Cornejo ... n. ... non est idem opinionem esse probabiliorem, et esse tutiorem; nam plures sunt tutiores et probabiliores, etenim (ut unus et ... innumeri) opinio quae asserit sufficere attritionem supernaturalem cognitam ad effectum sacramenti poenitentiae est longe probabilior opposita ut ... Suarez tom. 4. de poenit. disp. 20. quae est de dolore sect. ... 3. nec tamen est tutior sed minus tuta, quia quidem in illa subest periculum frustrandi effectum sacramenti, quod periculum subesse non potest in opposita.

Nec differt assignanda Almeida ... disp. 13. q. 5. § 3. n. 102. et Cornejo nuper adductus quod maior probabilitas desumitur ex ordine ad veritatem maiorem, vel minus ostensam rationibus, et testimoniis, seu quod idem est in ordine ad maiorem, vel minorem adhaesionem rei melius, vel debilius fundatae, quae probabilitas maior aeque bene potest esse in opinione asserente actum esse licitum, ac in asserente esse illicitum. Maior vero securitas desumitur ab actu et ordine ad observantiam legis, et sic semper est maior in opinione asserente actum esse prohibitum, quam in opposita affirmante licere, siquidem illam sequendo nunquam male operatur (intellige nec formaliter nec materialiter) ...

sequendo v. Jane fore agimus male saltem maliter.

Ad dicendum i Sx, Ut devenire ponit opinionem improbabilem esse probabili tutiorem, nam asserit quidem dubium esse probabilis, et in honestis nulla dat testificatio, dicit auctoritas. ... aliud multis rationibus comprobat neque esse probabilis, neque in honestis. i. assertio est improbabilis, quia sine fundamento procedit. v. admissa probabile nihilominus in illius dictis tutius i. dicendum ... quod in hoc ... periculis ... maliter probabilis sin illo v. n.

Ut pateat quid sit opinionem esse antiquatam et ... Reo non appellare opinionem antiquam antiquatam, si adeo videat, ... probabilitate gaudeat, sed illa quae antiquitus floruit ... v. n. videt prius ab ... tum ..., et in ... male fundata deserit, quod decursu temporis falsitatem fundi detecta i. rotur ... illius impugnatio ... rationibus; cum quia bene stat quod recentior aliquis ... novas invenerit rationes, robustiusque argumentum ... antiquatam ... animo, ad pristinum vigorem probabilitatis restituat ... appellasset illius instaurator seu redintegrator.

Sectio 2.

Quid sit opinionem esse probabilem per ... intra.

Dupliciter potest esse aliqua opinio probabilis i. ... intra, et ... Nunc de ... agemus, ... in fine de posteriori: ... intra ... dicamus sic causa ... effectus

cieidq absurda et impossibilia sed quae deducunt oppo-
situm affirmando tamen deduci vocamus demonstrativis, Sar
ostenis esse impossibile. Sic n. sicut et terminorum singula se
tendunt propria convenientia per dicari et sunt in se
ipsis veritates. P. Vasq. supra citatus. Unde ea
opinio dicenda erit probabilis propria intrinsece fu-
ndamentum ex ratione deducta et ex ipsa natura rei et ex
de causa illius quod opinative asserimus et ex effe-
ctu, l. ex impossibili, et absurdo illato. Sentit Vasq.
in clavi lib. 1. c. 1. n. 3. addens eas vocari probabiles intrinsece
ipsa rei deficit; sed sane ego comprehendo nomen et accipien-
do de late ut infra observo.

Sic dicitur opinionis probabilitas acquisita a
sententia, nam cum ipsis opinionis inveneris in alterius au-
thoritate, sed ratio motiva fuerit ad assensum non potuit
nec reperiri a causa, effectu, l. inconvenienti oppositi,
atque ista probabilitas est reducenda tandem ad propria intrin-
sece, imo propria et extrinseca absque tamen nullius mo-
menti est. ad probabilitatem conferenda ut infra di-
cam, inde tamen observo nomen causae et effectus non adeo
esse stricte accipi, ut. illis comprehendas positiones pri-
us influentes et terminos vel ab extrinseco aliquali maior
facitudo concedenda et inferiori, cum Cattane Sanchez
in suis selectis d. 64. n. 6. et n. illis illa opinione
est probabilis propria intrinsece quis sine duce, licet
sit sine ratione probabili et dicere, sed posse
illa si consulatur ratione, tutius quod in conscientia casus, si
sequatur, quam vis simul audiat ab invenire in op-
posito: sed satis sit ad dicta et P. Vasq.

tom. 1. d. 62. c. 4. n. 12. P. Filliucius tr. 21. c. 4.
n. 129. Villalobos, Azor, et Sa. Ratio apud
me est, quia primus inventor illi assentitur
tamquam probabili, et sine illius operari potest absque
ullo scrupulo. Et poterit quis similiter persuadere; re-
quiritur nec in uno maior probabilitas ad operandum, quam in
alio imo, qui post primum inventorem eam docent tuto
secure procedunt quamvis nullam auctoritatem agnoscant in
illo, sed dummodo agnoscant fundamentum opinionis
firmum esse, neque differentia auctoritatis auget probabilita-
tem ex propria extra, non propria intra; nec tamen at-
tendit quid dicat, sed quid et qualiter dicat.

Subinfero cum eodem Ioanne Sanchez
opinionem esse probabilem ex propria intra quamdiu positive pro-
bant, nec illam unquam improbavit, si vir doctus
faciat non esse sufficienter reprobata, nec fundamenta illius
sufficienter soluta, puta quod, si cuius opinio talia
fundamenta videlicet habet, quae vir doctus credit non suffi-
cienter convelli et non niti levi, sed firmo satis
fundamento, quod eam videlicet sit habet per propria intra, et per eadem
habet dictam probabilitatem.

Neque ut opinio censeatur probabilis ex propria
intra opus est, ut qui eam tenet solvat aut possit solve-
re argumenta oppositi, sed satis est quod sciat ab aliis viris
doctis cum probabilitate solvi, vel solvi posse, si tamen per
errorem tenaciter crederet neque a se, neque ab aliis
solubilia fore, ignorantia sui et aestimaret opinionis
interdum probabilitatem, ut bene P. Thomas Sanchez
lib. 1. Summae c. 9. n. 5. Valent. et alii, quod arbi-
trantur oppositi, suae opinionibus esse evidenter convic-
ta.

Monet ibidem Sanchez cum P. Vasquez
1. 2. d. 22. c. 4. n. 6 et aliis in elucidatione

lib-

66. 1. c. 6. n. 4. Palao lib. 1. tr. 1. d. 2. p. 1. n. 2. q[uod]
licet quis rationem peculiarem habeat contra oppositam sententiam
quam ipse solvere nequit, et solvi non posse sibi videtur, non
ideo censeri debet sententiam aliorum oppositam improbabi-
lem ita ut non liceat illam sequi; tum quia solo illius iudicio,
non debet aliorum sententiam improbabilem iudicare tum etiam quia sibi
debet persuadere, quod contingit quotidie subito inveni-
re solutionem, quam quis insolubilem existimabat, prout
iterum experientia longissime ostendit; unus enim
facile solvere, quod nequit alius, unius ingenium altius
quam alterius volat.

Unum notatu dignum docuit Moncei. d.
illa 29. n. 152. quod et si opinabiles regulariter
sint probabiles per discursum nonnullae sunt probabiles
absque illo [illegible] sola approbatione sen-
tiorum, ut omnis mater diligit filium, cuius non est, quod hanc
similes veritates tales sunt ut licet non convincant ve-
ritatem (etenim aliqua mater quae filium odio prosequatur
et saltem non diligat) convincunt, et minimum probabili-
tatem, et ideo ipso reddit evidenter probabiles ex
approbatione sen[tiorum], et sint evidenter vera.

Sectio 3.

An utraque pars contradictionis possit esse probabilis probabilitate intrinseca

P. Gran. contro. 2 de actibus humanis tr. 12 d.
4. sect. 3. n. 12 tenet partem affirmantem neque ego in-
venio, qui partem negativam apperte teneat, et si non ipse
adversatur P. Vasquez 1. 2. d. 62. c. 3. vers. 3. obser-
vandum est longe aliam esse mentem huius autoris cum
loquatur non de vere sententia sed respective ad eundem intel-

im

ita ut credat non posse quod simul duo utriusque extremorum as-
sentiat per propria interna probabiliter alteri contradicto-
rio assensum praebere per propria et interna, quod quidem
verissimum est, ut mox videbimus, cum hoc tamen stare potest
utrumque extremum esse probabile per propria interna, quod
Vasq. negavit.

Nisi forte propria interna accipiamus
secundum veritatem rei et non secundum verisimilitudinem et
probabilitatem, quam habent in existimatione prudentium; fa-
tebor enim esse impossibile quod utrumque extremum contradictionis
sit probabile per propria interna secundum rem vera, cum impossibile
sit rationes eodem tempore concludentes utramque contra-
dictoriam esse veram secundum rem; licet non sit impossibile quod con-
cludentes unius sint secundum rem verae et concludentes alterius
sint verisimiles et probabiles, ut inferius [illegible] osten-
dam.

Dico 1. Utraque pars contradictionis
potest esse probabilis per propria interna verisimilia et
sic secundum rem vera; et in hac dicendi assentior P.
Gran. nec illi ut credo sum adversus: Probatur
frequenter in opinionibus contradictorie oppositis, pari-
ter ratione ex natura rerum causis et effectibus
quae sufficienter reddunt probabiles et utraque pars contra-
dictionis potest esse probabilis per propria interna: Concedunt
contradictionem tenet: Antecedens probatur 1o in opinionibus circa infi-
nitum. Una enim negat esse possibile dari ex limi-
tatione rerum et ex absurdis, quae talem infinitatem
consequuntur. Alia affirmat fundando rem ex
infinitudine Dei potentiae ex una parte et ex non repug-
nantia rerum ex alia, addit paritatem infiniti
lineae et solidi [illegible].

Probatur 2o in opinionibus circa re-

re

velatus gravis peccati facta uni, vel duobus, qui rem secretam servabunt, nec auctori criminis nocumentum aliquod inferent, alii una satis probabiliter non esse mortale quia infamari apud unum, vel duos, qualitatis illius e levis iactura famae. Alia communior dicit esse mortale, quia licet paucis revelet, res revelata est gravis. et non debet attendi solum quis dicat, sed et quid dicat: ergo probabilitas utriusque obtinetur per principia interna.

Dico 2°. quod dissentiente nemine utraque pars (?) stabilitur per esse probabilis saltem per principia extra auctoritatis etc. et per principia interna rationis probo ita, quia nequit esse opinio probabilis per principia extra quin sit probabilis per interna, ut bene Ioannes Sanchez referendus infra. et ita probo etenim principium extrinsecum auctoritatis creditur sufficiens ad probabilitatem opinionis quatenus credi debet sufficientia fundamenti rationis extrinsece rationis sine qua deficeret tunc probabilitas ex tali auctoritate deducta, ut si aliqua opinio probabilis per principia extra auctoritatem debet esse probabilis per principia interna rationis etc.

Dico 3°. quod primus auctor opinionis probabilis non fuit ductus principiis extrinsecis auctoritatis, sed assensum dedit propter rationes deductas ex natura rei. Quod cum opinionem probabilem utriusque (?) principiis traditis habuerint primus inventor (?) opinionis, concedamus illos habuisse rationes probabiles quae moverent, elicitas ex natura ipsarum rerum et principiis internis, siquidem non potuit procedere principiis extrinsecis auctoritatis, a quibus moverentur quia utrique

pars contradictionis probabilitatem habuit per propria intrinseca.

Dico 2. non solum per unam partem contradictionis, quae in se probabilis per propria intrinseca, sed per unum et idem intellectum simul assentiri posse probabilitati utriusque per propria intrinseca, non credo adversarios Vasquez et ... bene intelligat. Probatur 1° quia nulla repugnantia est in eo, quod visis fundamentis utriusque partis iudicium non est levia, sed utrumque probabiliter possit videri qui ex illis motus opinaretur: sed hoc est assentiri probabilitati utriusque partis per propria intrinseca, ergo. Maior apud me erit certa, quandiu repugnantia non ostendatur. Minor probatur, quia nihil aliud est assentiri probabilitati opinionis per propria intrinseca quam iudicare probabilia esse fundamenta illius non contemnenda, et talia quae prudenter moveri ex illis possint ad assensum, ergo si tale iudicium fiat per idem intellectum simul circa fundamenta utriusque partis assentiri potest simul idem intellectus per propria intrinseca probabilitati utriusque partis.

Probatur 2° experientia: saepe vir doctus perpensis utriusque partis rationibus, se nescientem videtur quae fortiores sunt, in medio vincentem veritatem. Unde utramque probabiliter affirmat problematice, et deferret neutram declarando verum: sed hoc est quod dicunt assensum probabilitati intrinsecae ex propriis intrinsecis, assentire posse idem intellectum simul utriusque partis probabilitati per propria intrinseca. Adde quod ij qui unum extremorum detrahunt adhaerent simul solent asserere

et

oppositum esse probabile propter auctoritatem virorum grauium, qui meminerint aut senserint, et credunt et Angeli Doctori esse probabile propter propria interna rationem quam non vident esse in seipsis sedque ex ultimant. Vesq.

Alibi in illarum sequente indicium possumus ad oppositum credendum.

Dico 3. nequit idem intellectus simul assentiri per unum aut plures assensus probabiles ex propriis intrinsecis utrique parti contradictionis, seu quod idem est ambarum veritati; ita P. Vasquez. et docere debent omnes, nisi velint impenetrabilem se ultimare. Probatur quia nequit idem intellectus assentiri duobus contradictorijs uno assensu, aut pluribus simul habitis. sed si per propria interna assentiret utrique parti contradictionis unico, aut pluribus assensibus probabilibus assentiret duobus contradictorijs. Ergo. minor probatur, quia extrema contradictionis contradictoria sunt; affirmatio itaque quod idem intellectus per unum aut plures assensus probabiles hoc licere intre et non licere intre adesse obligationem et non adesse.

Sed et potest impossibile per unum aut plures assensus probabiles per propria interna assentiat idem intellectus utrique parti contradictionis seu illarum veritati. ratio est, quia repugnantia assensuum non nascitur ex motivis quibus ducimur ad assentiendum, siue assenserimus sed ex rebus et veritatibus ipsis assertis, unde cum veritates assertae contradictoria sint nequit ex motiuis probabilibus duci intellectus ad utramque simul asserendam.

Aliud itaque est simul esse probabiles duas partes contradictionis: aliud esse veras, ut neque unum esse verum et falsum, et impedit nec probabile est. Unde quod posse simul esse verum dicitur, et quod probabile sit, et verum, verumque posse

ee probabilis.

Sectio 4

Quid sit opinionem ee probabilem per propria extrinseca

Si recte teneas quae supra diximus, manifeste aperies, in vocari quantum ad praesens institutum attinet propria extrinseca, quae extrinseca omnino sunt, deceptum rei sint; alia ea effectus impedia, quae diximus ee propria intrinseca probabilitatis, intrinseca, siquis mereret nomen appellatus propriis intrinsecis, quia est ea vere intra suam partem. Itaque nomine propriis extrinsecis intelligimus auctoritatem eorum quorum dicto movemur ad iudicandum opinionem ee probabilem ita P.P. Vasq. et Granado sect. praecedenti relati, quod circa opinionem ee probabilem per propria extrinseca nihil aliud erit quam niti auctoritati gravis doctoris qui tanti ee solet in aliquo, ut non minoris ponderis iudicetur quam firmum rationis fundamentum.

Est tamen solidum in hac materia, ac valde notandum, quod Ioannes Sanchez in suis Selectis d. 29. n. 7. docet, nempe ad opinionem probabilem per propria extrinseca auctoritatem non satis ee quod illam doceant viri docti nisi ea confirmetur optima argumentatione, quia auctoritas eorum fidem facit in humanis solum, sive fide digna est, quatenus creditur fundari ratione aliqua sufficienti et solida. Si enim constaret sine ratione a viris doctis docere, nequaquam illorum auctoritas moveret, nec pondus haberet ad probabilitatem conferendum: quare licet ipsum evidens est, auctoritatem nude sumptam, et a ratione sufficienti nudatam, haud facile ee ad probabilitatem opinioni conferendum.

Hinc infert Ioannes Sanchez, cui

etc.

Consentit P. Pallav. tom. 1. tit. 1. d. 2. de consil. punct. 1. n. 2. ex opinionem non esse probabilem per propriam extrinsecam authoritatem, quam verba doctorum sequentur sine delectu rationum, aut illius minime ab alterius perpenditur, licet ea mihi non est ratio; quia ex authoritate nude sumpta sit inefficax nisi optima ratione fundetur, qui sine delectu rationum aut sine exactissima discussione movent non fundant optima ratione, aut tamquam optime prudenter existimata. ergo illorum authoritas est inefficax. —

Confirmatur, quia plura non credimus aut iudicamus impossibilia, quae viri docti affirmant, quia sine fundamento affirmant, aut saltem sine sufficienti ratione. Ad probabilitatem non sufficit authoritas nisi optima ratione fundetur; et quidem si nulla authoritas sufficeret esset probabilia, quae ex se affirmant viri docti, quantum vis sine ratione et fundamento dici alteri quod quis dicat. Opportet, sicut Ioannes Lupus, Capit. per vestras de donationibus inter virum et uxorem notat. 3. § 20. dixit non esse credendum doctis quamtumque doctrina clarentibus sine fundamento in suis opinionibus carent. —

Alii, quae videtur stare priori, sic illam dividit probabilitatem per propriam internam et per propriam externam, hanc a doctoribus receptam. Sed illa propria est extrinseca authoritas non sufficiunt ad probabilitatem. Ratio optime colligitur non est sufficientes sine ratione non est proprie authoritas vera; nam authoritas facient credibilia dicta; atque ideo quod vera est authoritas vere confert probabilitatem, quia decurrit ratione optima, quae fundet; ita quod ratio derivat in authoritatem vigorem, et inerditum movendi, seu probabilitatem generandi, a qua authoritate sit per rationem secundum optime per tamquam a propria extrinseca manare seu oritur probabilitatem opinionis. — :

Ad

Addo 4.° q. diximus opinionem probabilem per priua extra non constituimus, ratione cuius priua intrinseca supponimus non deesse, nam dum aliud non constat, prudenter praesumimus viros graues et doctos semper habere optima fundamenta suorum dictorum, nec moveri ex levitate aliqua, aut sine fundamento discurrere; quare cum non tam ex ratione speciali cognita ad authoritatem cognoscendam particulariter moveamur, quam ex authoritate ad supponendam rationem, [illegible] hoc supposita

Ad probabilitatem afferendam dicitur opinio probabilis per priua extrinseca, quae licet adsint, scilicet authoritas humana, et intrinseca non ad illius proximam movendam sed [illegible], quae tamen vis constituit in probabilitate per priua extrinseca.

Facile iam cognoscetur quae opinio contenta sit probabilior per priua extrinseca, nimirum ea quae maiori authoritati nititur, et cum haec sit probabilitatis fundamentum, quanto crescit fundamentum, eo et tanto crescit ipsa probabilitas. An vero ex maiori numero authorum crescat opinionis authoritas, et [illegible] maior tunc per priua extrinseca, dicam statim. Nunc dicemus non esse maiorem authoritatem quoad vim movendi et conferendi probabilitatem, quam decem meliores rationes, aut earum [illegible] aliorum dicentibus, aut praesumat prudenter illas habere.

Sectio

An ea opinio sit probabilior per priua extra quae pro se habet maiorem authorum numerum.

Videtur ex dictis inferri pars affirmativa, quia

si

sentia opinionibus, quia est probabilior quae pro se habet maiorem auctoritatem, et ea quae maiori auctorum numero gaudet erit probabilior, cum maior AA. numerus plane videatur maior auctoritas. Sic n. Una res addita primi fundamento auget et affirmat ita unus auctor alteri additus auget auctoritatem multo quoque maioris ponderis reddit. Dupplicat n. rationem movendi.

Nihil ominus contrarium est verius. docent Joannes Sanchez in suis selectis disp. 44. num. 66. et 67. Ludovicus de la Cruz in Apendice ad Bullam Cruciatae Compositionis et de Afuentes dub. 1. n. 7. Pallas tom. 1. tit. 1. d. 2. punct. 1. n. 7. Thomas Sanchez lib. 1. sum. c. 9. n. 9. Corneio 1. 2. tit. 2. ad quest. 19. d. Thomae disp. 1. dub. 3. Azor. lib. 1. institutionum c. 14. q. 5. aliique plurimi quos sacrilegos i. Ver. Sed neque iudicium de vero iure enucleando, anicus verba Il. Sed neque ex multitudine AA. quo melius et equius est iudicatore cum possit unius Ius. d. Diversorum Sententias et multos et maiores aliquando ex parte superare. Dominus Ex... n. 5. dixit in iudicando plurimorum ... Abrio verti potest turbas. Sequi non aquiescas. Ut a vero declines quasi multitudo auctorum in numero talis sit. Ut potius a vero avertat quam ad verum inducat, et tamen suspecta potius vitanda quam sequenda sit.

Ut autem clarius rem hanc exponamus duplicitur apparet liber multitudines auctorum in ordine ad diversas vias. in ordine ad eandem.

Et

Verum in hoc statuo maiorem ~~probabilitatem~~ pluralitatem haud reddere
opinionem probabiliorem praestat Ioannes Sanchez
quoad priorem p. 3 q. Si demum unus mg tractasset
3. tantum ÷ 30 alij v. triginta magis probabilis
erit opinio prioris mg si duo tantum assentiant
quam posterioris si et cum plures sint duo ad tria
quam ad 30. displicebit fortassis alicui iste meus
discurrendi et dabit aliquis casum quo est licet nu-
meri inferioris. v.g. 3. qui unum mg tractarunt omnio
consentiant et tractantibus v. alia decem af-
firment, tamen nihilominus probabilior erit opinio
illorum mg cum 3 quam cum 13. siquidem illa con-
cordia sine contradictione maioris ponderis signum
quam magis clarum veritatis vincentes excessum aucto-
rum quam alij multi. decem dicunt, sed neque sic
discursus placebit omnibus.

Quare quod urget p. 3. illa pbo. q. m ipse mul-
titudo authorum dependit ad unum eius dicto atque dicunt
fundi, ita adhaerent, ut solum deinde dixerit, quod dixit, ac
veluti illius ore inventi verba iurarunt sequuntur, more avium
sequentes eum, sed ideo quia mi consent unicus Author
cum non maiorem fidem faciant dicta eius, quam primi,
" cuius ore, et authoritate loquuntur. Unde S. Bon. in 2.
(11) dist. 14. art. 2. ad 1. dixit Authoritas unius doctoris
" in positiva, non plus valet, quam dicta positorum, qui sequuntur
atque in probatis quatuor testes, qui ab uno audierant
non faciant maiorem probationem, quam ille unus, sic multo minor
numerus authorum, qui rem discutiant, ac prioris assertio
sine accurato examine credant, maiorem authoritatem et
fi-

fid. Gaiett. redderq. opinionem probabiliorem; si ergo ex maiori numero Auth. sive in una, et eadem, sive in diversis materiis colligenda e maior probabilitas opinionis, quod et Ducelemus putavit Ludovicus de la cruz sequens Navarrum in Apendice ad Bull. dub. 1. ut non dubitarit affirmare Coiorem reputari opinionem, quae aprobatur a .6. vel 7. classis professoribus tractantibus, quam quinquaginto solam priorum authoritatem ducti instar caprarum aut vilucrum. –

Sed dici potest quod non ex multitudine rationum, sed ex earum quatitate desumenda e maior probabilitas opinionis prae opposita; ergo neque ex multitudine authorum desumenda e maior probabilitas prae opposita, sed tantum ex quantitate eorum; patet consequentia paritate, quia ita ratio ad probabilitatem, ut authoritas ad eam. et unus Auctor e veluti unica ratio, illius quod vicesdixit. Ant. vero probo, quod contingere potest, quod viginti rationes sint adeo debiles ut tot patiantur instantias, ut unica ratio illa quidem valida, et plusquam robusta pro opposita parte longo intervallo superet multo quam probabiliorem opinionem fundet. neque hoc credo in dubium posse revocari. –

Praeterea, nam si auctor doctissimus ac piissimus aliquam opinionem doceret, cuius oppositum affirmaverant duo, vel tres multo inferiores sapientia, authoritate, et pondere, quis deberet maiorem probabilitatem illi illum conferre quam isti duo, vel tres conferant. hoc licenter concedant quod si caetera paria sint maior authorum numerus inducit maiorem probabilitatem prae opposita tantum; nam si aequalis authoritatis sunt, aequaliter pollent pietate, ac sapientia non habebit una opinio, quo vincat, aut aequet, et devenire rationes

roc exassud alia ponderavit, quod pasti interp. tu Aristot. l. 1. Topic. c. 1. dixit probabiliora ea quae videntur sapientibus vel pluribus. —

Petes quo pro utraque parte est numerandum auctorum quae preferenda est tamquam probabilior: num, quae iuristarum sit, an quae theologorum? Resp. canonici iuris interpretes communi consensu opinionem in creandis et eligendis episcopis preferendos esse iuris canonici peritos tamquam dignioris magis idoneos ceteris paribus: Dominus v. theologi cum opinionem anteponendos theologos tamquam iuris consultis aptiores, ac digniores. Quaeres an iuristarum opinio probabilior sit ac preferenda quotiens aliter sentiunt theologi. —

Ioannes Sanchez in selectis disp. 44. n. 72. Verum animadvertunt. Cornejo. 1. 2. tr. 2. ad quaest. decimam nonam D. Thomae. d. 3. dub. 7. et P. Azor tom. 1. institut. lib. 2. cap. 17. q. 3. ac P. Filius. tr. 21. q. 7. affirmant in re theologica et morali seu ad conscientiae forum pertinente potius credendum theologis quam iuristis, ac proinde illorum opinionem censeri probabiliorem ceteris paribus, quia iuristae minus ponderant res quam theologi, utpote qui sunt indiscutientes textus et res considerant in ordine ad forum iudiciale et externum, praetermittunt quo minorem multo notitiam habent interioris fori: in re autem pertinente ad forum externum frequentius censenda est probabilior opinio iuristarum in sententia P. Azor nec reliqui citati dicunt. Addit tamen, quod quando disputatur an hoc sit, iuris divini, necne? an hoc liceat, vel non liceat? potior ratio habenda de opinione theologorum fere semper apponit exempla quae infra studiosi consulere vel frequenti.

Sectio. 6.

in

Inferenda ex doctrina D. Ahor

L. docent interpretes iuris Pontificii vnanimi sententia decimas personales solvendas esse iure divino, quod negant Theologi, cum S. Bonaventura Alexandro Henrrigo Silvest. et modernis existimantes de iure canonico et pontificio. Inferenda est tamquam probabilior haec opinio Theologorum, qui maioris sunt auctoritatis, potioris quod notitiae iuris divini, ut pote, qui accedit ad rem Theologicam et suum aie.

D. iuris canonici et Theologi contendunt quod tonsura et episcopatus esse verus ordo atque ideo Ecclesiae ordines esse novem; reclamant vero Theologi affirmantes esse tantum 7. Propterea quod a tonsura et episcopatu excludi debet appropriatione ordinis debet propter dicta inferri opinio Theologorum, et haec tamquam probabilior.

3. Canonici iuris DD. frequenter docent, ut testis est Covarrubias, iuramentum iuri divino quamvis non reluctari posse romani Pontificis auctoritate remitti mutari et irritari; ceterorum Theologi communi calculo reprobant existimantes non posse nisi in voto, et iuramento. Proponenda est haec Theologorum ut probabilior iuxta supradicta.

4. Fere omnes DD. iuris Canonici statuunt votum solemne et obedientiae oppositum, pontifici abiq. ulla commissione non substinent ut Theologi contendentes nullo posse pontifici sine vera commissione haec opinio est probabilior, proferri debet nec difficile foret multos hic rebus iuristarum

Dr.

Vigeat ergo non facile experirentur.

§. 5. Commune quoque coeterorum opinio iuristarum cum Innocentio cap. 1. de baptismo, et eius effectu docet Ecclesiam posse mutare formam et materiam sacramentorum repugnantibus vehementer theologis, quia cum tales materiae sint a Christo domino institutae, ac de iure divino, eius inferior est Ecclesia et inferior nequit contra superioris dispositionem prevalere illamve mutare non me latere fateatur.

Azor revera in hac parte non dissentire, ut illi genere dixit, sed tamen verba quae Innocentius et ceteri iuristae dicunt Ecclesiam posse mutare formam et materiam sacramentorum dummodo retineat idem sensum omnibus verba, vel addant, vel retrahant, vel in alia mutent, veluti in sacramento penitentiae Ecclesia statuat hanc formam absolutionis remitto tibi peccata tua, non tamen concedit Innocentius posse Ecclesiam novam formam et materiam inducere, hoc est notum sensum continentem, et quod dicere Ecclesiam posse mutare materiam et formam sacramentorum non formaliter, sed materialiter, seu physice non theologice, hoc autem cum theologi admittant, vel non negent, concludi Azor, iuristas et theologos non dissentire.

Alia exempla eo loco adducit, quae conatur ostendere iuristas et theologos saepe videri adversos, cum tamen in re adversi non sint, atque ideo deberi cavere procedere qui auctores legit ne statim damnent, quos damnare non debet. Ceterum pro re nostra haud curanda est hec observatio (tamen si ad alia utilis esse possit) nam cum totum agamus de maiori, vel minori probabilitate, titulo vel prelatione hac quoad nos loquendi in quo discrepant probabilior erit opinio theologorum et praeferenda opinioni iuristarum, qui melius penetrant rem, melius eam penetrabant no-

nomen conveniens, ac verba quae in docenda et tradendare utendum est.

Inquires an sicut in re Theologica Theologi, ita etiam iuristae in re pertinente ad ius civile, et forum externum. quaestio est an pariter ceteris paribus antiquiores praeferendi sint iunioribus pars affirmativa pro ora Homilitary volitare, qui se iactant vetustatis amatores, ac proinde iuniores praeferre, quae non solum antiquiorum fundamenta impugnare videntur, verum etiam iuniorum quae si antiqui vidissent forsan opinionem mutassent; atque ideo maturius eligere potuerunt solidius quam opinionem fundare; Sicut antiquorum iuristarum et Theologorum opinio docebat licere omnino lege humana quod sibi deberi restitui in foro Conscientiae minus probabilis est, quam opposita Modernorum tam iuristarum quam Theologorum ut recte asserit tom. 1. in Institutionum lib. 2. c. 17. q. 1.

Sectio I.

An Unicus Auctor sufficiat ad Constituendam opinionem probabilem per priia

Supponimus Auctorem aut Doctorum debere esse gravem doctum, neque sic carere oi auctoritate, tradimodo Ex ipsica Sicut procul dubio non sufficeret ad Constituendam opinionem probabilem in quo Consentiunt omnes Difficultas procedit facta 1. Supp.a Laurentium Porcel in tractatu regularum verbo opinio eligenda. relatum ab Anton. Diana

p. resol. tr. 4. in tull. restitut. n. o. n. audet absolute asserere
sed circa adiecta restrictione ait non sufficere unius doctoris
in casu novo, vel nunc ab alijs non tracto, sed in casu
ab alijs multum ventilato pluribus quoque rationibus dd. impu-
gnato &c.

Absque tamen restrictione statuendum est
sufficere unicum praedictis qualitatibus doctorem ad constitu-
endam opinionem probabilem ita d. Thom. in quodlibet.
...... part. Thom. Sanch. lib. 1. c. 9. n. 7. Lai-
man tom. 1. sue theologie moralis lib. 1. tr. 1. c. 5. §
... notatione & Reginaldus in prax. lib. 13. n. 93.
... quod d. d. discedit a communi sententia
P. Tam. ... Conc. 1. de actis Sunan... tr. 12. d. 4. sect.
1. Filliucius tr. 21. c. 4. n. 134. Ioannes Sanchez
in selectis disp. 41. n. 61. & apud eum Angelus
verb. c. ... 1. Silvest. eod. verb. q. 2. Navar. in summa
latina c. 27. n. 2. Valencia ... disp. 29. q.
12. punc. 4. quest. 4. ... verb. dubio. n. ...
Diana ... Merolla tom. 1. d. 7. c. 2.
dubio 1. ... complures alios.

Probatur 1. opinio probabilis est que nititur fundamento
non levi, sed auctoritas unius viri gravis & docti
est fundamentum non leve, ergo sufficit ad reddendam opinionem
probabilem; probatur minor auctoritas unius
viri gravis & docti est sufficiens fundamentum
ut illius dictis prudenter credamus ...
maioris ponderis est unius auctoritas ... quo
prudenter nos moveamur ad operandum quam ... forte
si est fundamentum leve. Unde excusatur qui a iure

ignorantia, q. universaliter iurisperitorum doctrina, sequuntur
i[n] lege Regula § sed iuris ff. de iuris et facti
ignorantia.

Ex 2. auctoritate viri gravis et
docti supponit eos verisimiliter et probabiliter, q. suf
ficit reddere opinionem probabilem probabilitate, quemq[ue]
requirit reddere opinionem probabilem, q. differt, [illegible]
eos verisimiliter et probabiliter [illegible] ab ea conveni
enti. Etenim [illegible] auctoritatem unius viri gravis et docti
[illegible] conferre probabilitatem [illegible] con
silii illius operari in [illegible] momenti, in quantum [illegible]
probabilitatem operationis. Atqui licet [illegible] experien
tia quotidiana testatur [illegible] 8.

Hinc recte infert Moncilla 1.2. [illegible] 29.
q. 5. [illegible] n. 179. versu et [illegible] 99. q. [illegible]
consulat duos viros doctos [illegible] pios, et [illegible]
quorum unus licere affirmet, alter [illegible] negat: potest
operari sequendo quem [illegible] ex dictis [illegible]
dicentis manifestam [illegible] quibus sufficit probabili
tatem conferre [illegible] alioquin [illegible]
opinionem probabilem amplecti [illegible] operari, se
quendo quemlibet.

Sed intelligo [illegible] Caselctus recedat
a communi [illegible] quia [illegible]
ac [illegible] auctoritatem [illegible] dat opinioni veritatem:
nec opinionem auget probabilitatem, tum [illegible] Tacitus
lib. 5 annal. [illegible] apud priores meliora, sed
nostra quoque aetas multa laudis [illegible] imitanda
posteris tulit, tum denique q. [illegible] revelat mi-
nori, q. maior nescit argu. capitul. Si [illegible] d. 24.

Ex

[illegible] S. Augustino, [illegible] 2. c. 9 dist. 25. [illegible]
[illegible] S. Hieronimo.

Consequenter ad hec adiungo ex P. Palao tr. 1. de Conscia. p. [illegible] n. 4. q. si in lib. doctoris alicuius moderni reperias aliquam oppinionem absolute probatam quae videtur esse contra [illegible] non statim tamquam reprobari debet tamquam improbabilis [illegible] tamquam probabilis reputari [illegible] de ea non constat fuisse a Sede Apostolica improbatam [illegible] cum q. unicus doctor [illegible] sufficiat ad opinionem probabilem; et praeterea q. [illegible] Concilii alii doctores verbo tenus [illegible] sapientes probabiliter moveri ad licite operandum qualiter movet, et quidem [illegible] experientia sapientum magistrum [illegible] Villalobos, [illegible] Panormitanus, Navarra [illegible] Concilio [illegible] ipsis mandavit, [illegible] maior [illegible] professione [illegible] doctores [illegible] Castro [illegible] Auctor [illegible] Anaquera, q. [illegible] opinio [illegible] Anaquera [illegible] asserit per Ecclesiam reprobata [illegible]

At [illegible] videre an sufficiat ad probabilitatem opinionis ab auctore [illegible] alicuius [illegible], et in [illegible] disputari, sine inde rationibus discussis, ac serio ponderatis [illegible] Joannes Sanc. in suis selectis disp. 44. n. 62. [illegible]

Q:

2.° Docuit Ferdinandus Palaus ubi nuper recoli: Contra Sect.e sequenti dicam, utrum horum erraverit.

Sectio 2.ª

Non opus esse ad opinionem probabilem quod ea autor ex professo tractet ostendo. 3. L. Palao.

Mihi maxime arridet opinio Ioannis Sanchez in fine loco alegato dicentis sufficere ad probabilitatem opinionis quod autor opinionem tradat occasione alicuius argumenti, et incidenter, dum ad finem alium tendit, et alia tractat. Patet, ni fallor, ex dictis; Etenim si satis est ad probabilitatem requirendum quod autor interrogatus rem teneat tamen si nec rationem reddat, quia dicit nec argumenta, quae possunt obiici, solvat; cur non sufficiet scriptis respondere occasione alicuius argumenti, quasi interrogatus.

4.° [illegible] quod ad asserendum propositionem incidenter, ac typis mandandum motus fuit Autor aliqua ratione sufficiendo probabili, alias temere incederet, quod praesumi non debet de viro sapienti ac gravi: sed autoritas quae ratio probabili innititur sufficit tamquam [illegible] ad reddere opinionem probabilem: sufficit quod incidenter et occasione alicuius argumenti autor eam asserat.

Praeterea autoritas viri sapientis non est fundamentum leve ad credendum ea quae incidenter

Et ablata oratione decrate, et absolute asserit q. suf-
ficiet eadem ad reddenda probabilia incidenter asser-
ta: patet contra q. sufficit ad probabilitatem fundamenti
non leve: Antecedens probatur, tum q. non est leve, quia
eiusdem mi asserere, credere, imo debere incredibilius
mi fidem adhiberet; tum etiam q. ex oppo-
sito inferri non esse credendum viris doctissimis nisi
[illegible] ipsi res discutiant prolixe q. [illegible]
[illegible] pendant q. evertere fidem humanam maio-
ri [illegible] credulitatem prudentem, utique
absque tali discussione frequenter non tam impru-
denter sapientibus credamus.
His cum Mascardo de probationibus
Concl. 1043. n. 11 quae incidenter dicuntur, dicunt ad
colorem non ad probationem, et ideo Confessio incidenter facta
[illegible] quae fit ad aliud finem non praeiudicat confitenti teste
glossa in cap. [illegible] ex poenitent. dist. 50. cui con-
sentiunt DD. [illegible] Sicleri [illegible] de iudiciis. [illegible]
non sufficit incidenter dici, ut censeatur probabiliter
dictum: probatur contra q. dum probabiliter diceret non
ad colorem sed ad probationem, et probabilitatem fuisset
dictum confessio quae praeiudicaret confitenti.
Respondeo negando antecedens, sic universaliter ac-
ceptum [illegible] non ad colorem tantum sed ad probationem
et probabilitatem dicit quivis causa brevitatis
[illegible] q. [illegible] fundum in reis in-
cidenter dicta non curant q. timore poenarum [illegible]
[illegible] distraliti vix ad principalia attendunt; neque eque
in praeiudicium, quae parum advertenter dicunt, non sic
evenit in scriptoribus, quibus ea quae primario
in-

intendunt, qm q[uo]d Comitatem advertunt pertij eu resolu-
ta affirmant, et in dicta exempli aut sic particula-
rissa ni fallor et eius pri[mo] alij addunt ex favore rei
permittunt incidenter dicta esse in generalibus et
ordinis plauit omitti p. amplecti.

Infert mo[do] Ioannes Sanchez eam opinionem esse
probabilem, qm nullus autem probavit imo universi positive re-
probarunt fundum in sua vir doctus affirmat et
valde notandum nec sufficienter ab adversarijs solui [illegible]
bari, nam dicti animadversionibus innuit incidenter in illa
fiendus esse illidum sed opinionem probabilem. Dixi vir doctus, quia
sic doctrina carere sufficienter haud curandum esse illius
censura vel approbatio, nec ullus foret qui ea duceret operari.

Dices si ita e. nihil amplius desiderari
ad probabilitatem opinionis qm in indice auctoris [illegible] dicti
reperiatur perinde n[on] e in corpore incidenter asseri, atque in in-
dice referri. Ret. Ioannes Sanchez disp. illa 44. n. 69. ne-
quaquam hoc sufficere nisi adiungat [illegible] ex se quibus sufficie-
ens et probabilis, quia indices n[on] tanta cura fiunt, neque adeo
ex illis ab auctoribus inspiciuntur, credunt n. minime
attendi quid ibi, sed quid in textu, atque manuducit index
affirmet, quia incuria typographi saepe errat index de opin-
ionibus exprimendis [illegible]. [illegible] quia auctores n[on] [illegible]
[illegible] constitutione indicis, ut ibi lectores [illegible] sed [illegible]
[illegible], ubi [illegible] e [illegible] tradita, ac tandem [illegible]
quia indices sine licentia e [illegible] imprimunt, [illegible]
ideo n[on] tanta auctoritate [illegible] quanta ipsum opus [illegible]
[illegible] deinde auctor n[on] constituit indices sed alijs saepe omittit.

N. obstante hoc contingit e [illegible] sufficere
ad probabilitatem [illegible] opinionis in indice alicuius viri

do

omnes et sapientie eximie quorum ibi nulla re-
hibetur die in [illegible] Contra indices ad eo effectum opinionis
advertentiam asserunt: Neque id mihi persuadet quod si Con-
stituit verbo tenus responderet pro et dubio proba-
biliter [illegible] illius responsione operarentur [illegible]
in indice sit scriptus quoniam hic sicut neque ibi [illegible]
non [illegible] habetur. Hoc pacto accepta a Silvestro [illegible]
alii summistae quae de illo probabilia sunt quoniam
summae sunt, ut indices [illegible] semper
[illegible] continentes.

Nec fundamentum in oppositum maleficii [illegible] ad
1. quoniam indices in tanta cura fiant apud [illegible]
[illegible] retinent [illegible] probabiles [illegible], quae in illis collocantur
asserta: immo [illegible] asserta [illegible] fundamenta
quae in corpore libri continentur [illegible] probabi-
lia [illegible] quae in indice continentur [illegible] probabilia
[illegible] neque indices [illegible] manudu-
cant [illegible] asserta [illegible] sufficientes, sed ad
fundamenta [illegible], quae latent [illegible].

Ad 2. fateor [illegible] iniuria [illegible]
si errore indices maculari, ac [illegible] probant asser-
[illegible] textus. Seu in corpore libri contenta [illegible]
[illegible] debere reputari probabile, quod iniuria [illegible]
[illegible] textus [illegible]
[illegible] asserta nullo [illegible] errore [illegible]
[illegible] constare poterit [illegible] 3. Contra [illegible]
[illegible]. Ad 3. dic solum probare indices [illegible]
tamen auctoritatem [illegible] textus [illegible]
quod resideret aliis [illegible] probat carere aucto-
ritate [illegible], quae illa sufficit ad probabili-
tatem

tatem conferendo assertioni, quod autem inde conficit manu
et industria alterius, ut hec loquitur res dubia, nisi con-
texerit tantum eius authoritatem, ut per se ipsum ponere
Authoritatem conferre.

Sectio

An sicut dictum unius doctoris facit
opinionem probabilem, ita et factum?

Contingit non raro ea fieri a viro docto et gravi, quae non
mala arbitramur, quin viderimus illi cuiusmodi facta a
longitudine liberare rogamus nunc an fieri a viro
qualitatis praedictae sit satis ut factum censeatur probabile
nihil quod liceat. Si voluerimus imitari, nominibus quam vi-
ri eorum exigerimus oraculis?

Pro parte affirmativa stat P. ... Si victo
dubio num. 3. ... mihi de se asserentes sequentes
... quod praesumi non debet virum doctum ac sapientia insignem
patenter errare, nec pie tantae esse mallitiae, ut
coram aliis audeat illicite operari. Credendum est operari
ut sentit, et sentire ex opinione probabili, quod est
satis ut factum ipsius censeatur probabile, ante quod pro-
babiliter immutabile.

... saepe viri docti iudicant esse ... licere, et esse probabile, quod non audent reducere ad praxim
... multo probabilius tenebunt quod revera est ... sequuntur
in praxi. Atqui licitum est sequi opinionem viri docti
quam ipse non audeat reducere ad praxim. ... a

fir

a fortiori factum, et praxim illius licite erit imitari
videtur ubique a maiori ad minus.

3. non valent de factis quam verbis
nec magis interior sensus prodit verba quam facta
sed si verbis reverendi viri docti et pii licitum
sequi sit, ergo licitum quoque nec factis argumentum. ideo tuta conscientia po-
terimus imitari factum illius tamquam probabile. addo quod
opus est licitum nec probabile operantis non procedere ut pius
nec ut sapiens siquidem si ut pius procederet deberet non
malum operari, ut autem sapiens deberet. sequi non improbabile
quod eo ipso conceduntur esse sapiens, et pius, non est timendum
imitare factum esse licitum et probabile.

Nihilominus absolute tenendum est oppositum cum Ioann-
ines Sanchez in sel. disput. disp. 44. n. 61. et D. Sala
tom. 1. tr. 1. disp. 2. de conscientia probabili ... n. nemo
videt ullum per se discernere res et aquel tanta [illegible]
3. cum multi dicere possunt causam occultam quod illi liceat quod
alteri non est vetitum, propterea non suffragant similem
casum. quod absolute non reddit probabile et licitum nudum factum
ipsum a viro pio et docto fieri, alias universaliter liceret, ad
dicere in substitentibus causis, quae latent.

4. evenire potest quantumvis sapientes
et pios operari ex inadvertentia, fragilitate, vel pa-
ssione rem illicitam, cum nec Salomone sit sapientior, nec
Davide sanctior, et in utroque lapsum est non reddit nos
securos sapientum factum nec ab eo fieri satis est, ut credat
probabile nisi taliter consulte advertenter fieri, et non ex
passione, aut fragilitate. forte non usque tieni discursum
tentatione victus insipiens est virorum.

5. quod cum operari possit ex dispensatione vel
si forte talis sit licitum ut dispensatus imitari, quia non
constat carere neque ex exemplo sapientum factum
ita

ita ut solus fieri reddat licitus et probabile accedit pro
facto sapientis in fieri, q̃d Xpus Dnus dixit Matt.
23. de legis illis peritis, Scribis et Pharisaeis, super
cathedram Moysi sederunt Scribae et Pharisaei, omnia n. quae di-
xerint vobis servate et facite, secundum opera n. eorum
nolite facere. dicunt n. et non faciunt. quasi verbis sa-
pientis credi debeat non v. factis.

Nunc ad 1.m concedo proprie debere sapi-
entis [illegible] aut peccatum illius fieri [illegible]
[illegible] [illegible] tentatione [illegible] [illegible] dispen-
sat. [illegible] alia causa [illegible] nihil sit obstacio [illegible]-
di, qui nec dispensat. [illegible] nec pari [illegible] [illegible]
mur. Ad 2.m concesso ante [illegible] [illegible] q̃d mul-
ti probabiliter [illegible] [illegible] q. [illegible] passione inad-
vertentia [illegible] operari [illegible] [illegible] passione, fra-
gilitate, l. inadvertentia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nudo facto, quare opera facta n. sumuntur [illegible] ut
[illegible] probabilitatem operis. Ad 3. dic saepe minus
fideliter [illegible] factis, quam verbis q. multoties ex fragili-
tate l. passione [illegible] [illegible] operamur, q. aliis [illegible]
[illegible], [illegible] facto q̃d verbis [illegible]. [illegible]
[illegible] facile aliis dat consilium de fugiendis usuris, et
rapinis, [illegible] ipse negociando abstinet, ac [illegible]
[illegible] [illegible] delinquit [illegible] fugienda [illegible]
consulit. [illegible] multi q. [illegible] q̃d eum [illegible]
[illegible] n. sit [illegible] operantis sapientis [illegible] quippe pec-
[illegible] ignorantes) [illegible] [illegible] alias, sed q̃d alias ita
sit [illegible] [illegible] ne [illegible] [illegible] sapientis, qui [illegible]
[illegible] debeamus [illegible].

sed.

Sectio 10.

An ut opinio sit probabilis satis sit eadem graves eam docuisse quamvis eam postea retractaverit.

Non invenio apud D. Th. Sane quaestionem disputemus quamquam digna sit disputari, quae quotidie varia scholas(?) Joan. Sanc. disp. illa 44. Scholastici n. Amelricam n. 6 pro intermedio afferunt quod auctor sibi existimat contrarium standum a posteriori dicto, seu opinioni posteriori traditae, quam docuerit illius opinionis sententiam quae est ab auctore quam posteriori loco tradit. Caeterum haec non [illegible] sanitionem difficultatis; aliud quippe est quod contrarium auctor asserendo a priori sententia recedat, aliud quod probabilitatem recedendo auferat; et hoc an ita sit investigamus.

Tripliciter potest auctor recedere a priori sententia quam propugnaverat. 1° affirmando contrarium esse verum, quamvis adhuc antiquum dictum appareat probabile. 2° affirmando re melius considerata contrarium sibi ita placere, nihil tamen decernendo circa prioris probabilitatem. 3° denique affirmando contrarium esse tenendum et contrarium tamquam prorsus apparentem et improbabilem deserendum, ad quem modum alios facile revocant.

Dico 1°. Si priori modo deserat adhuc enim probabilis apparet quod adhuc illud censet probabile, et licet recedat, et ita dicam a veritate

illius

illius non a probabilitate, quam sicut prius quam desereret sufficienter constituebat probabilem ita postquam recessit siquidem eadem authoritate, nunc adstruit probabilitatem quam prius adstruebat veritatem.

Deinde quia dictorum sapientium authoritas nec leve fundamentum si eadem post recessum stat authoritas illius pro probabilitate prioris non erit leve fundamentum in favorem talis probabilitatis; atque ideo deserens opinio credenda erit probabilis post recessum.

Adde, quod eadem authoritas inter ponit [illegible] posterioris [illegible] prioris probabilitatem [illegible] possidens [illegible] probabilitatem posterioris credendam [illegible] credendam probabilitatem prioris. Quando enim vir doctus affirmans utramque [illegible] probabile [illegible] probabilem [illegible] affirmando unam ad quam migrat veram et contradictoriam quam deserit probabilem non efficitur deserta probabilis. Dico [illegible] si recedat [illegible] minime relinquit probabilem pro [illegible] [illegible] sua authoritatis [illegible] quia sua authoritatem subtrahit, et omnino aplicat parti contrarie, deinde quia [illegible] prius [illegible] probabilitatem sua authoritate quatinus aut asserebat aut defendebat. [illegible] [illegible] non exstat, ut dicta revocet et [illegible] impugnet. [illegible] quia [illegible] authoritas nec fundamentum laudat nec dictum affirmat moveri non possunt prudenter [illegible] illius authoritate ad credendum dictum, sed [illegible] nec fundamentum [illegible] prioris opinionis laudat nec affirmat eiusdem dictum [illegible] moveri prudenter non possunt propter illius authoritatem ad credendum tale dictum nihil [illegible] confert ad probabilitatem [illegible] authoritas [illegible]

re

recessu convincit 2.mo.

Dico 3. multo minus constitui authoritatem propria extrinsecam autoritatem, quod 3.mo ex eorum recessu possit credibiliter accidere, ut ratione dicta authoritas quod nequeat probabilitati. Nec specialiter in particulari, sed quid rationes quamquam maiori vi praesumi possent.

Dico pro primo: non enim per intra ad sua potest improbata opinio per multos probabilis quamvis quae eam deserent clamet esse improbabilem, potest quod evenire poterit, quod fundamenta iam insufficienter convellantur retineant quod pristinam vim pariter enervatam ac tamen quem movere possit ad praebendum assensum, quotidie non experimur in nullis opinionibus, et aliqui reijiciunt ut improbabiles quae in se probabilissimae sunt, et ut tales ab aliis suscipiuntur ac probantur.

Hinc laudo Joannem Sanch. initio suae sect. relatus quaerentis ait, quod si eius doctrina retractata conformior sit menti legentis, fas erit illam sequi non obstante 2.do, quod bene stare possint doctrinae contradictoriae opposita sed probabilia ab eodem authore doceri et mo. ex una opinione procedere mox ex alia, ut videre licet apud Garziam tom. 2. de beneficiis p. 11. n. 25. nec prioris probabilitas recesserit quod dicat improbabilem quae praedixit fundamentis 2.

Sectio 11.

An stare possit, quod aliqua opinio speculativa probabilis sit et non practice.

Cum in assensionibus dubiis inter utrumque Sanc. Thomas in lib. 7. de matrimonio, disp. 32. cuius doctrina sequitur.

pro

ponunt frequenter alij et estimavit cohaerere posse inter se, q opinio aliqua sit speculativa et n practica q probam per [illegible] q dari possit dubium speculativum sine practico. q opinio probabilis speculative quin debeat probabilis practice [illegible] n. Sozinnes v. disp. 29. selectorum n. 7. et disp. 54. n. 11. et disp. 44. n. 63. et [illegible] putat repugnare dicto ac minime cohaerere.

Probat 1. q probabilitas practica orit a speculativa et ab illa differt tamquam effectus a sua causa; nam q quis opere exequit iuste, l iniuste ab eo nascit, q speculative iudicavit posse licite l illicite fieri: Ergo qui arbitrat speculative se posse licite aliquid operari ex opinione vere probabili, id tuta conscientia poterit in praxim executione mandare, aliás aliqu[illegible] ullus fructus [illegible] speculativae probabilis si ad opus [illegible] impediret.

Probat 2. q opinio probabilis speculative in rebus moralibus recipit praxim, tamquam [illegible] ut n negat Thom. Sanch. lib. 1. de matrimonio lib. 9 de matr. d. 21. [illegible] si n indicare aliquem tuto posse fieri quid addidit tali opinioni, q n [illegible] in praxi aliquid operari debet [illegible] et q [illegible] firmiter ea [illegible] speculative probabilitatis quantumvis sibi videat [illegible] et [illegible] v. addit Joannes evenire potest, q aliqua opinio sit practice probabilis [illegible], quin sit speculative probabilis [illegible].

Probari

Hinc infer. 3. quod si opinio practicè probabilis [illegible] de eodem obiecto quod speculativa eadem [illegible] circumstantias [illegible] non si [illegible] implicat non esse probabilem opinionem practicè quae non est probabilis speculativè. Probatur consequentia: quia ut non esset practicè probabilis oportet erat [illegible] aliquod obiectum circumstantia auferens probabilitatem [illegible]. Si speculativa ad praxim requiret intra proprium obiectum dumtaxat esset probabilis practicè cum intra proprium obiectum non dari id quod probabilitatem aufert, At vero [illegible]. Si speculativè tractat opinio de eodem ipso obiecto et circumstantiis opinio [illegible] probabilis practicè erit etiam probabilis speculativè, atque ideo numquam erit opinio probabilis speculativè, quin de eodem ipsissimo obiecto sit probabilis practicè.

Addunt aliqui implicare quod propositio universalis sit probabilis et non sit probabilis propositio particularis ut de se est evidens: Sed opinio speculativa est universalis, et practica particularis: ergo implicat quod illa sit probabilis et non haec, minor probatur, quia opinio speculativa est de obiecto in re, et tantum practica vero est de obiecto hic et nunc [illegible] hic et nunc, [illegible] si dicat licitum est amplecti propositionem minus tutam, licitum est hic et nunc eandem amplecti.

Vereor ne utrique potius quam vere sit dissensio inter hos authores, et pono in sano sensu et quaestionis decisionem utrique conformem. Dupliciter potest accipi speculativa: primo prout repraesentat obiectum [illegible] hic et nunc probabili, atque [illegible] opinio [illegible] sequitur idem est atque [illegible] executionem et praxim. [illegible] repraesentat obiectum tantum secundum se independenter a circumstantiis vel ut dici solet non ut hic et nunc.

2a.

X.ª prior accept. quae a propria et
[illegible] deprehenderat recte asserit Ioannes Sanchez
neque aliud probare voluit quam implicare in terminis quod opinio
sit speculative probabilis, et non practice. Hoc est quod
sententia probabilis dicitur non practice ad opus, et improbabilis
quod ad ipsum opus exequendum extendit
[illegible] quaerere responsatio seu speculatio. X.ª quam
sensum praecederet Ioannes Sanchez [illegible] cum haec in principio
[illegible] cum quod aliqua misceat non admodum vera.

[illegible] Thom. Sanc. plane procedit ex 2.ª
acceptione, quae prior est, et dicit verum, nam cum multa sint
licita secundum se inspecta, et a circumstantiis quae sic
et nunc concurrunt praecissa, quae tamen illicita redduntur
ratione circumstantiarum, quae in execut. vestiunt optime
stare potest quod praescindendo a circumstantiis sit probabile
quod aliquid liceat, et improbabile, quod sit licitum sic et
nunc cum circumstantiis, quod est esse probabile speculative
X.ª secundum sensum et improbabile practice, atque hoc tamen
probat Thom. Sanchez.

Hinc constat quid quaestioni propositae sit dicendum
quod in ordine ad aequa vere, cum ex.ª diversa acceptione
opinionis speculative, quaelibet pars recte probat suam conclusionem
nec alteri illo modo adversatur. Adde quod hae opiniones
deinceps in convenient tamen, sit [illegible] aspectu multis appareant
discordes.

Sectio. 12.

An una opinio sit alia tutior seu securior

Quamquam dicta difficultas digna sit ut seorsim expen-
datur

expendat admodum leviter ab auctoribus attinge licet sea
... certi eis de sacramentis tractat videtur supponere ... af-
firmativa quea non parvi facit P. Vasq. 1. p. d. 104.
... 6. Avalens ... defensoris cap. ... et
Salas 2. Sumularum c. 5. § dicebus, quae tenet in ea
simili controversia an una ... sit verior alia
affirmans.
At contra P. Palao tom. 1. ... 1.
disp. 2. de conscientia puncto. 2. n. 3. et Ioannes
Sanch. d. 44. ... n. 66. qui favet ludovicus de
la Cruz in Apendice ad Bullam de cruciata de ...
et compositione ... non ... opinionem
alia ... seu securiorem ... favent Suarez
d. 9. met. sect. 1. n. 24. ... 1. posteriorum c. 2. q. 4.
Arriaga in logica disp. 14. sect. 3. n. 66. Conimbr.
... Ferrara ... S. to Bona, siquidem versantes
superiorem quaestionem an una veritas sit maior alia seu
una ... verior alia negant.
Statuamus ante decisionem ... duplicem se-
curitatem alteram moralem alteram ..., ... in ordine ad
observandam re vera legem ... observari debet in se
... in ordine ad vitandam culpam ... offensa
Dei, oritur ... observantia legis in re
sed in nostra existimatione prudenti, quae securitates
esse diversas ac separabiles nemo est qui non videat,
patentque ... exempla.
Hoc notato dico 1.° ... una opinio est
alia tutior et securior maliter convenio ad
minus in hoc assero ... una opinio
est securior alia maliter, in qua minus periculi
...

Aut forsam nihil reperit transgrediendi legem, aut
praecepti in re. Sed aliquae opiniones sunt in quibus minus
periculi aut forsan nihil reperit transgrediendi legem
aut praecepti in re, quia una opinio est tutior et securior
alia in se. Dicitur et discursus concludit. Si minor
sit vera, probo exemplis, quae multum movere solent
ac primo in ea opinione quae requirit ad ordinem contra-
ctus perditionem minus periculi reperit frustrationis sa-
cramenti in re, ac deinde initiarte quam in ea quae ait suf-
ficere contractum moralem. 2°. in opinione requirente at-
tentionem internam ad praecepti recitandi officii divini et
audiendi sacrum implendo, minus periculi reperit vio-
landi legem in re, quam in opposita opinione; ac denique
minus reperit periculi in opinione tenente Bap-
tismum ut valeat debere conferri in capite, aut parte
alia principua, quam in ea quae asserit sacile esse, quod ex-
trema pars digiti abluatur.

Probo 2° et probo sic: dicta minor illa opinio
securior est, ac tutior moraliter 1°. quam revera impleatur
lex, sed non quod impleri petit et sic imo in re sic illa
moralis securitas reperit) sed 2°. una opinione revera
impleat lex, sed non quod impleri petit et sic probo. Minor
ostenditur in duabus opinionibus sibi invicem contradicentibus
... una ex sit falsa ... ut illa non impleat lex in re
sed non quod petit impleat ... ut inimpleat sed non contradictoriae
veram.

Dico.

Dico 1.° una opinio non est alia formaliter securior id est in ordine ad liberandum a culpa, sed sunt aequales, seu aequaliter tutae, et sine dubio mens auctoris. Prob. 1.° Si una esset formaliter tutior alia, aliquid periculi committendi culpam esset in una, quo careret alia: sed nihil est, ergo nulla est alia formaliter tutior. Maior patet ex terminis. Minor probatur: si enim nihil periculi esset in ea quam dicis minus tutam non esset alia tutior (magis enim et minus important excessum); minor ostenditur, quia ibi nihil periculi est committendi culpam, ubi est impossibile peccare: sed impossibile est peccare quando operamur ex opinione probabili (loquimur casu quo perfecte omnes duae opiniones probabiles in ordine ad liberandum a culpa operantes); ergo nihil est periculi committendi culpam in opinione quam dicis minus tutam. Probatur minor: impossibile est peccare quando prudenter operamur, sed operamur prudenter quando operamur ex opinione probabili; ergo est impossibile peccare quando operamur ex opinione probabili.

Prob. 2.° Non potest liberari a culpa formali opinio quam appellas tutiorem aliqua quae non liberat alia probabilis (te iudice minus tuta); ergo non est alia tutior formaliter. Cons. patet, quia si aeque liberare possunt a culpa, sunt aeque tutiores. Ant. probatur: neque in quo casu tutior liberaret operantem a culpa, liberaret formaliter minus tuta, si vere probabilis sit, neque in quovis casu operamur probabiliter non peccamus.

Prob. 3.° 1, tenemur opinionem tutiorem

si

Sic loquor claritatis gratia [illegible] 2. n. 1. dixi
non debere ut recte [illegible] Sanch. lib. 1. summae
cap. 9. n. 14. nullus tenetur ad melius et perfectius
nec ad opinionem probabiliorem sustinendam sed
ad operandum cum morali certitudine qualis in qualibet
opinione probabili reperitur alias intollerabile onus im-
poneretur fidelibus, ac multis scrupulis expone-
rentur propter quod si teneremur operari ex opinione
tutiore non solum minus tuta esset minus tuta sed
adeo non esset tuta, cum illa sequi esset illicitum. 2a. Si di-
catur [illegible] relinquenda tutiore nulla videtur obli-
gatio seu nihil obligationis omittitur atque adeo aeque
bene, quod debet impletur, nihil quod periculi committen-
di culpae [illegible] tali omissione accessit operanti
et aeque distat a culpa in utraque opinione, quod est
neutram esse aliam tutiorem aut securiorem, ut concedendo.
[illegible] 4. securitas opinionis in eo sita
est quod potest reddere securam operationem sed nulla opi-
nio potest reddere operationem formaliter securiorem ergo nulla
est alia formaliter securior. Minor probatur quia opera-
tio carens [illegible] est formaliter secura, quatenus est aequalis
sive conformis conscientiae prudenter dictanti sibi esse
[illegible] talem operationem sed nulla opinio potest reddere
op-

opperat maiori equali quam equalitas Vercelli ...
... Arriaga ... ipsa ...
... non potest recipere magis
aut minus ... nulla potest reddere operantem
fraliter securiorem.

Hinc deducere licet quod ... causa
in nullis ... gravis ... formidentes
... opinionis minus tutae moraliter, aut
... illis operari ... timeant periculum
incidendi in peccatum mortale ... opinio
probabilis ... in nulla ... tale periculum fraliter
... alia fraliter libera a pec-
cato mortali ... timent.

Sectio 13.

Solutio ... amplius roborat prae-
cedentem doctrina

Dices 1° adversus ... securitas in operatione nas-
citur ... probabilitate opinionis, sed non est opinionum ...
... probabilitas ... equalis securitas ...
... secundum alias ... distinguendo maiorem ... probabilitatem ... pro-
prudenter operandum ... maior ... requisita ...
... constantiae operationis ... maioris. Cum autem
ad prudenter operandum ... requiratur ... probabilitas
opinionis (non maior aut maxima) ...
...

Solutio probabilitas quae est in opinioni nascitur securitas non est ad sue maioris aut maxime probabilitatis (gradu gradum) ... producit ut magis dicatur deserviat ut formalis securitas sit magis narra...

Placet hoc ita declarare formalis securitas operantis ... quod sit conformis dictamini conscientiae prudenter intimanti unam aut opinionem esse probabiliorem ... solum facit quod dictamen conscientiae ex illo ... sit magis prudens non quod operatio ipsa sit dictamini conformior sive quod inde reddit facit quod operatio sit conformis dictamini prudentiori non quod magis conformis ... nobilior non facit magis ... Sed meliori modo ... intende ... istere, eius ea est ratio, quod ut formaliter res sit ... in causa solum requirit ad ... ratio ... istendi non maior, vel minor perfectio illius ... ad dune effectus per accidens se habet.

Obiectio. ... illa opinio est securior ad cuius securitatem tollendam plus requiritur: sed ad tollendam securitatem formalem opinionis probabilioris plus requiritur quam ad tollendam securitatem rationis probabilis ... una opinio est alia formaliter securior ... minor ... cum securitas formalis ponitur ... probabilitate ... plus requiritur ad tollendam probabilitatem maiorem quam minorem plus requiritur ad tollendam securitatem opinionis probabilioris quam minus probabilis.

... pro equivocatio in obiectione distinguo

ma-

maiorem illa opinio è securior formaliter nego maiorem; quasi efficienter omitto seu concedo maiorem. et dicere, quod maior impedicat tollendi securitatem formalis non facit ipsam maiorem; sed propter causam maioris permanentiae magis naturam et diuturniorem: quem admodum si quis ita argumentaret: illa propositio est magis vera ad cuius veritatem tollendam plus requiritur, sed ad tollendam veritatem unius propositionis plus requiritur quam ad tollendam veritatem alterius; ergo una propositio est alia verior. Eodem modo deberet dici. Concludit. n.

Argum[entum] una propositio esse, quasi efficienter magis veram id est magis naturaliter veram propter causam maiorem permanentiae: non vero formaliter magis vera, cum necessitas maior, et causa permanentior non faciant maiorem conformitatem seu diuturniorem deberet probari. Ab ar- guente in propositione minus vera esse aliquid difformitatis, et in opinione minus tuta aliquid periculi cadendi in formalem culpam, quod esse negamus; ut una propositio esset formaliter verior alia, et una opinio formaliter tutior alia.

Obiectio 3a. Distans a fovea, vel flumine per quatuor passus tutior est et a periculo cadendi remotior, quam distans per duos; ergo in opinionibus magis distabit a periculo incidendi in culpam, qui restituit ex opinione probabili cogente ad restitutionem quam qui non restituit sequendo opinionem oppositam. Respondet Ioannes Sanchez, quod haec vera esset in physicis

non

n in moralibus in qq. Voluit Deus nullus periculis incidendi in culpa incurrere operantes ex opinione probabili quae aeque securus est a periculo incidendi in foveam distans duos passus ac distans 4. Si utrumque sit securus esse permissione divina quod nunquam in foveam casurus cum tamen securitas non incidendi desumenda sit aequaliter pendente nempe Deo.

Aliter Respondetur sic: Incidendi vero ut Caeteris paribus, quacumque divina protectione seclusa, et distinguendo Consequentiam magis distabit a periculo incidendi materialiter Concedo Consequentiam; a periculo incidendi formaliter nego Consequentiam. Exemplis a Te ex Doctrina Cum Dictis explanatis non est opus impugnandis.

Obiectio 4. Eo minus tuta est opinio, quo magis distat a divina regula. Sed non omnes opiniones aequaliter distant a divina regula. Ergo non omnes sunt aequaliter tutae. Minor facile probatur: quia cum una sit conformis alia difformis, una accedit, recedit alia, neque fieri potest ut in aequaliter se habeant ad accessum. Respondeo distinguendo minorem: non omnes opiniones aequaliter distant formaliter nego minorem; materialiter Concedo minorem; hoc tamen Conveniunt probatio.

Adverto tamen quod si proprie loquendum sit, proprius dici debet quod aequaliter accedant ad regulam, sed Consequenter intimatur quod non aequaliter discedant. Nullam enim opinionem probabilem formaliter discedere, inter opiniones vero improbabiles aliae aliis plus discedunt; sed probabiles sunt indivisibilia, atque ideo aliae aliis etc.

periculosiorem, sicuti inter opiniones falsas aliæ alijs falsiores, quemadmodum difformitatem in conscientijs invincibili, sicut conformitatem, admittimus magis, et minus.

Quæstio 5.

De usu opinionis probabilis in praxi

Sectio 1.

An liceat sequi opinionem minus probabilem relicta probabiliori ac tutiori.

Doctores 1. Partem negantem tenent Conradus de Contractibus tit. 7. q. 110 de Cordubam lib. 2. quæstionarij q. 7. Silvester verbo dubium q. 2. Navarrus in Summa Hispana c. 27. ad dictum ad numerum 282. c. 27. Burgos de paz in proœmio ad leges tauri plures numeros Gomez c. 1. de Contractionibus in 6. Gabriel, Antoninus, et Soto apud Thomam Sanchez, et Cornejo statim referendos.

2. Verum multo plures partem affirmantem sequuntur, ita P. Thomas Sanchez lib. 5. summæ c. 9. n. 14. P. Gordonius lib. 1. suæ theologiæ moralis quæst. 9. c. 6. n. 13. Palao tom. 1. tit. 1. disp. 2. de conscientia punct. 2. n. 2. Filliucius tit. 21. c. 4. n. 127 Joannes Sanchez in suis selectis disp. 42. n. 2. vers. porro dicimus ubi plures refert disp. 19. n. 6. Laiman tom. 1. lib. 1. tit. 1. c. 5. §. 2. n. 7. Ludovicus de la Cruz in Apendice ad bullam dubio 1. n. 6. (qui refert Lessium, Medinam, Lorcam, et Villalobos) Mercerinus 1. 2. q. 19. q. 5. §. 3. n. 172. (quamquam num. 176. dicat se loqui regulariter nam aliquando advenit obligatio sequendi opinionem probabiliorem

et

et tutiores ut in Medico et Parocho et idem reperit
§. 4. n. 10. ceterum de hac limitat. sub loco dicemus.
Cornejo ibidem ttt. 2. in quest. 19. d. 15 ... d. 3.
Dubi. 6. ... 2m Seq. arbitrio ...

Hanc 2m Seq. arbitror veram in qua-
cunque q. ma. in universalissima ut bene P. Varg.
l. 2. tom. 1. disp. 66. c. 1. initio: debet enim indi-
lige de varietate opinionum versatur circa Sing. act.
an sit licitum, vel non liceat aliquid agere (et appellare
possumus opiniones Iuris, ad licite operandum) non quo
versantur circa aliquod factum, ut dici solet puri, in quo de-
bet fundari iudicium.

Probatur 1. qui ex opinione probabili operatur
consentiens ei tali, nec temeritatis nec imprudentiae
notam incurrit quamvis relinquat probabiliorem et vici-
niores (tutiores vero maliter, quod ex superius dictis
ore opiniones probabiles sunt equaliter tute faliter) ...
peccare per contra, quod qui peccat imprudentiae et teme-
ritatis notam incurrit, sicuti nulla potest esse maior te-
meritas, maiorque imprudentia quam peccare, dicit
ostendo: ille temere et imprudenter operatur quod sit opus
procedit absque cautela rati. et probabilitate, sed qui sequitur
opinionem probabilem relicta probabiliori aut tutiori, non pro-
cedit ad opus absque cautela rati. et vi probabilitatis.

Probatur 2. nemo tenetur ad id, quod est perfectius et
2. nemo tenetur ad id quod probabilius et tutius est, dum
non amplectitur quod probabile et tutum est tenet. Contra, quod etiam
omnes teneremur ad probabilius et tutius, quatenus
est id perfectius et omni probi, quod aliqui iudicare omnes impo-
nere fidelibus presertim ignorantibus querendi probi-

biliorem opinionem ac securiorem scrupulis quibus implentur, quod nec Deus vult nec divina aut humana potestas exigit. R.

3. Si teneremur amplecti opinionem probabiliorem et tutiorem relicta minus tuta et probabili maxime ad vitandum periculum cavendi in culpam, sed aeque bene vitatur hoc periculum in opinione minus probabili ac tuta, ergo non tenemur amplecti opinionem probabiliorem ac tutiorem: minor probatur, quia ut supra dictum omnes opiniones probabiles sunt aeque tutae moraliter, nec in una maius periculum labendi in culpam quam in alia, atque ideo aeque bene vitatur tale periculum in minus probabili ac tuta, ac in probabiliori et tutiori.

4. cuius licitum est imitari, et si clauditur meos adversarios sequi opinionem probabiliorem, sed ista opinio, quae docet licere sequi opinionem probabilem relicta probabiliori ac tutiori multo probabilior est, ergo licebit illam sequi et consequenter operari ex opinione probabili relicta probabiliori ac tutiori. Minor constabit facile si auctorum numerus fienda quibus perpendatur illi, nam multo plures sunt pro mea opinione et maioris ponderis fienda. 5. existente probabili indicio dictante nullam esse legem percipientem, aut probabiliorem, illa lex non obligat et si re ipsa lata sit, cum careat sufficienti promulgatione et intimatione, consequenter in casu nostro concluditur non tenetur homo sequi opinionem opinionem afferentem esse talem legem obligantem sequendi opinionem probabiliorem et tutiorem: probatur quia ex tali iudicio probabili dictante non adest talis legem.

6.

Addit D. Gordonus quod sicut licet sequi opinionem minus probabilem eo ipso non esse probabilem, quia si illa minus probabilis non tollit quod sit absolute probabilis, nec tollet quod illam licite sequamur; quoniam eam sequendo prudenter operabimur. Confirmant alij ex absurdo, quia ex opposito sequi inferri; nam qui accepit aliquid in probabiliori non posset licite Confirmari. Sequi consilij iudicio sapientum, quod videtur derogare prudentiae humilitati. Ut aliisque Navarrus cap. prudentia de officio delegati Et Cajet. de aggressione 20. Aliis addit vos Cornes. non tamen multum urget.

Sectio.

Adversariorum obiectionibus occurrit.

Obiectio 1. in dubijs tutior pars est eligenda, ut multis iuribus probat Barbosa sufficiat cap. iuvenis de sponsalibus, et capite Si quis autem de penitentia dist. 7. ergo inter dubias opiniones et incertas, tutior pars et probabilior est eligenda. Ita Bona, Sanch. Sanc. regula iuris procedit in veris dubijs non in opinionibus quae claudunt determinatum assensum: Cui respondet D. Palao quod in dubijs tutior unica pars est, non in opinionibus singulis, probabiliter ut dixi utraque tutior.

Obiectio 2. quod ut dicit D. Palaus licet quid probabiliter opinetur aliquid non esse peccatum mortale [illegible] confessus tenetur illud confiteri, si poenitentis ingenium infirmum est, id non sorte una Ecclesia ac [illegible] addit si forte fuit mortale exponit se periculo damnationis aeternae. Vera p. Bona [illegible] lib. 1. num. 7. 10. [illegible] pag. D. Suarez tom. 4. in tertiam partem disp. 22. sect. 9. num. 6.

Cre-

credens in utroq. casu n. teneri penitentem confiteri et si probabilius e oppositum fuisse mortale aut n. confessum q. nemo tenetur sequi opinionem probabiliorem aut [illegible] illam opponit, quare negandum est suppositum [illegible].

Obiec. 3. qui sequitur opinionem minus tutam sequitur rem ambiguam sed qui sequitur rem ambiguam exponit se periculo peccandi ergo qui sequitur opinionem minus tutam exponit se periculo peccandi. Ast illicitum est cuiusmodi periculo se exponere ergo illicitum est sequi opinionem minus tutam. R. negando maiorem. n. non sequitur rem ambiguam proprie loquendo qui sequitur opinionem, quae cum illa sit dumtaxat probabilitatem contineat sequitur valde dictae opinionis a dubio quare pariter negandum est quod exponat periculo formali peccandi, qui sequitur opinionem minus tutam et quid si ardum quid [illegible] probare convincere et peccare, qui sequitur opinionem magis tutam, magis vero probabilem, quoniam cum materia excedat limites probabilitatis utrumque est ambiguum et sequendo utram quod periculum peccandi incurremus et [illegible] curremus.

Obiec. 4. quilibet tenetur amplecti veritatem sed certe qui iudicat utrum esse probabilius continere veritatem tenetur id sequi ergo nemini licet amplecti opinionem minus probabilem. R. concesso nos teneri sequi veritatem si certo illam cognoscamus secus si probabiliter, quoniam eo ipso probabile est oppositum esse verum. Etenim cum evidenter non constet aliquam esse contradictionem declarare esse verum nullam decernimus esse falsam quin potius constat quamlibet esse probabiliter verum. Duo enim sequendo minus probabilem minus tutam [illegible]

babiliter sequimur veritatem seu quod idem est veritatem probabilem.

Ibidem § 2. 1.° tom. quodl. 2. art. 3. Asserente, quod sequitur beatus talem opinionem et existimet sibi licere plures prebendas simul habere cum formidine tamen probabilem oppositum, licitum ei non esse plures retinere, si tamen certus sit de bonitate sue opinionis sine formidine oppositi licitum ei esse plures habere. Ergo Divus Thomas non iudicat licitum sequi opinionem nisi sit certa et tuta.

Verum dicit Angelicus doctor, capiendum in priori parte de [illegible] opinionem non utcunque probabilem, sed quae dubium pendens cum formidine, nec, et compellat in 2. parte de opinione absolute probabili quam consciendum moralem seu prudentem, quod nec mihi adversat nec utilitate necesse debere fieri comparatio inter opinionem absolute probabilem, quarum alia esset alia tutior aut probabilior.

Sectio 3.

Inferenda ex superiori doctrina

1. Non tenetur infidelis evangelium credere etsi ei proponatur tamquam magis illi credibile, si tamen secta sua opposita probabilis et credibilis, quod sicut in alijs materiebus ubi offensa dei immortalis possit incurrere non committitur ab operante opinionem minus probabilem, tamen si res sine magni momenti sic excusabitur infidelis non credendo ductus opinione minus probabili ita Ioannes Sanchez d. 19. selectarum n. 6. Contra Vazquez et Lessium.

Infertur idem Ioannes num. 8. Contra Bonum Sambel. 3. ixart. moralis licitum esse huic infideli sicut et [illegible]

al-

aliam opinionem minus probabilem sequi relicta probabiliori
atque ideo stante praedicto articulo, opponitur in fideli Catholico
Fides tamquam credibilior et secta tamquam ad Idolum
credibilis, nentiquam peccabit in Fide non suscipiendo probab.
Joannes quod opinio quae in vita reddit securum, conveniens securum
quoque reddit et neque in articulo mortis ex in strictiori tempore
aequaliter constituat hominem Dei offendere timentem. quo
ut docet D. Sanch. d. 42. n. 12. et disp. 44. n. 66.
neque, ut superius probavimus, inter opiniones probabiles
et in conscientia securam, si est una alia securior, praecisive, hoc
est in ordine ad vitandam offensionem Dei culpabilem et impu-
tabilem est sibi aequalis.

3. Si duplex opinio sit quarum alia
affirmet regem talia et talia tributa et Dominos posse
tamquam tyrannos spoliare regno et quemque aliquem
rectem et alia neget id licere, poterit quilibet rex ductus
i. opinione affirmative probabili et vera bellum inferre et
spoliare, sic Joann. Sanchez d. 14. n. 57. 4.
Dentur opinionis quod ex testamento minus solemni acquiritur
ius ad res legatas ita ut possit auferri a possidente, licitum
erit privata auctoritate capere si cesset scandalum ut
recte Joann. Sanc. nuper adducitur et multi alii, et
alibi retuli quaecumque probabilior opinio fuerit ac securior
quia ut satis superius diximus licitum est probabile sequi
relicta probabiliori.

5. quod opiniones probabiles discrepantes [illegible]
Valida priorum confessionum peccatis poenitentis sequendo opi-
nionem probabilem non reperitur, ita Dom. Sanch. lib. 1. sum.
c. 12. n. 76. ubi cum Suarez addit idem dicendum
quod circa opiniones probabiles de aliquibus peccatis et
circumstantiis sine confessioni subiicienda, poterit non poenitens
opinioni probabili conformari licet non esse confitenda
tamquam probabilior sit opposita.

6. idque dicendum est 6. quod non convenientes opiniones
an

peccatum sit reservatum, poterit poenitens Sacerdoti ordina-
rio Confiteri, sequendo opinionem illam probabilem quod
minus probabilis, nec tenebitur adire superiorem, ita
Thom. Sanch. nuper [illegible] tendi [illegible] ad [illegible]
sunt, quorum reservatio est opinabilis probabiliter [illegible].

7. Ex illis opinionibus, quarum una
dicit non licere quod quidam accipere [illegible] rei benefi-
cessantibus, alia licere, fas cuique erit sequi secundam,
tamen sine Controversia securior sit illa, ita lu-
dovicus de la Cruz in appendice ad Bullam ubi
agit de opinione probabili. Vers. i. n. 7. [illegible]

8. Licitum est sequi opinionem asserentem posse
tamen conscientia [illegible] suorum in defensionem rei familiaris,
non obstante quod sit tutior contraria, ita de ludovicus non nullos re-
ferens amplectentes priorem ut Sanct. Cajetanum et Azor, sed
nunc plures modernis suffragiis Confirmantes alibi dabo,
ne eorum propriis sedibus concerbe. [illegible] affirmant li-

Nona. Si plerique
citum acquisitum laude per leges civiles prohibitas debere restitui
in foro Conscientiae, licet alia tutior sit, sequi eorum opinionem proba-
bilem licitum erit, qui asserunt non debere restitui [illegible] n. cu-
ta est nec requiritur quod sit tutior. Sic Ludovicus de la
Cruz proxime ad Bullam ubi est pluribus, quorum pro hac opi-
nione referre [illegible] recalit Adrianus. Salm. Sotus et
Castrus.

10 Cum sub opinione sit [illegible]
indigenti succurrere quoties necessitas non est extrema, sed
gravis, fas est, non succurrere sequendo opinionem minus
probabilem et tutam, similiter quod probabile est, te non teneri;

redderet quam probabiliter iudicat esse tuam; quamquam proba-
bilius esse rem quam esse alienam et non tuam, poterit reti-
nere sequendo opinionem sibi favorabilem et minus
tutam.

Sectio 4.

An liceat, et utile sit diversos DD. consulere donec aliquem inveniat sibi favorabilem opinionem respondentem.

Negat Navarrus in manuali latino cap. 17. n. 27.
et se referens Adrianum in 4. non dat regulam dari tamen possi-
bile [illegible] quod eiusmodi procedit pravo affectu inveni-
endi doctorem ad libitum respondentem, neque veritatem optat
sed illusionem et apparentiam, peccat si doctorem unum
praetereat iuniorem, quod consulat quem videt audaciorem, et
proclivem ad nova singularia et inaudita.

Deinde quia, sicut mihi videtur, exponit se mani-
festo periculo peccandi illud quod amat, quamvis [illegible] se de-
liberare non restituere, exempli gratia rem quam possidet sive tua
sit sive aliena, et solum quod optat invenire auctorem ex-
cusantem a restitutione; quare prius quam [illegible] inveniat
deliberate vult non restituere, quod est velle rem de qua dubitat an
sit licita, et [illegible] voluntate movet ad quaerendum
doctorem qui arrideat.

3.° Qui tanta aviditate quaerit opinionem fa-
vorabilem, et oppositum asserentes, quantumvis graves, respuit
nec quiescit donec unum saltem inveniat ad placitum respondentem,
timere iuste potest ne passione [illegible] fidem adhibeat pa-
rum docto, probabilitatem arbitretur quae revera probabilitate

careat

caret q. n. erit licitus aut in conscientia tutus sic DD. Consulere
ut inveniremus praedictam procurarem sententiam.

Nec me movent haec dicta licere cap. 2. Ill.mi
Sanchez lib. 1. summae cap. 9. n. 29. et D. Palao tract.
1. disp. 1. punct. 2. de conscientia punct. 3. n. 6. qui prorsus
afferat Sumel 1. 2. q. 76. art. 2. disp. 4. fine. Et
Sanchez. q. cuique licet suum ius perquirere, ratione quod
quaerere ad consequendum illud: Unde cum contigerit ponit
quod re vera consulenti liceat, quod licere ignorat, ac ius
habeat faciendi, quod operatur, licebit eidem plures ac plures
DD. consulere, quaerendo aliquem, quo ius perquirat, et apud
quem rationes probabiles procedendi inveniat.

2.° licitum est sequi opinionem probabilem
relicta probabiliori ac tutiori, ut probavi nuper, quod licitum
est quaerere opinionem nobis favorabilem dummodo probabilitate
gaudeat, ut illam sequamur: probatur cons., quia id est rem
licitam, et similem quaerere, nunc vero sed auctores
graves et docti (suppono tales esse fuerunt) sunt
vel ut opiniones probabiles, quod licitum erit interdum aliquem
quaerere qui nobis faveat, illumque sequi relictis aliis.

3.° licitum est evolvere libros, et auctores accu-
rate scrutari, ut cognoscamus an aliqua lex sit abro-
gata, vel non obliget secundum aliquam interpretationem probabilem, quod
licitum erit varios DD. consulere ad inveniendam interpre-
tationem probabilem secundum quam a lege liberemur, possimusque
tuta conscientia operari: videtur enim eadem ratio in utroque nam
velut animati libri, quos consulendo evolvimus et scru-
tamur.

4.

4.° denique interrogo, quando vnus approbaret quod liceat, aliquis vero negaret; quis dubitet me posse consulere vnum, vel alterum negantem, et post eos, tertium, et similiter tunc interrogare an mihi sit licitum sit consonantem ..., vt inveniam verum, sed ... affirmantem non nisi ... mihi non ... probabilis sed plane liceret quaeram idque de 5.° et 6. ac tandem de sibul vsque ad vltimum qui sequitur ... affirmantem; cum non nullus sit doctor, aut dictum numerandum detractum; vtraque non liceat variari, liciteque erit ... consulere vsque dum veniamus ad ... opinionem favorabilem: alias, vel non liceret interrogare consultum aut post certum numerum consultorum, illum non deviare, quod quis dicat.

Ad 2.m dico ad id quod eius mihi ... procedere ex pravo affectu (quantum attinet ad ... per se) affectus non est desiderium inveniendi opinionem probabilem favorabilem nihil pravitatis continere; dum venerent vero ... opinionem quae ... improbabilis, vel imprudentem, vt ex ... alij operantur: at nos longe removemus a nostro affectu in ... superiori ...

Ad 3.m nego talem esse voluntatem non restituendi casu quo restituere teneatur, seu ... sua non sit; sed ... restituere, si aliena sit, desiderium scire, ... ad id teneatur casu quo, vel non constet certo, vel aliquae rationes occurrant, quae forte excusant. Quod ut sciat consulit viros doctos, plures quas percurrit desiderantes invenire apud aliquem opinionem benignam et favorabilem, quae prudenter excuset, itaque non decernit ante excusatus non restituere, sed postea quaerit qui approbet, sed antequam absolute decernat quaerit desiderans scire sufficientem causam decernendi.

Ad 4.m dic nos loqui per se loquendo

n. q. ex nimia inclinat. conculenc. incurrit periculum ob licat. ... id n. per accident est cum possit peccati alio recta intentione desiderare opinionem favorabilem, sicut is qui contractum securum querit ubi maius et securius lucrum favorabile, plurium quam respicit minus favorabilem. Interim quod licet parem in arbitrio, quod timere iuste possit qui audeque querere opinionem sibi favorabilem nihilominus contra nos concluderet, subdat n. eidem animi timorem dirigendum ei ad circumspectionem ut melius et caveret et inspiciant, n. ut illicita consultatio reddat

Sectio 5.

Illata quedam sibi consonantia.

Primo excusari possunt penitentes qui non obtinentes absolutionem ab uno confessario accedit ad alium sperantes invenire viam probabilem et favorabilem, quam non invenit apud eum. Ratio est quia licet primus opinio inveniat indispositum nisi restituat, vel proponat a contractu et occasione desistere, alia tamen probabilis in alio confessario, qui disposuerit tuta et probabilis in alio confessario, quasi disposuerit ... nihil ... possit ... situm reputet, et absolutionem impendat, quamvis nihil ... ... nec ad restitutionem iudicat obligatum, nec contrarium putat illicitum, aut occasionem proximam arbitratur, atque ideo ... delicti ... querendi interim tamen dum non invenit debet carere proposito non restituendi perseverandi in contractu etc. nisi forte aliam invenerit probabile esse non teneri ... confessarium, quem ... sua opinione) aut non constet an sit probabile etc. obligatio; nisi a proposito restituendi abstineat, ex proposito periculo peccandi amplectendo se dubio plane periculo.

Damnari nihilominus debent ii, qui periculorum ad turpissimum vitae statum nolentes abiicere, doctores venantur

Con

Confesarios, nolentes impendere absolutionem. Alios qui quaeritant Laxiores, qui Libros ignari Peccati, vel dicere solent absolute, ut libertatem suam omittant. Ratio est quia tenemur quaerere Confessarium idoneum, nec oppositum, et rationem hujus liberatis quaerimus. Sed Adulterii, avari, et dicere frandulenti, qui relicto docto quaerimus doctos.

2. Excusari possunt litigantes, qui audito uno et altero advocato opposita petunt, et quaerunt alios Consulentes et alios, expiantes unum invenire, qui inventa aliqua opinione probabili causa suscipiat partem ex dictis quod in suis tenent, nec ratione probabilem quaerunt tenendi; nec minus excusarentur advocati ipsi, qui post plures Ath. Acurate Lustratos, Alios tamen videre desiderantes apud aliquos invenire opinionem probabilem suis clientulis favorabilem.

3. Excusari possunt mercatores qui quaerentes aliquem Doctorem qui contractus approbet ex opinione probabili: sepe n. Fabricant, aut Licitos sive certos, sive Consultores recurrant ex Doctores (multa ciuium comperies in hac Civitate hispalensi) et cum plures inveniant ex timoratis, et doctis, qui tamen iniquos reprobent, sive tamen Usurarios damnent, ad alios accedunt si forte probabili ratione faveant.

4. Excusat Rex, qui desiderans invenire vias imponendi aliquod tributum sine peccato, Universitates, et religiones consulit, ut ex toto n nullos inveniat Opinionibus favorabilibus, timeri tamen debet coactio, Violentia, et Adulatio, si n. per vim, metum, et minas Rex extorqueret approbationem, haud tuta conscientia procederet, ad impositionem: sed et si aliqui Doctores docti, ac non sine Adulatione spectantes inde Episcopatus, alios ve honores mimenti nequaquam potest ex licitate, et alios debet itaque

Rex

Responsio oritur ex probabili non solo nudo metu, aut alia occasione.

§. [illegible] Casus, qui in peccatum aliquod lapsus, de quo dubitat, an sit reservatum, consulit viros doctos, neque apud eos opinionem favorabilem invenient, alios adit, ut inveniat forsan. Quod si tandem invenerit tuta conscientia potest ordinario confessario confiteri, quin opus sit coram prelato aut superiore comparere. Ex eadem quae dixi sectione 7.

[illegible] Casus: foemina, quae in confessione sollicitata, ac difficultatem maximam sentiens in confessario denunciando, varios doctores percurrit, cupiens invenire aliquam probabilem viam, ut se liberaret a tali onere: utitur enim iure suo, nec id ex pravo animo facit, sed ex desiderio iuste excusandi se: [illegible] ex dicendo ad denunciatorem liberum, et sibi tribuens salvum in cautione, et non sibi parti succedat ratio.

Sectio 6.

Num liceat aliquando sequi opinionem aliam improbabilem.

Respondetur primo affirmative cum Patre Thoma Sanchez libro 2. de matrimonio disputatione 36. numero 7. Reginaldo in praxi libro 13. numero 29. Navarro ad caput inter verba editione 2 corollario 52. numero 139. Patre Francisco 1. 2. tractatu 2 de actibus humanis [illegible] titulo 22. disputatione 4. sectione 2. numero 14. qui et se refert ad Valentiam. Et ita sentit Petrus de

sere

fetrito, num: 3. q. 4. dc. 3. Nec contradicis Sotus et ceteri DD. qui absolute et indefinite statuunt fas n esse sequi opinionem improbabilem, loquuntur n. de ea quae improbabilis est non dices ex nostra causa addidimus aliis improbabilis, quae non debeat improbabilis ex exequenda esse, constabit hoc melius mox dicendis.

Numerant DD. plures casus in quibus licet sequi opinionem aliis improbabilem: nam 1.º licitum est conferre baptismum in extremo puero dijecti 1.º parte veriditate Delly ex sententia text. Soma sanct. nuper Reginaldus, riporaci, Lambrano in articulo mortis c. 3. d. 6. ut omittam alios. 2. licitum impedire absolutionem in articulo mortis ostendenti signa contritionis in absentia sacerdotis, et idem affirmant, de hoc, et tunc extra quod dictis casibus non est probabile, baptismum in extremo puero dijecti, absolutionem ostendenti sola signa contritionis posse in absentia sacerdotis impendi: licitum est aliquando ergo erit opinionem aliis improbabilem sequi.

Addit P. Granado, quod in casibus in quibus statim requiritur determinatio, ut ex subito occurrit casus loquendi aliquid, vel ex quis interrogat, nec potest in aliud tempus responsionem impendere, poterit vir in morali theologia mediocriter doctus. Rem id quod elevato in Deum animo pro rei qualitate iudicaverit verisimile, nec semper tenetur alium interrogare (alioquin nimis sustinere valde intollerabile) quae intelligendum est de re aliis improbabili, ut ex iis, quae habuit ex Valentia plane constat.

Ratio concluditur, quod aliquando est illicitum ne-

necessitate fieri licitum, ergo alias lege vetitum in necessitate permittitur, quare opinio, quae extra necessitatem et periculum improbabiliter approbaret licere, probabiliter procederet idem affirmans in casu necessitatis et periculi urgentis. Quod porro reflexe probari, licitum est sequi opinionem probabilem, et relicta probabiliori, et tutiori, sed probabilis est opinio affirmans licere in casu urgente sequi opinionem aliam improbabilem; ergo licitum erit nobis opinionem, quae id asserit sequi; Minor satis probatur ab antedictis doctrina et verisimilis patet.

Confirmatur 2. quia si propter aliquid non liceret in casu urgentis necessitatis sequi opinionem aliam improbabilem maxime propter periculum peccandi cui exponeremus, sed exponi huic periculo ex causa urgenti non est illicitum; ergo licet in praedicto casu sequi opinionem aliam improbabilem. Minor probatur ex ... ex D. Thoma 2. 2. q. 10. art. 9. in fine corporis recepta a Doctoribus ... D. ... relictis et innumeris pene recentioribus: tum quia ut egregie S. D. Basilius in constit. monast. c. 4. pag. 488. qui periculo peccandi se exponit ex causa non urgente potius periculum voluntarie patitur quam voluntarie amat: atque ideo non peccat, siquidem solum peccati reus est, qui illud amat. Audi Basilium: qui urgente aliqua causa, et necessitate se periculo obiicit, et permittit se esse in illo, cum tamen aliud vellet, non tam dicitur amare periculum, quam invitus illud subire, et ideo magis providebit quomodo ne

ne in illo pereat.

Hic cum multis excusat Ioannes Sanch. n. deserentes occasionem proximam ob iacturam bonae existimationis, et famae, item minores feminae cives, et sponsas ad tempus necessarium in occultissimo loco, cum periculo lapsus, si nullus alius suae periculum imminens commode inveniatur qui ponere. Insuper communicantes cum Haereticis, et ex causa urgenti, cum periculo subversionis. de tandem acceptantes Episcopatum ad bonum tot necessarium si sciat evidens periculum damni sui spiritualis, quod adiungit pertinere ad convertendas meretrices, si illius praedicatio foret necessaria, cum periculo lapsus.

Prop. 3.a 9a opinio, quae seclusa una circumstantia est improbabilis, saepe redditur probabilis adiuncta tali circumstantia. Et quamvis opinio alia sit improbabilis, poterit in casu aliquo urgenti illam sequi pro eo, quia talis casus erit circumstantia reddens illam probabilem quantum ad sui incendium.

Obiicies illud Luc. 9. Marci et Matt. 13. quid prodest homini si totum mundum lucretur animae vero suae detrimentum patiatur. At recipiens illud non debet quis cum damno suo spirituali subvenire proximo, et non solum propter causam urgentem aut proximi utilitatem sed neque propter totum mundum exponere se debet periculo peccandi sequendo opinionem aliam improbabilem. Resp. ad 1m cum Ioanne Sanc.o sensum verborum esse non quod nihil prodest homini totum mundum lucrari se periculo peccandi se exponit causa urgente, sed quod nihil prodest totum mundum lucrari, si peccatum

ob lucrandij committat nec absimile sensij Dei q ad-
dit, Itaq. nemo debeat cum damno spirituali
culpae qm de facto incurrat proximo succurrere
eijdem de liberare.

Sectio. 5.

An cuiq. liceat operari ex opinione aliena contra propria.

Negant Adrianus quodlib. 2. princ. 1. vers. idem pro resp. apud Sanchez in claus. lib. 1. c. 9. n. 12. et ij qui tenent sequi opinionem minus probabilem, quia cum quisq. suo semper iudicet probabiliorem aliena vel minus probabilem ut bene notavit P. Vasq. 1. 2. tom. 1. D. 62. c. 7. n. 2. eo ipso qd doceant non licere sequi minus probabilem relicta probabiliori docere debent non licere sequi alienam contra propriam, qui autem ij sint? retuli mus sub. 1.

Verior multo est contraria sed qm tenent citer DD. et P. Vasq. proxime adductus ibid. n. 14. et 15. Joannes Sanchez. D. 10. selectarum. n. 2. D. 33. n. 23. D. 41. num. ac disp. 44. n. 31. 32. et 33. quamquam limitet quoties non datur evidens et convincens auctoritas DD. docet, q tunc non parte addicus ut seri possit opposita sed inter probabiles, P. Thom. Sanc. c. 9. n. 15. P. Gordon. lib. 1. suae theologiae moral. q. 9. c. 3. n. 11. in corollarijs, P. Reginaldus in summa. 13. n. 71. P. Layman. tom. 1. lib. 1. tit. 1. c. 5. §. 2. n. 9.

Prob. 1. q nulla lex extat aut obstat, sequendi ex aliena contra propriam opinionem, et aliena quidem licite operari ex aliena contra propriam: Ans. tandiu firma erit quandiu non ostendatur lex aut praeceptum contra partem, cum sit regula universalis est licere ubi nulla lex obstat quamdiu prohibitio non constat modo prohibitio sit a natura ipsa, seu lege naturali, nec apud humanam, vel divinam legislatorem.

Prob. 2. licitum et laudabile est aliorum consilium sequi, alieno qd iudicio peritiorum sapientum, proprium

suo

submittere quo licitum erit operari, sequendo alienam opinionem contra propriam: praetereaque communiter omnes Patres Ecclesiae ac viri spirituales passim supponunt, viri doctissimi approbantibus, quod alienum iudicium semper debemus consulere in nostris dubiis.

Probatur 3. opinio probabilis, quam sine reprehensione et prudenter possumus sequi, ut est doctrina Aristotelis 1. Ethicorum cap. 3. et 1. Topicorum c. 1. cuius meminit Sairus in clavi libro 1. c. 4. n. 5. Sed aliena sine probabilis (hoc supponimus) ad sue consideratam contra propriam, ergo illam operari contra propriam nec erit peccatum nec reprehensibile sed licitum et prudenter factum.

Probatur 4. quia secundum adversarios licitum est operari contra propriam opinionem probabilem, ergo eo ipso quod quis iudicet alienam esse probabilem et in conscientia tutam propria opinione erit, quod tutum est probabilem contra illam operari, et contra sane tuam licitum erit operari, cum non minus propria opinio sit, quod tua sit vera, quam quod aliena sit probabilis et operari contra illam licitum.

Probatur 5. ad hominem plures non [illegible] adversarii docent posse imo teneri subditum contra propriam opinionem obedire Praelato, ergo sequi alienam contra propriam licet, alias nec teneretur subditus nec posset, quia non maior ratio in subdito militat quam in quovis quod alio mesi non probabit non satisfacit, et omnino apparet in sufficient[ia]. Limitant aliqui ita intelligendo conclusionem ut dimittat propria opinione, cum sequenda est aliena. Sed iure non probant limitationem Pater Bon. Sanch. Pater Varg. et Pater Alor. quod ad sustinenda propria tamen probabiliori et tutiori formato prudenti iudicio, quod opposita sit probabilis, et contra probabilem operari liceat relicta probabiliori, et tutiori, nec timendum est quod dubium

3

Dictamini assensu probaremus ut questionem sequenti ostendo.

Semper tamen debet elici dictamen conscientiae quo dum nunc credamus licere operari ex aliena opinione, aliquid tamen non in actu illicite praesumeremus planeque contra conscientiam. Item vero ad hoc dictamen standum deponi debeat aliud, quod ex propria opinione formaverimus.

Ut voluit Cornelius, quamquam non esset deponenda propria ipsa opinio; quippe non est idem opinionem deponere atque conscientiam. Satis est ex tali opinione in ferius attingam.

Sectio 6

Impetus Ardorum infringit

Primo qui contra propriam opinionem operatur sequendo alienam, agere contra propriam conscientiam, sed agere contra conscientiam peccatum. Agens contra propriam opinionem sequendo alienam peccat. Maior probatur quia habens opinionem quod sit malum retinere e.g. plures probendas, conscientia dictat non licere illas retinere. Quare si sequendo alienam opinionem retineat, aget contra conscientiam: videtur argumentum efficax.

Respondeo tamen negando maiorem praecise ut iacet ... distinguo conseq. habens opinionem etiam conscientia dictat quod non liceat iuxta propriam opinionem, concedo conseq.; quod non liceat absolute, seu iuxta alienam, nego conseq. Si ergo conscientia dictat iuxta alienam licere, non peccabit qui sequendo alienam agit contra propriam: neque est idem contra conscientiam propriam agere et agere contra opinionem propriam.

dictamen ...

Explicemus hoc amplius, demum tendere propositum:

Sed utrumque extremum contradictionis videri probabile quis dubitet stante hoc iudicio, utraque opinio est probabilis. Sic potes formare hanc conscientiam: mihi licet iuxta hanc opinionem hic et nunc operari, quia asserit non esse malum, et non licet iuxta ~~alienam~~ oppositam, quia asserit esse malum; quo dictamine retento licite poteris operari quin propterea agas contra propriam conscientiam, quam haec non dictet iuxta omnem opinionem licere, sed iuxta unam determinatam, quam dum operaris non sequeris; eodem prorsus modo quamvis habeas determinatam omnes simul hoc iudicium: utraque (mea scilicet et aliena) est probabilis, et inde formas hanc conscientiam, iuxta meam opinionem hoc non licet hic et nunc, quia asserit esse malum, at licet iuxta alienam, quia asserit non esse malum. Si ergo sequeris alienam, hic et nunc non ages contra conscientiam quae solum dictat non licere iuxta propriam, licere vero iuxta alienam quam operando sequeris.

dictamen univ.

Fateor quod si haberes + conscientiam absolute dictitantem nullam opinionem licere oppositam tuae, contra conscientiam ageres sequendo alienam contra tuam, nisi eiusmodi dictamen erroneum abiiceres, aliud dictamen retinens alicuius praescribens licere oppositum tuae, sequendo tuam; licere vero sequendo alienam. Nec tunc peccares nec contra conscientiam ageres sequendo alienam contra tuam.

Obiicies 2°: admittere cogimur duos

23

duos assensus contradictorios simul, quod tamen non dicimus satisfit,

probo ant., quoniam hos duos assensus concedimus; licet hic et nunc habere duas prebendas, non licet hic et nunc habere duas prebendas, quamvis recurramus ad diversa principia et causas concessionis nam primum concedimus per principia propria; et 2.um per aliena, quod in nihilo mitigat repugnantiam, esse quippe non dicta inter se repugnant, ut nec per diversas causas coniungi queat, quod Petrus sit albus per unam causam; et simul per aliam non albus.

Respondeo negando ant., sed probat. Nego me concedere [illegible] sine restrictione illa, probo: Addenda e[illegible] [illegible] que circumstantia, seu conditio [illegible] [illegible] sic licet hic et nunc habere duas prebendas [illegible] opinione non licet hic et nunc habere duas prebendas [illegible] aliam: seu quod idem est licet sequendo [illegible] non licet sequendo illam [illegible] sequendo [illegible] et non licent plane concederemus repugnantiam, sed [illegible] [illegible] in nostris concessionibus; sicut nec est in concedente [illegible] licet habere alienum cum concessione domini; non licet habere alienum sine illa: [illegible] aliam opinionem probabilem est [illegible] quaedam concessio, que facit licitam operationem [illegible] concessionem [illegible] [illegible] illam operationem illicite facit operari.

Restat nunc videre, quare concedamus [illegible] quod licet [illegible] unam opinionem habere duas prebendas non licet [illegible] aliam: [illegible] Petrus est albus ab una causa et non est albus ab alia: [illegible] quod suppono, quod est act. [illegible] licitus, et illicitus non desumit [illegible]

et

... eo qd est in re, sed ex eo qd est in existimante prudenti, ee autem album, sive non album desumitur ex eo qd est in re, non ex eo qd est in existimante prudenti. Unde quamvis prudenter estimetur albus non erit albus: nisi in re sit albedo. Actio vero erit formaliter licita, quamvis in re illicita sit, et in existimante prudenti licita reputetur.

Hoc posito, ratio discriminis facilis est cur possint esse prudentes, et probabiles estimationes oppositae, quarum una asserat actionem ee licitam, alia ee illicitam: quia actio in una estimatione habet honestatem, quam caret in alia: atque ideo prout fuerit estimatio prudens, quam operando sequeris, talis evadit operatio: bona sive aut mala, dum non sit in re albedo simul et non albedo negative dari simul album et non album est contradictio...

Obiec. impossibile est iudicare mihi licere, qd iudico a vera esse malum in se, ... prohibitum, id quod ... propria opinione ... rarent ... iudicant ... esse malum in se, sibi prohibitum, quod impossibile est, qd iudicet sibi licere, ... peccat qui sic operatur. Re. disting. maiorem: impossibile est iudicare mihi licere qd evidenter iudico a re vera esse malum in se, concedo maiorem; qd probabiliter tantum, nego maiorem: ratio discriminis est, quod eo ipso qd evidenter iudicem: actum esse malum in se iudicio imprudens erit probabilis opposita asserentis, at si ideo non est in re, ... poten-

tiam

denti aestimat. mihi apparet honesta; at cum iudico solum probabiliter actionem esse malam in se, simul iudicare possum esse bonam in aliorum prudenti aestimatione, cui si me accommodem, non minus honeste operabor, etiam contra propriam opinionem praeceptam.

Obiicies 4 si liceret operari iuxta alienam opinionem etiam liceret petentem consilium mittere ad alium doctorem invincibiliter ignorantem legem latam contra suam opinionem, consulereque ut dictamen illius sequatur. R. nego id sequi nam ex ipso quod ego cognoscam legem contra talis D. opinionem latam, cognosco eiusmodi opinionem esse improbabilem, opinionemque autem improbabilem nec licet sequi extra casum a me dictum, nec consulere, ut alius sequatur. Et licet doctorem excuset ignorantia invincibilis, dum respondet, in me cessat excusatio, qui bene novi quod ille ignorat. mitto alia argumenta exigui momenti, quae facile habent solutionem.

Sect. 9

Nonnulla deduco ex hac doctrina.

1. deducitur cum Io. Sanchez disp. 19 Select. n. 6 quod si infidelis per propriam propriam iudicet non fidei esse credendam, concipiat tamen per alienam oppositam opinionem velut probabilem, sive quod auctores arbitratur graves sive quod rationes putat urgentes

n. tenebit credere: quia sicut fas est cuique adversus propriam operari contra alienam opinionem sic etiam ad credendum vel non credendum licitum erit infideli opinionem sibi vigam probabilem amplexari, quare ut infideles teneat credere mysteriis fidei iam propositis debet illius intellectus taliter esse dispositus, ut dictae partis nullum habeat probabile iudicium, nec ab intra quia nullis nititur rationibus probabilibus nec ab extra, quia auctoritate impugnantium insufficienter fulcitur.

2º deducit cum P.e Thoma Sanch. lib. 1 sum. cap. IX. nº XVII eum qui in ea esset opinione ut probabilius reputaret nunquam licere opinionem minus probabilem amplecti posse amplecti illam si probabilem quousque putet licitum esse opinionem minus probabilem sequi, quia adhuc retinet iudicium probabiliter dictans hic et nunc licere contra propriam opinionem alienam sequi.

3º Cum eodem Thomá nº 20 licere viro docto nunc secundum propriam opinionem, nunc secundum alienam operari: quod ipsum docet P. Vasq. 1. 2æ. d. 62. cap. IX. Et ratio est, quia sequi propriam licitum est ut nemo negat: sed ex supradictis licet sequi alienam contra nunc contra propriam, nunc iuxta alienam licebit operari pro arbitrio; nisi forte dicas reddi illicitam operationem contra propriam si semel operetur contra alienam aut vice versa, quod frivolum est. Non amittit ius sequendi unam ex eo quod sit secutus

aliam

aliam, atq. ideo incidit reprehensionem caveat tamen
in scriptis varius et inconstans deprehendatur.

4. Deducitur cum Victoria, Henriq.
Azor, Polanco, Suarez et aliis, quos refert et
sequitur P. Sanchez num. XXVIII. Superiorem vel posse
confessarium (an teneat dicam sequenti) p. alienam
opinionem et contra propriam absolvere poenitentem
v.g. confessarius iudicat et aliis in usurarius, quem
poenitens decrevit celebrare ducibus opinione proba
bili poterit absolutionem impendere, quamvis
poenitens nolit opinionem relinquere, et a contractu
recedere quia licet doctori propriae se accommodare
opinioni alienae.

5. Deducitur quod sequens licet
opinionem quod revera legitur excitatae, aliis vero
probabiliter opinentur non legari poterit doctor legis
de dubiis, aliam sequi, et consequenter nullam
pretita absolutione fuerit satis absolvere, ce=
lebrando ad minus licet praecepere, si iis sepa=
rare in orbis sicut ceteri, de quibus nulla
excep. licet suspicio. Et consequenter si secundus
est opinionem incurreret irregularitatem cele
brando. 6. Deducitur eum, qui invenit tam
excrevisse 21 annos in ~~[illegible]~~ clericum recipere
opinionem alienam affirmantem nondum completum

ubi dixeris [illegible] opinionem infirmam nec sufficientem
ad carnes edendas alii tamen. maxime
[illegible] opinionem probabilem [illegible]. mini
me unquam tenebit abstinentia [illegible] fa
2° propriam opinionem sequi liceat aliorum [illegible]
militat [illegible] ad [illegible]
[illegible] in die festi [illegible]
[illegible] catholici, [illegible] poterit [illegible]
[illegible] [illegible] probabi=
lit [illegible] [illegible]
[illegible] velit ad [illegible]
propriam. tutiorem et probabiliorem [illegible] opinionem
amplecti.

Sectio 2.a An

Ut liceat operemur [illegible]
[illegible]
formidine partis oppositae?

Praemitto [illegible] varios [illegible]
[illegible] formidinem [illegible] dubitare
[illegible], quamquam Caietanus
et [illegible] confundant dubitare
[illegible] inter [illegible] in utramque
partem [illegible] [illegible]

adverten̄do q[uod] in nulla apparet re-
pugnantia operari cum dubio cum qua dub[ium]
sunt hypothetice non licet operari formi-
dare vero poena quae non excludit debitum
assensum alterius, sed in eo tantum sumitur
ut quis operatus reflexus (virtualiter l[icet] falsus
prout fuerit etiam formido finalis solum
aut virtualis) indicet rationes illas satis ut exsistat
assensus non evidens sed dumtaxat pro-
babilis ac propterea fieri posse quod re
ipsa pars opposita sit vera tamen si
rationes illius non ostendat

Hoc posito dicendum est neque
requiri ad licitum operationem quod sequamur
opinionem probabilem carere formidine partis oppo-
sitae ita Vasquez t. 1 22 disp.
62 cap. 5 Cornejo ibidem disp. 3 dub. 2
tract. 10 Reginaldus in praxi n. 9.
Clarissimi alii quos opinantur Layman
t. 1 tract. mor. l. 1 tract. 1 cap.
1 § 1 Caietanus, et Armilla apud

R. Vazquez.

Posito neque reflexionis formidine etiam expressa, quod scilicet non excludit assensum certum, et quidem probabilem, alterius partis, quia nec excludit titulum licite et honeste operandi. antecedens patet quia nullus assensus probabilis attingit evidentiam nec omnimodam certitudinem seu quilibet patitur oppositae partis formidinem. consequens probo quia titulus licite et honeste operandi est motivum prudens, et probabilitas opinionis. quia sicut haec non excludit formidinem partis oppositae, ita non excludit titulum licite et honeste operandi. atque ideo non opus est carere formidine ut licite operemur. 2º nemo tenetur sequi sententiam tutiorem inter opiniones probabiles, ut probatum est quamvis sit carere formidine, ita nemo tenetur illa carere ut licite operemur. probo consequens quia si propter aliquam rationem teneremur maxime quia dictat tutius, et securius alteram, falsum est utrumque quia alia tuta ut supra ostendi et in nulla esse periculum peccandi.

3º recta ratio dictat unicuique

quae

si debere suae opinioni adhaerere ut aliorum opiniones
non irrideat sed ut probabiles habeat, cum authori=
tas L·ro sufficienter firmat: qui iuxta
proprias opiniones operat cum formidine et
suspicione veritatis aliarum non peccat. probatur
quia facit id quod recta ratio dictat, nempe
non irridere, et ut probabiles habere, cum ergo
quod ut probabiles habeat dicit esse probabiles
quod verae sint, et quod fortius ita distingat,
quod est formidare et suspicari.

4.° nomine humani ingenij at
quotidie testatur, et probat experientia sic obsequi
veritati ut de contraria solicite nullo modo
formidet. Ergo talis modus opperandi non exi-
git. nec prudenter exigi potest ad honestam
et licitatem operis, ad quam solum id exigi debet
quod humani ingenii est, confirmatur
Cornesio quia si qualibet formido aut suspicio
de malicia operis obligaret ad non faciendum illud
sequeretur nullus esse scrupulorum finem, nam quo quis
est sanctior, magis timoratus eo plus formidat
de suis operibus iuxta illud Job. IX. <u>verebar omnia ope-
ra mea</u>

Itaque quis ex opinione probabili sibi persuadet licere posse aliquid amplecti, non debet curare quod eo oppositum occurrent apparentiae vel etiam aliquae insolubilia, ut bene Reginaldus, et Navarro quibus arridet P. Granado, si tamen praesumit ab aliis probabiliter solui posse. quod valde notari debet pro scrupulosis, sed de his iterum dicemus in calce huius quaest.

Sect. XI.

Quae fauere possunt adversarijs, expenduntur.

obijci potest 1.° qui operat cum formidine partis oppositae habet scientiam ambiguam seu quod idem est, dubiam sed operari non licet cum conscientia dubia (ergo nec) cum formidine partis oppositae. caetera constant praeter maiorem, quam ita probo si haberes formidinem partis oppositae non esset ambiguus, esset de uno extremo certus quod in operatione amplectitur; atqui de uno extremo certus nullam habet formidinem de opposito: ergo habens formidinem partis oppositae est dubius et ambiguus.

Respondeo neg. maiorem, ad probationem dico habentem formidinem partis oppositae, esse certum probabiliter, seu certitudine probabilitatis de extremo quod in operatione sequitur; non vero certitudine evidentiae. certitudo illa non excludit aliqualem formidinem; excludit vero haec. nec ulli videri debet novum quod tamquam aliquis gradus certitudinis opinioni, nam P. Thomas Sanchez,

& alij DD. illi adscribunt moralem certitudinem: hoc est, illam quae prudentem reddit actionem operantis.

Obijci pot. 2°, ut licite quis operet. debet formare practice hunc vel silem discursum: sentio DD. unam probabiliter docenti esse licitum aliquid agere possum me in praxi conformare; at quia DD. aliqui probabiliter docent hoc, ergo possum me huic opinioni accommodare in praxi, Id hic discursus est certus, & absque formidine partis oppositae, ergo ut licite operemur debemus carere formidine partis oppositae.

Respondent aliqui, teste Layman, negando maiorem, caeterum ea concessa nego minorem, quia non semper caret formidine eiusmodi syllogismus, cum minor saepe saepius sit opinativa, & opinio secum habeat formidinem partis oppositae. quis non dubitet me ita aliquid affirmare, quod DD. probabiliter doceant aliquid esse licitum, ut formidinem habeam, si forte fallar credens probabile quod tale non est, praeterquam quod praedictus syllogismus ad summum habere potest certitudinem probabilitatis, non veritatis. prior autem certitudo non excludit formidinem sed secunda cum stare posset, quod sim certus de probabilitate et formidem de veritate, quare solutio argumentis nihil conuincere & nego

Obijci pot. 3. ex P. Granado ad honeste operandum requirit iudicium prudentis: id prudentia debere

prio certa: quia et iudicium quod requiritur ad honeste operandum, est conter[?] eius erit quod suspicione careat, et formidine partis oppositi. probat minorem quia de ratione virtutis intellectualis esse certam: sed prudentia est virtus intellectualis, ergo est certa. maiorem probat ex principio recepto in materia de virtutibus, nullus dicit virtutem intellectualem esse expositam falsitati: eo autem ipso quod esset incerta foret exposita falsitati, non secus ac fides humana et opinio, (quas propterea merito excludunt à ratione virtutis) ergo:

Resp. Loquendo directioni prudentiam non esse certam ex modo cognoscendi, sed ex modo dirigendi, quia taliter dirigit, ut voluntas illam sequens semper operetur bene sicut voluntas sequens conscientiam invincibiliter errantem semper operatur bene et tamen ideo liberatur ab errore materiali, quod per accidens se habet ad rationem virtutis moralis. itaque rationem virtutis intellectualis non vitiat error cognitionis, modo absit directioni error.

Nihil amplius rem explicemus, ad rationem prudentiae solum requirit quod dirigat operantem ex motivo et ratione prudenti motivum autem probabile prudens est ut ex dictis liquet, et vir cordatus absque nota levitatis illo duci potest, quare qui ex opinione probabili operatur prudenter se gerit, et male erret, quoniam prudentia humana non dictat operandum id solum

quod

q[uo]d in re est verum (hoc n[on] privilegio sola gaudet divina) sed quod prudenti motivo creditur esse tale. unde cum motivum prudens seu probabile n[on] excludat formid[inem] partis oppositae, neque prudenter ipsa excludit; imo in rebus magni momenti plus formidare solent viri prudentes.

Quaest. VI.

De usu opinionum probabilium in particulari.

Sect. 1.

An subditus teneatur, vel saltem possit obedire superiori q[uan]do opinatur rem praeceptam esse illicitam?

Sunt qui arbitrentur n[on] m[od]o fas e[ss]e subdito in praedicto casu c[ontr]a propriam op[inio]nem obedire, verum etiam teneri, si tamen praelati opinio probabilis credat[ur], ac proinde n[on] esse illicitum. Ita Corduba lib. 3. quaestionarii q. 9. Pater Cordubius lib. 1. sum[mae] theologiae moralis q. 3. c. 5. n. 31. Pater Vasquez 1. 2. tom. 1. disp. 62. c. 6. Granados ibid. Ibid. tr. de actibus humanis trac. 2. disp. 4a. sect. 3. n. 25. et alii.

Hanc dicit placere Ioanni Sanchez disp. 3. 2a. Le desma tract. de los estados obedientiae religiosis in cap. aliq[ui] in eo Patri Suarez de censuris

Circa 4 sect. 6. dicunt eorum communi subditis retinere
obedire, quod reputat valde probabile P. Baltas
tom. 1 tract. 1 disp. 2a puncto 6. n. 1. et habent
Lessius, Alal dictus, et Ludovicus Lopez existimantes
non teneri subditos tributa solvere quod opinantur
esse iniusta quamvis Rex imponens et
exigens arbitretur probabiliter esse iusta.

Dico 2. Licitum est praelato dicto subdito a
propriis operibus parere praelato conveniunt in hac
assertione cum Doctoribus in sententia. Et ita probo. Licitum
est sequi alicuius opinionem, et iuxta illam agere si
minus tuta sit, a propriis opinari, ut ostensum
est. Ergo licitum erit subdito a propriis opinionibus
discedere praelato probabilitatem quia praelati opinio
probabilis est, et casus id supponit.

Probo 2o. Praelatus praecipiens ex
opinione opinatur esse licitum licite operatur, quam-
vis sciat opinionem subditi affirmare quod sit illicitum.
Ergo subditus se accommodans opinioni praela-
ti non peccabit, et consequenter iuxta illam operans
licite parebit, quamvis sciat suam opinionem affirmare
praeceptum esse illicitum. Probatur hanc consequentiam nam
eandem scientiam habet subditus cum Praelato, ergo
minus prudenter eius obediendo quam ille
praecipiendo procedit, siquidem ex eodem mo-
tivo et opinione uterque movetur, ne dicas praelatus non

hae

Humilitatis licet subditus, qua caret superior.
probo 3º non extat lex aliqua subditum constringens
ad propriam opinionem sequendam, et non sequendam aliorum
cui adhaeret superior, quod licite potuit obedire
sequendo superioris opinionem. tum, nisi ostendant
adversarii legem, constat. consequentia probatur quia obe=
diendo nihil aliud facit quam propriam opinionem
non sequi, et sequi alienam cui superior adhae-
ret, quod non est prohibitum, sicut nec est ipsa illi
prohibita, sequi alienam.

Probo 4º subditus nonobstante
sua opinione iudicat oppositum, quam licet credat falsam
esse probabilem operantem secundum iuxta illam seu sequentem
illam prudenter procedere, et non peccare, quod
si hoc idem ipse faciat non peccabit. probo consequentiam
quia facit quod ipsemet iudicat prudenter
fieri, et sine peccato. alii fundamenta ductus in
Corduba, sed inefficacia.

Dico 2º non tenetur subditus superiori licite
obedire. discedo in hac assertione a dd.
iis sententiis convenio cum auctoribus 2ae opinionis
ista probatur 1º non strictius obligat superior
suo praecepto quam ecclesia, et Christus dominus,
suis id quod tamen aliquis probabiliter iudicat

quod aliquid non cadere sub materia praecepti
& obligari tali praecepto. ut patet in eo
quod probabiliter iudicat peccatum esse venia-
le mortale aut mortale quando est venia-
le, nemini tenetur ex praecepto. & sicut illud
confitetur. Ergo subditus probabiliter iudicans
quod praeceptum a praelato est peccatum non te-
nebitur tali praecepto parere. Probo etiam quia
iudicat probabiliter quod illud non cadere sub
materia praecepti debere quod subiiciendum praecepto
non cadat res mala probabiliter … probabiliter
iudicare quod sit mala atque probabiliter
iudicare, quod non cadat sub materia prae-
cepti. Probo 2o Lex non obligat pru-
dentes credentes quod non sit aut quod
sit iniusta. Et subditus licet opinioni pro-
babili quod praeceptum sit mala pru-
dentes credit, vel non esse legem veram, aut
iniustam. Ergo non obligat talis lex subdi-
tos … enim maior … quod lex obli-
get debent constare illius ut …
existentia adeo certo ut nequeant prudenter
negari. Probo 3o si propter aliquam rationem
teneretur subditus parere superiori ma-
dante quia pro illo stat possessio potes-
tatis praecipiendi, & in casu nostro

ma

melior est conditio possidentis, ad nos stat quod maior
ostendo quia videat in controversia ipsa positiva
adesse hanc praecipiendi ut ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ut videri hoc syllogismo, superior
habet possessionem potestatis ad praecipiendum ex libertate
subditus quae non praecipit, est libertas quod habet possessionem
potestatis ad hanc praecipiendi. ergo et
haec minor est controversia asserente subdito negante
superiore controversia est totius, atque ideo cum subditus
possideat suae libertatis, et non probet possessio
potestatis in superiori melior est subditi.
Et liberari debet ab obligatione parendi.

Probatur ut subditus teneatur
obedire superiori quae praecipienti agendum
debet non sequi eius opinionem sed aliam atque
contineret sequi alienam contra propriam. sed non
tenetur obedire superiori maior constat.
probatur minor. quia quilibet potest ex duabus
opinionibus probabilibus sequi quam maluerit
praeter sententiam propriam, siquidem non solum probabilis
sed etiam vera reputatur. postea quam quod ostor-
dant legem divinae naturalis aut humanae virtute
cuius teneantur subditus non opponi juxta

pro

proprię oppn.

Sectio 2ª Affa partis ad verse

Oė Probo.

Quamquam veras sint quas docuimus non certiua sit quae nobis proponuntur: quia nemo prius conclusam impleri aliquis licite agere quod existimat illicitum. Sed qui obediret praelato vel superiori casu faceret quod aestimat illicitum, et impleri quod licite obediat. Maior constat quia afferi oa conscientias. Minor probo quia faceret quod propria opinio dicat esse illicitum. Ex his dicis maior implere aliquis licite agere quod absolute, et secundus ex oppn. existimat illicitum secundo maior quidnam absolute. Ad secundum cum tamen oppn. negamus: nec hoc e agere oa conscientiam quia hic non dictat esse illicitum agere iuxta latere opinionem quod iux propria putat illicitum, potius dictat licere ut ostendi e initio, et simul saepe docet duplex existimandi dictamen a liq. quo stimet licitum obedire praelato, aliud quo stimet illicitum: patet quia propria opinio subditi licitum stimatur. aliunde qua sequitur licet aq. quod existimat proprię

quando praeceptum alienum, vel illum etiam stra=
neum retinet, sed quid respondeat Corduba, et
placet vos tantum solvere, sicut solvi argu=
mentum quod praecedenti sect. 2. a posi..
cum ipsissima doct. vide ne...

2.° Arguendum nulli licet agere
malum etiam si coactus sit, praecepto superio=
ris: id malum in opinione operantis, est malum
...lite ... quod ... malum ... dentis: ...
non licet id facere etiam si coactus sit prae=
cepto superioris. ... Corduba mala ...
... malo quod nullo modo potest bene fieri
... malitia ..., et tunc negandum
minor quia in ... volumus ope=
rari bene ... alienum ..., quod ope
rare non ... malo ...

3. arguendum. quando subditus re=
tinet proprium ... potest praecepto pre=
lati ... in mente ... Syllogismum
mihi non licet obedire praelato praecipienti
illicita; id nunc praecipit illicita ergo mihi
non licet ei obedire quando ... durat hic
syllogismus non potest subditus licite obedire

j

Ad probo min. quia ut licite obediret debet
stare opinionem, ergo minus licita bi-
dire superiori precipienti illicita: ad
nunc precipit illicitum quod satis constare potest
ad hanc obiectionem ex supradictis. maiorem tamen
claritatis gratia dico non esse illicitum, ut iacet, illa
consequentiam. ad hanc meliorem non licet obedire
superiori praecipienti illicita ad nunc iuxta
meam opinionem praecipit illicitum quod iuxta meam opinionem
non licet, At bene stat, quod liceat iuxta alienam iuxta quam
formatur conscientia diversus intellectus virtute cuius licite operari
potest.

Obiectio 4a. Contra 2m Conclusionem quoties subditus
potest licite obedire superiori praecipienti tenetur. Sed in casu de quo
potest subditus licite obedire superiori praecipienti. ergo
tenetur: Maior ex eo constare debet, quod tunc nihil sit
subditum quod ab obedientia excusset, minorem sunt probare
nostra 1a et 2a atque ideo una videtur alia contraria.

Respondeo 1. negando absolute maiorem, concluderenon
potest quod subditus non teneatur, quamvis possit, ut videre licet
in tenente dispensationem legis infirmitatem seu causam ex
cusatam, qui licet possit obedire legi non tenetur, unde dispensa-
tus ad edendas carnes in quadragesima non tenetur ieiu-
nare: At potest causa autem excusans subditum est proba-
bilis opinio, sicut infirmitas excusat infirmum,
et dispensatio dispensatum. Respondeo 2. distinguendo
maiorem, qui potest iuxta eius opinionem concedo maiorem, qui iuxta
unam potest et iuxta aliam non potest nego maiorem. Quia non tenetur
potius illam sequi iuxta quam potest, quam aliam iuxta quam non potest.

Obi

Obiect. 5. Contra eandem quia, ut P. Gordonus ait, inde nasceretur magna confusio, cum quivis praetextu opinionis probabilis obedientiam superiori debitam excuteret. Resp. negando assumptum: non enim nascitur confusio vera, cum vera opinione subditus sequitur; sicut neque nascitur quando superior praecipit, quod plane non potest, et subditus obedire renuit. Iustè enim facit in vero quidem casu, quod autem praetextu opinionis probabilis, quae tamen probabilis non est, velit subditus negare obedientiam confusio est, sed non nata ex nostra sententia, sed ex malitia subditi, sicut ex malitia eiusdem oritur, quod praetextu illiciti mandati nollit parere, non enim eo, quod evidenter verum est. plura dabit pro solutione huius obiect. Joannes Sanc. disp. 39. a num. 40. usque ad 42.m inclusive.

Obiect. 6. Contra eandem iniustitiam committit aut saltem male facit, qui ab alio aufert quod iuste possidet, sed superior praecipiens licitum ex opinione probabili, quae possidet actum suae iurisdictionis ad praecipiendum, ergo expoliare illud, eique quod iure aufferre illicitum erit. Resp. distinguendo maiorem, male facit, qui ab alio aufert quod absolute et ultimo iuste possidet, concedo maiorem; quod tantum probabiliter, et secundum unam opinionem, nego maiorem: nam cum hoc quod aliquis iuste possidere probabiliter, datur quod iniuste possideat probabiliter, et quod iuste expolietur si ita loquendum est, quamquam in rigore non spoliatur subditus tunc possessio, sed suam libertatem possessam defendit.

Sextio ...

plu

Plures Casus ex Sacerdot.ª

1. Basallus sequens opinionem, quod tributum a Rege impositum esse iniustum, non tenetur solvere, ut bene Ioannes Sanc. in suis selectis disp. 33. n. 35. ubi se refert Novar. lib. 2. de rest. c. 1. dub. 17. fine. Corduba in summa quest. 95. ad 1. dubium V. porque en el capitulo. Ludovicus Lopez 1. p. instructorij - c. 37. Maldero de virtutibus tth. 3. c. 6. dub. 4. §. dico 6. Lessius lib. 2. de Iustitia cap. 33. dub. 3. n. 67. Thom. Sanc. lib. 6 de statu religioso cap. 7. n. 7. et aliorum. quia licet probabilis sit opinio Regis, et forte probabilior, affirmans esse iustum, non tenetur Basallus sequi opinionem regis, sed procedere per iusta principia imo licet proprium esse ipsissima que regis posset non solvere acommidando se aliorum opinioni, et existimantium esse iniquum; quod invenio approbatum a Ioanne Sanc. disp. 33. selectarum. n. 46.

Ex quo ulterius infert, quod si cogat solvere per vim et metum poterit uti oculta compensatione, si tamen alia via nequeat commode recuperare ratio est, quia ex sua opinione, licet ex probabili, quam sequitur iniuste spoliatur, et non amisit possessionem, nec Regi favere debet possessio litigiose incorporae probabiliter contradicente: Neque in contrarium urget, quod Rex ex sua opinione iuste cogat: neque etiam Basallus iuste recuperare ex sua more bello iusto ex utraque parte non quidem materialiter, sed formaliter.

2. Miles sequens opinionem probabilem

quod

q. bellum sit injustum non tenetur obedire Regi ex contraria opinione incipienti: e.n. eadem ratio, nec idem puniri debet, aut mulctari, sicut recte Sanchez Sanc. nuper adductus num. 43. notavit, q. subditus inobediens ducitur opinione probabili non delinquit, aut culpam committit, sine qua nullus dignus est poena, atque eodem modo dixerat Sanc. non posse Episcopum punire Confessarium excipientem Confessiones alicuius approbati illius, q. pro dictum Confessarium probabiliter existimavit satis esse approbatum ab unius ordinarii, ut virtute bullae alicuius Sacramentum poenitentiae possit administrare.

3.° promittens obedire alicui personae in parochiani v. Confessarii ex senis opinionibus q. res ab illo praecepta sit illicita, non tenetur obedire, quoniam quam plane contradicit opinione incipientis ... probabiliter ... illum posse licite patrari, q. iniungit. Docere debet Sanchez ... num. 92. idem tenet de vovente ... ministris ... dubitat an Confessarius ... ex ... q. ex ... Suarez lib. 10. de statu Religiosorum cap. ... n.° 5.

4.° Si Princeps secularis cogat ministros suo praecepto ad exequendum aliquid, q. opinantur violare immunitatem ecclesiasticam licite possunt non obedire, quamquam non tenentur se accommodare principis opinioni, quod intelligo ... facto ... in nostra ... ministris ad ... deputatos.

Sim.

implicite tales obligari ad sequendam opinionem favorabilem regi, seu administratori, cum non liceat quisque possit contra propriam opinionem sequi alienam licite per eo quod pactum inire, ac iuri sequendi propriam renunciare.

5. Si dominus imperet servo, aut pater filio, ut deferat epistolam quam probabiliter iudicat continere rem turpem, obsecrationem quae provocat ad alicuius feminae, poterit se excusare, absque quod non obediat, quamvis ipse quod credat esse probabile rem turpem non continere nec feminam provocare: tamen non famulus quam filius tenentur sequendi propriam opinionem, nec lege aliqua constringuntur ad sequendam alienam, ut diximus.

Non aliud dico quod pater aut dominus praecipit laborare diebus festis allegans causam iustam, non quidem evidentem, sed probabilem, poterit non servus non parere praecipienti, si probabile esse credat, quod causa non sit iusta, aut quod labor sit iniquus: idem dixero de quantitate laboris si non parere noverit filius adesse causam iustam laborandi tempore parte diei, si vero contat in crebro die laborare dubium esse probabili, non tenebitur filius ad excusandum, sed ad illam solum partem, quam causa certa excusat.

Sectio 4.

An saltem in rebus absolute licitis teneantur subditi obedire iuxta opinionem, et ab mere obediendi liberam.

N.

Vidimus de praecepto ei subditus ad obligat obediendi, qui probabiliter iudicat rem praecepti ei illicitam dam nunc praecipi sm̃ opiniones rem licitam:

At probabile est quod subditus non teneat obedire, sive quia probabiliter credit esse deceri iuris divini, sive legitime praecipere, sive ex alia causa prudenti, quae ad opinandum inviteat; tenebit ne subditus obedire. Affirmant Montesinos. 1. 2. d. 29. q. 5. §. 4. n. 126. Laiman tom. 1. sue theologiae moralis tit. 1. c. 5. §. 2. n. 11. ubi pro se citat Corduba Vasq. et Miranda. Ceterum contraria opinio mihi placet, ut pote probabilior et verior, eam docent Palao tom. 1. tit. 1. disp. 2 puncto. 6. n. 1. Ioan. Sanch. in suis selectis disp. 33. a num. 27. 32. 33. 34. et 35. penes quem n. 32. Thom. Sanch. de statu Religioso. lib. 6. c. 3. n. 7. Lairus in clavi. lib. 1. c. 12. n. 6. Torres de iustitia disp. 50. dub. 5. n. 9. 99. et Moderni concurrentes alii.

Probatur 1. quia licitum est cuiquam sequi opinionem probabilem, sed probabile est esse positio eo praecepto de re alias licita subditus posse non obedire; ergo poterit licite non obedire.

2. quia vicat in dubio potestas superioris licitum est subdito non obedire; sed in casu dicto vocat in dubio potestas, cum probabiliter et prudenter credit illa carere. 3. nemo tenet suam opinionem deserere et alienam sequi; ergo si subditus sine opinionem non teneat obedire non tenebit contra sane opinionem sequi alienam, ut supra latius probavi. 4. Adde quod nemo prudenter operans peccat, sed subditus non obediens sine praecepto dicto casu prudenter operans, cum operetur ex opinione probabili.

Hinc 1. infero cum Ioanne Sanc-
cio.

loco allegato n. 533. non teneri penitentem stare Confessario
in iis, quae probabiliter iudicat non obligare, seu sic non teneri
ad illi subesse in acceptanda penitentia in hac vita
in restituenda etc. ex opinione probabili, retento in ex-
plicanda circumstantia minimi varia ex opinione
probabili,) quamvis non Confessarius non licite possit
prudenter quod cedat in sua opinione, cohaere non pro
subditis ut propriis dixerat, sed sic se aliene accom-
modet.

Infero 2o. cum eodem num. 33. quod si Confessarius
imponat penitentis abstinentiam communionis pro penitentia
Sacramentali Confessionis, non tenebitur penitens a Com-
munione abstinere (etc.) si in ea opinione sit, quod peni-
tentia acceptanda sit in hac vita, nec remitti potest ad
futurum) quia sequi potest opinionem probabilem asserentem
nec Confessarium posse eiusmodi penitentiam imponere
neque abstinentiam Eucharistiae esse materiam sacramentalis
penitentiae, quamvis res bona sit, et nulla ratione mala.

Infero 3o. cum eodem Disp. 33. n. 34. et
Disp. 41. n. 29. licitum esse Reo in causis Sanguinis
non fateri crimen proprium et semiplenae, quod licet pro-
babile sit teneri, saniusque iudex sequatur interro-
gans, etiam est probabile, quod non teneatur, atque ideo poterit
opinionem probabilem sequi, ac delictum sub iuramento
negare utendo aequivocatione, pro quo citat Navarra
lib. 2 de restitutione cap. 4. Lessius lib. 2 de iustitia
c. 31. aliosque plures.

4o. infero cum P. Salas, P. Vazq. et
P. [illegible] apud Ioannem Sanc. d. 33. n. 41. quod [illegible]
non repugnat non teneri subditum stare Prelato, qui opinatur
sui

fuisse illegitime electum, quamvis res praecepta honestissima sit; et aliunde probabile, quod fuerit rite electus. Ea enim probabilitas, quae facit electionem irritam, destruit potestatem praecipiendi, et liberat subditum ab obligatione obediendi.

Sectio 5.

Nonnullis instantijs satisfit.

Obijcitur 1.º ex S.to Ignatio obediendum esse superioribus in ijs omnibus, quae non sunt manifeste peccatum, quamvis non obstante opinione subditi parendum est superiori: Antecedens probatur ex 6. parte Constitutionum c. 1. §. 1. et ex Summario earundem n. 31. "
Ubi sic ait: Ut sancta obedientia tum in executione, " tum in voluntate, tum in intellectu sit in nobis semper omni ex " parte perfecta: cum magna celeritate, spirituali gaudio " et perseverantia quidquid nobis iniunctum fuerit obeundo " omnia iusta esse nobis persuadendo, omnem sententiam ac iudicium nostrum " contrarium caeca quadam obedientia abnegando. Sic ille. " Quae verba omnis verba? praecipiunt nostram opinionem praecepto superioris contrariam iubent relegare.

Respondeo distinguendo antecedens ex Concilio et maiori perfectione Concedo antecedens sub culpa, et peccato nego antecedens; hic enim de hoc est sermo; eodem modo distinguendum est consequens Concedendum aut negandum. S. enim Pater maiorem perfectionem intendit, non obligationem, ut colligere est ex illis verbis Ut sancta obedientia tum in executione etc. sit in nobis semper omni ex parte perfecta etc. quidem si intelligeret recte abiiciendum esse obligatum nostram sententiam superiori repugnantem, et colligeret nos sub obligatione parendum esse celeriter, gaudio spirituali et perseverantia, quae, et S. Ignatius iniungit propter quam quod parentibus nostri verba solum nos possent cogere non religiosos, At nos rem disputamus praescindendo ab speciali aliquorum constitutione.

Obijcitur 2.º impossibile ea, quae iuste praecepta sunt,

iuste

iuste n impleri, seu q. id e implicat q iuste praecipienti iuste n pareat, sed placuit iuste praecipit, quoties praecipit ex opinione probabili. Implicatio e q subditus licite n obediat. Resp. distinguendo maiorem implicatio e q praecipienti undequaque iuste n pareat iuste, seu q ea, quae undequaque iuste praecipit, iuste n impleat. Concedo maiorem iuste praecipienti probabiliter solum et n undequaque, nego maiorem, sicut iuste praecipit sm unam opinionem, sm aliam praecipit iniuste, quam cum subditus sequatur prudenter credit iniuste superiorem praecipere, et se iuste non obedire.

Obiicies 3.º Sequenti opinionem probabilem facti, quod res aliqua sit sua, fas n e illam arripere de manu possidentis, ut probat Joannes Sanc. d. 41. selectarum num. 49. qui enim id credit, quamquam advocati affirment se habere ius ad illam ex probatis contrarium in dubio, quia tunc advocatorum opinio oritur ob ex probatione facti, quae dubium practicum n excludit. At in dubio n licet spoliare possidentem; ergo multo minus licebit subditos spoliare superiorem sua possessione, ac iurisdictione n obediendo.

Resp. Joannes Sanc. n licere sequenti opinionem dumtaxat facti arripere rem, quia ius n ei id dictat propter incommoda, quae timeri possunt inter possidentem et litigantem eam possessionem eripere, quod n e in casu similius, in quo superior n possidet potestatem praecipiendi, quia subditus habet opinionem probabilem, quod n possit, atque ideo n obediendo minime aufert illi possessionem, sed defendit quam apud se habet, et possidet ut libertatem.

Caeterum quia fieri possit nullum incommodum timeri in occulto spolio, et in occulta compensatione n timetur, aut sit mihi in hac e nihil aliud licet, licebit eripere rem, quam opinaris esse tuam. Alio pacto respondeo, quod opinio e solius facti, deest opinio iuris, quae necessario requiritur ad licite

P.

operandy, atq Ideo n. probabile, q. liceat eripere auctoritate privata (relinquit iudicium arbitrii iudicis) q.do si subditus ser opinionem, q. teneat Superiori obedire. Ad extinctionem favorem opinio iuris viruentium prudenter, et iuste pot operari.

Sectio 6.

An teneat Confessarius sequi suam opinionem dare opinioni probabili penitentis.

1. opinio duplex genus Confessariorum distinguit alterum ordinariorum, qui ex proprij pastores, ut parrochi etc. alterum extraordinariorum, qui ex Commissione voluntarie administrant Sacramentum, non ex officio obligati ac de 1.is teneri affirmat, negat q. de secundis. Ita Silvester Verb. Confessor tit. q. 7. § se referens Gofr. Angelus Verb. Conf. 4. n. 18. eundem referens. Dixit Antoninus 3. p. tit. 17. c. 20. § 2. Conradus 1. de Contractibus sect. 5. q.e 7. Planeus apud Thomam Sanch. statim referendus. 2.a opinio equaliter de ambobus asserit q. teneant absolvere ita Coninch disp. 8. de Sacram.tis quae de ministro Sacram.ti penitentiae Dub. 17. n. 135. Joannes Sanch. Disp. 38. selectarum n. 94. ubi plures refert et Disp. 43. num. 42. Thomas Sanch. lib. 1. Summae c. 9. n. 19. Vasq. 1. 2. tom. 1. D. 62. c. 7 Laiman tom. 1. Sup. Theologiae moralis tit. 1. c. 5. §. 2. n. 10. Palao tom. 1. tit. 1. c. 2. de Conscientia punct. 4. n. 3. Granado 1. 2. Controv. 2. de actibus humanis tit. 12. d. 4. sect. 3. n. 25. (et loquit ex q.do Confessario videt probabilior propria opinio.) Montesinos in d. 1. 2. q. 9. §. n. 193.

3.a opinio inter duas mediat, ait n. q. 1.a sit vera q.do agit de damno tertij. ut an sit restituendy, l. n. q.o vi n agit de damno tertij dicit esse

ici verum 2.m sic Medina Codice de Conf. q. de con-
fessione dimediata iterandâ vers. Sequitur ig tertio limitandum
de posse reiiciuntur P.r Vasq. P. Bonacina is hic
retul, et Joannes Sanc. —

Dico 1.o ante inceptam Confessionem verissi-
ma est 1.a opinio. Probatur, quia ante inceptam Confessionem
prius pastor tenetur audire penitentem, et absolvere
nisi sit in dispositus: Ast si opinionem probabilem sequatur
penitens non est in dispositus quia tenetur illum audire, et absol-
vere, quod est se accommodare penitentis opinioni, Confessarius
autem non proprius si non tenetur incoare Confessionem, quamvis
penitens accedat dispositus licite potest eam nolle audire
nisi penitens relinquat suam opinionem, quod est non teneri se
accommodare penitentis opinioni. —

Dico 2.o post inceptam Confessionem vera est 2.a
opinio; Universi n. Confessarij tenentur se accommodare
opinioni penitentis in ijs quae se tenent ex parte illius.
Probatur, quia quilibet Confessarius tenetur post inceptam Confessionem
penitentem absolvere nisi sit indispositus, sed qui operatur
ex opinione probabili non est indispositus siquidem immu-
nis est a peccato. ergo tenetur absolvere penitentem opinionem
probabilem sequentem, quod est teneri se accommodare opini-
oni illius. —

Obstant alij 1.o quia Christus Dominus constituit Con-
fessarios iudices penitentium. Sed recta ratio iudicij exigit
ut sicut penitens tenetur Confessori recta principia iudi-
care ita Confessor penitentem recte dispositum absolvere
Sequens autem opinionem probabilem est recte dispositus ut dixi
1.o Ast hoc intelligo, quod penitens conscius opinionis pro-
babilis illam sequatur quo tempore operatur. Unde si
cum operabatur credidit esse peccatum, vere peccavit, quamvis non
peccaret si ex opinione probabili, quam ignorabat opera-
ret. Unde licet postea conscius fuerit opinionis velit
illa frui peccatum igitur commissum mittere non est absolvendus

Qa est opinio penitentis dicat oppositum illud de se non esse peccatum non dicit non esse peccatum, quia cum conscientia erronea committit, quod dicitur esse peccatum: in hoc non nulla extat opinio sed oppositum est prorsus certum.

Dixi in dictis iniis, quae se tenent ex parte illius hoc est penitentis, quia Ioannes Sanc. d. 14. n. 10. v. sed valde credit addubitasse Basilius de Leon lib. 4. de Matrim. c. 15. n. [illegible]. Aliter sentiendum esse in iis, quae se tenent ex parte Confessarii. Atque in iis, quae se tenent ex parte penitentis, et ex parte Confessarii se tenent potestas et iurisdictio, ex parte penitentis dispositio, Si Confessarius opinetur se carere potestate, aut iurisdictione potest negare absolutionem, et si penitens opinetur oppositum, quia nullam iniuriam inferat penitenti, sed ut ita loquar sibi ipsi; cum non neget absolutionem propter deffectum penitentis sed propter proprium: At si opinetur penitentem carere dispositione iniuriam illi facit negando absolutionem, quia impingit deffectum, quo caret neque eo ipso quod penitens operatus fuerit ex opinione probabili non peccabit, nec peccat, quandiu est de sequitur atque id circo Confessarius non permittendo suae opinionem seu illi se non accommodando iniuriam infert non absolvendo dignum absolutione illum quasi tractando tamquam indispositum et impenitentem.

Ex quo deducit Ioannes Sanc. neque regulares posse cofere Confessarii virtute bullae cruciatae electum ut Confessionem excipiat et absolvat quamquam opinionem dicant extra diocesam quod absolvi possint, neque seculares illam obligare, ut in aliena Diocesi, virtute eius de bullae audiat penitentialiter eligentes quamtumvis opinentur semel approbatum vigere posse illibi a virtute bullae; cum non iuris dictio quam confere bulla sit requisitum ex parte Confessarii non tenet sibi se accommodare opinioni penitentis.

Sectio [illegible]

Solvuntur aliquae obiectiones et difficultates

Obiect. 1. contra 2.m conclus. Seq. opinionem probabilem qua poenitens teneatur restituere probabiliter iudicat esse in dispositum poenitentem, si renuat, ergo probabiliter iudicat se non teneri absolvere, ergo tum Confessarius non tenetur in dispositum absolvere: sed probabile est poenitentem nolentem restituere esse in dispositum ergo probabile est me non teneri eum absolvere modo sic quoties probabile est me non teneri absolvere, non teneor, ergo absolvere non teneor, sive non absolvere, et tenetur nullo vinculo constringor illius opinioni me accommodare &c.

Resp. distinguendo ante probabiliter iudicare esse in dispositum moraliter transeat ante, formaliter nego ante: in dispositio moralis confectim non evidens, sed pure probabilis non reddit indignum absolutione atque ideo si Confessarius noverit poenitentem factum esse peccatum ex ignorantia vel invincibili et excusari, qualiter excusatur in sequente opinionem probabilem non potest negare absolutionem quantumvis nolit confiteri tale factum, ergo peccata quae omissio non est in dispositio formalis seu formaliter peccatum, neque negatur quod ut probabiliter iudicat se non teneri absolvere debebat probabiliter iudicare poenitentem esse formaliter in dispositum seu formaliter peccare nolendo ex opinione probabile restituere quod sequi est per quam patet sed discursus subsumptionis: illa non maior non teneor in dispositum absolvere intelligenda est de in dispositis formaliter in quo sensu minor est falsa et propterea nihil concludit.

Obiect. 2.o nemo tenetur contra propriam opinionem sequi alienam ergo Confessarius non tenetur se accommodare opinioni poeniten-

ten

tentis, ani nos supra probavimus; nunc ostendit Card.,
q.a cohere ut se accommodet opinioni penitentis, et obligare
ut contra propriam sequatur alienam per distinguendo ani: nemo
tenetur ex.o nisi pacto saltem implicito ad id se obliget secundo
ani; si pacto ad id se obliget nego ant. Cum Confessarius
incipit audire Confessionem implicite se obligat ad impenden-
dam absolutionem penitenti, qui non est aliter in dispositus, cum
alium sequendo opinionem probabilem non sit aliter indispositus,
implicite se obligat Confessarius ad absolvendum penitentem
probabilem opinionem sequentem, quod est implicite se obligare ad sequen-
dam opinionem penitentis.

Obiicies 3.o Si Confessarius teneretur stare opinioni
Confitentis peccaret mortaliter negando absolutionem propriam opini-
onem sequendo, sed hoc est durissimum. ergo. Dico non teneri maiorem probo,
quia violaret obligationem in materia gravi, quale est sacramentum, certe varii ss.
Doct. ex doctrina supra maioris P. Thom. Sanc. lib. 1. c.
n. 29. Palao tr. 1. d. 2. de Conscientia punct. 4. n. 3. eru-
dunt esse mortale, quem quidem P. Thom. Sanc. excuset aliquando ratione
parvitatis materiae veluti si Confessio esset venialium, vel adeo levis
ut non esset notabile onus alteri confiteri sub qua limitatione
id tenet Suarez.

Verum P. Gabriel Vasq. 1. 2. tom. 1. d. 62.
c. 7. dicit se non videre adeo grave peccatum esse, ut sit mortale. Si
Confessarius ex commissione semel audita Confessione,
nollet penitentem absolvere quem viderit in contraria opinione
cum alia ponit id recte fieri posse certissimum a Coiter abso-
lutionem negante cuiusmodi Confessariis bona fide zelo suae opi-
nionis. Cui consentit Moncesi. et addit Ant. Perez confessi-
onem excusari tales Confessarios a culpa si absolverent aut

Ut sua opinio diredaquirat.

Ex qq apparet constare, quod si, neque maior, sive eadem affirmet nihil extra probabilitatis limites affirmabile; solidior fundio, quelibet affirmativa pars: neque sive confessio de venialibus sive mortalibus, sive facilis, sive difficilis confessarius negans absolutionem rite disposito, infert damnum notabile eique privet gratia et fructu sacramenti necnon iure quod ad utrumque. Sic: neque excusat a gravitate quod aliunde poenitens posit ea bona facile recuperare, sicut a gravi iniustitia non excusat raptorem rei alienae quod dominus aliena via posit facile recuperare. id. n. per accidens e.

Sectio 7.

An doctor possit dare consilium contra alienam opinionem

1.a opinio ait licere, quando opinio aliena e favorabilis consilium petenti, alias non. Sic Joannes Sanc. disp. 41. select. num. 42. Pater Vasq. 1. 2. tom. 1. d. 62. n. 47. et disp. 63. n. 14. Pater Cordonus lib. 1. suae theologiae moralis q. 9. c. 6. n. 33. in 2. corollario. 2.a opinio ait non solum licere contra alienam opinionem consilium dare, quando opinio aliena e favorabilis petenti, sed et quando adversa: sic Pater Thom. Sanc. lib. 1. summae c. 9. n. 21. Pater Salas 1. 2. tract. 8. disputatio unica sect. 10. n. 95. Pater Palao tom. 1. tract. 1. disp. 2. de conscientia puncto 2. n. 5. Quamvis sic intelligendi quando interrogant doctorem solum intelligi ex opini

nime probabili sibi e̅e̅ inuenitum obligat quod habet Menes. l. 2 c. disp. 29. quest. 5. §. 4. n. 207. quatenus asserit posse Doctorem dare consilium iuxta aliorum opinionem minus probabilem et tutiorem, nec tamen limitat in ijs, quae pertinent ad Vtilitatem Consilium petenti.

Huic opinioni libentius adhereo. 1.° quia Doctori licet iuxta alienam opinionem operari contra propriam, ergo licebit alienam consulere contra propriam probabiliorem. (supra n. probavi dant) tum quia Consilium dare est operari, tum quia non plus (per se loquendo) deuincit Consilium, quam operatio, ut teneatur Doctor sequi propriam opinionem Consulendo, et non teneatur operando.

Dixi per se loquendo, quia si ab aliquo teneretur respondere iuxta propriam, tum sit, quod interrogans non simpliciter interrogat, an teneatur restituere, vel non? an liceat contractus, vel non? sed quid ipse censeat, vel ad quid teneatur secundum propriam ipsius Doctoris opinionem, vel an sit aliqua opinio favorabilis et excusans. Etenim si Sacerdos interrogatus responderet iuxta opinionem alienam deciperet interrogantem, plane quod mentiretur quorum neutrum licet, atque ita sentit Thom. Sanc. citatus Reginaldus in praxi lib. 2. n. 97. itaque nostra resolutio debet intelligi per se loquendo et praeterquam in hoc speciali casu.

Probabiliorem Conclusionem quia si Doctor potest iuxta aliorum opinionem excusare, ?eundem poterit Condemnare extra casum specialem mox memoratum siquidem tam excusando, quam condemnando procedit prudenter ex opinione probabili aliorum imo saepe prudentius erit iuxta alienam condemnare, nec excusando iuxta propriam praebeat occasionem peccandi, et laxandi habenas et conscientiam relaxandi; ?Et omitto, quod saepe opinio propri

pria D.[i] apparebit audientes, singularib. nova, improbabili, et forsan scandalosa, quam censuram, ut evitet, expediet consulere x.a alienam et communem contra propriam.

Hinc licebit nunc x.a alienam consulere, nunc x.a propriam, quam D.r possit, quamlibet sequi consulendo, poterit nunc huic, nunc alteri, nunc alteri consilium accommodare, nec tamen inveniatur contrariam assertionem si respondeat scriptis consultum, erit ut respondere absolute licet, vel non licet. sed credo probabile quod licet, vel x.a opinionem satis probabilem licebit. vel licet probabilius sit oppositum tuta conscientia potest fieri.

Infert praeterea Joannes Sanc. quod si reus consulat doctorem de obligatione confitendi delicti semiprobati in causa sanguinis, potest vere non teneri, si tamen doctor sit in opinione opposita, subiungit tamen teneri vere x.a propriam probabilitatem penitentis permisso alienam onerosam. sed non placet; nam ut dixi licet x.a alienam, quantumvis onerosam vere: atque ideo reiicio hoc Joannis additamentum, quamvis licet x.a -

quod si licet x.a alienam opinionem consulere, licebit remittere interrogantem ad doctorem, quem scimus esse in contrariam opinionem probabili dummodo non addamus nos esse eiusdem opinionis, sentire quod id ipsum, quod ille sentit; nam hoc esset mendacium et deceptio. Nec obiter dixi probabili; nam si sciremus esse improbabilem non liceret, quamquam is ad quem remitteremus bona fide crederet esse probabilem; nam ut dixi alibi ignorantia illum excusans non excusat scientem et remittentem.

Sectio 9.

Obiectiones quaedam parvi momenti solvuntur

Obiicit 1. qui doctorem consulit non interrogat, quam ille

se, de aliena sed de propria opinione favorabili
ergo nequit vere contra propriam favorabilem contra aduersam
alienam, alias interrogantem deciperet. Respondeo, quod licet
mentem interrogantis ea dicit, dum non exprimit
nihil operatur contra communem iuristarum regulam, atque ideo
doctor potest interroganti an liceat, Rere, ex aliena
opinione probabili non licere; quod secus foret, ut dixi,
si interrogans adderet an liceat ex propria sequentem
tutiorem colligeret intellectu deceptus, alias non.

Obiec. 2°. si doctor contra opinionem alienam tenetur
ad restitutionem damni inferret consilium petenti: sed non licet
damnum alicui inferre: ergo neque ad restitutionem cogere contra opinionem
alienam: maior probatur, quia contra propriam doctrinae
opinionem tuta consilia poterat petens consilium, retinere
rem; ergo si cogat contra alienam restituere damnum illi
inferret. Respondeo 1°. retorquendo argumentum. Si contra
propriam opinionem doctor non cogat ad restituendum damnum illi
inferret, cui restitutio facienda erat, sed non licet cuiquam dam-
num inferre: ergo. Maior probatur, quia contra alienam debebat rem
tribui, ergo non restituendo contra propriam damnum inferret.

Respondeo 2°. non inferre damnum contra opinionem
quam sequitur, atque ideo licite operatur, quamquam opposita opi-
nio, quam tunc non sequitur, clamet damnum inferri consilium
petenti: et quidem si una opinio cedit in damnum unius ali-
aque in damnum alterius, nec magis tenetur doctor uni, quam
alteri complacere faveritque contra quam dat consilium dare quod
quod sit ut damnum melius sequatur.

Obiec. 3°. cum utraque extant opiniones

probabilis dubij an res sit aliena et restituenda; aut saltem aequalis est probabilitas utriusque quod sed in dubio, et pari causa melior est conditio possidentis; ergo non tenebitur talis possidens rem alteri tradere: Si quid probat obiectio non tam probat cogendum non esse restituere consilium petentem contra opinionem alienam, quam non esse cogendum contra illam etiam si sit propria doctoris, quia est res illius concedendo est consilium petenti in dubio et pari causa; quare nego maiorem, et ad minorem Resp. dictam regulam habere locum in vero dubio non quando utraque pars est tantum probabilis opinionibus.

Obijcies 4. doctor est iudex in foro interno, sicut iudex in externo: sed hic in externo tenetur sequi opinionem propriam, quam reputat veram, nec potest contra illam contra alienam minus probabilem ferre sententiam; ergo neque poterit doctor consilium dare contra alienam. Resp. videbimus veritatem maioris suo loco, nunc sine illius praeiudicio Resp. negando illam sicut casu quo denotet omnimodam paritatem, si denotet omnimodam paritatem verum est quod de iudice asserit est falsum est quod de doctore colligit: nam iudex a multis creditur, inter partes constituitur per rempublicam ut id iudicet quod reputat magis aequum. At doctor constituit iudex inter deum et hominem in ordine ad impediendum peccatum, cum autem contra quamlibet opinionem sufficienter impediat peccatum in foro interno et non contra quamlibet iudicetur quod quisque est in foro externo dat sufficiens discrimen ut admisso quod de iudice asserit, nego, quod de doctore colligit.

Debeo tamen animadvertere quod si doctor videat consilium petentem accepturum occasionem peccandi ex responsione contra alienam opinionem quia vel non faciet id, quod illi dicitur cum tamen propter auctoritatem respondentis credat id se esse obligatum

te

tenebit Dominus vere ... propriis opinionis quae sic commode possit proximi peccatum vitare: et consequenter commode possumus tenemur saltem ex charitate peccata aliena vitare. Haec tamen doctrinae obligatio pro praecepto erit non secundum, sed illa quae teneret feminam non dare se in aspectu turpiter consensuri, si semel, et iterum faci- le et absque incommodo posset abstinere.

Sectio. 10.

An Magister possit in scholis docere alienam opinionem minus probabilem retenta seu tacita probabiliori propria.

Negant aliqui non nulli, quos supressis nomine refert salas 1.2. d. unica de conscientia sect. 6. n. 69. et consentit Dominus Thomas Sanch. lib. 1. sum. c. 9. n. 26. cum hoc tamen discrimine quod si magister doceat, sit mortale ex genere suo nisi materiae parvitas excuset: quod vero non ex officio solum sit veniale nisi causa aliqua iusta excuset; neque tunc nec veniale erit: Ratio quia ex officio docendi tenetur docere vera, alijs vero non docere falsa.

His adversantur Pater Palao tom. 1. tract. 1. d. 2. p. 3. n. 7. Cornejo. 1. 2. tract. 6. ad quaestionem decimam nonam D. Thomae disp. 3. dub. 7. (qui citant D. Thomam quodlibet. 9. art. 10) et Pater Gordonus lib. 1. suae Theologiae moralis quaest. 9. c. 6. n. 33: quam quam excipiat rei fidei, et ad mores per- tinentes. Illud si placent. 1. quod docens opinionem proba- bilem prudenter se gerit, et non peccat. 2. quod licitum est sequi opinionem minus probabilem contra propriam, et docere licet non? ... quae ... traditionem verbo tenet consu- le-

Iuleriut praeceptorum posse. Sic vere 2a opinionem minus pro-
babilem alienam, ut superius dicebam de Doctore
Consilium dante q. poterit in scriptis eadem docere.
Quid n. refert verbo potius q. in scriptis hac
l. illa via respondeamus? 3o quia humilitas laude
digna e, et se aliorum iudicio submittere contempto
proprio. 4o quamvis Magister iudicet suam opinionem pro-
babiliorem laude dignus erit sic tacite doceat ali-
quid alienam suam illi iudicio submittendo. -

Accedit quod saepe opinio propria, quae a Ma-
gistro putatur probabilior, solet esse particularis, nec bene au-
diet si in publicum prodeat, timere quod iuste posset auctor
ne habeatur paradoxus, levis, iudicii quod non maturi, ut omittam
esse gravissimum iugum praeceptorum humeris impositum si sem-
per contingeret legere, aut dictare quae probabiliora
censerent, praesertim, quia experientia teste opinio quae hodie ap-
paret probabilior, cras eodem iudicat erat minus probabilis
quod plus est falsa: unde cogeret priorem retrac-
tare et contrarium saepe docere, quod sine inconstantiae
atque in cos nota, quod durum est. -

Notandum loquitur titulus de opinione
probabili, nam improbabilem, aut aperte falsam docere
numquam licet, ut optime Thomas Sanch. Salas, et Pa-
lao. Esto sic et in materiis parvi momenti, velut gram-
matica, logica, etc. credas esse mortale (nisi ut specialiter dr
causa exercendi ingenii, et tunc ut Magister praedicet) illi
v. secus in rebus ss. magni momenti, quales Fidei, et quae
ad mores pertinent. Favet D. Augustinus c. in qq. 22. q.
2. ubi sic ait in qq. nihil interesse ad capiendum rei veritatem
verum credat an non et verum vera dicere sive putent an falsa
in his errare, id est aliud pro alio putare non arbitramur esse
esse peccatum, aut si est, minimum esse, atque levissimum. -

Sc

Sectio. II.

Argutiis pro te opposita satis fit.

Obiicies 1.o infideliter ex conscientia officij, qui suum gerent munus praeceptoris in audientium mentibus [illegible] minus probabiles seminant negando propria probabiliores ac veriores; sed infideles esse in officio non dicet, qui neque docere opiniones alienas minus probabiles tenentur posthabitis propriis. R. negando maiorem ad fidelitatem enim officij nihil aliud ex pacto permittant [illegible] obligat, ut opiniones falsas et improbabiles non doceant, sed vel evidenter, vel probabiliter veras, qui autem minus probabilem alienam doceret non improbabilem, aut apperte falsam doceret ac ideo non violaret officij fidelitatem, nec plus oneris praeceptoribus imponendum quam constat impositum.

Obiicies 2. Magister iniuriam irrogat auditoribus docendo aliena minus probabilia, decipit enim eos cum credant esse propria docentis probabiliora et vera, quae docet cum tamen eveniat longe aliter. R. negando assumptum Antecedens nam quando Magister docet opinionem probabilem nullam auditoribus iniuriam facit; quod addit de decept. non procedit, debent enim auditores credere multa oportere a praeceptore tradi ex opinione probabili aliorum, neque esse expediens esse semper docere, quae apud se sentit, quod si aliud crediderint non tamen a praeceptore quam a se ipsis decipi credendi sunt.

Obiicies 3. Quisque ex potiori iure Magister tenetur sequi et amplecti veritatem sed opinionem propriam, quam iudicat veram ipse tenetur proponere

g

eo sequi, et amplius, dum docet: Ter Cornelio, quod
non teneri sequi veritatem, quod certo apparentia cognoscitur
non probabiliter, atque probabilitas. Addo unum
quod non teneri sequi veritatem falsam probabiliter
[illegible], quod [illegible] magister docendo
opinionem alienam, quae probabiliter vera est.

Obiec. 4° munus praeceptoris est veri-
tatem firmare; sed non firmat, qui alienam opini-
onem docet, immo enervat, siquidem totam suam
auctoritatem subducit a propria opinione, quam
credit veram, et transfert in aliam, quam putat
falsam; quo falsae probabilitas crescit, minuit
probabilitatem veri. Rx. si ad thesim procedens

Praeceptoris munus est veritatem, quam clare novit, fir-
mare; non quam tantum cognovit iudicio probabili
aut retineat veritatem probabilem firmare,
non tenebitur firmare probabiliorem iudicio suo, sed
suo, vel alieno; alieno autem iudicio probabilior est ve-
ritas sibi opposita, quam propria, ideoque poterit illam
firmare; propterea quod [illegible] probat non posse doc-
torem contra propriam opinionem nova argumenta excogi-
tare, quia hoc est firmare alienam et propriam
enervare, cum tantum crescat probabilitas alienae et de-
crescat propriae, quantum crescit argumentorum pondus pro
alienam contra propriam.

Facit obiiciens illud Exod. 23. non sequaris
turbam ad faciendum malum (quasi sequi aliorum opinionem
sit facere malum) neque in iudicio plurimorum acquiesces

sen

Sec. Ut a vero deviat. Recentiores liceat[?] Sanchez intelligendus de iudicibus: sed generaliter P. Gran. 1a. 2ae. Controver. 2a. de actibus humanis tr. 1a. Disp. 5. sect. 2. Dic. sermones Sanchez de eo qui deviat a probabiliori v. sct. ab eo quod est certo tale, ita ut contrarium sit improbabile, quod contingit in nostro casu.

Sectio 12.

An in patrocinio clientis liceat advocato sequi opinionem minus probabilem alienam, relicta probabiliore propriam?

Ut maiori perspicuitate huius se quaestionis difficultas et expendatur, nulla supponenda sunt quae nimis, vel parum sunt controversia supponitare solutio dicturus: et 1. quidem supponendus sit non controverti, an liceat advocato, ex opinionibus probabilibus, quarum una asserit licere patrocinio alia non licere sequi minus probabilem alienam, contra probabiliorem propriam; constat enim ex dictis fas esse cuique ex iis inter opinionibus sequi minus probabilem alienam contra probabiliorem propriam quod recte supponit P. Vazquez 1. 2ae. tom. 1. Disp. 64. c. 1. n. 1.

2. Supponendum est controversiam procedere quod opiniones probabiles versantur circa ius clientis ad hereditatem v. g. vel ad rem de qua litigandum est: An stet tunc cliente opinione advocati, qui iure careat; et contraria

208

ex quibus videtur liceat patrocinari contra contrariam opinionem etiam minus probabilem in favorem clientis contra magis probabilem partis contrariae.

Supponimus esse certum non posse advocatum suscipere causam manifeste iniustam, nec pro illa patrocinari, sed solum quando post sufficientem diligentiam res apparet utrinque probabilis, ut nuper relatus P. Vasquez bene notat pro se adducens Antoninum, Angelum, Navarrum, nec patitur controversiam.

His positis Sotus lib. 5. de iustitia q. 7. art. 1. sentit non licere advocato patrocinari in causa sanguinis, mortis, vel honoris contra opinionem minus probabilem, vel propter probabilitatem facti, vel propter fundamenta iuris contra probabiliorem pro obtinenda sententia quod ipse censet quando agitur de aliis bonorum possessione, ac de cetero ut docuerunt, in aliis vero causis minoris momenti credit licere advocato (loquendo tamen severa lege conscientiae) patrocinium suscipere contra probabiliorem opinionem dummodo clientem admoneat eius partem non esse ita probabilem, ut est opposita, quamquam tale patrocinium existimet vix posse sine periculo concedi.

Ceterum distinctio haec non capit P. Vasquez atque ideo universaliter docet 1. 2. tom. 1. disp. 64. c. 11. n. 3. licere advocato patrocinium suscipere sequendo quamlibet opinionem probabilem pro arbitrio, sive agatur de re maioris momenti sive minoris, sive patrocinetur contra eum qui possidet sive pro eo, sive in causa sanguinis, sive honoris, sive fortunae, illegitimi Idem sentiunt Thom. Sanch. lib. 1. sum. c. 9. n. 38. Salas D. Th. q. 21. tr. 8. d. unica sect. 11. n. Itemque Bona-
na-

nadr ibid. Controversia 2. de actibus humanis tit. 12. d.
4. sect. 4. Montesinos disp. 29. q. 5. §. 5. n. 206
207. et 208. Gordonius lib. 4. sue Theologie moralis
quest. 12. n. 26. Azor lib. 2. c. 17. q. ultima. Pa-
lao tom. 1. tit. 1. d. 2 punct. 11. n. 2. Sairus in clavi lib.
2. c. 11. n. ultimo. Laymann lib. 1. sue Theologie mo-
ralis lib. 1. c. 5. §. n. 17.

Probat P. Vasq. quia advocati offi-
cium non est ultimate definire tradendo uni id, quod petit
et alteri auferendo, sed sincere proponere fundamenta
iuris et facti, eaque ponderare, que clienti favent
ut iudex perpensis omnibus maturique consideratis sen-
lata causa definiat; fortasse enim eveniet, ut que ad-
vocato videbatur opinio minus probabilis iudici appareat
probabilior, et ex consequenti illius pronuntiet sententiam.

Quarto. licitum est cuique ex litigantibus pro sua
parte etiam minus probabili iudici proponere ea via, que
sue cause favere possit. Ergo licitum erit media querere, quod
obtineat, qualia sunt patrocinia advocatorum (nam potest quis
per alium quod per se ipsum facere potest ex regula 68 de
regulis iuris in 6.) Ergo advocati poterunt cooperari susci-
piendo patrocinium alias frustra esset clientibus ius ad que-
rendos advocatos si nullus esset illius opinionis, nec fas
esset sequi alienam. Confirmatur. Si ipsi advocati deberent
iudicium minus probabile proprium possent illud defendere
ac pro eo allegare. Ergo poterunt pro alieno minus pro-
babili cum eodem fundo nititur in utroque casu ratio patro-
cinii nempe opinionis probabili, contra probabiliorem pro-
prium. Infert P. Palao attento iure non
cernitur posse advocatum inter causas probabiliam

uni

vnius, iuxta alterius patrocinia recipere, et in diversis articulis, et instantiis, quare in vna in causa principali nunc in alia causa appellationis, quo citat S. Andream, Pegnam, et Silvestrum dicentes certum: Imo addit licere quod si absit scandalum in eadem causa pro utraque parte patrocinium suscipere successive cuique ?? ad liber, quod si in neutra parte appareat iniustitia, et utraque est probabilis poterit libere defendi. Addidit merito attento iure non et canonico, quia attento iure Castellae non licet advocato in causa semel suscepti patrocinium inceptum relinquere, et pro parte contraria suscipere. Videatur lex. 13. tit. 16. lib. 2. novae compil. quod intelligit ?? ?? cum aliis non solum in eadem instantia; sed et in diversis semper enim prohibitum est secretis vnius partis quam patrocinatur, vti contra eandem quod tuerat aliam.

Addvocato

Sectio. 13.

An iudex in exercendis actibus iudicialibus possit sequi opinionem minus probabilem aliena relicta probabiliori propria

Suppono ex dictis in sect. praecedenti supposui non esse diffic. quod diversitas opinionum versatur circa hoc v. licet iudici hoc, vel illo modo iudicare. hoc, vel illo modo interrogare hoc, vel illo inquirere? Etenim sic fas est cuique vt diximus opinionem minus probabilem amplecti, et ?? probabiliorem propriam vti bene Vasq. infra et Ioannes Sanc. d. 44. Selectarum. n. 52. plurimos referens n. 50. cum nec temere nec imprudenter agat iudex opinionem minus probabilem amplectendo, et credo verum non solum de

iu-

iudicibus inferioribus, sed et de supremis quoque omnibus quoad hoc est equalis ratio.

2. Ex quo presupposito multa infert Ioannes Sanc. c. 9 cum alij affirment licere iudici interrogare de delinquente occul- to, alij vero negent poterit opinionem minus probabilem amplecti et ex illa deinde interrogare. 2.

Cum doctores pensent opinionem an unicus testis si acceptus maior est efficiat semiplenam probationem in causis crimi- nalibus et si non nisi accedant indicia vel coniecturae veri similes poterit iudex ad torturam rei procedere, et cum unicus tantum testis asserit quamvis ea opinio sibi videatur minus probabilis. 3. Cum varient opiniones an li- ceat iudici interrogare reum in causa principali cum sola semi- plena delicti probatione cogendo suo precepto ad dicendum ve- ritatem liberum erit iudici interrogare quamvis credat hoc esse minus probabile. 4. Cum non conveniant opiniones an liceat iudici vel illius ministris capere delinquentem et in- carcerare inventum in alieno territorio poterit capere tam ei- ps iudex per se quam quilibet eius ministri, et si credat se in hoc procedere ex opinione minus probabili. 5. Cum varie sint opiniones sic blasphemus an prosilli faveat immunitas Ecclesie ita ut non liceat extrahi- re poterit iudex ex minus probabili capere. 6. Cum controversum sit apud DD. et omnium exceptis ab Ecclesia committendi criminis causa faveat Ecclesia vel non, poterit ex minus probabili extrahere ac deniq. Cum utrinque opinabile sit an committenti de-

Delictis in Ecclesia faveat immunitas, et aliis delictis commissis in Ecclesia poterit iudex sequendo minus probabilem extrahere. —

Excipi tamen debet iudex Arbiter sub ea conditione electus, ut non ex opinione absolvere probabili, ut eius videlicet probabiliori sequeretur; tunc enim tenetur iudicare secundum propriam opinionem arbitratam probabiliorem ut Ioannes Sancius et alii

† Nec dubitari potest — exposuisse. facientes enim non plus potestatis sed quam conferunt a partibus. et at si non conferre facultatem iudicandi contra opinionem minus probabilem, nec non obligante attendere sed suis probabiliorem opinionem relinquant: itaque ratione contractus tenetur sequi probabiliorem.

Restringit difficultas ut adaequate reddeamus quid de opinionum varietate versatur circa factum, aut circa ius litigantium an scilicet tunc teneatur iudex secundum opinionem iudicare quam arbitratur probabiliorem, vel possit tuta conscientia sequi minus probabilem. atque vocamus opiniones probabiles facti cum lites diximus probat. quando partes conveniunt in aliquo facto, sed unus probat alius probat aliud adductis rationibus productis instrumentis et ex dubiis testimoniis, ut cum quis probat esse legitimum aut consanguineum testatoris ut sic probet ius haeredis ad haereditatem, alter id negat, ut iure carere ostendat ad haereditatem adducit quoque similiter instrumenta et probationes.

Opiniones vero probabiles iuris litigantium appellamus eas quae supponentes facta de iure ipso certant, quando aliqui aliis aliter interpretantur leges, et secundum unam interpretationem uni, secundum aliam alteri ius competit.

Ve-

Vtq. affirmant aliqui filij illegitimj ee. dei incapace
hereditatis, 9 donatio inter coniuges sit nulla, 9 testa-
mentum minus solemne n valeat, alij s. contrarium; ss. opi-
niones probabiles iuris litigantis 9a supponentes factum sibi
ee filij illegitimj, donatum fuisse inter coniuges, testa-
mentum minus solemne controverterit deberi ad hereditatem
re vel donatione capienda propter variam intelligentiam
iuris positivi ac legum. En diffl. punctus appariam
nunc dij sectis sequentibus.

Sectio. 1ª.
Decidit. Controv. quoad opinionem facti

Mirum e qm varie loquantur DD. in hac ma, et
qm varie illa intelligant. Unde mirum n e 9 confusi
tradant. Videant 9a contrarij, cum contrarij revera n sint.
Curabo confusionem vitare ac maiori, qua potuero distinctione
et claritate rem totam proponere ex. 1ª, 9 mi si
apparet veritas allegando pro utraque conclusione DD.
studiose in sinuando, qui pro p. opposita sint pa-
troni. Dico. 1º. 9 de ceteris paribus opinionem
partis ca facti, seu ut prius loquar, 9 probabilis
facti ss. inequales tenet iudex ssam ferre
sm probabiliorem opinionem, seu 9 id e in presenti sm
meliorem et efficatiorem facti probationem illi appli-
cando rem qui melius probant ita P. Salas 1.2. 5.
tom. 1 tr. 8. d. unica de conscientia. sect. 12.
n. 112. pro re referens Salon pater Reginaldum
in

prax. lib. 13. n. 99. vers. colligitur 2º. Dia-
na 2. p.te Suarez resol. tr. 12. resol. 3. vers. Diis
ibi Joannes Sanch. disp. 44. selectar. n-
9. Palao. tom. 1. tract. 1. disp. 2. de conscientia opi-
nante punct. 10. n. 2 dicunt esse verum: pr. 1º quia iudex tenetur
ferre sententiam maiora merita causae ponderando aliquando proinde
ubi sunt meliora et efficaciora probationes facti sunt ma-
iora merita et producitur causa quod tenetur iudex in favorem
illius partis iudicare et sententiam ferre secundum probabili-
orem opinionem facti, quod intelligo cum Joanne Sanchez, et quando nullus
litigantium possideret: si non possideret, qui meliorem proba-
tionem habet a fortiori pro illo fore iudicandum.

Pr. 2º quia quisque probat totam rem ad se per-
tinere quia si plus probat unus quam alter superat proba-
tionem alterius in ordine ad totam rem: ergo iudex tenetur totam ad-
iudicare melius probanti: probo sane consequentiam quia tenetur adiu-
dicare superanti seu vincenti, cum sit maior ratio quare illi
quam alteri adiudicet, nisi velit incurrere notam acceptionis
personarum quod in iudicibus est vitium abominabile, ut ex
sacris literis et iure constat vide cap. 12. probet.
Tribula, 12 de Tribulis certis in 6.

Limitat Dec. Sairus in clavi lib. 1. c. 9.
n. 15. ita ut intelligatur in civilibus quia nisi fortasse eadem ratio mi-
litet in criminalibus ad succedit in sit debere esse proba-
tiones luce meridiana clariores ad condemnandum reum: unde
quando probationes facti sunt probabiles pro utraque parte
si contra reum sint urgentiores iudicandum
erat in favorem illius: quoniam probationes adducibiles
reo faciunt ne actor probet factum luce meridiana
clarius, ut oportebat ad condemnationem.

Sed, ut verum fatear, licet haec doctrina

sa-

Sairi verissima sit nra dcs. in rigore n limitat.
Diximus n̄ ferendā ēē seq. ex. meliores pbat. seu pbabiliors opinions facti cæteris paribus
n̄ ss. aut cætera paria q. qui melius pbat
dummo n̄ conuincat, aut fere conuincat) possessione carens,
Alter v. in possessione est, qui minus bene pbat, et
si pbabiliter pbabilitate facti, pponderat. n. possessio
vincitq. excessū pbat. neq. vt iura clamant
actore n̄ pbante (conuincenter) absoluet reus, et ij,
sparsis iura ss. sbreuia. Ideo fauendū est potius qm
actori: noīe aut. rei dz intelligi Joannes sanch. qui
in possessione ē, et impugnat. Vnde cum in criminalibus,
delinquens possideat suæ vitæ, nisi clare delictū probet, n̄
debet ea spoliari, quamuis vil. accusatores siue fiscalis p-
bat. melius sine qm defensiones rei, dummo n̄
conuincant. Dico 2.° q. cæteris paribus opiniones fac-
ti ss. æque probabiles, seu q. facti probat. ss. æqua-
les, diuidenda ē res inter collitigantes (nisi componantur)
si diuisibilis sit, si v. n̄ patiat. sessione vt æquales
neq. ad sortes reuocet. vni tradenda erit et alteri æquiua-
lentia p'eij, l aliō mō satisfactio facienda. Sic Pr.
Salas tom. 1. tt. 1. disp. 2. de conscia opinante punct.
10. n. 2. Pr. Thom. Sanch. lib. 2. de matrimonio
disp. 41. n. 6. Pr. Sala supra Pr. Coninch disp.
24. de Matrimonio dub. 94. et alij contra Joan.
Sanch. disp. 64. select. n. 51. Filiucius tt. 21. c. 9. n. 144.
Petrus de Ledesma (in rebus indiuiduis de matrimonio quæst.
45. art. 1. dub. 2. in Alur. ad 3. ch. seq. asserentes
posse vniuersim tota aplicari p arbitrio Iudicis p

Nra

Nra v. Conclusio p. q. iudex n. e domi-
nus rei de qua controvertit nec sit potestas ejus aut
ius ad eam pro arbitrio dandi, eius autem ambo q.
sint pares in iure atque in re ... facti;
Aliae sint pares tenetur utrique equale ius adiudi-
care, et ... inter litigantes dividere secus
n. diceret ius equale utrique adiudicare.

Confirm., q.a iniquum e iudicium plus uni
ferre qm ius illius exigit, sed ius unius n.
plus exigit qm ius alterius q. iniquum e plus uni
conferre qm alteri plus autem conferri, cui res inte-
gra datur, quis dubitet aut negare audeat. Confirm.
2°. Ut iudicium verum et rectum sit debet referre veritati
probationis, sed veritas probationis n. plus uni tribuit
qm alteri q. ut iudicium rectum sit n. plus uni debet ad
iudicare qm alteri, ac proinde rem tenetur dividere.

Sectio. 15.

Solut. argorum amplius illustratur superior doctrina

Obiect. 1°. Contra eius conclusionem iudex n. e dominus rei, ut nos
ipsi argebamur, sed iudicare debet ex allegatis et pro-
batis ad iudicandum re secundum merita eius q. si allegata et
probata sunt inequalia ita q. inequalia merita eius inequa-
liter debet res adiudicari, et n. vnitota, ut contende-
bamus; q. ita confirmo. Iniquum e aliter rem con-
ferre qm ius et ... litigantium: sed
p. ... litigantium ius e inequaliter q. iniquum erit
rem

rem uni conferre integram et non dividere inequaliter, tenet secundo, ut ante posita satis probabilem reddit aliquorum Neotericorum sententia.

Respondeo concesso antecedenti negando consequentiam (quamquam distingui posset satis apparenter) ratio est, quia eo ipso quod allegata et probata sint inequalia iura quod inequalia merita cum una pars vincit, quoad ius ad totam rem ab alia parte et idcirco res tota debet vincenti adiudicari, et non inequaliter pars maior uni et pars minor alteri, si ita essent inequalia merita, ut non vinceret una ab alia, quoad totum ius, sed quoad partes tantum recte probaret obiectio rem esse dividendam, cum autem non plus vincat ius ad unam partem, quam ad aliam non minus una maior, quam alia minor aplicanda est melius probanti.

Ad confirmationem distinguo maiorem quando ius est in concessum concedo maiorem, quando ius in probatum et vincibus nego maiorem similiter distinguo minorem ius est inequaliter sic ut ex parte utriusque allegantis sit in concessum nego minorem. Sic ut ex parte unius victus et ex parte alterius vincentis existit, concedo minorem et nego consequentiam. Utrinque enim favet iuri non conferre debet ius ad alio posteriori non vinci.

Obiectio 2a contra 2am conclusionem si possidentis impugnatio et probatio in sui defensione equaliter existat, quoad facti probationi impugnantis minime res promissa dividenda est inter possessorem et impugnatorem. Probatur minor. Veri diximus dividendam esse rem quando possessor equaliter probat. Respondeo negando consequentiam, quia non diximus rem dividendam

Deinde in casu equalitatis probationis facti, quando cetera essent paria, non autem quando essent imparia, ut in casu possessionis, liquido est plus non favet ius possessori quam impugnatori, neque quam actori, in alio non capite ex aliis probationibus. Quando si ambarum partium testes sint eque idonei possessoris testes praeferuntur ex regula iuris in [illegible] cum [illegible] partium iura obscura reo (hoc est impugnato) favendum est potius quam actori et item in dubiis melior est conditio possidentis. Hinc reus liberum delinquentis in equali probatione facti possidet non vita fama libertate membra quae contendit accusator spoliare.

Obiectio 3. Si causa pia cum particulari persona contendat de hereditate capienda, vel legato, sine quod utriusque probationes facti equales nulliusque faveat possessio minime dividenda est legatum, aut hereditas secundum sed res integra causae pie aplicanda ergo non semper iudex tenetur dividere existente equali probatione facti. Respondeo adhuc in hoc casu non esse cetera paria quia plus favet ius in causa equali et dubia operibus pijs ut videre licet in cap. finali de sententia et re iudicata, quod recte observavit Palao. tom. 1 tr. 1. d. 2. de consuet. punct. 10. n. 3.

Obiectio 4. cum duo contendunt de beneficio ecclesiastico et utriusque iura sunt equalia et possident et equalis dignitatis liberum est iudici cui maluerit aplicare. 1. Cum contendunt litigantes de hereditate vel re alia illique per sua equales tam quoad alia quam quoad probationem facti integrum erit iudici cui maluerit eam adiudicare. Respondeo concesso anti, negando consequentiam, cuius rationem reddidit Palao, et eius prior pater Thomas Sanchez loco allegato de matrimonio quia ad beneficium ecclesiasticum nullus habet ius iustitie et distributive ante electionem sed potius talis iustitia dictat, ut uni tantum ex litigantibus conferatur: at ex utraque beneficiorum utrasque

fi

pars deriuari iuxtitis ad res illigante sec iudicii quoniq v-
triusq sit nec aliud facit iudex q[ua]m declarare cui talem
competat & cui competat eque utrique declarandum est
pro utroque [illegible]

Secl. quid faciendum q. n[on] constat probat[io]
[illegible] facti et equalis sed sub opinione est an una
excedat, vel excedat ad aliam, durum una pars
excedit in probationibus facti, excedit aliq in probat[ione]
iuris, pauci existimant res dividenda ita Co. Conimb.
supra num. 98. vers. ex qq. Daniel et Villalovos
apud Palao et videt ita [illegible] supra dicta. Ceterum
oppositum est verius: quia n[on] iudex cui maluerit aplicare
ut tenet Palao nuper [illegible] sc. licent alios, neque in dic
Sumus contrarij [illegible] Etenim [illegible]

Etenim cum si equales probat. facti [illegible] vel
equaliter utrique faveri indubitatum est equale ius in utroque
litigante reiciendere [illegible] inde iniustum erit uni eorum rem integram
aplicare exclusso alio ius equale dente, neque iuri ipsum
sessione exiit sive composit. consulit. At cum de equa-
litate probat. [illegible] iuris n[on] constat, sed sub opinione est quis
vincat pariter sub opinione exiiti, cui debeat res
dicta [illegible] aplicari, quare cum liceat iudici opinionem qu[am]
maluerit probabile iuris sequi [illegible] q. una opinio
iuris [illegible] probabili iudicio [illegible] poterit cui placuerit aplicare
atque [illegible] in [illegible] casibus: Hic dixerim decidi pro
causa pro amico; [illegible] e Sercuidez [illegible] specie
[illegible] decisa addi[illegible]

Scolio 6.

Decissio. xxxvi. quo ad opinionem iuris

Vi-

Vidimus quid possit aut non possit iudex in opinioni-
bus facti versatus; videamus quid possit in opinionibus iuris
et declarationibus contrariis. Supponimus facilis esse has opini-
ones si iuris esse diversas. Ut cum litigantes factum
supponunt, et ad suum tendunt ius sibi ex lege
a iudice applicanda fore quamlibet non est eodem modo in-
terpretantur; sed ad suum sic, ad alium aliter;
Atque ideo ex duabus opinionibus probabilis una, ex qua pro-
babilis alterius debet alteri adiudicari: poterit iudex
quamlibet sequi et sequendo alteram suo iudicio minus pro-
babilem contra propriam suo iudicio probabiliorem sententiam ferre
reumque adiudicare?

Triplicem de hoc invenio sententiam. 1.am affir-
mantium iudicem ex probabilioribus iuris opinionibus teneri sententiam
ferre. ita Vanes 2.a 2.ae quaest. 63. art. 4. dub. 1.
Villalobos tom. 1. summae tract. 1. difficultate 19. Rebi-
naldus in praxi lib. 13. n. 99. vers. Alibi 2.o Lay-
man tom. 1. lib. 1. sect. Bellarmine morali tract. 1. c. 5. § 2.
n. 16. et alii nulli alii apud Thom. Sanch. infra. et
Diana. 2.a sententiam non teneri sequi probabiliorem pro-
priam sed posse ex minus probabili alteram iudicare. sic
Sairus in clavi lib. 1. c. 11. n. 7. Salas 1. 2ae tract. 7. d. uni-
ca de consuetud. sect. 12. num. 117. Cornejo ibidem tract. 2.
2.a quaest. 19. d. Bonacina d. 3. de leg. 6. dist. 7. Pa-
lao tom. 1. tract. 1. d. 2. de conscientia punct. 10. n. 7. ubi
alios refert Thom. Sanch. d. 44. select. n. 50. Antoninus Diana
2.a parte suarum Resolut. tract. 13. resolut. 9. vers. dico 3.o pro se
citans Pauli superius Hieronymi de Roa Martinez, Torrecilla.
Merola Trivinus et P. Ios. Mart. del Rio. 3.a distinguentium
esse verum 1.am sent. de iudice supremo, 2.am vers. de iudicibus

in-

inferioribus sic Torres apud Ioan. Sanchez. P. V. 219.
l. 2. tom. 2. d. 64. c. 2. n. 6. aliud ttt. 21. c. 5.
n. 146. Thomas Sanch. lib. 1. Summ. c. 9. n. 4. et
alios referens.

Ex his 2.° est verior quamquam sint ex
iudice satis probabiles aliquae pro 1.° quaestione pro
posteriore ex aliorum sententia quam arbitratur minus
probabilem quod iudex tam inferior quam supremus po-
terit interpretari aliquando de suo iure ex a-
liorum opinione. Rex in ser. n. et tamen de Comalonis
[illegible] solius dicti [illegible] respondit et ex ge-
stante. Confessor quod iudex spiritualis qualis con-
fessarius potest ligare et absolvere ex opinione
aliena [illegible] poenitenti etiam si ipse arbitretur minus
probabilem et iudex est supremus ergo confessarius supremus as-
similatur in danda sententia potest ligare et absolvere ex opi-
nione aliena sub iudicio minus probabili.

Probatur 2.° quia non extat lex clara, decernens ut quemadmodum
ne sit iudex aliena opinionem sequi, quam alii arbitrantur proba-
biliorem et si ipse putet minus probabilem, et tamen illam sapien-
tes [illegible] leges [illegible] finis erit [illegible] pro et quod ut [illegible]
ad [illegible] aliquid debet conservare leges, [illegible] lex [illegible]
probabile non [illegible], sed probabile [illegible] non [illegible]

[illegible] licitum est sapientissimorum
iudicio suum summittere et licitum iudici, sive inferiori, sive su-
premo opinionem sapientissimorum sequi dummodo sententia fere sua post-
posita aliena quod summissio quae non condemnanda sane su-
militer [illegible] praedicamus [illegible] Adde quod si sapientissi-
[illegible]

arbitrium aliene sequi

probabilior.

illi qui aliena opinione sequente pot. 2.° illa iudicare quare non poterit sua conscientia iudex illi contrare. 3. tertium quod non in ipso iudex sequitur probabilius, et raro probabiliorem aliene probabilis, et nec forte fallit … via derra contingit. 4. Dari poterit suspectus hoc iudicium, Et credere quod teneatur credere opinionem probabiliorem, non tenetur detractare sequi quam ipse existimat probabiliorem sed quam ipse vel alij.

Dicat 4. Dicitur quod in ipso quod opinio iuris sit probabilis et conformis recte rationi, et conveniet tuta conscientia pot quis illam sequi iudicando, contra quod non facit quod probabilior sit conformior, quia sicut qui in medijs ad salutem destinati non tenemur … loquendo … [illegible] alijs ve circumstantijs … occurrentibus ea eligere que magis conformia sunt recte rationi sed satis est eligere conformia ut videre est in castitate et religione que meliora media sunt quam matrimonium et nihil ominus non tenemur ingredi religionem, aut servare castitatem in ducendo uxorem, ita non tenemur eam opinionem sequi iudicando, que recte rationi conformior est sufficit eligere conformem.

Ad minorem idem dicendum erat quod duo opiniones iuris fuerint eque probabiles quidquid converterit Vasq. et alij … existimarent … esse dividendum) tenent … 2. … 97 … Sanch. n. 45. et … alios. Ratio … Vocentius militantibus pro opinione eque probabili … respondet a … tamen quam … Sanch. Conferit iudex ex … officij sui et iustitie distributive non magis uni quam alteri debet id iudicium … bonum, sed utrumque iudicium illa dignus quia si inter duos eque dignos dat optio ad beneficium, ita in sententijs ferendis. Unde cessante scandalo poterit iudex (inquiunt … Sanch. et alij) nunc secundum unam opinionem, nunc secundum oppositam iudicare. Videtur instare paritatem de equalitate opinionum facta, et tamen

sa-

Satisfaciemus sect. sequenti.

Sectio 17.

Argumenta, et Solutiones.

Obiect. 1. qui aliquid constituit iudicem in re(spectu) illius iudicio committit, decisio eius non satis facit suae obligationi, si contra proprium iudicium sequatur alienum id non facit non proprio iudicio, sed alienum cause desiderat, alius quod est iudicii non ipsius. Atqui alienam opinionem sequens contra proprium contra proprium iudicium sequi alienum; qui alienam opinionem sequens contra proprium non satis facit suae obligationi.

Resp. Data(r) palam committi quod iudicio dellit iudicial decisionem, sed non secundum opinionem quae ipsi videatur probabilior sed secundum hanc, vel secundum aliam quae pluribus et doctioribus appareat probabilior, hoc quod poscit litigantium convenientia. Fieri enim saepe opinio iudicis erit singularis, et apud peritos minus bene proposita generalibus scandalis de sola aliqua subtili metaphysica dubitat, seu fieret contra hoc praxim aliorum.

Obiect. 2o iudex tenetur ferre in favorem illius qui tenet de re iure firmius sed censet ius firmius se re(?) is quod stat opinio probabilior, ergo tenetur in favorem illius sententiam ferre. Alias erit acceptor personarum. R. distinguendo maiorem in favorem illius qui censet de re iure firmius secundum opinionem ipsius iudicis duntaxat, nego maiorem absolute, vel saltem secundum aliorum opinionem concedo maiorem et nego ipso, quod iudex ex arbitrio suae opinionis probabilior et probabilior, si quidem alii censent opositam probabiliorem. Unde opinio iudicis non facit absolute et simpliciter ius firmius, sed credit firmius quod ab aliis probabilior censetur firmius, quare non debet proprium opinionem sequi, cum sequendo aliorum sequatur probabiliter ius firmius.

Obiect.

Obiic. 3. qui in beneficiis ecclesiasticis
dignum eligit relicto digniori, est acceptor personarum, et a
multis dicitur restituere; et in rebus saecularibus qui relinquit
digniorem et eligit dignum erit acceptor personarum, atqui
dignior est, qui sequitur sententiam probabiliorem. Ergo. Resp. dando
antecedens, et intendit, quod sine controversia dignior relinquitur
[illegible] in saecularibus sit acceptor personarum qui absolute
digniorem relinqueret, eligit dignum; nec tamen in casu contingit
id contingere, quia non facit melius ius altera opinio, quam ius
arbitrariae probabilioris, ut dixi, siquidem alii opiniones censent
probabiliores, et forte ita erit, nec dicetur acceptor per-
sonarum, quia ecclesiasticus digniorem non absolute, sed unius
opinionis relinqueret, et alium eligeret secundum hanc minus
dignum, secundum alios vero dignitatem.

Obiic. 4. quod datur maior probabilitas
facti tenetur iudex secundum illam sequi sententiam; ergo quando datur
maior probabilitas iuris tenetur secundum illam iudicare.
Resp. 1. concedendo antecedens, quod erit constare de maiori
illa probabilitate, non quod sua opinione est, dixi posse
iudicem in quam libet opinionem inclinari, et secundum dictamen li-
bentius [illegible] datum quod in genere asseritur. In casu tamen non
[illegible] constat de maiori probabilitate iuris, unius [illegible]
quidem una opinio iudicis dicit probabilius, alia dicit minus
probabilis est [illegible] opinionem veriorem et probabiliorem.
Resp. potest 2. [illegible] doctrina Dom. Sanch. eo
numero [illegible] dante discrimen quia opinionem facti secundum
[illegible] per se [illegible] propria media quod decidenda est.
[illegible] opinionem iuris [illegible] potest iudicium qui
communi bono proponere, et opinionem eligere secundum quam
iudicare debet.

Obiic. 5. [illegible] Si iudex opponit
suo arbitrio iudicare secundum quam libet opinionem probabilem
iuris: nec teneretur amplecti probabiliorem, [illegible] potest
sententia ferenda in favorem probabilioris suo iudicio

ali-

aliqui exigere q. e absurdu. Sequitur pr. ... faciet
Stilo ... pecie estimabile, qm n. tenet facere, si
quidem licite posset in favore opinionis minus
probabilis ferre. Aliqui n. dubitant sequelam
concedere, n. fatentur continere absurdu; nos tn illam negavimus
in nro ... Hispalensi, q. cu iudex teneat
... iustitia ... inferre n. facit contra ...
nec dare n. debitu q. ... decretu n. tenetur dare ... parti
attinet ut teneat ... equivalenti: ... satis ...
... nequeat ... ut det ... parti in ...
... ad distribuendu ... incorpau ...
... nequit ... potius qm aliis ... Stilo
... decreti ... quia quantitas aliquid
... dixi ... loco alligato de ...

Sectio 17

Contraria ... Doctrina Stil. 16.

Multi inferunt ... doctrina ... p-
bilis, sed me ... Stilora ... Joanne ...
... 54. quare permisso aliis
breviter ea ... discordans doctrinis num.
fructib. industrialib. bona fide ... tenet possi
... affirmantibus ... negantibus ... Sebastiano ...
... q. 119. ... opinionis minus pro-
babilis ... contra ... bonæ fidei ... restituere ... placuerit n. ... fructus iam
con-

Coniugum. 2.

[illegible] est [illegible] discrepant [illegible] an filij reus
esse maiestatis. 2. Summam et unitatem paren-
tum crimen sustinere debeant parentes in illorum filius
teneantur multos quos refert Thom. Sanch. lib. 1.
summ. c. 17. Romanus et Pauli quorum aliquos
ibidem refert, sed est iudicium arbitrii opinionem
eligere [illegible] probabiliorem liberare, [illegible] mi-
nus probabilem criminosi filij condemnare.

3. opiniones diversas circumferimus
ac filiis ex [illegible] an [illegible] [illegible]
legitimi et illegitimi [illegible] aliqui asserentibus [illegible] paucis
quorum meminit Garcia tom. 2 de beneficiis p. 7. c. 2. [illegible]
assentiunt Joannes Sanch. [illegible] liberum erit iudici in favorem ex-
positionis [illegible] legitimae declarando, quamvis [illegible] oppo-
sitam arbitretur probabiliorem.

4.o conveniunt scriptores an ius pa-
tronatus possit per praescriptionem acquiri; una opinio affir-
mat et alia negat, quarum patronos concessit Seballos
in practicis quaest. [illegible] coel. quaest. 115. [illegible] ad [illegible]
[illegible] (ut dicebat Joannes Sanch.). poterit iudex
quamlibet sequi in ferenda sententia, [illegible] quam credidit
probabilius iudicare sive in favorem iuris patronatus per praescrip-
tionem acquisiti sive contra.

5. ex eodem Seballos [illegible] quaest. 965. proponit
duas opiniones [illegible] ac [illegible] filij [illegible], an
sit [illegible] teneatur ille debere ut aliqui affirmant,
[illegible] alij negant poterit tamen causa iudex [illegible] patrem co-
gere, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ab [illegible] liberare [illegible]
opinione [illegible] minus probabili, quam eligit, declaraverit.

6. multi affirmant [illegible] ex
[illegible] [illegible] annullare alij negant, [illegible] ipsi alij

ne-

negant, et Dd. apud Seballos q. 479: relinquitur in arbitrio iudicis in favorem protestantis in intervallis; et ideo illum iudicare q. nullam opinionem deinde astringatur. Amplius et ipse iudex, si operabitur, cum minori probabilitate sequendo.

Item cum variae opiniones Dd. circa testamentum constructum tempore pestis dicentibus id posse fieri cum minori numero testium et aliis dicentibus illis apud Seballos tom. 1. Comm. q. 290. nihil obstabit, quominus iudex secundum formam ex Dd. assumptam illam opinionem pro iure probandi etiam testamentum cum minori copia testium factum, et improbando quamvis id q. sequitur opinio minus probabilis est fir- [illegible]

Probabile est collationem beneficii factam infami [illegible] ipso iure nullam, item probabile est non esse ipso iure nullam, ut Collatari facile poterit [illegible], quos adducit Garcia tom. 2. de beneficiis p. 7. c. 13. a num. 44. Atque ideo poterit iudex contra collatorem talis beneficii facti, vel in favorem illius sententiam fulminare sequendo [illegible] predictis opinionibus, quam putat minus probabilem, q. idem sentiendum est de illa controversia an collatio beneficii facta irregulari erit ipso iure nulla, licet [illegible] alterius, sed opinione probabili, quam refert Garcia nuper adducto c. 7. a num. 13. liberum erit iudici quam maluerit complecti, et liberare irregularem a fructibus restituendis, vel ad eam condemnare.

Probabile q. Episcopus possit dispensare in impedimentis [illegible] dirimentibus matrimonium, quando ad papam recurri non potest, facultate dispen-

sa-

tandi ri. i. facilis accessus. Item pater ad statum sive propter infirmitatem, deest aliis causa loquendi impedimentum. Si vir separat. e matrimonio notabile scandalum timeret. Probabile et oppositum, et utraque pars refert Flav. Dd. patris Thomae Sanchez lib. 2. de matrimonio disp. 40. a num. 2. poterit Episcopus se accommodare opinioni rigidae dispensationem negando, vel favorabili dispensando; quatenus vel minus probabilis appareat in re ipsa amplectitur.

10. Denique probabile est quod hodie stante Concilio Tridentino sess. 24. c. 1. de reformatione beneficiati contrahentes matrimonium sine parocho et testibus amittere ipso facto beneficium. Probabile est et oppositum, et utriusque opiniones Dd. recenset Thom. Sanchez de matrimonio disp. 12. a num. 1. et Garcia 2. tom. de beneficiis p. 11. c. 3. a num. 13. et proinde licebit iudici condemnare tum fructus advenientes a die matrimonii contracti, vel condemnare nisi a die lapsi Concilii illius, et si hac opinio videatur iudici minus probabilis.

Quaestio 7.

De opinionum probabilium bellum ferendi medicinas applicandi et sacramenta administrandi

Sectio 1.

An unius Regis possit ex opinione probabili bellum movere adversus alium Regem bona fide ex opinione opposita regnum possidentem.

N.

Non minus confuse loquuntur DD. in hac ma-
teria in alia de iudice in sua ferenda: ea tamen distinctione opini-
onis facti et iuris qua DD. tamen quaestionem procedunt in
[illegible] affirmant ad decissionem praecisam [illegible]
[illegible] hic referre. Dominus [illegible] 1. 2. tom. 1. disp.
[illegible] a. n. 12. [illegible] ad 17. Molina ibi disp. 29. [illegible] disp.
5. § n. 122. Dominus Palao tom. 1. tr. 1. disp. 2. de conscientia
[illegible] 7. n. 2. et 9. alij quos adducit [illegible]
[illegible] tale [illegible] belli [illegible] posse [illegible]
[illegible] iudicio [illegible] ad
[illegible] revocare.
[illegible] Sanchez in Summ. selectis [illegible] disp.
49. n. 57. et 56. [illegible] dicit [illegible]
Regem alterius debellare et a [illegible]
[illegible] opinione probabili facti [illegible] opinionem probabili
[illegible] plurimi numero [illegible]
Villalobos, Salaz., [illegible] Molina, Suarez, Vazquez, [illegible] Lesma,
Victoria, Rodriguez, Vega, Maldera et Reginaldus [illegible]
Navarro lib. 1. [illegible] n. 265. et lib. 2. [illegible] n. 237. Re-
ginaldus in prax. lib. 1. num. 96. [illegible]
[illegible] Sanch. Filiucius, [illegible]
[illegible] P. Hurtado [illegible] tom. 2. disp. 19. [illegible]
de bell. [illegible] 6. n. 66. [illegible] opinionem affirmantem [illegible]
[illegible] posse [illegible] Falcaminum [illegible] nostri [illegible]
[illegible] belli [illegible]
quae sibi certo [illegible] pari probabilitate [illegible]
[illegible] num. 61. [illegible] opinionibus probabilibus nulli
[illegible] credere [illegible] quacumque probabili-
tate, [illegible] sibi respondente, [illegible]
[illegible]

Pono tamen solutionem duplicem posse dari. Prima est opinionem probabilem, quod sibi competat aliquod regnum, vel si sustineret [illegible] instrumentum, dicat quae probent, testibus confirmet. Alter Rex suas [illegible] scripturas instrumenta [illegible] producat [illegible] suae parti; atque sic videat opinionem facti, ut dictis [illegible]. 2°

Non intercedat opinio facti, sed facti ipsius supposito procedat concurrunt [illegible] aiente una opinione, quod sic [illegible] potest regnum praetensor [illegible], alia vero id negante.

Dico 1°: intercedente aequali opinione facti non licet alteri alterum vi armata bona fide possidentem spoliare; ita [illegible] [illegible] [illegible] Suarez [illegible] in opere de Caritate disp. 13. de bello sect. 6. n. 2. Ratio quia in pari causa melior est conditio possidentis atque in dubijs qualis sunt opiniones facti, favendum est reo, quam actori; ut [illegible], quod in aequali probabilitate facti nequit iudex spoliare possidentem. Ergo nequit Rex illum bello spoliare, cum [illegible] supremi iudicis officio [illegible].

Dico 2°: Si nemo possideret, dividenda esset [illegible] [illegible] iudicio arbitri [illegible] aut aliter compromittendo; ita [illegible] n. 4. [illegible] [illegible] [illegible] ancy [illegible] [illegible] [illegible] tit. 2. disp. 117. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quando alter ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] divisionem; quia [illegible] [illegible] divisionem [illegible] [illegible] [illegible] Suarez [illegible] iustam causam inferendi bellum [illegible], qui divisionem petit, ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible] respondenti [illegible], [illegible] medietas [illegible].

Ratio est quia [illegible] ille non debet carere remedio [illegible].

et in defectu mixtorum, qq. alterum negat auct. belli, et armo
Solutione.

Dico 2.° q. opinionem falsi sed probab.
ss. inaequales inter se maiores principes hinc inde, et alterius sine
inde in tantum ... contra melius
utrumque alterum probare neutrum q. possidere, qui melius probat
sibi potest applicare integrum ... et resistenti bellum
inferre tenentur docere ... qui quaestione possidenti ...
Contrarij iudices applicare rem meliorem probantes ...
q. Rex se det tamquam supremus iudex nullum alium sui
... agnoscentes apud quem postulare possit q. ... si ...
... applicare rem ... probanti melius et alterum co-
gere ut applicationi stet, ... qui meliorem probat
pariter ... rem sibi applicare et alterum armis cogere ut
applicationi stet. Dixi neutrum possidere ...
... probari ... vincere ...
ferre ius spoliandi ...
Dico 3.° opinionem probabilem utrinque ...
... sed inde, ... affirmat posse spoliari
possidentem ... alteram ... licitum ... bellum inferre ac spoliare
(et a fortiori occupare ... possessionem) ...
... sic, et favore ... alibi ... iudice in-
ferior ... opinionem ... probabili ...
ferentes ... nullum superiorem iudicem agnoscant ipsi
sunt ... iudices ac ... proprias ...
... alienas lites iudi-
... opinionum ... potuerunt
... Cum ... favet ... condit
one.

melior sors et fortuna. —

Dico 2. quod Sent. opinionem probabilem de existentia dominij et solenni acquisitione iuris ad regnum, regesque illi licet propria auctoritate exclusis scandalo spoliare possessorem, sibique arripere possessum. Quia idem licebit regi probabiliter existimanti se habere ius ad spoliandum propria auctoritate alterum regem a regno recuperandum bello illato.

Dico 3.o nam postquam Rex consuluit suis regni doctissimis, ab quo sincero illius audiuit, videt se habere ius probabile ad capiendum alterius regnum possessore eiecto non procedit imprudenter tantorumque virorum iudicio sequentem, ergo non peccabit capiendo et debellando, patet conseq. tum quia nullus dum peccat operans prudenter: tum etiam quia qui formare habet discursum, qui sequitur iudicium prudentum et opinionem probabilem non peccat. Sed capiendo regnum et debellando sequitur iudicium prudentum et opinionem probabilem ergo non peccat. Adde quod ius hoc iure probabile est pretii estimabile, et magni momenti, nec habet aliquem superiorem iudicem apud quem petat, manebit illius iustitia sine remedio, caret quod ius tanti estimationis amittere, nisi possit sibi ipsi regnum adiudicare armisque si opus fuerit recuperare. —

Sectio 2.

Adversariorum argumenta occurri.

Obiicies 1.o D. Vasq. d. 4. q. Concluditur sequentem n. 2 ceterum possent dici, Solum fore dominium. quia ubi possidenti favet iudicium seruandum est omnibus contrarium. quia inter opiniones versatur ius alicuius non sola armis, sed iudicio dirimenda est, barbarorum quippe mos videtur melius ius regnandi in

po

potentioribus armis constituere, non quod poterit unus rex alterum in
possessione existentem debellare [illegible] sola opinione probabili
iuris a regno eiicere, aliàs dirimendum [illegible] in iudicio
controversia. Resp. 2° concedendo ant. et negando cons. [illegible]
nisi quod stante opinione probabili iudicio regis tamquam sup-
remi iudicis controversia dirimitur, non prius deveniat ad
bellum quam damnatus rebellis existat [illegible] applicare regnum
post sententiam doctissimorum [illegible] iuris [illegible] appli-
catione [illegible] possessoris, ut regnum dimittat nolens quod debet
[illegible] tamquam iniustus alieni possessor.

Resp. 2° ex Ioan. Sanch. [illegible] inter
opiniones [illegible] iudicio dirimendas non [illegible] controversia
iuris quod illius [illegible] vinci debet melioribus probat. [illegible] non [illegible]
[illegible] bellum est actus iustitiae punitivae poenam infli-
gentis et punientis rebellem sed alter tenere qui ex opini-
one probabili [illegible] culpam non committit ergo iuste possidet
neque est rebellis, ergo iniusta erit punitio per illud bellum:
alias sine culpa puniret iustus possessor contra [illegible]
[illegible] iuris regulam. [illegible] non semper est actus iustitiae pu-
nitivae [illegible] non semper ordinatur ad puniendum [illegible] culpam
sed malitiae [illegible] prius [illegible] culpam [illegible] nece-
ssario [illegible] iniuriae mali depellendae; [illegible]
[illegible] faciat iniuriam [illegible] malum [illegible] faciat malum
[illegible] opinionem probabilem [illegible] sequitur [illegible] bellum [illegible]
[illegible] iniuriae [illegible] a se depellat.

Dices nemo potest iuste possessorem iuste spoliare;
[illegible] possessio sit iniusta [illegible] Rex [illegible] negat
[illegible] opinione probabili [illegible] a regno in cuius
possessione iuste [illegible] opinione probabili quam sequitur
[illegible]. [illegible] iustus possessor [illegible]
[illegible] iuste potest spoliari, [illegible] non [illegible]
sed

Sed ex opinione tamen probabili quod sit in possessor iusta, et sm
unam opinionem est iniusta, et sm aliam qui sequitur, ~~[illegible]~~ iuste
spoliat iustitia probabili. —

Ter. Dat bellum iustum ex utraque parte
quod est absurdum. Sequela, dat a parte rei duas partes iuste
communiter ex iuste unum bellum inferre, et alter qui probabiliter
iuste se defendit. Resp. Dist. Molina et ex illo Tannerus
Lanes. non dari bellum iustum materialiter ex utraque parte quia
aliquid unum alter caret reipsa iure, solum illud tenet in
sua existimatione probabili, quare ex parte unius bellum
iniustum formaliter et materialiter, ex parte alterius formaliter
tamen, quae aliquam partem utriusque iustitiae dicatur. Sicut dari
nequit. Dico scire pariumque quod durante opinione probabili
utrique parti quaelibet pars sit ad utramque possidere. —

Dices 3.° Si ex parte utriusque [illegible] dantur
opiniones probabiles de iure ad regnum in hoc pacto, et
aliunde unus possidet, si hoc possessioni praevalet, iniuste
spoliabit, non minus quam si in opinione aequali facti possessor
spoliaretur. Resp. Possessionem durante ... lege, quod opiniones
habeant aequalem probabilitatem, sed non probabiliter esse ex
parte impugnantis, non tamen sequitur possessio, non dici quod possessio
vincit prae maiori probabilitate. —

Sed dato quod aequales sint. Resp. 2.° cum P. Hurt.
in opere de Charitate disp. 169. sect. 6. n. 60. tunc possessio
similiter non praevalere possidentis quod non obstante possessione
hac alter opinionem probabilem quod possit spoliare et debellare
ex ratione, quod tunc possessio ipsa venit in considerationem,
et attonita tamen formaliter contrariae opinionis, et
ea non obstante superant rationes possidentis, sm suam
opinionem, quod non concurrit in aequali probabilitate facti, et
in neutra consideratione non venit possessio sed materia [illegible]

Dices 4.° Sequitur etiam in dubio, ex [illegible]
taliter dubium ii debita; sed ex [illegible] sequitur
sed minor, quod si possidens dat ius possidendi sequitur

iuste et licite possidet, q. totaliter illi debet tamquam suum. Privans sic spoliant iuste et licite spoliant, dei inde videt re eadem ibi capientis tamquam propria[m] qui totaliter ei possidentis et totaliter spolianti ... quod debet totaliter ... Quando maiores aliqui ... (quam quam alii ... illos adhiberent) ... quando minores, quia non ... illos comperere, sed ... opinionem ... stabile ... vera, quod nulla opinio probabilis ait ad veram ... regnum ... quae pertinere ... ad providentiam ... quae ... ad ... pertinere ... affirmare ... ad possessionem pertinere.

Sectio 5.

Triplex alia obiectio dissolvitur.

Obiicit ... Palae rex ... iuris ... in alio regno illo superior ... tamen ... spoliando alterum. Ant[ea] patet ... applicando regnum ... spoliando alterum ... inter se equales, par ... pares ... superiorem ... communi ... eadem fere ... imperium ... quia ... iurisdictio ... requirit superioritatem ... possidentem non tenet ... alleganti ... possessorem ... contrariare ... condemnatoriae ... Sed ... nulla suprema principes qualis rex est ... iurisdictionem ... alterius supremum, quae ... ideo neque ...

proprie et directe sed ferri, ut dicit in comuni sententia [illegible] iure dicto et ita loquar, probabilis nunc quam procedat dicta communia opinione neque videtur posse sibi applicare et applicare tempore una in fere impediens executionem [illegible] tam erit inferre, quam illam depellere.

6 Del Simarul dice Regem non se bonitam quam iudicem condemnantes possessorem sed tamquam iudicem proprium ad declarandum, et non superiorem alium non sit [illegible] qui ius illud declarare possit ipso debet declarare, potest [illegible] alioqui sine remedio maneat, et [illegible] [illegible] quam [illegible] pro [illegible] bellum inferre ad puniendam iniuriam sibi ab alio rege illatam [illegible] potuerit bellum inferre, ad recuperandum [illegible], quam iudicat probabiliter [illegible]. [illegible] si dixeris [illegible] delicti [illegible] [illegible] similiter [illegible] iniuriae [illegible] [illegible] possessionis. [illegible] [illegible] non [illegible], [illegible] supponimus examinandum [illegible]. [illegible] [illegible] per viros letrados [illegible] [illegible] bellum [illegible] audire, quamquam ad [illegible] [illegible] attinet [illegible] quam condemnet.

[illegible] Palacios applicatio unius Regis non [illegible] applicare alterum [illegible] quibus [illegible] [illegible] probabile ad applicationem [illegible] [illegible] tertium [illegible] iudicem eligendum, qui definiat litem [illegible] res publicae regni [illegible] modo [illegible] [illegible] in quem iura transferunt, [illegible] iudicio partem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vindicandi. [illegible] applicatio [illegible] non excluderit alteri applicationem [illegible] probabiliter [illegible] opinione quam uni applicat ad alio [illegible] applicationem, quare [illegible] [illegible] admitto [illegible] [illegible] illam secundam, [illegible] [illegible].

9. Ut optime P. Molina tom. 1. de iustitia tr. 2. d. 17. vers. adverte supremi principes non tenentur stare iudicio rei publicae regni vacantis, tenerentur quidem illius subiecti subditi ut membra forent, neque unquam tenentur in arbitrum consentire. Ut P. Hurt. supra num. 61. ad quid enim ius suum stabiliter certum in certo arbitrio exponat ab aliis, quod expectet, quod prudentius arbitrii potest se ipso obtinere et tenere.

Obiicit .7. P. Lucius Ferre exemplum Ecclesiae quae existimavit inde tutius de pontificatu suae existentibus pluribus de sua legitima electione stabiliter contendentibus eos iudicare, qui ius tale ostenderent. Ergo eadem pro ... regni iudicavit iure ... cum non ... supremus Princeps Pontifex quam Reges. Resp. Hurt. disp. illa 169. sect. 7. n. 62. negando cons. Disserimen, quia ecclesiasticus moderamen est celsior. Valde dissimile, immo potest quod si duo, ac tres de pontificatu contenderent iure incerto, potest Ecclesia aut removere et alium eligere, sicut fecit Constantiense summovens Petrum Lunam aliosque dubitantes ius ad sedem obtendentes: quod nullatenus potest fieri regno, cum non possit regnum adimere competitoribus, et alteri conferre, quod nulla est comparatio potestatis ecclesiasticae ad civilem, et ... contendebat: non 1. quia si ... vellet ... ipsi ... Sed Ecclesiae ... alium, deff. ipsius ... irrite, quod in spiritualibus est ingens absurdum, propterque ... iure dubio. Sed Ecclesia potestatem eligendi alium non ... regna quia in civilibus ... absurdum non ...

Dico tandem ad vitandum eadem scandala et turbationes reipublicae imminentia ex bello tenebuntur reges in arbitros consentire nec ... se ipsos poterant causas decidere. Neque assumptus Sanchez ... disp. illa 45. n. 57. quia ... omnino ... causa iusta, cum non suppetat ... aliud medium quo sine scandalo turbationes ... aequitatem ...

... opinione probabili sibi debitus ac ideo illi non imputaretur, qui in bello perit, quia ad me non valenti aliter se defendi nisi aggressore occiso, mors non imputatur nec a illa videt tenere ponere defensionem contemnere et quod plus est ut se defendat permittere potuit aliquod innocentis mortem.

Sectio 4. ? ? ?

An liceat medico in curatione infirmi sequi opinionem minus probabilem?

Multipliciter esse potest opinio probabilis 1° circa honestatem actionis, ut si una opinio affirmet hoc aut illo modo curare esse licitum, alia neget, 2° circa vim medicamentorum ad salutem generandam vel nocumentum inferendum, vel ut si una constanter teneat medicamentum profuturum, altera clamet nociturum alterius. 3° circa efficaciam specifice sanativam, puta si conveniant vel medicamentum non posse nocere, differant autem in hoc, quod possit prodesse aientibus hoc, negantibus illis.

His positis dico 1° quod opinionem probabilem scilicet circa honestatem actionis licitum est cuilibet operari sequi. Ponere hoc Pater Vasquez 1.2. tomo 1. disp. 62. c. 4. et ex ase dictis disp. 62. Pater Thomas Sanchez lib. 1. Summae c. 9. n. 37. Pater Illiucius tr. 21. c. 4. n. 131 et facit constructio a me dictis, cum non probaverim licere cuique opinionem minus probabilem amplecti circa honestatem actionis, non est cur hoc privilegio privetur medicus temporalis, quaeris cum nec spiritualis hoc est confessarius privaverimus. vel alibi dedimus, supervacanea erit repetitio.

Dico 2° quod opinionem probabilem versantem circa honestatem actionis sed circa vim medicamenti salutiferam et nocivam, ita ut una quod si applicet talem medicamentum nocebit, et alia quod sanabit, peccat

in

ex suo genere lethaliter medicus aplicando tale
medicam. ex opinione probabili q. sanabit relicta alia
ab alijs, quae sine controv. sanationem. Ut minimum
n. nocebunt. Ita Thom. Sanch. n. 12 Regnisa cap. 4.
tit. 12 ad q. d. Bo. disp. 3. d. 3 in solut. ad 4. Vasq.
ibidem disp. 64. ignotam Cap. 4. Salas tom. 1. ad eam
in [illegible] grat. tit. 21. tit. 7. disp. unica sect. 15.
n. 139. Conclus. 2. Salas tom. 1. tit. 1. disp. 7. punct.
9. n. 4. Filliucius supra Alex. Pardon. et alij, qui sane
Dc. Supponunt itaque certa solutione discrepant in ipso
piccati assignanda asserentibus multis ee contra iustitiam,
credo veriu. et estimantibus alijs ee contra cari-
tatem solutionem ratio e, q. in periculo certa incertis pferenda n.
ipso nali lumine sic dictante, neque in casu conclusionis
apparet ulla ro excusans medicam relinquentem aegrotum in periculo
vitae, a quo certo eripere poterat.
Medicus tenetur ex officio curare infir-
mum, cum sit obligatus sive in pacto, sive in stipendio, et
potest aplicando medicam. probabile relicto certo, ergo
[illegible] q. n. implet officium, sequitur efficit q. prudentes
[illegible] illius officij n. debent facere, tunc quia satisfa-
cit debito curo curationis solum dubia medicam. in
certo, tunc quia omittit diligentiam, quam facile poterat
Ad debitum sanandi aegrotum, quod autem
dubitet ad diligentiam facilem, quae ex officio de-
betur. Confirmatur. Semel infirmus com-
mittitur [illegible] periculum, licebit ne medico aplicare
medicam. quae sua opinione e aut probabilior nocere?

Hoc atque urgente, causa nullatenus dicet, quod neque licitum
in periculo contrahendi opinari simile medicamentum
quod aliud superetur, de quo certo constat esse sani-
tatis causativum. Patet quia, quod non minus tenetur
medicus a periculo, in quo est, infirmum liberare, quam
non coniicere in illud ex contra quod est: sed quod tenetur
in periculo non coniicere peccat applicando medicamentum
quod sub opinione est an tamquam noxivum coniiciat eum per-
icadi, quod tenetur eripere applicando quod sub opinione
est an eripiat, non eripiat relicta sententia certa.

Dico 2. non minus tenetur medicus procurare sani-
tatem infirmi quam non impedire, sed si sciret evidenter me-
dicamentum ab alio applicatum sanitatem allaturum, peccaret
contra iustitiam et charitatem ex variatione opinionum im-
pediendo applicationem, ut ipse aliud applicaret, quod sub opini-
one est, an virtutem noxivam vel contrariam contineat, quod pec-
cabit eodem peccati genere non applicando per se ipsum, quod sit certo
evidenter salutem allaturum, ut aliud applicet, quod sub opini-
one est an vim salutarem vel potius noxivam contineat; atque
haec ratio est, quia infirmus ius habet ad sanitatem et medicus
obligatur procurandi illam via certa si potest.

Dico 3. eodem modo peccat medicus praetermit-
tens medicamentum de quo certo constat non posse nocere
quod sub opinione est an prosit vel obsit, ut aliud applicet
de quo non certo constat nocere non posse. Sed sub opinione
est, non minus quam quod prodesse possit. Aiunt contrarientes
in hac quae praetermissi [illegible] utraque
omnino eadem ratio; etenim medicus non minus tenetur dare
sanitatem quam non inferre nocumentum. Ergo non minus tenebitur
via certa se abstinere ab inferendo nocumentum eligere quam te-
neri diximus via certa amplecti conferendi sani-
tatem: atque ideo si applicando medicamentum aliquod certo
li-

liberari infirmum a morte, aqua non certe liberat aplicando aliud, peccabit contra Sei aplicare apostolo permissibilis. Dico 3. quando nullum extat medicamentum certo salutiferum, decet certe non nocivum, sed tantum opinabilia, ss. duo affirmantibus profuturum, aliis nociturum, aleatum; fas est medico quamlibet opinionem sequi, et alterutram, quam credit minus probabilem curare: ita Joannes Sanch. disp. 64. selectarum. n. 36. Cornejo Comp. Palao tom. 1. tract. 1. disp. 2. de conscientia opinante, puncto 9. n. 2. Azor tom. 1. institut. lib. 2. c. 17. q. 11. Aragon, Salas, et Mon-tesinos, apud nuperum Sanches, quamquam opponit Centriani P. Thom. Sanch. lib. 1. Summ. n. 41. Salon. 2. 2. P. q. 63. art. 4. controv. 2. ad 2. P. Suarez. tom. 4. in 3. p. Disp. 26. sect. 6. n. 9. Sotus lib. 9. de iustitia q. 6. art. 9. ad 4. Villalobos tom. 1. summ. tract. 1. diff. 16. n. 6. et alii penes Diana 2. p. tract. resolutionum tract. 9. resolut. 7.

Prob. 1a q. cum providentia humana penetrare non possit evidenter virtutem medicamenti, satis prudenter se gerit medicus, si probabilem opinionem sequatur, quamquam alia sit suo iudicio probabilior, non semper securior pro maiori haud probabilitate; fortasse quis minus probabilitas apparet attinget veritatem, re infirmus quod ambit, quae non invabit probabilior, atque sic idem in communi medicorum minor pars tradit, maior et pauciores subscribunt pluribus quorum opinionem se commendant, et si arbitrentur minus probabilem et securam. Prob. 2. q. in eo ipso, quod medicus arbitratur probabiliorem suam opinionem, in rerum probabilior; si quidem alii tenent oppositam probabiliorem, et non idem est absolu-

aliae probabilis quae potuit ex altera probabilis iudicio aliorum applicare medicamentum contra propriam aliquando putantis probabilis. Probo consequentiam, tunc quando in re incerta est vera si alteri probabilis, tunc ad quando res infirmi minus iuste salutis generis (per se loquendo) maioris probabilitas iudicio aliorum, quam iudicio curantis, ergo idem nullus iniuriam facit infirmo ex alia aliena opinione curando contra propriam. Accedit quod si alii, qui contrariam opinionem tenent prudenter operantur officio quo satis faciunt curantes illam sequentes contra propriam non eodem modo prudenter operabitur. Iudicium muneri satis faciet? nunquam quid quod qui modo curat maiorum obligationi sed res in firmi, quam deberent alii si eum curarent?

Sectio 5.

Pauca obiiciuntur et diluuntur.

Obiicies 1. contra 3. conclusionem quae patiuntur obiici contra ceteras facile ex dicendis infra sectio sacramentorum diluuntur) Caritas obligat ut certiori modo, quo possumus, certo periclitanti succurramus, ergo medicus opinionem relinquens probabiliorem peccat contra caritatem. Probo consequentiam, quod non succurrit meliori modo quo potest certo periclitanti; melius enim succurreret si probabiliorem ac securiorem opinionem sequeretur. Respondeo distinguendo antecedens, melius forsan, absolute negatur. Ut succurramus certiori modo nostro arbitrio seu secundum nostram opinionem, nego antecedens; certiori modo saltem arbitrio prudentium, seu secundum aliorum opinionem concedo antecedens, et nego consequentiam. Cuius probationem distinguo, melius succurreret absolute nego; melius secundum

[illegible] eius opinionem [illegible] aliquam concedo. Sa-
tis [illegible] appareat via alia melior, quod certe
eligere meliorem [illegible] aliquam opinionem, quae tamen
est melior [illegible] [illegible] [illegible]
operando [illegible] probabiliter meliori.
fore [illegible] et iudex tenetur sequi pro-
babiliorem opinionem in facto applicando rem meliorem [illegible]
medicus tenetur sequi probabiliorem opinionem circa
[illegible] medicamentum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] amen dictis [illegible] ostendit quod
iudex est [illegible] litigantium [illegible] medicus [illegible]
concedendo [illegible] quod certo constat de meliori opinione
[illegible] sed sub opi-
nione [illegible] iudici [illegible] sequi [illegible]
[illegible] probabiliorem [illegible] quod nulla
opinio iudicii [illegible] probabilior [illegible] melior
sed vera iudicat probabilior, melior [illegible] alia
probabilior [illegible] melior [illegible] probabilitas [illegible]
de facto [illegible] meliori probabilitate [illegible]
opinione [illegible] [illegible] quod apparet ratio
[illegible] tenetur medicus [illegible] a se credit
[illegible] probabiliorem sequi [illegible] aliquam medicus [illegible]
probabiliorem [illegible] iudex tenetur sequi opinionem pro-
babiliorem [illegible] quod melior probatio [illegible]
sub opinione [illegible] nec [illegible] constat de meliori [illegible]
fore [illegible] infirmus [illegible]
[illegible] quod medicamentum [illegible] haud convenienter appli-
cationem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] medicus [illegible]
con

candi medicam[entum] sm opinionem probabilem nocivum;
quamquam sm minus probabile salutarem; alias ideo
peccat iniuria in operari in firmo rationabiliter
invito. [illegible] n[on] iuste dicuntur infirmo applica-
tioni medicam[enti] q[uod] iudicio unius opinionem [illegible] pro
babiliz nocivum, sicut iudicio alterius [illegible] pro
babilius salutare [illegible] minus probabiliter nocivum
q[uia] n[on] e[st] maior ratio, quare sit invitus q[uo]d sm me
[illegible] probabilitatem unius applicet nocivum; quam q[uo]d
sm probabilitatem [illegible] alterius n[on] applicet
salutiferum [illegible] operari. denique si iudicio [illegible] pro
babiliori medicam[entum] [illegible] fore nocivum [illegible] minus
probabile fore salutiferum, q[uia] [illegible] constare de
maiori probabilitate [illegible] n[on] e[st] [illegible] opi-
nionem. [illegible] 3. q[uo]d medicam[entum] [illegible] dubium [illegible]
q[uo]d dubitatur [illegible] sit [illegible] nocivum vitale [illegible]
[illegible] aliud applicari infirmo [illegible] desperato [illegible]
[illegible] probabiliter nocivum [illegible] si sit probabilius
[illegible] malitia maligna [illegible]
licet applicare dubium [illegible]
periculo [illegible] mortis, sed [illegible] q[uo]d
[illegible] probabiliter nocivum [illegible]
[illegible] nec admitti [illegible]
[illegible] medicam[entum] [illegible]
P. Thomas Sanc[hez] lib. [illegible] cap. 9. n. 39. P.
Valentia [illegible]
P. [illegible] tom. [illegible] moralis lib.
1. [illegible] c. 5. § 3. n. 150 q. [illegible] cum vita infirmi
desperata sit conformius prudentiae [illegible] ipsius
infirmi saluti [illegible] voluntati eius [illegible] reme-
dium applicare, quam [illegible] desperationi relinquere

Et-

Deinde quia applicare tale medicamentum quod est tutius si-
quidem eo non applicato nulla extat salutis spes, ex
parte D. Si applicet est tutius est ipsum da-
re consequenter quoniam tunc desperat de certa iacere. Sic
applicare D. Salas. damnum quod timeri potest ex
talia applicatione medicamenti dubii est quod infirmus breviori
tempore moriatur v.g. moriturus erat intra 3. dies,
et morietur intra duos. Utilitas vero quae sperari potest
est plurium annorum, non ne spes tam longae vitae suffi-
cienter compensat periculum adeo breve, tanquam utiliter
litare tamen damni dispendium. —

Admittit nihilominus praedictus Ant. P. Pa-
lao tom. 1. tr. 4. disp. 4. de conscientia quinante
puncto n. num. 5. Montesinos. tom. 2. d. 2 q.
puncto n. num. 5. Vasquez lib. 1. disp. 64.
q. 5. § 5. n. 116. disp. unica sect. 15. n.
n. Sal. q. 21. tr. 2. disp. unica sect. 15. n.
136. addit Palao Silvestri Angeli Sairi Alor
Perez Villalobos Emanuelis et Cordubae dicentes eas re
quia applicant medicamentum dubium quando est ex se applicar
causa efficax mortis quia nemini quem licet aliquid quod alia
de causa unanimi consensu negant doctores licere medicis
applicare medicamentum desperatis infirmis experientiae
causa. cui accedit quod si medicamentum applicet et moriat
infirmus mors applicanti adscribenda est cum illud acceleret;
si autem non applicet, mors erit adscribenda causae natu
ac morbo, atque non licet se exponere periculo,
quo ei mors adscribat alia adscribenda morbo.

Quamvis illud est tamen probabile nequidquam
convincerit si, ut potuit probabiliter negarce, tamen
eo omisso nego conseq. Discrimen est quia sperandi ex
opi:

opinione probabili q. n. supponit medicam prudentem operari et n. sine tali causa et ex opinione periculo errandi operari v. sine opinione operari et cum solo dubio operari imprudenter et absque tali causa et periculo errandi q. n. licet.

Sectio [illegible]

An liceat in administratione sacramentorum sequi opinionem minus probabilem relicta probabiliori ac tutiori?

Ne fermo de opinione probabili versante circa honestatem actionis an illa liceat, l. n. liceat sic aut aliter administrare sacramentum? Constat n. ex dictis et supponit P. Daig. 1. d. tom. 1. disp. [illegible] c. 1. n. 1. licere omnibus sequi [illegible] adeo difficultatem specialem in materia sacramentorum quæ desideretur in aliis quatenus quis nobis ac alibi censere licitum esse opinionem probabilem sequi relicta probabiliori ac tutiori itaque sic [illegible] conservent debent docere circa honestatem actionis.

Difficultas [illegible] loci propria est de opinione versante circa valorem sacramenti ai[illegible] [illegible] una quæ applicata materia, [illegible] valide conficit sacramentum et alia oppositum asserente, sed [illegible] aliqua opinione probabili circa valorem sacramenti taliter sine, ut [illegible] [illegible] contradictio supponant vis certa quam vale sacramentum, sine contrario asserente. Aliquando v. taliter sine et minus quod maxime de opinione probabili quam dicitur videndum vero quid in utrique casu tenendum est [illegible] [illegible].

Dico 1. attento [illegible] intrinseco, et [illegible] [illegible]

tam veritate rei nostrae, et cum tota casu necessitatis
urgente sequi opinionem probabilem in administratione
Sacramentorum relicta via certa. ita Joannes Sanc.
disp. 64. Selectarum numero. 10., et Diana p. 2. vers.
et sequens, P. Suarez tum alibi tum tom. 4.
in 3. p. disp. 26. sect. 6. num. 5.
P. Salas. 1. 2. tom. 1. quaest. 21. tr. 8. disp.
unica sect. 9. n. 56. et sect. 27. n. 235.
Gordonus lib. sum. Theologiae moral. quaest. 9. c. 6.
n. 20. et alij, quos refert Palao tom. 1. tr. 1.
disp. 2. de Conscientia opinante punct. 5. n. 3.
Amicus ipse num. 5. contrar. oppositi pro se loquendo
preferentes in sui favorem P. Tanag. 1. 2. q. 9.
art. 6. disp. 68. c. 2. et 3. P. Thom. Sanc.
art. 6. disp. 68. c. 2. et 3. Antonius Perez in laurea Salman.
lib. 1. summae c. 9. n. 33. Antonius Perez in laurea Salman
Terramine 10. c. 42. et 13. Villalovos in Summa
tom. 1. tr. 1. diff. 18. n. 1. et 2. Sairus in clavi lib. 1.
c. 7. n. 4. Basilius de Leon lib. 4. de Matrimonio c.
25. n. 9. Sed fere omnes docent attenta sola reverentia
Sacramenti, non attento debito caritatis proximi reci-
pientis, ut infra dicemus.

Certe constare potest ex Concluso,
et solutionibus quas pro alia adducimus,
duas conclusiones medias ad opinionem doctrinae quae
via certa superatur probare tu breviter. quod 1.
cui administrari Sacramentum sic ius utriusque valide
de administrare sive sub ius sit rigorose iustitiae, ut
Joannes Sanc. sed valde sive debitum carita-
tis

tis, ut alij volunt) &c. Licet relicta via certa administrandi valide eligere incerta, quo sub opinione tantum administraretur [illegible] quia [illegible] certa non [illegible] satis solvere incerta, quia ad [illegible] non satis facere creditori, verbi gratia solvendo pecunia incerta seu cuius valor non est certus &c.

[illegible] absque causa iniusta et urgenti [illegible] proximus constituit in periculo non recipiendi verum sacramentum non obtinendi remissionem peccatorum non consequendi gratiam et vitam aeternam peccat; sed in hoc periculo constituit proximum absque iusta causa et urgenti qui absque illa administrat sacramentum [illegible] opinione probabili relicta via certa &c.

Confirmatur [illegible] S. Augustino lib. 1. de Bapt. contra Donatistas c. 15. ubi sic ait: Quisquis
" si dubius sit (dubius intellige et haec probat se res
" tendit ad opinionem) non illicite accipi, quia in catholica
" recte accipitur, sed gravius peccaret in rebus ad salutem
" animae pertinentibus, vel eo solo, quod certis incerta praeponeret.

Non negant hoc D. Bon. Tam. ad dictum num. 74. D. Vasq. Sairus et Villalobos superius allegati a D. Palao attendendo debitum caritatis quo tenemur debite succurrere: addicere tamen, et convenit Gordonus quod attento iure [illegible] religionis et reverentiae sacramento debitae liceat via certa relinquere et sequi probabilem de valore sacramenti. Nituntur fundo, quod alterius inferius [illegible].

[illegible] limitatio displicuit Ioanni Sanchez nec mihi illo modo placere potuit, [illegible] existimamus itaque tam rem [illegible] proximi quam rem sacramenti crimen committere, qui relicta via certa opinionem sequitur.

[illegible] quod non minus debet ius sacramenti ipsi [illegible] vere et valide administrari, quam proximus illud

re-

recipiend. dic. eque vidatur utriusque qui ius certum administrare
incertam, seu incertam. Et verbis sit ex ipso, quod videlicet
in re iure [illegible] administrato invalide sacram.
videatur in re iure quod sit sacram. ut valide admi-
nistret et eadem utriusque sit idem periculum et conveniet eadem
obligatio in administrante ad non relinquendam viam certam.
Non nulli aliter limitant superiorem con-
clusionem [illegible] putant peccare qui opinionem pro-
babilem sequitur relicta via certa in his quae sunt de iure
divino pendent ab institutione [illegible] domini qualis
[illegible] non tamen peccare contra sacram.
reverentiam aut paritatem [illegible] qui via certa relicta
opinionem sequitur in his quae petita sunt iure ecclesiastico
[illegible] Diana [illegible]
[illegible] Villalobos Mande-
[illegible] Martinez [illegible] n. 129. et
[illegible] tit. [illegible] in sui [illegible]
[illegible] conferendo iurisdictionem
[illegible] de officiis
[illegible] Bart. ff. de officiis [illegible] ponit periculo
[illegible] sacram. [illegible] periculo frustrationis [illegible]
[illegible]
Impugnat [illegible] limitat Ioan.
Sanch. [illegible] n. 13. versu praeterea [illegible] certum
[illegible] iurisdictionem conferre in eo quae pertinent ad
[illegible] sacramentalem absolutionem ut videre est apud
Glosam ad Caput [illegible] de elect. verbo [illegible]
Ioannem Andream ibi num. 42. Ancharranum n. 12. [illegible]
[illegible] Relinquit non poenitentes ac sa-
cram. [illegible] in periculo frustrationis, sequendo opinionem probabilem
circa iuris [illegible] requisitam ab Ecclesia [illegible] tam

contra charitatem proximi quam contra Sacramenti reverentiam debitam.
Sed inquies, quo peccato peccaverit qui relicta via certa
elegit opinabilem; non conveniunt Doctores, nam Moderni frequen-
tius sentiunt peccare contra charitatem; alii contra charitatem
proximi, et religionem Sacramenti. Alii et credimus
peccare contra iustitiam si administrans sit parochus
aut proprius Pastor, qui tenetur ex officio administrare
Sacramenta. = Ita communiter docet Sergius Joannes Sanchez
disp. lib. 44. n. 1 et 4 contra charitatem et religionem etc. ex
dictis constat, sed et contra iustitiam delinquere parochos,
et qui ex officio tenentur administrare Sacramenta.
Ratio est, quia ille debet esse iniustitiae reus, qui licet non parochus mini-
me teneatur de iustitia administrare, ex suppositione
tamen quod administret tenetur administrare via certa et valide
intercedente pacto implicito inter suscipientem et admini-
strantem; et [illegible] ad iniustitiam proximi sit certus redderetur
de opinione quam sequitur, ipseque consentiret, quamvis cederet iuri
suo sciensque et volenti nulla fit iniuria, aut iniustitia.
Dico 2°. Ius est opinionem minus proba-
bilem sequi relicta probabiliori [illegible] nulla potest esse certa
via certa. Sic Joannes Sanchez. neque ratio [illegible] nam
[illegible], et a fortiori [illegible] quae supra [illegible] ob-
[illegible] licere uti opinione probabili relicta via certa. Ratio
est, quia cum una eaque opinione probabili contineatur infalli-
bilis certitudo de valore Sacramenti. Sed quando, cum
formidine assensus praestatur nulla fit iniuria Sacramento.
Aut suscipienti, et consequenter neque contra religionem
neque contra proximi charitatem aut iniustitiam peccat qui
opinionem minus probabilem sequitur: accedit quod ut diximus
semper opinio probabilior est tutior, sed multoties fal-
lit, ut multis exemplis demonstrat Sanchez
[illegible] propter maiorem securitatem Sacramenti et susci-
pientis erit illicitum sequi opinionem minus probabilem
ut adversarii contendunt, mitto alias rationes quae facile
ex dictis peti possunt.

[illegible]

Sectio .7.

Argta quibus ab Adversarijs dissentimus

Obijci. Palao D. 9 Conclus. Si n liceret uti opinione pro-
babili in administrare Sacram. cum sed viarato ire ad liberanda
via tuta & dos certa, q sed in proposito e n liceret
penitenti cu atrit. cognita accedenti impedire
absolut. cu talis atritio n sit ma ... certa sed
opinabilis; posset ad liberi conceritio, que absq
ulla controversia e ma legitima sacram. Item non
liceret Sacerdoti simplici absolvere moribundu spri-
... parocho et presenti quia sic posse aliq nulla ... [illegible]
valide absolvere: simplex autem sacerdos solu
sm probabile opinionem relicto parocho aut p...
sent. sed dico falsum q. ... doctrina nra ...
qua infert. ... Vasq in ... nullum
fieri iniuriam penitenti ... suggerat absolutio
... atritio n ... tenet ... corrige
administr. ab ... liberet, sed ... corrigi quia
penitente ... periculum a seipso incurrit ...
... n ... sacerdote ... iniuria
patit si patit ... certum ... posuit
ab ... Si n attendamus reverentia Sacram.
... credo peccare tale sacerdote, nisi ... opposito
... ... operat ... nulli ... nasl
... omis sacram. ... penitente ... iuri
... ad valorem ... facit ... incerta
... ... facient ... de
casibus in articulo mortis ... 4. ... positis alijs
... qui

qm pluri n posse Sacerdotem simplicem absolvere mori-
bundum proprio, auri idoneo Sacerdoti presenti, quia cessat
tunc necessitas rei cuius concedit a Concilio Triden-
tibus ex sacerdotibus aliis et non idoneis facultas absol-
vendi moribundos; quare nisi moribundus conscientiae
iuri suo ad utriusque cedere, tamen reverentiae Sa-
cramenti quam contra caritatem et iustitiam proximi peccabit
licet mi. Sacerdos; ideo in forma Reo absolvi, con-
cedendi maiorem in hoc casu rei reverentiae Sacramenti.
in posteriori rei et Caritatis et iustitiae proximi, et
negandi minorem simul cum (?)
Obiect. licitum est, ut Sacerdoti alibi
probavimus, sequi opinionem minus probabilem et tutam
nec duas probabiliores tamen si non tutiores quando opiniones ver-
santur circa Sacramentum accipimus dicentes unam quod liceat, et
aliam quod non liceat: Sed in presenti dantur duae mi opiniones
asserentes una quod liceat sequi partem probabilem validam
via certa administrandi Sacramentum et alia id negans
ergo licitum erit utramque relinquendo probabilem duas am-
plecti.
R. licitum esse sequi opinionem
minus probabilem praescindendo a priori secundum ve-
ritatem rei non tamen semper esse licitum alteri cui-
dam priori secundum veritatem rei. Cuius ratio est quia
cum prima intra secundum veritatem rei sola stare possit
quod una potest concedi et illi sola illa pro tam secundum
rem et alia in re non licet. quod tamen non constat eviden-
ter qua potest stare pro intra secundum veritatem rei
... probabiliores ... ...
stare, ... secundum ... prudenter operamur
et liberamur a culpa formali. Sed non a mali, quia
non secundum ... operamur licite secundum ...
secundum ... ipsa ... sed secundum ... verisimiliter
credimus et ... Sondimus.

Nam.

Nunc in hac difficultate maioris licitiae
sequi opinionem minus probabilem, aliis quam pria et extra au-
ctoritatis, intra vero similia concedo maioris licitiae et quam
pria intrinseca sm veritatem rei, nario nego maiorem, distinguo
consequens. Si licitum est certam viam relinquere et pro-
babilem amplecti quam prior et extra auctoritatis,
intra vero similia concedo consequens, spectata intra sm
veritatem rei nego consequens. Idem in consequens. Caute addidi at-
tentis prius intrinsece sm veritatem rei. Ut cum relinquere
non liceat per pria et extra, et vero similia contra-
rie opinionis.

Obiect. 3. Qui relicta via certa probabilem eligit prudenter operatur, siquidem sequitur iudicium pru-
dentis, et sic opinantis, ergo non peccat. Atque idem licet ad-
ministrare sacram sm opinionem probabilem relicta via
certa. Respondeo distinguendo antecedens operatur prudenter at-
tenta veritate rei nego antecedens sm pria extra et vero
similia concedo antecedens. Distinguo eodem modo consequens, et nego li-
cere administrare sacram sm opinionem probabilem re-
licta via certa attendendo pria intra sm veritatem rei,
bene tamen attendendo extra et vero similia ut iam
diximus.

Obiect. 4. Ex eo quod irritum fiat sacram
non accrescit deo aliqua damnum, siquidem non indiget, nec sa-
cram sit irreverentia, si minister probabiliter ar-
bitretur valide perficere, quam tamen ut illius irreverentia
sit, si dum minister peccat, et pedis culpabiliter, quomodo
non pedis, quoniam opinionem probabilem sequitur, et licet contra
caritatem proximi peccaret non contra religionem, et re-
verentiae debitae sacram, terminis sic impletur obiectio.
Si n. contra caritatem peccat, sic administrans sacram
culpabiliter peccat et consequenter irreverentiam irrogat
Sa-

Sacram͞to quo n maior irreverentia q͞m peccare admi-
nistrando, si in peccato administraret. Et licet pec-
caty officiat contra charitatis redundat in religione.
Sicut enim sacrare in proximis sacro sanctis peccato
celebrat, videtur reverentia debita sacrificii.

Hoc tamen ptermisso si declaratur dum
accessere damni tertiy et irrita administratione tene-
tur a accedens in culpa ratione sacrilegii debito, quod n tollitur
p sacramenti irritas, et solum debetur sacramento ex sui ir-
reverentia sui veritate res, quae ratione fide, quae petit pu-
fici nec non reverentia debitorum. Autem opinionem pro-
babilem administrat solum q aut q minister exequi
sine culpa ignorantiam, quam dicunt invincibilem, seu in-
culpabilem; n v. sine veritate et evidentia rei: qua
sed nec qui solum inscientiam conculcare indubitanter
credent. Sicut id licet iure tyranno ad salvandam vitam,
irreverentia quidem faciet sacram͞to. Sed re, sed non
id, quod ipsa exigit, et carere tum a culpa
propter ignorantiam invincibilem qua operatur.

Sectio

De Quibusdam Corollariis hactenus dictis

1. n licet relicta hac forma baptizandi, ego te baptizo
in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. quam fre-
quenter utere curiosa usurpare hanc: Ego te baptizo
in nomine Genitoris et Geniti, et procedentis ab utroque. quod
licet probabile sit sufficere hac forma verum ac validum
baptismum effici relinquendo vim, certam omittendo. Excipitur
casus urgentis necessitatis, puta periclitante infante,
et memoria n succurrente vel

n licet baptizare in gena, in ex-
trema parte digiti, pectoris, aut scapulis. Si posset bap-
tizare in capite. quod in capite baptismus certus; in aliis
partibus solum probabile. Ideo plures aiunt quod dicit in
casu necessitatis baptismus in illis corporis debere postea

sub

Condic. rebaptizari in capite: nec aliud dicere de
baptizmo in lexivio, aliis aqua ... aliis ... vapori, ...
... reducatur qua sub opinione est an ... ... miligu-
... aqua ... vita ... sine me apo-
baptizandi ... dicere est apud ... J. p. ...
... 4. de sacram. ... resolut. ...
... n licet in panne ordeaceo ... (de conerno)
consecrare, ... facile in criticos ... consecrandi in ...
... conficit ... sacram. ... applicat me ...
secramento ... in illud ... conficit ... probabiliter ... me
quia applicat ... probabil. sacram. ...
... ponit frustrationi.
... n licet parocho ... excipere confessiones
in aliena ... quasi alieq. ... ... periculo
... ... penitentis ...
Administrandi nullitatem sacram. ...
de sacerdote simplici approbato ab ordinario,
qui sine licentia parochi audit confessiones paro-
chianorum ... bulla ... sub opinione est an valeant
... confessiones.
... n licet absolvere a reservatis ... sub
opinione est an confessarius ... in illa
... an privilegiis, ...
subsit, que valide impendi ... absolutio ab eq. ... ...
... ... tendo ad ... approbatus
... certi ... ... alibi ... excipere
confessiones ... bullo ... sub opinione est an valeant tales
confessiones ... committendi ... ponit
... periculo frustrat. ... sacram.
... n licet parocho assistere matrimo-
nio sui parochiani in parochia aliena, ... sub opi-
nione sit num tale matrimonium valeat ... ponit illud nulli-
tati

tali permittendo viam certam quam posset eligere assistendo in propria parochia id censet Ioannes Sanchez. Si assistat matrimonio contracto per metum reverentialem et aliquo nimirum quod probabile est non valere.

5. Non licet regulari volenti examinari a successore episcopo audire confessiones quamvis sit opinione est, an confessiones ita factae valeant. Unde relinquendo viam certam exponit periculo frustrationis sacramentum. In quo dubio tribuens [illegible] existimat Ioannes Sanchez disp. 44. a num. 17. usque ad 22. non solum peccare contra charitatem sed contra iustitiam, qui relicta via certa improbabilis declinat aliquid illa causa urgente.

6. Non licet extra casum necessitatis administrare extremam unctionem in una tantum corporis relictis quinque sensibus et [illegible] forma consueta, quia licet probabile sit conficere verum sacramentum tali unctione teste Silvio, [illegible] non nullis aliis, quorum meminit Diana p. p. Suarez resolut. tit. 5. de Sacramentis resolut. 16[illegible]. Necesse est viam certam relinquere, quae sine controversia valorem servet sacramenti: nimirum si ungerentur quinque sensus.

7. Neutiquam licet administrare unctionem sacramenti in fiendo in singulis sensibus singulas guttas [illegible] per fundi [illegible] de sensus more consueto. Licet licet probabile sit talem illa guttarum conficere verum unctionem et verum sacramentum ut tenet Diana resol. 167 p. [illegible] loci [illegible] Sylvius c. 4. n. 6. relinqueret via certa.

8. Neque licet administrare idem sacramentum permissis illis partibus [illegible] superstitionis mederetur dicunt quae licet sit probabile non esse de substantia sacramenti et [illegible] omissa valere, ut communiter Nuncupat plures [illegible] relati [illegible] Diana resol. 170. [illegible] 3. p. tit. 4. tamen non est certum, qualiter esset si non omitteret, quare viam certam relinquere [illegible] aliquem peccare.

Tandem non licet administrare extremam

u-

Vncione cum oleo n̄ benedicto, q̄ [illegible] probabiliter iudi-
cata D. Sa. verb. Extrema Vncio num. 6. inedit.
Antuerp. an. 1599. Cum Victoria de sacram. q. 217.
licet mi dicy ēē mag. sufficiens Vncionis certitudine carer
ē̄ peccata n̄ liberat a peccato, qui omisso oleo benedic-
to adhibenet n̄ benedictū.

Atq. sufficiens p. 1a. [illegible] omnis
multa alia peccata gravitatis causa p. 2. nihil
adduci, q. minus contineat difficultatis aliqua at-
tingit Ioannes Sancius disp. 48. selectarum n. 1. §.
1. post medium tamen si mihi n̄ placuerit [illegible] Vnc.
[illegible] Cardinalis advertendo q̄ seclusa certitudine Ecclesie
in sacramentis [illegible] ad opponendū fidem ponere
quū usq. peccatum [illegible] opponitur ope-
ragi et applicandi [illegible] probabile:
[illegible] veritas [illegible]
[illegible] sufficien-
tia rei n̄ [illegible] probabilitate, que sufficient
ad liberandū a culpa [illegible].

Questio

De Errore invincibili.

Conscientia inviliter errante.

Sectio 1a.

Quid Error sit, et quid Conscientia inviliter errans.

[illegible] idē ē q̄ falsitas, sicut errare ē ascop-
[illegible] ita falli ē ab [illegible] q. [illegible] [illegible]
[illegible] Augustinus in Enchiridion c. 17. et [illegible]
[illegible] cap. 4. errare nihil aliud ē q. [illegible] falsis:
[illegible] falsa pro vera [illegible] error definiri
[illegible]

Debet ē difformitas actus ex suo obiecto quam quam n numquam ni
nus proprie accipi soleat pro ipso obiecto actus errantis
Ut videre ē apud Patrem Hurt. tomo de Fide Disp. 21.
sect. 2. §. 6. Materialis pro actu ipso errante
teste Suarez 2. 2. tract. de Fide Disp. 9. sect.
6. n. 11. imo P. Valmaseda nunc errans vult er-
rorem falsum proprie esse dictum falsum, quod non credo nisi de-
nominative accipiat, ut accipi solet in materia de Fide
Cum de falso per se non sit, aut censura ē termino quod sit
Actus verus non ipsa veritas, ita actus falsus
seu errans non ē ipse error, sed quid ab errore denominatum.
Hinc facile colliges, quid sit conscientia er-
ronea errans ē n. illa quae circa obiectum errat ei ut diffor-
mis ē: ut dictando esse fugiendum, quod fugiendum
non ē, aut esse amplectendum, quod amplectendum non ē com-
mutat n. ut dixit Augustinus verum pro falso, aut
falsa pro vero, verum obligat sed pro falso absolvit
vero quod absolvit pro falsa obligatione: Huic defi-
nitioni assentiuntur Vasquez, Sanchez, Bonacina lib.
1. Summ. c. 11. n. 2: Tambur. Disp. 1. Salebaurg
n. 2. Quam aliunt conscientiam erroneam esse quae dictat in-
dicat esse peccatum, quod tale non est, l. esse licitum, quod licitum non est.
Frequenter oritur error in conscientia ex ratione
errante, quam sequitur, & quia ratio dupliciter soleat errare,
dupliciter etiam facit errare conscientiam. 1.° etenim ratio errat
quando affirmat obiectum esse ex se malum: aut ex illis
quae de se mala non sint, pro dicto aliqua inter di-
cuntur esse non nec malum, sed ex se nec pro dicto illa
componimus: 2.° quando asserit obiectum esse de se bonum aut indif-
ferens, sed per accidens, ex ne bonum ex se nec indiffe-
rens nec per se quod sit aequale. Si conscientia dicitur in-
priori casu obiectum esse fugiendum aut in posteriori?
Am-

Amplectendis; varie eluditur, et erratur. Vide P. S.
Ford. sup. Ibidem. vide q. 9. de malitia Sum. art.
l. 4. n. 17. [illegible] mihi convenienter [illegible]
[illegible] Sed error aliquorum talis, ut dicit deber de
[illegible] nequeunt dici nec invincibiles seu inculpabiles, ali
q. talis ut vinci queant dici culpabiles, nemo
dubito, dum appellatur culpabilis quia culpa est. Si prius
[illegible] causa [illegible], seu conditio) [illegible] quidq. error
absolute invincibilis recte appellatur inculpabilis, q.
quod vinci nequit, culpari non potest si non vincat, aiunt
iuris regula. Nemo ad impossibile obligatur, seu ut alii
clamant impossibilium nulla est obligatio [illegible]
Dixi absolute invincibilis quia non omnis error in-
vincibilis gaudet absoluta invincibilitate. [illegible] hoc [illegible]
[illegible] [illegible] alibi [illegible] aliquem esse
[illegible] invincibilis quia vinci potest [illegible] [illegible] pervenire
[illegible] vel ad [illegible] [illegible] vinceret
[illegible] esse invincibilis. [illegible] non potest esse [illegible]
[illegible] pervenire ab efficace [illegible] seu impossibilis ad vincendum
[illegible] impossibilis multiplex [illegible] moralis
[illegible] non pauca [illegible] [illegible] [illegible] prior
absolute faciunt [illegible] invincibiles [illegible] [illegible]
[illegible] impossibile [illegible] [illegible] sed [illegible], aut restricte
[illegible] impossibilia secundum quid; ut qua [illegible] per peccatum
ut in hoc [illegible] necessitatis ad consensum [illegible]
urgente vehementi tentatione, [illegible] fragilitate, et [illegible]
[illegible] inclinatione [illegible] [illegible]. Bene tamen
admittam, quod eiusmodi impossibilia culpam minuat, nec tamen
[illegible] diminutionis culpa, quantum [illegible] necessitatis seu
[illegible] defectus libertatis. [illegible]

[illegible]

Hinc Corduba lib. 1. quaest. q. 4. initio dixit conscientiam invincibiliter erroneam esse quam quis nequit vincere, aut tollere, faciendo quod tenetur ad sciendam veritatem: et idem tenet in 1. 2. de ignorantia. Sed dicta ad hoc, quod si nequeat vincere propter carentiam quod ad tollendum errorem desiderat aliquod principium, seu requisitum physice, dicenda erit invincibilis physice, si aliquod principium aut requisitum morale appellabitur invincibilis moraliter.

Sicut invincibilis moraliter, si non facile sed magna cum difficultate vinci possit modo difficultas nascatur ex defectu mediorum adiuvantium, modo ex copia impedientium. patet ex dictis.

Petitur an conscientia erronea mutari possit de invincibili in vincibilem. Respondetur affirmative, quia contingere potest ut dum conscientia dictat aliquid non esse faciendum ordinem et error nullus adesse possibilis superveniat notitia alicuius principii antea soliti, seu omnino ignorari, vehementer ostendens sibi suspicionem generantem de veritate in negatione invitantem et sic incipit error esse vincibilis, quia si, ut poterat, ac debebat mente attenderet, eo quod principio ductus quod erat, diligenterque adhiberet errorem tandem vinceret ex dubitatione quod ignorata potuerit quam scienter faciens, sic culpa in errore antiquo perseverat conscientia quae dicitur vincibiliter errans.

Constabit hoc amplius ex dicendis in materia de actibus humanis verum eodem modo eiusdem numero actus mutari possit de naturali in liberum, et de libero in non liberum. nunc ad alia pergamus.

Sec.

Sectio 2.

An conscia invincibiliter errans obligetur illum positive sequamur

Negant aliqui quos sine e... referre Palaos tom. 1. tr. 1. d. 1. de conscia errante punct. 2. n. 1. Sed contrarium est adeo commune ut Palaos ipse cum alijs censeat non posse sine temeritate pri... culo erroris affirmari. Tenent P. Vasq. 1. 2. tom. 1. disp. 60. cap. 2. n. 7. et ... ibid. contr. 2. ... Suarez tr. 12. d. 7. ... 1. num. 2. P. Gordon. lib. 1. ... theolog. mo... ... Dn. ... Valen... ... q. 9. c. 4. n. 2. ... referre P. Filliucius tr. 21. c. 4. tom. 1. n. 128. Laiman tom. 1. ... theolog. mor. tr. 1. de conscien... c. 5. n. 3. asserit ... P. Reinaudus ... sua theolo. mor. dist. 4. q. 3. art. 1. num. 149. et 240. ac generaliter alij.

... vi indubitatum est nos teneri non agere contra conscientiam invincibiliter errantem. Sed an ideo ... tenemur illam positive sequi, ... P. Vasq. ... in sic casu non dari medium inter illam sequi et contra illam non agere, ut datur in conscia ... invincibiliter errante, ubi medium inter illam sequi et contra illam agere est illam deponere, adeo quod obligamur ... sequenti dicemus.

Ordeo qui tenet simpliciter ad finem tenet positive ad media necessaria fini ... qui tenet ... aliquid ... tenet positive ad id, sine

quo

quod nequit impleri tale praeceptum; sed homo laborans con-
scientia invincibiliter errante tenetur illam, et simpliciter de
illa non agere, et media simpliciter ad hunc finem
et praecepti iniuncti est positive illam sequi. Ergo tenetur ad hoc
etiam mi conscientia laborans. Maior non est probanda sed
supponenda, minor, quae probatur: ecce tamen probo non est
aliud medium ad non agendum contra conscientiam nisi
illam sequi, vel illam deponere; sed hoc 2m est impossi-
bile pro hic et nunc; ergo primum est illi necessarium ad finem conse-
quendum et obligatur implendi.
[illegible] non aliter obligamur proxime
ad operandum, quam ut a conscientia proponitur obligatio.
Ergo si a conscientia invincibiliter proponitur obligatio posi-
tive faciendi, quod ipsa iniungit non solum tenebimur
non facere oppositum, sed etiam tamen positive facere,
quod conscientia iniungit. [illegible] desumitur ex D. Thoma
[illegible] quod est certum. Consequentia inde patet, quia si a conscientia
proponitur obligatio positive faciendi, et non teneremur
positive facere, aliter obligaremur quam a conscientia pro-
ponitur.
[illegible] 3.o Si non teneremur positive sequi
conscientiam invincibiliter erroneam, maxime quia est aliqua lex, aut
prohibitio in oppositum, sed ratione nullius tenemur illam positive
non sequi. Ergo maior constat, minor probatur quia etsi sit
aliqua prohibitio, tamen lex illa non proponitur, et
consequenter non obligat cum proponi debeat ut obliget et
inducat; et quidem lex illa est non alia, quae prohi-
beret fieri, quod conscientia invincibiliter errans dictat
licere, dum positive obligare, pro inde sed secundum quod illam
proxime obligandi ac sine [illegible] inculpabiliter
ignoret, neque a regula proxima intimetur, ergo sine
[illegible] teneremur positive facere quod dictat conscientia
quomodocumque sit, si tamen invincibiliter ignoret, tenebimur

sed.

Sectio 3.

Obiect. atque non levis mom.

Obiect. 1. Si teneremur sequi consilia invincibiliter errantis, tad-
quod doreret esse turpius quam Dei bonum praeponi
illa sequendo bene operaremur, licet operatio bona:
At bona, non ergo neque bene operaremur illa sequendo, non
non pro quo Si est bona, possemus de tali errore
quod est illa iam praeterita complacere, et fallum inde con-
tari Si quis per errorem invincibilem crederet et do-
naret fornicari ad subveniendum mortis, nullo pacto
liceret a[illegible]errore de tali fornicatione complacere.
Resp. Gordonus licere gaudere de operatione
praeterita, ut bona fuit. Dei et de illa omittere contra
quod non est malitia mali ignorata. Et dicere: licere
gaudium de conformitate quam dicit operatio cum consci-
entia invincibili et lege proposita non de difformitate cum lege
ignorata seu licere gaudere de omissione formali quae
est a conscientia gaudii non de malitia mali. Verum de
hoc dixi [illegible] vide sect. 6.

Obiect. 2. Consilia invincibiliter errantis in
re morali in contraria legi dictat non consentiendum in
fornicatione ad salvandam vitam, quod lex divina
prohibet facere. Sed tenemur sequi et obser-
vare divina ladimus ergo non tenemur positive sequi con-
scientiam invincibiliter errantem. Resp. Salas Conscientiam invincibiliter
errantem non est formaliter contrariam legi divinae quia lex illa divina
cui videtur contrariari non obligat tunc cum non sit proposita
per iudicium sincerum, ut oportet erat ad inducendam obligationem.
Quare ne[illegible] erit minor, quia lex divina est [illegible]
in conscientia durat error invincib.

Obi

Dices 1. si teneremur sequi conscientiam
invinciliter errantem, esset propter aliquod divinum aut
naturale ius; sed nullum extat, nec extare potest; ergo non tene-
mur positive sequi. Maior constat. Nam praeceptum
in nulla instar obligatio. Minor probatur, quia si
conscientia invinciliter errans dictaret nos teneri ad men-
tiendum, vel fornicandum ob salvandam vitam; at
idem Deus non sibi esset contrarius. 2. Quia male exse-
quod praecepto induceret aquam aeternam ex ista prohibi-
tione in praecepto de falsitate [illegible]. Una parte
Deus, et lumen naturale prohibent fornicari etiam ob
salvandam vitam, et aliunde imperant ut sequamur
conscientiam invinciliter dictantem fornicari ad salvandam vi-
tam: quare esset a contrarietate inducunt ad [illegible]
[illegible] malo liberari possimus.

Non refugium [illegible] ad alios concedere maiorem
[illegible] inde conantur negare minorem, negare enim ultimate dari
lege divina de sequenda tali conscientia; ad probationem
dicit in legibus [illegible] non dari
illam contrarietatem, dari vero in legibus quam homo sibi
praescribit, medio dictamine rationis. Nam [illegible]
vetere de non fornicando, aut mentiendo opponitur alia
[illegible] ultimata de fornicatione
committenda, aut mendacio ferendo [illegible] subditi.
Nam contrarietas non est formalis, sed materialis, quia Deus
non imperat ne mentiamur aut fornicemur in circum-
stantiis [illegible] perdiderit, sed solum in circa quae ad [illegible]
respondent ad quae errore [illegible] lex de non fornicando, aut
mentiendo. Unde nullum reperitur absurdum, quod Deus prae-
cipiat mentiri aut fornicari, quia id non praecipiat absolute
sed [illegible] supposito quod conscientia invinciliter errans dictet
utrumque.

Dum

Dura mihi videtur haec doctrina neque
non capere, qua ratione Deus praecipiat aliquid esse,
ut dici solet, intrinsece malum, et invincibiliter com-
mittendum; neque sinequit eius non ret terminare divinae
complacentiae, qui fieri poterit, ut terminet divinum
praeceptum siquidem Deus non praecipit fieri, nisi quod vult,
et amat: ita admittere quod in illa monstrosa entitate
complaceat augustissima illa maiestas, et purissima
illa voluntas non sublimeo ingenii mei.

Quare sententia P. Granado 1. 2. Controv.
de actibus humanis tr. 12. d. 7. sect. n. 7. dicen-
dum est nos non suppositae errore, quod sequamur con-
scientiam invincibiliter dictantem rem turpem esse praeceptam
et actum in forma esse negando maiorem de praecepto
intellectu, eam admittendo de praecepto existimato
quod Deus non praecipit tales conscientias sequi, sed rectas: quod
tunc invincibiliter errante credimus nos teneri tunc conscientiam
rectam invincibili errore credimus adesse divinam legem de sequen-
da tali conscientia: verum non adest praeceptum verum, sed exis-
timatum. Ad minorem similiter concedo non adesse verum
praeceptum divinum aut naturale, nego tamen non adesse existimatum
praeceptum. Deinde nego consequentiam.

Replicat: non est praeceptum verum de sequenda
tali conscientia, ergo non tenemur illam sequi, neque illam
operando peccamus. Dico consequentiam, quia stiamus praeceptum non
obligat, nec peccato inficit, qui contravenit, (illi) ad
negandum consequentiam, quod licet lex ficta non obliget, ut talis obli-
gatio in cognitam ut vera errore, si quod conscientia dictat
nec minus iniuriis Deo imponat dictantem legem fictam
quam praeceptum verum falso, quam divinam legem
veram dictaret ut bene P. Granado notavit, facit

S. Thom. 1. 2. q. 19. art. 5. ad 1. ubi ait, Ad primum dicendum
quod dicere malum id in quod fertur voluntas sufficit, sive
quod secundum se non sit malum, sive quod apprehendatur ut malum.
Consonat Anselmus in epistola ad Romanos c. 14.
Illud, inquit, quod est bonum, si putetur esse malum et tamen
fiat peccatum.

Sectio 4.

Non nulla Corollaria

Infero 1.o quod si quis invincibiliter credat se teneri non reddere
depositum uxori petenti, quod debitum est in vasis religionis pec-
cat si reddat, quia tenetur sequi conscientiam, et negare de-
bitum ita [illegible] sed [illegible]. Nec aliud dic[endum de]
eadem consequentia laborante propter incestum cum consanguinea uxoris
sive non ab hac, sive ab alia causa oriretur error, dum
modo invincibilis sit deberet conscientiam sequi, alias eum putari
debere peccare, quia se peccare crederet, ita quod ipse in con-
fessione teneretur exprimere, quia tamen sua aestimatione
per errorem haberet commissum scelus.

2.o infero quod si mater invincibiliter credat teneri
proiicere infantem in puteum certissime suffocandum, nec sine
baptismo decedat, quia videt mortem vicinam nec aliam aquam habet, qua
baptizet tenetur conscientiam sequi ad infantem dimittere [illegible]
[illegible] baptismi, quia tenetur se malum sit [illegible] baptizari
ut [illegible] Sambrano de casibus in articulo mortis c. 1.
dubio 12. ubi aliorum citat, licet enim malitia
matris in infante et conscientia invincibiliter erronea obligat, et quod
tenetur implere.

3.o infero quod si ignorans aliquis, quam
aliquis invenit, invincibiliter crederet se teneri a communione
abstinere eo die quo calidum deglutivit, quia comperto hoc
ieiunium naturale ad communionem requisitum ea inicit solvi, tenetur
sub peccato a communione abstinere, quia licet in re persistit inviolatum
ieiunium, debet sequi conscientiam errore invincibili laborantem.

Atque

atq. ideo cenico g.do post transmissis sanguinis ex ore de-
fluentis, dz invincibiliter existimare. —

4. infero 2.o si excoicatus invincibiliter opi-
net se teneri audire sacrum die festo per eam incurrat
paenam suis peccatis debet audire non obstante excoicat.
Ecclesiastica, qui tunc ignorat censuram dici opponit ut obliga-
tionis praecepti audiendi sacrum, deinde id circa tenet sequi
conscientiam invincibiliter erraneam: non enim potuerunt reliqui si censu-
ram agnoscerent in ecclesia emittere, quamquam errore invincibili la-
borarent et ignorarent.

5. infero 9. si existimans in articulo
mortis putaret invincibiliter se teneri laico in defectu sacer-
dotis confiteri peccata nisi laicum eligeret in confessarium
tunc cum conscientiam illam sequi debeat liberari nequit a culpa
sequitur, quamvis enim vere confessio esset nulla et absolutio
nulla defectu potestatis in laico, tamen si moreretur
salutis conveniret e aliud erat in ore pro actus illius obser-
vantia legis existimaret.

6. infero 9. si infirmus invincibiliter errans
credat se teneri non cenare quamquam debilis ieiunii meridie
carnes sumpserit culpam incurret cenando, quia tenetur a.n.
a conscientia quam tenetur sequi adhuc erranea: et extendo
ad eum qui simili errore peccat non licere comedere carnis in
die veneris et quamvis celebretur nativitas Christi Domini
et nihil aliud edat.

7. infero, 9 si coniuges invincibiliter arbi-
trentur tactus et certum tempus capiales sibi teneri
abstinere, non obstante quod in re licitat conveniatis sese
periculo pollutionis extra vas, quia tenent conscientiam invincibiliter
erraneam amplecti. At vero confessarius tenetur ab eis
mirerrabus poenitentes liberare dicendo veritatem et
instruendo. Dicemus infra et exempla declara-
cibabimus.

sed

Sectio 3.

An Conscientia invincibiliter errans non solum excuset a culpa, verum reddat actum bonum, et inducat meritum.

Negat expresse Mart. de Magistris q. 1. de Vt. (?) apud Corneio, et nulli volunt in ea opinione fuisse S. Bernardum et Hugonem Cardinalem. Sed re vera admittunt placet, quin teneatur non adimplere. Anglesius, quem Corduba refert, Azor tom. 1. instit. lib. 1. cap. 8. q. 12. quidquid sit de his, sit vera, ac communis sententia affirmativa. Sic Corduba lib. 2. quaest. q. 4. ... prope finem, Thom. Sanchez lib. 1. summae cap. 11. n. 17. ubi citat Almainum, Azor, et Saladum, Gordonum lib. 1. sum. Ledesma mor. q. 9. c. 4. n. 19. Corneio 1. 2. tr. 3. in quaest. 19. d. 1. Thom. dub. 6. Granadus ibidem contr. 2. de actibus. Suarez tr. 12. d. 7. sect. 5. n. 20. Palao tom. 1. tr. 1. Disp. 1. punct. 2. n. 6. Filliucius tr. 21. c. 4. n. 123. Regin. Valentinus in praxi lib. 13. n. 72. adducens Cap. Si vis 34 q. 2.

1. Ratio quia ut ex dictis constat, si quis invincibiliter iudicet se teneri mentiri ut proximo subveniat, obligatur ad actum illum eliciendum. Ergo erit formaliter bonus si eliciat, et elicere erit meritorium. Probatur consequentia quia bonum et meritorium est implere obligationem. Ita recte Vasquez 1. 2. tom. 1. disp. 59. c. 3. et Thomas Sanchez. Neque adducitur observans illius virtutis et honestatis esse quam invincibiliter errans credit sibi, puta charitatis, vel misericordiae.

2. Quia conscientia invincibiliter errans non peccat, ut manifestum est, ac titulus ipse supponit. Ergo bene op-

operand. bene, ingm, fraliter, pro Co., q. cum n. versat circa obj. indifferens n. dat medij inter bene aut male operari, atq. bona operat. moraliter, consequent. meritum, vt in ma. de gratia ostendit. [illegible]

3a. obj. vt i mre, n tribuit spe. fraliter actui, sed vt sic, d. nunc proponit ab intell. atq. sic, d. nunc ab intell. proponit tamqm bonu. et obli- gatoriu. q. consciu. invliliter bonu. tribuit spe. boni- tati, et honestati actui; atq. de actu evadit honestus et meritorius. Maior patet, sicadte. atten- dendo, q. obj. n mouet realiter voluntate, sed intentio- naliter, sub ea media intensit. ... p. intell. Minor patet ipse nre disp. ... supponit; con. est videt recte inferri.

si actus eliciend. e. consciu. in vliliter errante, n iet fraliter bonus, ac meritorius maxe. roe malitia obiecti: ... haec n tollit bonitatem fraliter nec meritu. ... fraliter bonus actus ac meritorius. Maior videt aperta, n. n. alio nititur funds op- posita ... Prob. minor, q. malitia obiecti n cog- nosciit, ideoq. nec fraliter amat: malitia aute ignorata, et n amata, n tollit bonitatem fraliter actus, nec minuit illius meritu.

... qui ... deo ... q. sine sua culpa agendu. p deo putat, reuera meret: sed qui invi- liter existimat se teneri sub mortali mentiri p salute ... inimi ... mentiendo a(d)it ... deo q. sine culpa sua p deo agendu. putat. ... Minor constat: Ma- ior ostendit, q. quamu. ... e... p ... de ... quiu. prestat deo, ac si reuera teneret mentiri p diuinu. ... nec ... mi-

minus mereat implendo verum praeceptum, siquidem implet quod aestimat receptum aliorum.

Sectio. 6.

Difficultates in oppositum expediuntur.

Videntur huic doctrinae obstare difficultates sequentes. 1. quia si mentiri, furari, fornicari &c. ex conscientia invincibili quod salvare proximum, sunt actus boni, et meritorii, Deus poterit nos ad illos incitare, et eisdem factis approbare: atqui hoc absurdum est, nec nos admittimus, quod nec sunt actus boni, nec meritorii, quantumvis fiant ex conscientia erronea invincibili latrante, [illegible] quod Deus [illegible] Deus approbat, in illis complacet, et nos ad illos incitat. Respondetur Cornejo illos sequi quod Deus moveat ad meritorium pacientis oppositi [illegible] cum [illegible] praecepti sequendi illum non quod moveat directe et per se quae ad [illegible] fidei [illegible] per [illegible] concurrere ad actum conclusionis falsae deductae ex una praemissa de fide et altera erronea naturali quin propterea dicatur fides abducere, et directe fallere. Sed speratur.

Ego hoc solvo omissa [illegible] in forma negando maiorem. Ut enim Deus possit ad actum aliquem incitare oportet ut careat malitia mali, quia non caret actus illi dum tantum est bonus formaliter ex conscientia erronea, quae licet excuset ignorantia facientem opus illud maliter monstrosum, ac [illegible], non excusat [illegible] provocantem qui evidentissime cognosceret malitiam malam; et sicut labrans ignorantia invincibili, peccare faciendo directe ignorantia quod ignorantur facit, ita Deus peccaret peccans sine ignorantia et idem aliter ignorantia facit. Sed neque approbare potest quod ab his fiant, quod dicti actus sequuntur ex supposito quod fiant non contra conscientiam invincibilem fiant. Unde patet ad probationem. Sed non est Deus in actu approbat neque in illo actu complacet ad illud non incitat, nisi sit actus de compare boni. In bono formaliter, et materialiter malo displicet actus quod fiat, placet vero quod ex supposito quod fiat: cum obstante ordinatus formali et meritorie fiat.

Hinc adverte, ut Feliciter dicat non

obiectum sunt circumstantiae, sanctitatis, extrinsecae, et circumstantiae
scientiae evidentissimi, ponitur malitia mala illorum actuum non posse
se vocare ignorantia invincibili laborantes ut faciat, sed neque
etiam tale effectus posse conciliari, quia consulenti, qui non laborat
ignorantia, malitia erit voluntaria, quae non est volita operanti.
Sicut dormienti non imputatur ad culpam nocturna pollu-
tio, quae imputaretur vigilanti si ad illam dormiens provo-
caret, aut via aliqua irritaret, nam defectu libertatis
excusant in 1.o non excusat 2.um
2.a Difficultas: si obiectum intrinsece malum nec devit
ipse cohonestare potest, aut reddere licitum et bonum actum in illud
tendentem, qua ratione poterit conscientia invincibiliter errans? dicens quid
Deo potentius est, non est potens actui ex se malo
dicentibus conscientia invincibiliter errante fiat. Respondetur
ideo non posse reddere actum bonum circa obiectum intrinsece malum, quia ne-
quit laborare ignorantia invincibili, qua laborare homo, neque
hic est conscientia ex potentiori Dei, sed imperfectiori, sicut
non est maior potentia conscientiae humanae, quam dictaminis divini, eo
quod illa possit ignorantia invincibili laborare, et excusare a
culpa, a qua nequit excusare divinum dictamen, eo quod ne-
queat ignorantia laborare.
3.o quod si aliquis invincibiliter putaret obiectum esse
a Deo revelatum, quod revera revelatum non est, sed falsum, non eliceret
actum fidei divinae. 2.o qui invincibiliter putaret aliquid
esse obiectum humilitatis, quod revera non est, et esse obiectum charitatis
esse obiectum humilitatis, quod revera est iniustitiae, non eliceret actum humilita-
tis aut charitatis. Respondetur dando sine examine an-
tecedens, negando consequentiam, discrimen assignat Pater Granado, quia
haec tres virtutes pertinent ad inquirendam veritatem, quae in fide
et aliis speculativis est desumenda ex re, quia qui credat
aliquid esse verum, sed ex eo quod in re ita se habeat. Virtutes
vero voluntatis non tam tendunt in obiectum per veritatem
rei, quam ut prudenter proponitur ab intellectu: et sicut licet

obij in se sit malu si tn prudenter et indiliger proponat ut bonu poterit directe moralit in illud tendere et alter erit honestum ac meritorium. Veru clarius discrimen constabit ex dicendis in ma de fide pertim xª. doctus juniorum.

Sectio. 7.

An conscia invincibiliter errans dictet utrumq. contradictorium esse peccatum culpabile sit quamlibet amplecti.

Damus casu quem nullus negaret, nescio cur non esse possibile, quod quis invincibiliter incidat in perplexitatem conscientiae, veluti si rusticus die festo proponat esse peccatum deserere pecudem ad audiendum sacrum, et rursus peccatum esse tunc ad audiendum sacrum deserere pecudem, nec doctorem habeat consulendum, qui possit ab errore liberare. Num quicquid eligat peccatum erit. Certe difficultas et discussione digna ob plures casus quotidianos narrata.

Pater Granado 1ª 2ª. Controvª. de actibus humanis ttt. 12. disp. 7. sect. 2. num. 2. putavit praedictum hominem ita esse irretitum, ut quamcumque partem eligat, peccatum incurrat, quia utraque pars aequaliter mala. Contrarium tamen tenent communiter doctores. Sic Pr. Thomas Sanch. lib. 1. summ. c. 10. n. 18. et 19. ac iterum cap. 11. n. 14. Pr. Hurt. tom. de incarnat. disp. 62. sect. 4. subsect. 2. §. 89 et 90. item subsect. 3. §. 90. et 99. Pr. Lugo tom. de incarnat. disp. 26. sect. 10. n. 137. et 141. qui se citant. Lonine de bonitate et malitia actuum supernaturalium disp. 3. n. 20. Gordonus lib. 1. quaest. mor. q. 9. n. 24. versu quaeres. Reginaldus in praxi n. 13. a. n. 26. Ioannes Sanch. disp. 41. selectarum n. 27. Laiman lib. 1. tr. 1. de conscia c. 4. versu, quod si. Palao tom. 1. tr. 1. disp. 1. de conscia errante. punct. 5. n. 2. et disp. 3. puncto. 1. n. 7. ut omittam Prs. Suarez, Cordubam, Bonauiam, et alios.

Sit

Sit 1.a Conclusio, q.d n. utraq.3 pars contradictionis ponit cum equali malitia, sed altera cum maiori, altera cum minori, quis q.3 tenet eligere minus malu, secus q.3 peccabit. Sic expresse decidit in cap. Duo si mala dist. 13. et ex Concilio Toletano 8. et Doctores Thomas Sanches. Sanches. et Layman citati. Quia n. pot dubitari de hoc assertio; pr. q. faciendo malum q.d absolute, et simpliciter vitare pot peccat; sed eligendo excessum malitiae unius faciendo malum q.d absolute et simpliciter pot vitare peccat, minus grandi q. absolute et simpliciter potest vitare excessum eligendo minus malum; aliud n. e n. posse absolute vitare malum, aliud n. posse absolute vitare maius malum seu excessum mali, quamvis 1.m vitari n. posit in casu conclusionis pot 2.m et tenetur.

Sit 2.a Conclusio, q.d utrinq.3 imminet equale malum et extrema ponunt cum malitia dico equali, q. tunc pot absq. culpa eligi. Sic DD. nuper relati. Pr. 2.a Sed. Pr. tot ut aliquid sit peccatum necessum est, q. illius omissio sit propria; sed in casu dubius perplexitatis nullius extremi omissio e propria, q. nullius extremi e peccatum. Minor pot, q. omittere, q.d tunc extremum e peccatum, q.d quidq. omissio unius e positio alterius q. si esset peccatum, nisi forte dicatur peccatum esse propter.

Pr. 3.o ut sic homo n. peccet debet vitare utraq. extrema n. solum divisive, sed etiam collective: atqui e impossibile vitare utraq. extrema saltem collective, ergo e impossibile vitare peccatum; ergo e impossibile, q.d peccet: inter q. absolvitur nisi e certius, ultimum tota probatio, q.

im

impossibile peccare sine libertate ad vitandum peccatum: sed non est
libertas ad vitandum peccatum ubi impossibile illud vitare
quia impossibile quod peccet.

Probatur 3.° nemo tenetur ad finem cuius
medium utrumque necessarium est peccatum, sed medium unicum
necessarium ad vitandum quodlibet extremum illorum est peccatum, ergo
nemo tenetur vitare quodlibet aut errorem illum, atque ideo si non
vitet non peccat. Maior constat, quia cum nemo obligetur ad
peccandum nemo obligatur ad medium, quod peccatum est et tenetur
negligere ad finem necessario pendentem a tali medio. Minorem osten-
do, quia medium necessarium ad vitandum quodlibet extremum dividitur
oppositio alterius; positio autem alterius sine te, est pecca-
tum ergo. Probatur 4. Amplius declarando rem pendentem.
Si ab hoc peccato extremo teneremur recedere, utique
teneremur accedere ad extremum oppositum: nam impe-
rans recessum ab uno contradictorio imperat accessum ad aliud
imo formaliter idem est recedere ab uno et accedere ad ali-
ud ergo non esset peccatum ad aliud accedere illud vel eligere.
patet quia non peccat, qui facit quod tenetur, et debet: sed
debet ab uno detracto extremo recedere, ergo accedere
ad aliud ergo hoc facientes non illum non peccat, sed bene et
laudabiliter se gerit.

Tandem plane rogare an percipiat ex
istorum in illa perplexitate malum vitare utrumque ex-
tremum faciendi detracto, vel unum tamen. Si enim imperat im-
perat rem illi impossibilem implicite aut nullam obligationem, ut
clamat iuris regula. Si enim aliquod detractum non sus-
cipit vitare atque ideo non quodlibet amplectens peccabit, sed
amplectens illud detractum, quod percipit vitare. Praeterea ergo
tum potius percipit vitare unum quam aliud sed neque
utrumque. Duo observo pro supra dictis

1.m

Dico 1.° quod si utrumque extremum proponatur aequaliter malum, sed non cum aequali certitudine quia unum proponitur certius, tenetur quis alterum tenet illud eligere, quod minus certum est, alias peccabit oppositum eligens: patet ex 1.a dicendi quoniam [?] simpliciter potest vitare maioris certitudinis malitiae, et in rigore certior malitia est maior quam incertior, ergo tenemur vitare maiorem recta ratio dictat vitandum esse certiorem, si vitari nequeat utrumque, atque ita sentit Cordubensis lib. 2 quaestionarii quaest. 5. Dico 2.° quod si proponatur extrema ut inaequaliter mala et tamen inaequaliter certa sint, ut minus malum proponatur tamen certius, et magis malum tamen incertius, vitandum erit, quod ponderaveris, si non excessus certitudinis vincat excessum malitiae vitari debet quod certius est, et si alias maius malum. Etenim tanta esse potest incertitudo maioris mali, tantaque certitudo minoris, ut recta ratio dictet potius minus malum sed fere certum vitandum esse, quam maius fere certum. At si omnibus pensatis tantum ponderis dat excessus malitiae unius, quantum dat excessus certitudinis alterius, nullum peccatum erit quodlibet eligere, quod tibi [?] dantur aequalia simul quod in casu etc.

Sectio 3.

Impugnatur et propugnatur sic doctrina

Obiicies 1.° contra 1.am dicendum peccatum est amplecti obiectum turpe quod tibi est simpliciter potest vitari: sed quodlibet extremum contradictionis est obiectum turpe quod potest labrari [?] errore invincibili tibi est simpliciter vi-

Vitare q. i. peccat. q. lbe amplectendo: Maior videt
clara q. sic amplecti obiectum turpe est libere amare
peccatum est. Minor ostendo: q.a nullus cogitari
pellit amare, amplectivi.

R. 1.o distinguendo maiorem: q. libe et
simpliciter pot vitari in se, et in equivalenti concedo
maiorem: q. libe pot vitari in se sed n. in equi
valenti nego maiorem. Distinctio eam minorem, sed q.
lbe e extremum q. pot libe et simpliciter
vitari in se sed n. in equivalenti concedo minorem; in se
et in equivalenti nego minorem. Et deinde conam
ad peccatum naria e libertas moralis n. illa quae op
ponitur necessitati morali de qua Theologi in ma de gra
sed quae in prudenti estimatione iudicet talis; n. autem
iudicat libertatem q.do ad vitandum unum peccatum ponen
dum est equivalens, q.a perinde e vitare aliud ponendo equi
valens ac n. vitare si quidem equivalentia reputantur
idem, et eodem q.d censentur.

R. 2.o distinguendo eandem maiorem
peccatum e amplecti obiectum turpe, q.d libe pot vi-
tari, q.do omissio illius e precepta concedo maiorem, q.do
omissio illius n. e precepta nego maiorem: eodem prorsus
pacto distingue minorem, et nega conam. Etenim cum ad
omittendum illud extremum utrumque ponendum sit aliud, q.d e pec
catum prius possibile erit omissio, q.m precepta, precipi n. por
unum peccatum poni equalis gravitatis ad omittendum, sive vitan-
dum aliud. Obies 2.o contra eandem conclusionem libertas quae
sufficit ad meritum sufficit ad demeritum, sed libertas ad
lbe extremum divisive sufficit ad meritum l. eadem sufficiet ad
demeritum: Minor pr. nam ut aiunt Theologi in ma de incar
natione Xpus ex vi necessitatis fuit ad implendum prece-
ptum, et tn meritorie implevit, q. licet n. haberet libertatem

Di

ad vel actum implet. ꝰ omittendo Salvavit ad singu-
los. Ex concessa maiori, et negandum P. Palao
et alijs minor. 2° et extrema sunt eque bona,
idea non dat meritum obedientie, et extitentie solam liber-
tate inter actum in individuali omnino equales ergo
preceptum impleri potest. Ast quia in Christo Domino neque ma-
teria, neque intentio actuum, neque circunstantie precepti
ss. Sed sola moralis substantia meritum salvis infi-
nitum moriendo quia amplexus est mortem pro actum infinitis
alijs nobiliorem et sic ex cessum bonitatis liter
fuit in se dinequivalenti cum ad illum omittendum
non nario ponendum fuerit actus equivalens aut
melior. Sicut necessitatus ad eligendum aliquod ex-
tremum duorum inequalium peccat si eligat, quod peius est,
ita ex pure necessitatus ad aliquem actum implendo precepti
ex pluribus inequalibus meretur eligendo meliorem relictis
alijs longe inferioribus quos amplecti posset.
Obiectio 3°. Agens contra consciam inviliter
errantem peccat: sed qui liber extremum amplectitur
agit contra consciam inviliter errantem de peccato maiorem sape
rius ostendimus minorem nunquam prohibitum, quia consciam inviliter
errantem dictat quod liber esse peccatum evitatum, et non vitando agit con-
tra illum. Ad negantem contra consciam inviliter errantem peccare, qui cum
libertate sufficienti operatur sunt, qui libertate requisita caret.
Dormiens non peccat quamvis agat contra id quod conscia non illum errantem
inviliter sed dicto recta dictat. Caret autem libertate suf-
ficienti, qui ex illo in casu perplexitatis patet ex dictis
quia non potest vitare illum extremum in se, dinequivalenti
vero agit erat ad peccatum committendum.

Sectio. 9.

Corollaria ex 1. 2. quaestio. 7. 9. licet
mala inter que nario eligendum est. ss. inequalia.

1.º Si iurasti aliquem occidere et conscientia invincibiliter errans credis verum quod sit peccatum quod occidendo violat sic iuramentum, dicendum est non occidendo violat votum; teneris potius votum violare, quia minus malum, quam, ut impleas, occidere, nam ut dicitur in libro Ethicorum relato cap. duo vero mala dist. 13 dicitur peccare
„ rare compellimur Creatorem, quidem offendimus, et nos san-
„ ctissimos maculamus; cum vero noxia pessimos compelli-
„ mur, et Dei iussa contemnimus, et pessimis impia
„ crudelitate necemus, et nos ipsos crudeliori morte per latro
„ trucidamus illinc, non duplici culparum gladio perimus:
„ Sine tripliciter iugulamur.

2.º Si duo vota emisisti inaequalia quidem et incompatibilia, credis quod invincibiliter ad utrumque te obligari, peccare quod quodlibet violato teneris nobilius implere, et si aliqui forte aequalia forent, ambiguum sic La-verlo votum num. 37. Ratio, quia nobilius plus obligat et hoc maioris obligationis violatio est turpior magisque vitanda, nisi forte talis esset, ut credas aequaliter obligare vota inaequalia, nam tum violando quodlibet non peccares.

3. Si invincibiliter credas te peccare mortaliter deserendo infirmum, ut audias sacrum in die festo, et rursus peccare non audiendo sacrum, ut succurras infirmo, debes omisso sacro praebere assistentiam infirmo, quia lex caritatis strictius obligat quam praeceptum Ecclesiae et rationem vitanda est violatio gravior, quia negligens vitare votum ... Palaus et omnes Sancti citati.

4. Si Parochus ad Ecclesiam veniens, ut suis parochianis missam celebret, recordetur quod se fregisse ieiunium naturale, et invincibiliter credat, quod ... peccatum imminere, nam celebrando violat praeceptum abstinendi a communione ieiunio fracto non celebrando violat iustitiae obligationem de dicenda missa diebus festivis coram parochianis, siquidem non est alius (sic nunc supponimus) qui suppleret, cui vices tenet. Sacrum celebrare, sane obligat, apprehendat tamen mortiorem et strictiorem, quia ... malis minus est eligendum, quia utrumque vitari nequit, sic Laiman

Suppon. — 5.° Si post qm mulier sacre mensę adē pmat
recordat alicuius peccati mortalis in Confessione obli
ti et p errorem invinc. credat se peccaturam sive a Communione
abstineat sive illā admittat, nā communicando putat se
violare pceptum de pmittenda Confess.e oris, et singulorum
mortalium dicendorum, existimat se violare pceptum sibi
t. q. n. scandalizandi, q.a videt scandalum oriri, certo dein-
fallibiliter si pcenxe populo diceda tenet n diceder, sed
pmissa Contritione communicare q.a gravior ē obligatio
non scandalizandi qm pmittendi Confessionem in illo casu.
6.° Si post celebratum matrimonium mulier
dubitet de illius valore et petente viro debitum bona fide
(antequam ipse veritatem valoris possit inquirere) perplexa
sit, q.a si reddat debitum exponit se periculo
incontinentiæ committendo fornicationem cum n suo, sin
reddat exponit se periculo iniustitię negando debitum
viro suo, tenet reddere debitum, q.a maius malum ē iniustitia
qm incontinentia, et cum in statum aliquem necessario inciden-
dum, ex duobus minus malum ē eligi debet ut vitet maius. Sic
Sairus in clavi lib. 1. c. 13. n. 30. ubi advertit talem
fœminam n posse petere debitum, q.a a petitione pōt abstinere
absque periculo violandi obligationem aliquam, sive pceptum. —
Sed quid dicimus si debitum fœmina n nō petit
ob aliquod impedimentum consanguinitatis, aut criminis,
aut impedimentum prioris matrimonij, q.a de morte prioris
coniugis dubitat, et vir bona fide petit debitum, rō dif-
ficultatis ē, q.a si reddat debitum 2.° petenti exponit se
periculo n solum incontinentię, sed etiam iniustitię contra
matrimonium, sin negat solum exponit periculo iniustitię

Q.a

Dico 2.º magis maius malum est exponi illi, quam iniustitiæ. nihil minus saiua ubi supra num. 9. affirmat reddendum esse debitum, quia ratione possessionis quæ 2.a viri fit potior contra 1.am reddit maior obligatio reddendi in dicta occasione, quam negandi iniuriæ desertionis semel auctoritate priorum matrimonii possessoris. Altera relinquet periculum incontinentiæ, si reddat, minus malum est, quam periculum iniustitiæ si neget multo exponi poenitentiæ suæ restitutioni qua satis fieri opporteret, at dico firma putaret, alteriutrum tamen loci est.

Sectio. 10.

Corollaria ex dicta Conclusione quando mala sunt equalia

1.º Ex communi, qui tempore audiendi sacrum perplexitatem incurrit ex una parte credens peccare lethaliter si missam audiat, eo quod censuram subeat, et insuper peccare non audiendo, ex præcepto Dei; ferè vrgeat non peccat sive audiat, sive omittat, si tamen vtrumque peccatum ponat insultare, ut æquale malum, nec sciat doctores, quos consulat. Sic Palao disp. ... lugo tomo de Incarnatione disp. 26. sectione 10. n. 137.

Dico 2.º Si femina, quæ cum adulterio commisit Sacerdotem suum. reddendi quantum est quod petierit et credendum adulterum perplexus est, quamquam si reddat timet iniustitiam proximi cuius mortem cooperaverit, sed sæpe credidit te peccare contra charitatem, si neget timet periurium aut errore, iniustitiæ contra verum dominum, cuius propria insultaret negando: non peccat sive neget sive reddat, dummodo ut equaliter malum ponat vtrumque, nesciat discernere, cuius malitia prævaleat, nec adsit doctor.

Dico 3.º Si præcipiente prelato occultum crimen deferri insultaret, credit te obediendo, et non obediendo peccare, quia obediendo timet iniustitiam fraternam cuius delictum occultum manifestat, non obediendo timet ... videns,

praecepti superioris legitimi, et hoc non inobedientiae, quod quid effectum aliquod peccatum faciet: si inter dies quadragesimae nullum inveniat malitiae excessus. —

§ Si Confessarius debet versari tecum in tormentis. Dubitatur an teneatur sortari ad silentium, vel potius ad Confessionem imputati delicti, nam si ad silentium sortitur credit se peccare, quia causa est augmenti cruciatuum, et forsan mortis. Si vero ad Confessionem est similiter reus dicet se peccare, quia mortis seu accelerat datae electis, casu quo neutra pars securitas ut gravior nequit propterea incurrere culpam, aut culpae poenam, nempe irregularitatem, nam cum supponamus perplexitatem esse invincibilem non potest utrumque malum vitare, nec potius ad unum quam ad alterum obligari. —

Caveant tamen Confessarii ne suis nimis exhibitionibus velint assistere, quod prudenter monet P. Martinus de Ri.. tom. 3. [illegible] maj. lib. 6. c. [illegible] sect. 3. vers. Notandum. Peccarus, ubi est audacter facere licere Confessariis a iudice petere ut sicut vivus reus tradendus sit ex urendus, facere ut firmiter vivus reus tradendus sit ex urendus saccus pulvereus pectori appendat accelerandae mortis gratia, sive cum appensus est a carnifice ut ignis illi admoveatur: sic a iudice ut strangulari iubeat eo quo lenius ignem conciunt. Et dat rationem, quod licet ullus doctorum credat non licere, quod incideret in irregularitatem re vera non incidere, nam si in aliquam maxime in illam, quam vocant ob defectum lenitatis; at sic potius exsecutio terat, quam dolor, et opus pium ac meritorium est, quod non ullus sacerdos quaerit, sed placere maxime deceat, nec tam mors accelerata, quam cruciatus finis auxilium, et eius reus certo moriturus sit ubi ne per tot supplicia, tormentaque. —

Idem dic in casibus dubiis. Si quis incidat in duas opiniones credat invincibiliter improbabiles, quarum altera necessario eligenda est, et quolibet sequi existimat peccatum. Quaeritur: Si foemina dissidens audiendi tempus ubi videat iuvenem expectans a quo turpiter amatur, timet quod ruitura proximi si perdat dictam festi si se domi contineat. Quaeritur si filius recipiens quod

in

in fide Henrici ad Inquisitoris sub iuramento rogatus an noverit alios [illegible] timeat crimen impietatis in patriam [illegible] dari et periurii si celet. in [illegible] n. 47 [et] 60 alii. Non est peccatum, quod libere [illegible] nimis amplectitur equaliter propositum: nam extra amplectentem creditur culpa esse defectu libertatis sufficientis non imputari, neque facile credere, sed multi [illegible] in se [illegible] inequivalentes dictari possit, quod credit esse peccatum.

Sectio II.

An confessarius teneatur detegere errorem invincibilem penitentis quando probabiliter sperat monitionem futuram?

Pars affirmativa mihi est certa nec video ad illam negari posse loquendo [et] nullo damno aut scandalo notabili imminente [illegible] accidente. Sic Thomas Sanchez lib. 2 de matrimonio disp. 38. per varias conclusiones. Henriquez lib. 6. summae quest. [illegible] 3. de penitentia cap. 2 [et] n. 21. Corduba in summa quest. 329. puncto 2. Granado 1. 2. [illegible] Controv. 2 de actibus humanis [illegible] 12. disp. n. 3 [illegible] [illegible] Aragon ac plures alios.

Probatur quia confessarius tenetur ex officio instruere penitentem [illegible] magister et [illegible] divino munere ut doceat [et] illuminet [et] in via salutis dirigat [illegible] contra [illegible] facit si in errore invincibili constitutum non [illegible] neque errorem detegat. Deinde, quia nisi de errore moneat [illegible] ponit periculo multorum peccatorum mortalium [illegible] facile fiat error vincibilis de invincibili [et] [illegible] [illegible] tunc nullatenus [illegible] [illegible]: hoc intelligitur tam de laborante errore invincibili circa ius divinum necessaria ad salutem, quam circa ius humanum [et] ad salutem non necessaria. Optime, tamen [illegible] oculis [illegible] [illegible] MEDINA [illegible] de Confessione [illegible] 2 de confessione dimidiam

ite

iteranda verum an aut, q. si peccatum ex errore invincibili commissum fuit momentaneum, et transiens: nec in bonis personae praeiudicium, nec in futurum timeat relapsum, omnino relinquat in sua ignorantia, minime peccabit Confessarius, q. tunc non tenetur de errore monere, aliquid non necessarium, ut de peccato doleat, ipsum ei errorem invincibilem non imputetur ad culpam: neque est necessarium ad confitendum eum non teneat confiteri, quod culpa caret, nec ad satisfaciendum laeso, q. in nullius damnum fuit commissum neque ad vitandum relapsum quem hic non timet, ut supponitur.

Hinc i.o tenetur Confessarius detegere errorem poenitentis invincibiliter existimantis aliquid non esse peccatum, quod vere est mortale: aut mortale esse, quod vel nullum est, vel est solum veniale. Item illius qui invincibiliter existimat, non esse necessaria ad salutem, quae re vera sunt, aut esse, quae re vera non sunt necessaria. Item illius qui eadem invincibilitate credit, aliquem esse sibi aut praeceptum, quod non est, aut e converso non esse, quod est: ac tandem eius qui speciem peccati graviorem cum leviori confundentis, veluti si adulterium non agnosceret, sed fornicationem tantum. Item dici de erudiendis aliis, pure interiores (non solum esse mortalia) aut eos duntaxat esse mortalia, sed veniales, non de simplici complacentia, quae efficacia sunt, non de simplici complacentia quae efficacia carent. [illegible] tenetur detegere errorem poenitentis qui invincibiliter credit dolorem non esse necessarium ad confessionem, nec propositum emendationis, q. nisi doceat eum, irrita fiet confessio, Sacramentum, si forte dolore [illegible] caruerit de [illegible]. Hic accedunt ad poenitentem, cum ignorantia invincibili mysteriorum fidei, quae sunt ad salutem necessaria, qualia mysteria trinitatis, incarnationis, Eucharistiae, mortis, et resurrectionis Salvatoris nostri. Doceat Lucinius loco allegato bona fide credentem horum notitiam non acquirere ad valorem sacramenti.

Pro Consequendo.

3.° tenet errorem detegere invaliditatem puram matrimonii ac validitatem, quod ipse Confessarius sit etiam nullum esse impedimentum occulti a contrahentibus ignorati, quod modo ut dixi spes fructus sit nulla, imo quamvis timeat ut bene Dr. Granado et aliqui ponderent, quod parlare detrimentum veniat; neque est ex silentio Confessarii oritur aliud maius malum debere non tacere, sed errorem declarare, quamquam grave detrimentum timeret particulari.

timeat notabile aliquod detrimentum,

4. teneretur detegere errorem paenitentis invaliditer existimantis quodlibet sumptum sibi solvi ieiunium sive in magna sive in parva quantitate sive per modum medicinae sive per modum nutrimenti sive advertenter, sive inadvertenter non solvit ex parva quantitate, nec magna per modum medicinae, aut sumpta inadvertenter, solveret tamen collatione serotina aut quantitate notabili ultra consuetam, quamvis non sit usque ad satietatem, a quo errore liberari debent, qui existimant non aliter solvi ieiunium quam refecto corpore ad satietatem usque.

5. Tenet Confessarius detegere errorem paenitentis invaliditer existimantis annuam communionem differri posse sine peccato ultra octavam paschae, et plus etiam usque ad festum corporis Christi nulli extendant, tamen a Dominica in palmis usque ad octavam paschae tenentur fideles communicare, et qui sine causa differunt peccant, licet non declarent statim communicari. Item debet errorem detegere aliorum, qui arbitrantur esse peccatum contra carnem in die paschali [illegible] communicaverint.

Sectio 12.

Errores puerorum et rudium circa peccata propria, a quibus tenetur Confessarius liberare.

Circa 1.um praeceptum errare solent 1.° putantes id impetrandum aliquid a Deo recitandam esse quandam orationem

cer

certo dierum numero, sine interruptione, aut cum tot candelis nec aliter sortiri effectum; 2. credentes deferentes secum certis caracteribus scripta, aut ditrum raram, certa die, aut hora non assumendum flammis, non aquis suffocandum, aut morte subita extinguendum. 3. arbitrantes quod si imagines submergant aderit pluvia, vel si dicta summo mane scopis tangant nec vermes, nec alia noxiva animalcula detrimentum afferent. 4. sibi persuadentes certos dies esse infaustos ad incoandum iter, inter quos numerant ferias tercias, ac diffe[…] constituunt, an in hoc quis mane surgens dextro, vel potius sinistro pede terram tangat; ad quos errores superstitiosos quidam errantes revocant etiam illos qui semine herbas colligunt nocte S. Ioannis aliaque observant, vide Collegium Felices aut infelices eventus multi alii, de quibus vetrsi praeterirant, Petrus Binsfeldius de confessionibus maleficorum pag. mihi 137. a num. 2. et malleus maleficorum tom. 1. p. 2. q. 1. c. 16.

Circa 2um praeceptum errare solent credentes esse iuramentum et peccatum mortale si actus veritate fiat, quae vera iuramenta non sunt ut io te prometo a Dios, plegue a Dios, e Dios en buena fe en mi conciencia; aut se existimantes non esse iuramentum por mi vida, asi Dios me salve, asi Dios me aiude cum veri iuramentum sint, et peccatum mortale si cum mendacio fiant item quod suadentes esse mortale non implere iuramentum de non sumendo vindicta de non mutuando, aut non esse quod cum mi iuramentum fiunt atque intentione implendi. 3. denique arbitrantes iuramentum assertorium de re levi non esse mortale quamvis deficiat veritas, aut promissoria de re ex sua mortale esse, si non servent aut impleant, vel amplius non obligare si semel dicitur et a peccato semel commisso absolvant.

Circa 3um praeceptum errare solent iudicantes esse mortale laborari in die festo cum necessitate et licentia ordinari, vel aliquid illa per exiguum tempus putaque per unam horam, non enim est mortale. sic laborare imo duas horas laboris iudicantes levem dolli in-

iuniores, quorum aliquos refert Diana in suis resolut. 9. putat esse probabile P. Ant. de Escobar in suo examine tract. 2. cap. 1. n. 2. similiter errare solent existimantes esse mortale omittere auditionem sacri die festo ex urgenti causa, utpote loca distare per leucam, vel dominus cogit manere domi, vel infirmus indiget assistentia, vel audiens careat veste decenti pro qualitate sui status.

Circa 4. praeceptum errare solent praecipue pueri putantes esse peccatum mortale non obedire parentibus in re levi, quod non ita est, neque ad peccatum mortale inobedientia parentum opus est quod sit res aliqua gravis, seu gravis praeceptio, secus non erit, nisi ad summum veniale, ergo errare plerumque solent scholastici qui credunt peccare esse mortale non obedire rectori universitatis, qui etiam praecipit sub pena [illegible] vel [illegible] secus est in rebus levius momenti, ut esse potius festo alicui assistere, vel sepulturae.

Circa 5. errare solent credentes se non teneri ad vulgares [illegible] salutare suos infensos inimicos, dum modo eos non sequantur odio: aut semper teneri sub mortali, quod verum quod contra censeo falsum, et ratio est quia posse loquendo eodem modo debent esse signa inimicis, quo aliis atque ideo tunc erit mortale, aut non erit nec veniale, quia si non essent inimici peccarent mortaliter, qui negarent, aut non prevenirent nec venialiter, ad quod discernendum praedicti poterunt 4. regulae quas ex torea recitat Diana 2. parte suarum resolut. tract. 15. quae est 1. miscellaneus resolut. 62. quarum 1. est communicationis non esse de generalibus signis dilectionis, quae omnibus sortes debent, sed de specialibus esse cavendum generalibus intervalle coniunctos ac propterea non [illegible] coniunctis deberi. 2. salutatio anticipata nulli deberi, nisi personis quae dignitate praecellentibus, amoris causa. 3. resalutationes et responsiones [illegible] debitas deberi ex virtute affabilitatis. 4. omissio locutionis et salutationis est quoddam debita est non esse mortale regulariter loquendo, ut pertinet amicis, nunc quod imminet

Scan

scandali, l. ex circumstantijs loci, aut personę cedentes in gravis iniurię proximi) quę virtuti affabilitatis opponitur, non solum graviter. Circa 6. errare solent existimantes non esse mortale se polluere, si aliqui intentio coeundi fiat, nec grauiter delinquere libidinosis osculantes virginem feminam amplexibus, vel feminas cum manu fecit mortale sit damnabili opposito tamen errore. Dixi libidinosis, cum ex urbanitate et benevolentię gratia more patrię, et consuetudine loci nullum erit peccatum, ut fit in Gallia atque in nonnullis partibus Hispaniae, et redeuntibus conceduntur amplexus, tametsi osculum conceda non nisi inter sponsos et coniugatos, immo et si alij de hoc errore intelligunt non licere talem extra tempus copulae, a quo errore liberare debet confessarius, sicut ab illo, quo credunt esse crimen grave inverso ordine coire, quamvis non immineat periculum effusionis seminis extra vas.

Circa 7. errare solent existimantes esse lethale furtum rei levis, frequentes circa 20. pecunię multi errant iudicantes esse mortale desiderare bona aliena quasi idem sit alijs invidere, cum tamen furtum leve sit, tamen veniale nec desiderare aliena sit invidere, nisi desiderent a possidente aufferre, l. peniteat, quod illa habent. Multa alia recenseri possunt circa 8. et 9. que tamen de industria praeterimus, tum quia brevitati consulo, tum quia ex dictis facile constant.

Sectio 13.

An confessarius teneatur detegere errorem invincibilem penitentis, quando ex monitione non sperat fructum.

Aliqui distinguunt inter errorem invincibilem contra ius divinum et errorem in rebus fidei et iure humano, item inter errorem cum damno tertij, et

et adsit illa: atque ita dicunt teneri Confessarium monere poeni-
tentem quod errat circa ius divinum, l. cum Damnas de Senat. non ni-
si speret fructum. Sic Adrianus quodlibet 5. art. 1. ad ult.
3. vers. ad quartum dicto et ut apparet Covarrubias et
Navarrus apud Thom. Sanch. in sum. pluresque probabile
Bartholomaeus a Ledesma dubi. 12 de penitentia.

Verum tamen aliter sentiendum est, quoties poenitens
est in bona fide errans invincibiliter non tenetur Confessarius er-
rorem detegere nec de veritate instruere, quamvis error contingat
circa ius divinum aut cedat in damnum tertij, si nullum speret
fructum ex erroris detectione vel instructione. ita Thomas
Sanch. lib. 2. de matr. disp. 38. n. 7. 9. et 10. Medina
C. de Confession. tit. 2. de Confessione dimidiata iteranda vers.
an autem post medium, Corduba in summa q. 89. part. 1. p.
3. 55. Henriq. lib. 2. summ. qui est 3. de penitentia c. 27. n. 4.
Cano relect. de penit. alijque non pauci.

Prob. 1. ex cap. Siquis autem de penitentia
distinct. 7. ubi sic habet: Si scirem non tibi prodesse, non te
admonerem, non te terrerem. quae verba desumpta sunt ex D.
August. et confirmat ratione dicta frustra niti et nihil
aliud laborando quam odium quaerere extremae dementiae est;
non ergo tenetur Confessarius in hanc dementiam devenire, quod
nihil aliud sperat detegendo errorem, quam frustra niti, et poe-
nitentis odium conciliare.

Prob. 2. quia ut ait Gelasius Papa cap.
De illis 27. q. 1. nulli debemus laqueum iniicere;
sed laqueum iniiceret Confessarius, si poenitentem moneret, quod in-
vincibiliter errat, et nullum ex monitione sperat fructum, ergo mo-
nere non debet; minor probatur, quia nihil aliud est laqueum iniicere, quam
deiicere ab statu bonae fidei in quo est, et in malo per monitionem
constituere in quo lethaliter peccet.

Prob. 3. nulla lex obligat ad actum inuti-
lem vanum et otiosum, sed monitio Confessarij, quando non speratur
fructus, est vana inutilis et otiosa. ergo nulla lege tenetur Confessarius
ad illam. Confirmatur 1. quia finis monitionis invincibiliter errantis
est emendatio; ergo quando haec cessat, et cessat obligatio monitionis.

ng

nam cessante fine legis cessat lex. Confirmatur, quia quamvis licet lege charitatis teneatur quis quam proximum corrigere, hec obligatio cessat quando spes correctionis cessat, ut bene probat D. Thom. 2.2. q. 33. art. 6. § 31. Et ratione etiam correctio est medicina languoris, que applicari non debet, nisi cum spe probabili de utilitate illius: ergo licet teneatur confessarius penitentes instruere cessabit hec obligatio, quando videtur de spe fructus cessaverit.

Sed an confessarius non solum possit, sed etiam teneatur tacere, quando penitens in aliquo errat, et nullum per monitionem sperat fructum, sed potius timeat scandalum? Varie loquuntur Doctores, ut refert Bonacina ... n. 7. Ver. imo tenetur confessarius cum Adriano, Medina, Sot. Can. Angles, Corduba, Navarro, dicit teneri. Ratio, me iudice, est quia tenetur vitare penitentis ruinam, si absque incommodo potest; ergo cum possit absque incommodo tacere, potest absque incommodo vitare ruinam, quam ex monitione timet, hec certa iudicat.

Sectio 15.

Quinque obiectiones adversus dicta

Obiectio 1. S. Ambrosius scribit ita ait: Ego ceterorum pacem volui tacere delicta, sed malo vos contumaces causam reddere omni negligentiae, absolvere iudicium, cui Apostolus adversus patrocinatur dicens: mundus ego sum a sanguine omnium vestrum, non enim subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis. Unde D. Gregorius relatus cap. Ego dist. 43. inquit: mundus se a sanguine eorum non esse [illegible] si Dei consilium annuntiare noluisset, quia cum increpare delinquentes noluerit eos procul dubio perimendo ...

Ratio ... Confessarius ut mundus sit a penitentibus criminibus ne dicatur eum occidere, moneri debet, et ante oculos proponere errorem invincibilem, aliter reus sua negligentia redditur

ante

Severi Dei iudicij.

Resp. Medina nec distenit Dr. Granado
Hec dissimilia credens q. est certus in formas
speras fructus incipio informato, aut in aliis sq. ergo fit
ut contingit in concionibus publicis ubi licet e contrario
n. sperere fructus in deligentia sperat in reliquis audien
tibus, qui bene instructi cauti credent, n. d. credere de
monitu secreto confessionis cui tenuat facta.

Obiect. 1. q. penitens dubitat interrogat con
fessarium tenet. dicere veritatem manifestare, quod desiderat
quamvis talis monitus d. q. n. sperat fructum minime tollit
a confessario monendi obligationem. Resp. quod facile
negare ab ijs qui credunt n. teneri confessarium monere
invincibiliter errantes, q. monitio fructus n. sperat, tamen ea
omissio nullo consensu iniusto caucto e q. q. penitens du
bius interrogat de malitia facti, et sic error e vincibilis
et q. vero n. e dubius de bonitate facti et error e invincibilis.
Unde si confessarius in eo casu veritatem celet tacere
n. satisfacit suo muneri cum teneat invincibiliter errantes
docere potentem interrogat. n. v. invincibiliter errantes nisi speret
fructum ut supra ostendit.

Obiect. 2. penitens accedit ad confessarium
tamquam ad doctorem et vicarium Dei, ut ab illo instruatur
q. nisi instruat infideliter agit errantes q. absolvens videt
approbare illius errores. Resp. distinguendo ant. accedit
ad confessarium tamquam ad doctorem ex. q. de expresse, aut
interpretative vult instrui concedo ant. q. neque expresse
neque interpretative vult instrui nego ant. expresse vult
instrui qui expresse id petit, ut in dictione praedenti
interpretative vero qui accedit animo exsequenti ea, que
confessarius indicaverit, et qui accedit cum animo errata
corrigendi, atque in peccato sine aliqua emendatione audit
n. accedit ad confessarium tamquam ad doctorem, q. ei instruatur
cum careat voluntate expressa et interpretativa imo
potius sit interpretative voluntatis oppositae, cum animo

sumat dolore et debitum extinctum deiicit in mala Christiani.
Hic nota sapientes Cath. quod Confessarius tenetur solum ex fidelibus
addit quod non instruit penitentem et ipsi autem interrogatione
dolens.
Obiec. 4.^a Vitium scandali maxime nascitur
mitti, quam veritas relinquat, ut habetur in capite
qui scandalizaverit, et scandalizaverit. etc. et
quod non propter peccatum suum scandalum penitentis permittenda est
veritas ignominia. Respondet Thom. sanctus bene regula intelli-
genda quod aliud non potest fieri sine peccato mortali, sicut ea cessante
ubi cessat quod instruat penitentem laborantem errore invincibili, cuius
emendatio non sperat.
Obiec. 5. qui alios cognoscit ab errore non revocat, se
ipsum errare demonstrat, ut ex Leone Papa decernit cap.
qui alios de Haereticis. ergo Confessarius qui potest ab errore
revocare penitentem, et non revocat, seipsum errare demonstrat.
Respondeo illa regula est generalis et glossa ait sermo-
nem esse tantum de prelatis in ordine ad crimina subditorum
commissa quam de particularibus personis in ordine ad cri-
mina committenda. Respondeo cum Thom. sanctus sermo-
nem esse de errore vincibili non de invincibili et inculpabili
de quo textus loquitur quod sperat fructum, si non
corrigatur ipse saltem in aliis, correctus fit.

Sectio 15.

Corollaria doctrinae praecedentis.

Infero 1.º quod si Confessarius sciat penitentem bona
fide possidere primum genitum, vel credat iniuste; ac credit
monitionem non profuturam, potest tacere, imo tenetur, secundum Thom.
sanctus tenere in sua bona fide relinquere. Sic Canonistae.
Sancti Doct. Navarr. Sanctus Antoninus Zavag. et alii
contra sentiunt, nec aliud dicunt quam Confessarium ita
penitentem teneri restituere ignorantem invincibiliter
teneri, ex qua alii literam intellexerunt sophistice.
Infero 2.º quod si penitens ignorantia
in

invili laborans exoneranda sunt dicto Confessarius ad-
vertit sua monitione nihil profuturum, quia nec antiqua
restituet, nec in futurum a nobis cessabit, potest dissimulare
et absolutionem impendere relinquendo in sua bona fide
ita Ambrosius Sanchez n. [illegible] superioribus loci cum Ioanne
de MEDINA addens idque indicandum
quando Confessarius suam poenitentis monitionem susci-
piat et simul cognoscat remedium esse diffi-
cilimum veluti si scandalum notabilis infamia inde
sequatur, quod approbare ait aliquos doctos Neotericos.

Infertur 3.° quod si poenitens inviliter
credat se posse retinere tuta conscientia plura beneficia
cum curam quae de iure incompatibilia, potest Confessa-
rius dissimulare, quando de correctione erroris
non speratur fructus, sed potius timetur quod incidet
in malam fidem, quia nihil dimittere nec aliud
certum de obtinenda beneficii [illegible] falsum vel subrepti-
tium dispensationem, quam bona fide credit esse verum et legi-
timum.

4. infertur quod si aliquis credat adulterinus
bona fide credens se esse legitimum tuta conscientia
possidere hereditatem paternam non esse monendum
a Confessario, quamvis optime noverit poenitentis
errorem, si nullus inde speretur fructus, in quo cessat
finis monitionis; nec aliud faciet error detegendus
quam conicere in statum aeternae damnationis.

5. infertur quod si poenitens bona
fide credat suum matrimonium esse validum, quod est
nullum aperte cognovit Confessarius, vel quia clan-
destine contraxerunt vivere, vel est aliud impedimentum
dirimens, non tenetur id manifestare cessante spe
fructus; sed potest relinquere in ea bona fide et
permittere quod reddat debitum peccatum [illegible] par-

in-

inde ac ... matrimonii et validitate ita S. Thomas
Sanc. Cordu. N. Ovana, et alii et
q. sentire de obstaculo contractus ... validitate
non sequi ... permitti ... perseverare
in petit. debiti
Sed occurrit statim difficultas
... meminit Thomas Sanchez citatus n. 7. utrum
... contrahi ... matrimonii ... debiti ...
... aliam ... confessarium
consulere ... reddat. ... diss.
... confessarium ... nullitate
matrimonii ... consulere fornicari ...
... cum ... bona fide credat ... debi-
tum, non potest confessarium consulere ... bona
fide perseveret ... debet ... plu-
... non ... fructum.
... in 4. dist. ... q. 2 art. 4 ad
... non posse confessarium talem coniugem monere ut red-
dat debitum sed ... tenere ... debere dicere coniuges
teneri debitum reddere ... distinctio ... Thomas
Sanchez ... asserit ... reddere debitum,
... docuerat ... lib. 6. ... n. 9.
... et alii, ... relinquendum
sit ... supposita ... reddendi debitum
... confessarium tenetur non absolvere ...
... reddit ... ut reddat ...
... confessarium non ... generaliter
sed ... circumstantiis ... occurrentibus ...
confessarium ... Maria
... coniugem ... per
... quae

que facile Rev. D. [illegible], dubitandi.
Quod si illi [illegible] non licere com-
placere in actu inter mala excusato propter ig-
norantiam, et inde infertur. b. neque in redditione illa
[illegible] debiti, quae est inter mala [illegible] ex
ignorantia excusaret. Ret tunc [illegible] in
actu inter mala [illegible] ignorantia excusato com-
placere, quod [illegible] ille non honestus [illegible] circumstan-
tiis tunc [illegible] honestas debitum est
ut contingit in praesenti casu.
Non [illegible] Illma [illegible] quae
[illegible] circumstantiis [illegible] honestate, [illegible] placere
[illegible] certum est apud me, posse quem consulere
minus malum [illegible] inaequalibus, quorum [illegible]
necessario committendum est: cum ergo coniux supposita
invidi ignorantia necessario commissurus sit, vel malum
fornicationis reddendo debitum, vel malum iniustitiae negando
illud; consulere potest confessarius malum fornicationis
quae minus malum est et sine peccato fit reddendo
redditionem debiti, ut vitet iniustitiam formalem, quae maius malum
est et cum peccato fit.
Tandem infero b. recte respondisse [illegible]
Comitis ad casum [illegible] rarissimum, cuius memini [illegible]
Quo respondit [illegible]. Nobilis femi-
na [illegible] a filio [illegible] de matre suspicante, [illegible] loco
compressas gravida effici, [illegible] filium in longinquas
terras [illegible] negotiandi causa ultra decem annos
commoratus filio absente filiam parit. Mater ac domi
alit, [illegible] filius [illegible] puella ig-
nubilis adamare incipit, ac tandem filiam simul et
sororem in matrimonium duxit, cum qua [illegible] filiis susceptis
amicissime per multos annos vixit. Mater incestus
conscia, consilia, [illegible] consulit
f

a literis Comitis, nunc silere possit Conscientia invi-
tus inter virum et uxorem, ac matrimonii nullitatem?
Respondit et bene posse in judicio Universi mundi cona-
tus fuerunt erant inanes, ac matrimonii satisfac-
tando ... matre incredula postea comprobata
...

Quaestio 9.

De Errore vincibili et

Conscientia Invincibiliter errante

Sectio 1.

Utrius que explicatio

Facile expediemus ab Stac. defin.e si velle novamente
Conscia invilicem errante diximus quid sit
quae Conscia ... etenim cum error sit falsitas
cedens ... fallitur illa Conscia erit vincibiliter
errans quae ... falsitati ... posuit (ex Cordo-
... quaest. 4. initio) faciendo ...
ad sciendam veritatem, ut qua def. ... alia ...
Gradin. ... c. 5. n. 17. ubi ait Conscien.
vincibilis est, quae superabilis est, cujus error
superari ac vinci potest. Nec difficile ... ndu-
ci posset ... Thomas Sanch. lib. 1. ... c. 11. dicens
Conscientia vincibiliter errans est, quae imprudenter judicat,
ita ut si debita adhiberet diligentia minime erraret.
Ideo n. imprudenter judicat quia ... attinere non vincit
errorem, quem vincere potest et debet.
... juris ... Conscia invilicem
errat ... nempe dicendo
... 6.

Sic e[st] nunc ei fugiendum, q[uo]d fugiendum n[on] e[st], [et] amplecten-
dum q[uo]d amplecti n[on] debet ei p[ro]ponat; [et] Alibaris dicit
Conscientia aut e Converso, ut Augustinus dixit dum
p[ro] falsis, aut falsa p[ro] veris, [et]c.

Et quoad nos tripliciter contingit Conscientiam
errare invincibiliter p[ro] triplici g[ene]re ignorantiae totidem modis
contingit errare vincibiliter; nam si polleat potentia moralis,
p[otentia] physica, ac met[aphysi]ca moraliter, physice, ac met[aphysi]ce vincibilis
e[st]; si morali careat, polleat v[er]o p[otentia] physica ac met[aphysi]ca moraliter
erit invincibilis, physice v[er]o ac met[aphysi]ce vincibilis, ac tandem si du-
abus prioribus destituta sit p[raedi]cta Conscientia sola
q[ue] gaudeat posteriori, dumtaxat erit met[aphysi]ce vincibilis,
physice, ac moraliter invincibilis.

Septem causas numerat Reginaldus in prax.
lib. 17. n. 76 ex D. Antonino 1. p. tit. 3. c. 10. §.
3. ex q[ui]bus p[ro]venire p[otes]t error vincibilis (sicut [et] invincibilis)
in Conscientia; 1.o p[ro]venire a[it] ex ignorantia q[uo]d
contingit, dum apprehendat malum sub ratione boni, [et] bonum sub ratione mali.
2.o ex negligentia nimirum q[uan]do aliquis p[ro]pter labores
aut alias occupationes negligit ab eo aut ab aliis quae-
rere id q[uo]d liberius [et]c. 3.o ex inordinato amore
sui, nempe q[uan]do se nimium amans Conscientia inclinat
ad capita in illis q[uae] aperit. 4.o ex cordis pusillanimitate,
nimirum q[uan]do timet q[uo]d timendum non est.
5.o ex superbia, scil[icet] q[uan]do aliquis non humiliat intel-
lectum suum ad credendum melioribus, sapientioribus ac superioribus.
6.o ex Conscientiae perplexitate (in qua quis se con-
iicit, vel culpabiliter incidit). 7.o ex concordia pariente,
Unde oriri solet, q[uo]d Socii bonarum mentium, ibi culpam
suam agnoscant ubi culpa sua nulla est.

An v[er]o error Conscientiae reddi possit ex vili invincibilis
Conscientia, dicit. 1.o q[uo]d ... peccamur ... diximus ...
n[on] denarum ... in errore seu ignorantia erronea in invincibili, aut
invincibili, q[uia] p[ro]veniat a p[otentia] potente aut impotente vincere sive error
... ut ... p[ro]venire q[uam] ab illa sed indiffe-
renter dic ab nunc ab ... nunc ab illa p[ro]veniat quoad nos actus

no

volunt[ate]m, ut ego opinor esse ē liber, arbitrarium, q[uod] deinde tale a [pro]pria libere, arbitrario operante: nec potius ad unam q[ua]m ad aliam [per]tinet [pro]cedere. Sed ad utrumq[ue] quantum de se ē, se habeat [quod]que indifferenter.

Sectio 2.

Utrum agens contra conscientiam vincibiliter errantem sit peccatum.

Neque in ma[teri]a [pr]aesenti, in re malum quaedam opinio relata a Glossa in cap. sed [illegible] q. [illegible] et Conrad. concedit licere n[on] amare Deum dictante conscientia erronea sub peccato ee amandum. Ceterum haec opinio a D. Thoma, et [illegible] explodit tamquam haeretica, et erronea: contrarium q[uod] docent cum D. Thoma Cordubam lib. 3. quaest. q. 4. vers. q[uo]d dicunt Thomas Sanch. lib. 1. Summae c. 11. n. 2. P. Vasq. 1. 2. tom. 1. disp. 99. c. 2. n. 6. vers. Verum opposita[m]. Cornejo ibid. tit. 3. in quaest. D. Thomae [pr]aedicta 19. d. 2. dub. 1. Leonardo Conrr. [illegible] De [illegible] Summanis tit. 12. disp. 7. sect. 3. n. 19. Moncadas. Diss. 28. q. 3. n. 3. Layman. tom. 1. lib. 1. [illegible] de conscientia cap. 4. assert. 2. Pertrim in Thes. mon. tit. 1. [illegible] Sum. lib. 1. q. 9. n. 20. Recordlanis Gordona in sua Summa lib. 1. q. 9. n. 20. Reginaldus in praxi lib. 13. n. 69. [illegible] verbis Pauli ad Romanos 14. [illegible] n. 1. [illegible] Sole (Soto) q[uo]d discordat conscientia [illegible] cap. e. [illegible] Poernar. lib. [illegible] cap. [illegible] cap. inquisit. de sen. ex[co]m. [illegible] ex cap. litteras de restit. spoliatorum et cap. ultimo de [pr]aescript. [illegible]. Ceterum omissis his rem firmare placuit assertis.

Agens contra legem superioris, sive existimatam, tam vere et in re existentem peccat: sed agens contra conscientiam vincibiliter errantem agit contra legem superiorem creditam sive existimatam, licet n[on] vere et in re existentem, ergo peccat. Minor n[on] tam [pro]banda q[ua]m mihi supponenda videtur: et maior [illegible] quamvis [illegible] existimat. Villar [illegible] accidit q[uo]d [illegible] in re verum sit lex conscientiam [illegible] putat ee Rectum

sur

aut faciens aliquid putans in eo Regem offendere
est Regiam maiestatem, v.g. [illegible] offendere, quod sua
sua affectu tendit ad offendendum regem per accidens
Constat, quod non dicit rex [illegible] qui contra legem [illegible] dicit ex
timatur agit, facit id, in quo credit displicere deo, ipsum
offendit et peccat, [illegible] ut dicitur cap. cum voluntate de
sent. [illegible] et criminalem [illegible] distinguunt.
Nec alia de causa contra homicidii [illegible] peccat mulier non
mentiendo quia contra conscientiam erroneam dictantem homicidium com
mittere si non mentitur ad salvandam vitam mariti
mentire. Etenim deus non solum attendit quid homo fa-
ciat sed [illegible] faciat.

Deinde quia ut S. Thom. [illegible] q. 19.
art. 5. et 6. q. 3. art. 19. Voluntas adveniens contra conscientiam
erroneam tendit in sibi malum sive [illegible] culpabile [illegible]
[illegible] liberi amplectitur, quod conscientia dictat esse malum
[illegible] sibi et peccatum. [illegible] voluntas
quia in mente et tale, quale [illegible] apprehendit, [illegible]
sentiat voluntati, [illegible] nihil volitum, quin [illegible] sed
conscientia erronea proponit voluntati ut malum [illegible]
[illegible] sibi, atque ut vitandum esse maliter [illegible]
[illegible] tale sibi inquid volitum adveniens tendit contra
conscientiam erroneam et malum, seu [illegible] sibi, eo quo [illegible]
exposuit

Tandem quia discordantia a conscientia erronea
vincibiliter [illegible] aliquid esse [illegible] sibi, [illegible] minimum, se
[illegible] ponit periculo peccandi graviter [illegible]
qui [illegible] ponit se periculo peccandi peccat [illegible]
cordans a tali conscientia peccat maior [illegible] amat
[illegible] ut [illegible] sibi, quod [illegible] non [illegible] pru-
denter et [illegible] sibi carere [illegible]
ponit se periculo peccandi graviter [illegible] Et quidem
[illegible] tenet ad [illegible] deliberandum et in deliberando

ut

veritas, quod prudenter timeri debet ne forte ita sit, sicut con-
scientia dictabat revera dictet esse debitum.

Ex maiori ... claritate adverte quod conscientia dictet per errorem vincibilem aliquid esse debitum quod est ... peccatum ... peccabit graviter ... erroneum amplectens ... faciendo quod conscientia fal-
so dictat esse praeceptum ... debitum ... faci-
endo dictamen ... praeceptum, ac vice versa, quod dictat esse debitum, quod est praeceptum.

Si conscientia dictet esse praeceptum quod non est debitum aut esse debitum quod non est praeceptum peccabit discordando a tali con-
scientia ... se conformando. Videlicet si dictet esse praeceptum ... quod aliunde non debemus ... aut non esse debitum ... quod alias non ... praeceptum ..., at quod in differen-
tiam ... in se, sed non praeceptum non peccat discordando ... se confor-
mando ... rationes procedunt in ... casu.

Sectio 3.

Plures difficultates expediuntur

Quamvis adeo certa sit procedens doctrina ut non levet ... difficultas ... oportet occurrere ne videatur convelli. ... Si esset peccatum agere contra conscientiam vincibiliter errantem maxime quod esset contra aliquam legem ... ultimatum, sed ... non sufficit ... peccatum. Minor probatur: si illa ... ultimatum consistit in ... dictamine ... virtute alicuius legis superioris ... naturalis, aut divinae vere obligantis ... applicaret conscientia ... intimaret, sed non ... naturalis aut divina ... conscientiae erroneae intimata, quae obliget ad non agendum contra illa.

... Navarro minorem ... distinguit maiorem ... aliquam legem superiorem ... maiorem, quia ... conscientia vincibiliter errans credit esse praeceptum, quod est debitum, simul credit esse legem superiorem ... in ... Ut tamen ... naturalis ac divinae ... superiori ... quod ... est, ... peccatum sit ... parere, ... contra ... conscientia erronea dictat, operari.

Ad

Ad minorem facile constat de obiectione adversarii dicta: sed an lex
divina aut naturalis vera omittit minorem; an conscientia existimantis saltem
nego minorem.
Replicas: At lex illa non est vera, sed
existimata conscientia obligat; quia nullum est quod sic existi-
matur, ac nullum producit effectum sive obligationem; ergo lex obligat
in materia de contrahibus. Distinguendo maiorem: non obli-
gat alioquin in re concedo; non obligat in nostra conscientia existi-
mante quandiu durat, nego. Ad probationem dico quod nullum
est nullum producere effectum, quia nullum est; ergo si dei lex
illa non obligat aliter, et veritatem quia aliter in re nullum
est; at producere quia vera et validus. Unde quod in nostra consci-
entia existimante vera et valida lex est in nostra conscientia existimante,
quod dicit obligationem contra quam agere peccatum est.
Instas: lex inferior non potest valere contra
legem superiorem, neque falsa contra veram: sed saepe lex
per conscientiam invincibiliter errantem applicata est inferior,
et saepe falsa, cum sit contra divinam et naturalem; ergo
non potest valere, et conscientia errans nullius virtutis est,
obligat. Lex inferior aut falsa non potest valere
in re contra legem superiorem aut veram; potest valere in
se in nostra conscientia existimante, et nos non conscien-
tiae ... in nostra conscientia existimante, potest valere quoad vim de-
obligandi, cum adsit obligatio legis superioris, vere non ob-
stante conscientia errante.
2a difficultas. Sicut malum est difformare conscientiae
erroneae dictanti adulterium esse bonum committendum, bonum est
tali conscientiae conformari, tunc quod illud est bonum cuius oppositum est malum
seu prohibitum tunc; ergo ideo voluntas difformis conscientiae er-
roneae est mala, quia est difformis legi dei naturali, aut positivae
existimatae; ergo voluntas conformis erit bona, quia est conformis legi dei
existimatae, ac quia voluntas discordans est mala
quia complectitur oppositum, ut malum, quia concordans erit
bona, quia complectitur oppositum, ut bonum; sequendo contra
malitiam actus pendet ... non ut est in re, sed ut propo-
nitur ab intellectu.
Respondeo negando assumptum: sicut illa est ad i.

probat. Dic non semper id esse verum. Sed quando procedit
sine ratione conscientiae rectae: neque ut ex dictis
constat aliquando contingit ex conscientia vincibiliter
errante, quod verum ex eadem contra dictamen sit
malum, nempe conformari tali conscientiae et difformari
ad legem veram; quia plus requiritur ut actio sit bona
quam ut sit mala, ut enim bona sit opus est, ut nulli
legi difformet, uti in casu dictaminis adulterii dif-
format. Ut autem mala sit sufficit, quod alicui
legi vere aut existimatae difformet; bonum enim ex
integra causa, malum autem ex quocumque defectu, ut ex
Dionisio lib. 4. de divinis nominibus desumsit Philosophia
et Theologia amplectitur: atque ideo non valet volun-
tas difformis conscientiae vincibiliter erroneae est mala, ergo eidem
conformis est bona; quia difformis conscientiae erroneae est diffor-
mis alicui legi nempe existimatae; conformis autem eidem
non est conformis omni legi, quia existimatae tantum, et diffor-
mis verae, ad quam neganda eam, quae non proponit ut omni ex parte
bonum, ut opus erat, nam cum error sit vincibilis debet
proponi oppositum aliqua ratione mali, ac fugiendum, secus
non peccaret, qui conscientiae vincibili conformaret.

Quod si esset peccatum agere contra conscientiam erro-
neam diligere Deum super omnia esset peccatum si per
errorem vincibilem crederet peccatum hoc. atqui impossibile est peccare
diligendo Deum super omnia. Ergo agere contra conscientiam erro-
neam non est peccatum. Respondeo dico valde implicare quod dictum,
quod quis diligat Deum super omnia amore amicitiae, et simul cre-
dat id esse peccatum; nam hoc ipso quod putet esse peccatum
putat esse contra voluntatem Dei, atque ideo faciendo illud non
potest eodem affectu diligere Deum super omnia, quia sic
amor ita fertur in Deum propter suam bonitatem, ut non possit
simul

simul idem affectus esse contra Deum. quod fieri nequit ut ipsa dilectio depravetur ex malo fine, circumstantia conscientia vincibiliter errante, quod non contingit in aliis virtutibus cum quarum materiis non pugnat conscientia errans, quod dictare potest esse malum, quod alias honestum est et virtuosum.

4.o Si quis detentus in carcere credat per errorem vincibilem esse peccatum non audire sacrum, aut si ab alio manu violenter arrepta interficeret custodem credens vincibiliter esse peccatum, et illum occideret, nullatenus peccaret, et tamen contra conscientiam erroneam ageret. Ratio in promptu liberari à culpa defectu libertatis, quae in priori casu deficit ad egrediendum, ut audiat sacrum; in secundo ad resistendum arripienti manum. Si vero adesset libertas, utique peccaret, nec nobis sermo est de agentibus sine libertate contra conscientiam errantem, siquidem neque agens contra rectam peccat quamdiu caret libertate.

Sect. 4a.

An conscientia vincibiliter errans obliget ut illam positivè sequamur?

Durandus in 2o. dist. 39. q. 5. dixit conscientiam vincibiliter errantem ligare, sed non obligare. Ast reiicitur fere ab omnibus, quia videtur pura dictio, nec, ut apparet, aliud est ligare, quam obligare. exponi tamen posset ita, ut consentiat Patri Vasq. 1a 2ae. tom. 1. disp. 58. cap. 2. docenti quod conscientia vincibilis obligat negativè non positivè: hoc est obligat ne ab illa discordemus, non ut illam positivè sequamur.

Corduba lib. 3. quaestionarii q. 4. v. conscientia erronea, docet non teneri disiunctivè, hoc est ad deponendam conscientiam vincibiliter errantem, vel ad illam, nisi deponatur, sequendam, quod id, quod dictat obligare est alias bonum

indi

indifferens, aut de consilio. 2.do actus est illicitus dicit in [illegible] oppositum non obligare, ut cum illa conformemur aut difformemur, sed ut illam deponamus.

Dico 1.o conscientia vincibiliter errans dictat esse bonum, quod alias est malum, vel tamquam praeceptum, quod est [illegible] tum non tenemur absolute illam sequi, sed absolute non sequi, deponendo errorem. ita [illegible] q. 2a. sectione citandi. Probatur quia error conscientiae vincibilis non tollit absolutam obligationem fugiendi oppositum, quod supponimus esse malum, aut prohibitum, ergo absolute, et simpliciter tenemur non conformari conscientiae vincibili. probatur consequentia antecedens patet, quia non possumus oppositum fugere, si tali conscientiae conformemur, ergo si tenemur fugere tenemur non conformari. Nam qui tenet absolute ad finem, tenet absolute ad media necessaria.

Deinde, quilibet tenet conscientiam vincibiliter errantem, errore praedicto absolute deponere, ergo quilibet tenet absolute illi non conformari. consequentia est nota, nam implicat, quod quis absolute teneat deponere conscientiam cui tenet absolute conformari, si quidem ut illi conformet debet non deponere. Antecedens probatur, tum quia absolute tenemur deponere, quod facit nos esse in peccato, et eiusmodi conscientia id facit, cum constituat nos in statu infallibili peccandi, sive non [illegible], sive alterius [illegible] actionis faciamus peccamus, tum quia tenemur abiicere, quod absolute facit ne impleamus obligationem peccato superioris praeceptum, et vero [illegible] obligat, cui facit conscientia erronea, nisi deponat: ut non impleamus, [illegible] quod erit contra talem conscientiam agere, quod est peccatum. [illegible] Ecclesiastes c. 7. dicitur ne demoreris in errore.

Dico 2.o [illegible] quod non deponamus errorem tenemur sequi conscientiam errantem, sic [illegible]

ttt 8.

tit. 8. ad q.um 19. D. Thom. q. 2. dub. 1. Laim. to. 1. tit. 1. de consc. c. 4. assert. 3. Palao. tom. 1. tit. 1. disp. 1. punct. 1. n. 3. P. Meratig. tit. de bonit. et malitia humanorum actuum disp. 9. sect. 2. Reginal. in praxi lib. 13. n. 73. P. Gran. 12 3. 2.da de actibus humanis tit. 12. disp. 7. sect. 3. num. 19. et alii cum S.to Thom. in 2.o dist. 39. q. 3. art. 3. nec nisi de voce dissensio appetet. Quidquid in 3riis videantur afferere. P. Vazq. citatus disp. 60. c. 2. et du Vand. in 2.o dist. 40. art. 3.

Pr. 1.o Conscientia invincibiliter errans dictat, ut minimus, ne ab illa discordemur, q.a e. ex supp.e q. non deponat dictat ut illam sequamur seu ut illi conformemur. Prob. Conseq. q. ex supp.e q. non deponat non possumus discordari illi nisi illi aut conformemur aut discordemur; sicut conscientia nos mentiri ad salvandam alterius vitam, si hac conscientia dicitur non mentiamur et illi discordamur, ut manifestum est q. ut non discordemur oportet mentiri, ergo dictat positive sequi.

Pr. 2.o non potest quis abstinere a mendacio ex eo quia licet dictat mendacium, sed ex supp.e conscientia erronea non deponat dictat errans abstinendum a mendacio. 2.o dictat ad mendacium: maior videtur vera q. non abstinere a mendacio est mentiri seu mendacium proferre, ergo. Minor prob. q. ex tali supp.e peccatum est non proferre mendacium tenet non abstinere a mendacio.

Dico 3.o q. conscientia vincibiliter errans dictat et positive aut privative, q. nec positive nec privative est non tenemur absolute illam sequi, nec absolute non sequi ex supp.e tamen q. non deponamus debemus sequi. Prima conclusio prob. q. licite possumus deponere, 2.o absolute non tenemur sequi, patet conseq. q. si deponamus non sequimur, et tamen non peccamus. 2.a prob. q. licet non tenemur absolute deponere eam nullum peccatum est sic conscientiam retinere et non violare, ut sequitur in eo, qui vincibiliter errans in-

iudicare se teneri ieiunare, et ve dem tenea consiliis quod sequenti ieiunare. Primum constat ostendo, quia faciendo contra tale consilium peccat, laborat eius non ... , quia tenetur illud sequi, ex suppositione non deponat iudicium, alias non esset peccatum contra illud agere. Dico 4.° Consilia dictitentia aliquid esse de consilio aut indifferens, quia sub ... supponi sequi, quia tantum ... ex supp. ... sibi dictato ... neque peccatum est agere contra tale consilium, quia tenemur ... deponere, aut si ... contra illud agere.

Sectio 5.

Falsae obiectiones ex adverso occurrunt

Obiicies 1.° ... verando contra ... de quod nullus debet facere, quod illicitum fieri, sed consilium dictitans ... quod illicitum fieri, quia nemo debet facere quod ipsa dictat, et ... non tenetur sequi ... Maior ... quatenus ... ostendit, quia si deberet facere non peccaret faciendo ... nemo peccat faciendo quod debet. ... Argumentum ... si ... malam ... debemus non facere ... si debemus facere ... mala ... Simul deberemus facere et non deberemus, quod implicat; sed quod dictat consilium ... supponimus esse malum ... sibi ... ex supp. ... debemus non facere ... debemus facere.

Respondeo distinguendo antecedens, nullus debet absolute facere ... antecedens nullatenus debere ex supp. ... deponat ... distinguo ... nemo debet facere absolute ... ex supp. ... ad ... distinguo assumptum ... debet ...

absolute peccarer, sed, si deberet ex supp. neq. itaque obligatio non est absolute et quae se ex vera lege, sed ex supp. et quae accidit orta ex lege tanquam existimata.

Confirmationi Resp. (concedendo aut distinguendo) conse. scilicet si debemus facere absolute quod se non est mala aut prohibita committendo eam, si debemus facere illa quae accidit ex supp. conscien. vincibiliter erranti, neg. Cons. et conced. minorem subsumptam et distinguendo 1.m conse. scilicet debemus facere absolute concedo conse. ex supp. nego conse., item et distinguendo ea. non est supp. illius et deinde talis quod sive sequamur, sive non sequamur conscientiam peccemus. 2.o quod absolute quod debemus facere quod dictat eius praeceptum eius peccatum committimus non sequendo, quod tenemur sequi ex supp. quod non dignamus, et in peccatum omissimus.

Obiect. 2.o et P. Vasq. absurdum est obligari aliquem positive ad peccandum, quod tenemur positive sequi conscientiam vincibiliter errantem, quod praeceptum est illicitum, ad peccatum. pater Cons., quod obligaremur positive ad peccandum. Resp. P. Merin. absurdum est absolute (et ex vera lege) obligare aliquem positive ad peccandum non vero ex supp. erronea et ex lege existimata. Sicut non est absurdum in sententia patris Vasq. quod ex tali supp. obligetur quis ad non abstinendum a peccato, seu ad non discordandum conscientiae dictanti errorem faciendum eius quod est peccatum.

Obiect. 3.o vera notitia rei non tollit obligationem, sed potius illam confirmat si forte erat. At vera notitia conscientiae vitiose errantis et legis existimatae, quam applicat tollit obligationem, quia non est obligatio sequendi talem conscientiam, et legem ad hunc factam supp. Resp. distinguendo maiorem vera notitia rei non tollit obligationem absolutam provenientem ex vera lege concedo maiorem non obligationem ex supp. erronea et lege existimata provenientem nego maiorem. Vera notitia legis vera innotescit, et ideo non tollit, sed firmat; falsa vero lex evanescit, et deinde errore obligatio cessat.

Sectio

Aliquot quaestiunculae ex praedictis

1.a quaestiuncula, an adversus conscientiam vincibiliter errantem sit peccatum quam illam sequi. Et quod indicat eius praeceptum et prohibitionem seu obligationem. Et non semper est gravius, nec semper levius sed aliquando gravius aliquando levius pro ut maior vel minor fuerit

peccat aut levem qm [illegible] pro ibi q omit [illegible] intimat. ita
Cordub. [illegible] q. 4. [illegible] Vincentius, Angel.
de Almaini [illegible] Thomas Sanchez lib. 1. num. n. [illegible]
[illegible] disp. [illegible] n. 10. vers. [illegible] eodem
[illegible] ibidem [illegible] q. 4. [illegible] n. [illegible] 2. [illegible]
[illegible] 2. de actibus humanis [illegible] Montesin.
[illegible] q. 3. n. 67. [illegible] tom. 1. [illegible]
[illegible] n. [illegible] Jordan [illegible] mortal. [illegible] q. 4.
n. 21. et Cornejo [illegible] videri gravitas pec-
cati [illegible] contra consilia q. [illegible] directe [illegible]
[illegible] obligant [illegible] alia qm
[illegible] me [illegible] apud [illegible]
[illegible] intimat [illegible] quia [illegible]
[illegible] Sentia varia sunt, et inequalia ita ut nunc [illegible]
gravioris, nunc levioris [illegible] veri, contra qm sit
[illegible] sequendo [illegible] errans [illegible] seque nec semper
gravius nec semper levius, qm [illegible]
[illegible] 2. specialiter si mulier errare vincibi-
li credat se teneri mentiri, ut salvet [illegible]
viri [illegible] se [illegible]
[illegible] sit omittendo mendacium contra consilium [illegible] men-
tiendo [illegible] sequendo [illegible] venialiter
[illegible] agendo contra illud mortaliter [illegible]
[illegible] si dictamen mortale [illegible] veniale pec-
catum gravius erit agere contra tale consilium, q. erit mortale [illegible]
[illegible] sequi [illegible] veniale.
[illegible] 2. [illegible] peccati [illegible]
[illegible] contra consilium vincibiliter errans [illegible]
[illegible] ita [illegible] 4. [illegible] 2. [illegible]
[illegible] tom. 1. [illegible] 4. [illegible]
[illegible] Gran. [illegible] 2. de actibus. [illegible] n.
[illegible] Montesinos [illegible] disp. 29. q. 3. n. 65. [illegible]
[illegible] amplectitur [illegible] vincibiliter [illegible]
in obo [illegible] malitia [illegible]
tra obedientia [illegible] illa amplectitur de
[illegible] malitia [illegible] 4. [illegible] obedientia [illegible]
[illegible] grande [illegible] errans [illegible]
[illegible] mortale [illegible] recordare [illegible]
ali

Alicuius ipsi peccati tales culpa foret ... in ea ...
cum sequendi boni, ut sic in ma[teria] g[ra]vi ... in genere
illo gravis specialis videtur.

Quaestiuncula 5. Quid sit conscientia invincibiliter errans deponendae, et qua hoc deponenda sit? Respondet P. Gordonus lib. ... sui theolog. moralis quaest. 9 c.
4. n. 21. ... nil assumit ... deponere quam mutari iudicium practicum, suspenso ab electo aut
non applicato ad opus iudicio speculativo, quod docet
Caietanus 1a 2ae q. 19. a. 5. quem illi sequuntur ... Sed dices quod
dixit ... iudicium practicum mutari, conscientiam
errantem deponi arbitrio suo, et ex illa ratione.

Quid ergo respondendum? Est iusta in practicum
iudicium mutari non debet ... aut ... ,
et neque deponi conscientia; alias temere operaremur, et enim
... nos exponeremus periculo peccandi
... ad deponendum conscientiam ... ait Gordonus, videntur
necessaria consilia prudentum, auctoritas DD. bona fides, defectus
alicuius medii, qualiter ... cap. laudabilis de frigidis et
maleficiatis ... defectu ... conducit ... tempus
utique ... de valore matrimonii ... impedimento ... probabiliter
possent ... cognoscere ... quando non ... sufficiens medium

Ad explorandum dubium

Ad ... Vasquez ... sufficiens deponendi conscientiam
errantem meliorem ... quae ante apparebant improbabiles ad ... a peccato ... aut similibus
fundis debet formari iudicium prudens seu probabile, quo practice errorem vincibilem corrigamus et conscientiam erroneam deponamus.

Quaestio 10.

De Conscientia dubia, ac de dubiis

Sectio 1a

Quid et quotuplex sit dubium

Dubium ... Thomas Sanchez lib. 1. Sum. c. 9. n. 2. dicit

Du-

Dubium est quando intellectus pendet in equilibrio in neutram partem incli-
nans, ut ait Gordetta lib. 2. Preliminariorum q. 2. vero dubium
est indeterminata mens ad utramque partem contradictionis
propter motiva apparentia retrahentia [illegible] dubitantem
a [illegible] in altera parte. Unde stare dubium
non esse assensum, et dissensum, sed ut verum fatear, utrumque
displicet, quia videtur repugnare ad dubium quod in neu-
tram partem inclinet, cum in stare possit cum vero dubio
maior [illegible] ad unum extremum affectus inclinatio maior
ut videtur [illegible] Vasq. 1. 2. tom. disp. 62. cap. 3. [illegible]
quod apparet requirit ad dubium motiva retrahentia
quae tamen minime requiruntur, siquidem potest optime consi-
stere dubium absque ullo motivo retrahente [illegible] si solum
quod nullum datur ad assensum movens, [illegible] expli-
care ponere.

[illegible] sit [illegible] dubium
definiri [illegible] inter duo repugnantia iudicia prop-
ter defectum motivi determinantis ad assensum. Prima
particula clare [illegible] posteriora [illegible]
defectum motivi determinantis, sive simpliciter [illegible]
verum, quia nullum est motivum, sive [illegible] sit [illegible]
propter suam imbecillitatem [illegible] insufficientiam ad assen-
sum. Sic stare potest absque intellectu magis in unam partem incli-
net quam in aliam [illegible] sed aeque inter utramque [illegible]
solum requiritur ad sui veritatem, quod circa nullum [illegible]
assensum. Ubi adverte, tunc dubium esse maximum, quando
intellectus inter [illegible] ita [illegible] ut nullatenus in
unum magis inclinet quam in aliud, sed aequaliter respicit utrumque
quo [illegible] minor [illegible] dubitatio, quo magis [illegible]
in alteram partem inclinatio, et maior erit quo minor fuerit
[illegible] tunc maxima cum nulla [illegible]
in

191 [illegible] in unam partem & extremum quam in aliud, q.
quamvis videat illam partem magis [illegible]. Dubia ingenia intus
minus inclinat. Tum cum propositio est certior, non ita
in est quod ex ipso veritati unitur, [illegible] sit certior, et quod
certior falsitati [illegible] [illegible] minor
est de illa dubitatio, quam est sit de veritate aut fal-
sitate [illegible] incertitudinis dicitur, quod contingit quod opposita
pars non est certior. Itaque tanto est minor dubitatio circa
extrema, quanto est circa unum aliqua inclinatio.
Dividit dubium in negativum et positivum
[illegible] proxime dictis facile constare possunt
[illegible] explicat Caiet. [illegible] In Sacramentis dubio
[illegible] dicitur dubium negativum esse neutrum [illegible]
[illegible] probabile assensum ut an arenae maris sint pares [illegible]
[illegible] positivum [illegible] utramque partem [illegible]
[illegible]; adeo in aequali ut in neutram partem possit [illegible] incli-
nari sed suspenditur.
Sub dividitur dubium circa res [illegible]
contradictorium [illegible] ut an sit, vel non sit, et an Deus,
vel non Deus etc. potest vocari dubium contradictionis [illegible]
[illegible] [illegible] si vero circa [illegible]
positiva ut an [illegible] an alia, an [illegible]
[illegible] vocatio dubium [illegible]
[illegible] extrema [illegible] est [illegible] dividit [illegible]
in contradict. [illegible] extrema [illegible]
tionis.
Sub dividitur dubium in dubium facti et du-
bium iuris. Dubium iuris est [illegible]
dubitamus de iure [illegible]
ut dubitamus an lex [illegible] sit, vel
[illegible] dubium iuris [illegible] vendiderimus
de lege, sed ea supposita, dubitamus an [illegible]
[illegible] aliquid faciendum [illegible] dubium facti
[illegible] circa existentiam rei, seu facti ipsius [illegible]
an [illegible] sit, an res sit propria vel aliena
an [illegible] sit validus vel invalidus, et alia sic in-
finita valde similia. Adverte tamen hoc dubium iuris
[illegible] facile appellari [illegible] practicum speculativum
de quo [illegible] sequenti.

Sectio 2.

Quid sit dubium practicum, et quid speculativum

Notat imprimis Diana, quomodo varie DD. explicent hec dua genera dubii; Tortuta libro 3. quaestionum ... dixit speculativum esse, quod non ordinatur ad opus operantis dubitantis, quod si solum dubitat an liceat vel illicite faciat practicum dicit quod ordinatur ad opus operantis dubitantis ordinatur. Corneius 1. 2. tt. 7. dub. quaest. 19. de homine. disp. 4. dubit. 1. ait dubium speculativum versari circa id quod convenit rei secundum se, ex illa natura ab eo rei, et non est propositio dicere vera vel falsa, sed practicum versari circa id quod rei deo in ... sensu ... operantis in singularibus circumstantiis secundum regulas ... seu appetitum rectum seu conscientiae. Pater Vasquez ... [illegible] ... c. 6. §. 3. dubio 5. n. 37.

Ioannes Sanchez disp. 42. selectarum n. 1. ait dubium speculativum esse, quod respicit tamquam obiectum proprium non peccare vel minus; sed quamquam res de qua erit dubium practicum versatur circa bonitatem vel malitiam moralem, tamquam circa obiectum, ita ut maxime ... quomodo versatur sit omittere peccatum, seu illud fugere, quare concludit esse dubium practicum includere in se dubium speculativum in radice, ita ut practicum est dubium speculativum, et e converso dubium speculativum non claudere practicum.

Sed optime ... ille ... P. Bonae Sanctus lib. in summa c. 9. n. 13. docet dubium speculativum esse quo intellectus dubitat in communi an aliquid sit licitum vel illicitum, et practicum quo in singulari hic et nunc perpensis omnibus circumstantiis hic et nunc ... consentit P. Gordon. lib. 1. suae theologiae moralis, q. 9. c. 5.

Deniq. P. Comine, ut omittam alios minus varie loquentes, d. 14. de sacrament. tit. dub. 10. n. 22. existimat dubium speculativum esse, quod versatur circa ... quae non dirigit immediate operationem, v.g. verum hoc matrimonium sit validum, et practicum quod immediate operationem dirigit, v.g. verum coniugi dubitanti de valore matrimonii liceat petere debitum?

Con-

tonissimus et facilius fore in tanta opinionum va-
rietate quod placeat quidve in singulis sibi placeat ap-
perire, nec alius sine accusem; sed ut utriusque magis
Auditore Comparemo; re circa aliquod dogma in hac
re sistere arbitremur. quo autem pacto predicta du-
bia non concitamentur et explicanda breviores
perstringam. haec dupliciter definiuntur subiecto. dubium
practicum, quod versatur immediate circa honestatem aut turpi-
tudinem actionis hic et nunc exercendae cum omnibus cir-
cumstantijs inspectis; speculativum vero quod non versatur circa ho-
nestatem actionis hic et nunc exercendae cum circum-
stantijs attentis. fore sic in mente superiorum doctorum ne-
cesse dicendum, nisi in modo loquendi Raynaldus Consincit
in suae Bella [illegible] q. 1. art. 1. n. 242. vers. sed [illegible]

Ex his definitionibus inversae collatis plane constat ex
multis capitibus posse dubium a practico differre et fieri
speculativum. 1.o si non versetur circa honestatem actionis,
aut circa turpitudinem sed circa rei veritatem ut: an verum sit
tale? an res sit furtiva, ut voluit Joannes Sanc. 2.o
Dum si versetur quidem circa honestatem actionis sed non hic et nunc
exercendae sed abstracte et in re ut: an edere carnes
die veneris sit licitum, vel non ut docuit Thomas Sanch. citatus
3.o si versetur quidem circa honestatem actionis hic et nunc ex-
ercendae, sed non cum circumstantijs attentis, ut an liceat
carnes edere, quod non constat an veniat dies duodecima a
qua incipit feria 6.a non attendendo ad praecipuas circumstantias
quae talem carnem possunt reddere honestam.

Ratione, quorum ad dubium practicum ea omnia requi-
rantur, quae in definitione posuimus, quibus deficientibus vel aliquo
ex quatuor constitutivis dubij practici, convertetur in
speculativum, nec aliquid remanet dubij quod nec practicum sit
neque speculativum, atque ideo medium inter utrumque membrum ad-
aequatae divisionis quod est impossibile.

Sectio 3.

An dubium practicum mutari possit in speculativum et e converso.

Communiter non inveniuntur hanc difficultatem apud doctores disputantem, [illegible]

la-

Vane disputatio est et ad mores deflectanda seu ut melius dixerim ad totam moralem theologiam valde utilis imo necessaria.

Pars negativa scripsit [illegible] quod dubium speculativum [illegible] in practico. Ut dicebat [illegible] Sanchez.

[illegible] Dubium speculativum est [illegible] genus [illegible] practicum [illegible] impossibile est quod speculativum fiat practicum aut practicum speculativum [illegible] utrinque [illegible] impossibile est quod pars fiat [illegible] cuius pars est, aut e contra. Consequentia, quia includeret semper est maius, includeretur semper est minus. [illegible] si impossibile est quod maius sit ipsum minus et minus ipsum maius, impossibile est quod speculativum sit practicum, [illegible] inclusum; et practicum [illegible] speculativum, [illegible] sit includens.

[illegible] impossibile est quod res mutent essentias, sed essentia practici est practicum esse, speculativi est esse speculativum [illegible] impossibile est quod practicum mutetur in speculativum, [illegible] una essentia mutaretur in aliam: probatur [illegible] in practicum, [illegible] minor [illegible] diversas [illegible] essentias explicare debent.

Nihilominus pars affirmativa mihi est vera, [illegible] suppositis credo [illegible] lib. 1. summ. c. 10. [illegible] qui requirunt ut liceat contra dubium speculativum operari [illegible] debita diligentia ad deponendum tale dubium [illegible] si [illegible] appareat nova ratio prudenter movens ad operandum [illegible] si non fiat diligentia aut facta nulla appareat ratio deponendi, erit practicum [illegible] non licet operari. Si vero fiat et appareat, erit speculativum [illegible] est licitum operari. [illegible] conciliant dubium posse mutari de practico in speculativum, ac esse indifferens, ut diligentia omissa [illegible] maneat practicum, [illegible] facta, ac nova ratio inveniente, convertatur in speculativum.

Onde sumi potest [illegible] ratio, dubium [illegible] dic-

Sec ante fuit diligentia in practica et si fiat di-
ligentia, ac nova res deponendi appareat in speculativo:
Sed dico tertio, mutatio de non facta diligentia ad factam
unde appareat nova res existente ipso dubio, potest
mutari de practico in speculativum, quod si dicat appa-
rente nova re deponendi non persisteret dubium, sed iam
desinet, incipit ad iudicandum non esse illicitum exequi id, de
quo dubitabat an liceret, est non opus esse, quod dubium abi-
iciatur, quoad speculativum sed solum quoad rem practicam, nam
si quid per peniteat [illegible] utrumque [illegible] formaret
hoc iudicium ex [illegible] ipsius dubii i. An liceat
sic nunc operari, non opus esse quod abiiceret nova re
apparente [illegible] compatibile [illegible] hoc. Attenta nova re
[illegible] sic nunc operari, per quod deponit du-
bium in re practica, sed non [illegible] in speculativo.
Dico 2°. [illegible] quod si quis dubitans
an matrimonium fuerit validum, et [illegible] an liceat
ad debitum accedere in possessione tamen in praxi li-
cere, et nihil [illegible] postea adveniente nova re et motivo
dubitandi, verbi gratia in dubium ipsa possessio sive quod dubium
cum inceperit mala fide, sive quod de novo impedimento
dubitet, ipso ibidem inspecto prior dubitatio, an liceat
ad uxorem accedere videtur, sed in practica, id est de specu-
lativa, per mutata fuit in practica.
Ex [illegible] sic pariter dubium practicum con-
tinuum in re tali [illegible] aliquod [illegible], neque in re
tali quod dicat quod non fiat diligentia [illegible] quod non appareat
nova res [illegible] nequit non continui per
aliquod [illegible] non tam laudandum crederem, quia [illegible] non
similis [illegible] sic arguitur; est practicum ac speculativum est
[illegible] contra [illegible] mutari per practicum in specu-
lativum et ex [illegible] ut notavi in Logica pluri-
bus.

ss. Denat. et aliae, quae invariabiliter se habent, nec mutari poss., sicut et plures ss. extrinsecae, quae poss. mutari, atque ideo infirmum est argum. a denat. extra ad mutabilitatem, aut ab intra ad immutabilitatem.

Sed cum audis dubium practicum mutari posse in speculativum, et e converso, non sic intelligatur, quasi nullum dubium sit quod non possit accipere alternativam istam mutationem, sed ita ut non repugnet ex conceptu practici, et speculativi, quod dicitur ad modum, quo dixi in Dialectica ss. verum posse mutari in falsum non quia hoc conveniat omnibus complexis, sed quia conceptui ss. veri non repugnat cambium falsitatis, et multis aliquibus sine adeo necessario veris, ut repugnet privari talibus mutationibus, ut in divinis patet, et in diversis creatis cernere est, quod totum est maius sua parte, idem simul esse et non esse.

Quare fateor dubia speculativa facti, quae non tendunt in honestatem, aut turpitudinem actionis mutari non posse in practica, quia cum dubium practicum versari debeat circa talem honestatem, aut turpitudinem, et circa illas non possit versari dubium speculativum facti, repugnat quod de speculativo mutetur in practicum, ipsumque libenter concederem de quibusdam aliis alternativam illam conversionem respicientibus; nam mihi concludendi sufficit multa esse, quae illam admittant.

Nunc ad argum. initio posita respondeo, quod si sermo sit de dubio speculativo facti duntaxat dandum est totum, quia propterea fiat aliquid quod non sit apperte decidentes tale dubium mutabitur non posse in practicum, aut e converso,

Si vero sermo sit de dubio speculativo, qua tali, circa licentiam actionis honestatis alicuius, negandum est includi in practico, nam mutuo se excludunt quoad vocem status, sicut propositio vera, qua talis, et falsa atque qua talis mutuo se excludunt, non quod idem dubium, quod nunc est sub voce speculativi, mox non sit sub voce practici, et propositio, quae nunc est vera mox non sit falsa; sed quod dum est sub una voce, caret alia, et nunquam est sub utraque, neque unum deletum claudit in alio. Unde non infertur, quod dubium speculativum, de quo est sermo, sit, qua tale, pars, et practicum, qua tale, totum; neque quod pars fiat ipsum totum, aut totum pars. Sed neque infertur, quod maius fiat ipsum minus, aut minus fiat ipsum maius, ut dicebat oratio ob camdem rationem.

Ad 3um argumentum nego, quod dubium sit per seipsum ipsum practicum, aut per camdem speculativum. Constat enim ex dictis esse denominationes extrinsecas, et accidentales per accidentales defectus explicatas, non aliter, ac explicamus propositionis veras, et falsas, conditiones quae eamdem propositionem de vera transire in falsam, quin propterea una ipsa mutetur in aliam, quod non dicimus falsitatem fieri veritatem, sed subiectum unius fieri subiectum alterius; atque idem sermo est de hoc [illegible] quod sit variata sola [illegible] vocis partis est variatio denominationis.

Sectio 4a

Quid, et quotuplex conscientia dubia

Existimabit aliquis dictos esse huius tituli institutus, quia credet idem esse dubium et conscientiam dubiam, cui videtur favere Ioannes Sanchez disp. 41. Selecta. Dum ait Conscientiam dubiam esse, quae dictat non dicat aliquid esse peccatum. Vel minus, dubia semper maneat, quia esse stare non potest conscientia absque actu iudicii dictata asserentis hic, et nunc esse hoc licitum et permissum, aut prohibitum, sive praeceptum. Si fatemur tenemur esse aliud a dubio, recte quae instituimus titulum, ut expendamus, quid sit Conscientia dubia, et qua ratione consurgant quod dubia sit, et quod obtineat dictatum assensum.

Ad definitionem igitur accedens conscientia dubia est quae dictamen in dubio faciendum aut fugiendum sit, caret. Hic explicatur gratia ad sibi exemplum. Dubitat quis an res sit sua, cuius caret possessione, adhibita diligentia nihilominus perseverat dubius: ~~tunc~~ iam incipit dubitare an liceat illam sibi capere et retinere, vel non; accedit vero advertens periculum, cui exponitur, committendi iniustitiam contra verum dominum, si sibi usurpet: et statim conscientia dictat sub tali dubio, et periculo rem arripere quae sibi, et malum exponere se periculo violandi ius proximi.

En conscientia dubia non dicit talis quod dubitando sit et assensu careat, sed quia supponit extrema dubia, quorum periculum percipit vitare, unde conscientia non dictat talem rem ei capiendam, quia capere sit iniustum in se aut ex-

Si

dubij vel litis (scilicet illicitè sentitur sed dubiè)
secunda est periculum vel esse ponit periculo faciendi, quod in
se sit iniustum vel dubij vel litis, quae valde diversa sunt.

Verum utrumque clarius teneat, adverte idem praecepto nos teneri a peccato abstinere et a periculo peccandi. Sicut enim Decalogi eodem praecepto, non solum vetat consentire in fornicationem, sed etiam ponere se periculo consentiendi in illam, et utroque pacto videri potest. Unde cum praecepta obligant ad finem concernit obliget ad medium simpliciter necessario requisitum sexto, obligans ad fugiendum periculum consensum in fornicationem obligabit ad id, quod necessario requiritur ut fugiamus: ut autem fugiamus hoc periculum necessarium medium est non facere id, quod est dubium an sit consensus in fornicationem. ergo tenemur fugere talem consensum dubium non, quia in se consensus sit; neque hoc est dubium; sed quia fugere dubium consensum est medium necessarium ad fugiendum periculum incidendi in verum et determinatum consensum.

Respondeo hoc dupliciter intimari per conscientiam praeceptum fugiendi fornicationem consensum. primo dictando per scientiam dubium. secundo dictando non per scientiam, sed, ut ita dicam, provenientem ex liberi modo ratione periculi, quod portat secum. Priorem modum habet conscientiam certam seu determinatam, quia versatur circa certum, aut determinatum consensum; posteriorem modum habet conscientia dubia quia non versatur
non

in veritate est certus de eius conventus, sed est certus periculi
ad quod evitandum necessarium est tamquam medium facere dubii consensus.

Dividi solet conscientia dubia in practicam et speculativam: illa dicuntur dubia quae dubium practicum supponunt ut nos superius explicuimus; speculativa vero quae dubium speculativum nec oportet ut nunc examinemus an conscientia speculativa dubia proprie debeat appellari dubia an solum quid et absolute certa. Dic. n. Suicus mi quaestio an sim dicere: solum adverto non dari conscientiam dubiam quae sint aequaliter tales sed pro maiori vel minori dubio inaequales.

Sectio 3.

An operari liceat cum conscientia dubia

1. Dico 1o cum conscientia practice dubia nefas est operari, ita Corduba lib. 2. q. 9. 5. de conscientia ... quos referunt ... Bona, Joan. ... Layman. lib. 1. suae Theologiae ... d. 41. selectarum. n. 2. Layman. lib. 1. suae Theologiae moral. tit. 1. cap. 5. §. Thomas Sanch. lib. 1. summae c. 10. n. ... et lib. 2. de matrimonio. d. 41. n. 6. Reginaldus in praxi. lib. 13. n. 92. et 94. Gordonus lib. 1. suae Theologiae moralis q. 9. c. 5. n. 22. quaest. 1. Palao tom. 1. tit. 1. d. 3. p. 1. n. 5. P. Varg. ... 2. tom. 1. disp. 65. c. 1. Granada ibidem contr. 2 de actibus humanis tit. 12 d. 6. n. 2. Corrusius ad q. 19. d. ... Mons. disp. 29. q. 4. §. 1. n. 73. Bona disp. 5. Fabian ... Tilliusin et alii.

Probatur 1o qui sine ulla causa exponit se discrimini ac dubio peccandi peccat (mortaliter vel venialiter pro qualitate seu quantitate periculi) sed qui operatur cum conscientia practice dubia exponit se discrimini ac dubio peccandi ergo. qui operatur sine ulla causa ... qui operatur cum conscientia practice dubia peccat mortaliter aut venialiter ut nuper notavimus ... de maiori est pro illa dictitatio dicit n. Sacra pagina Ecclesiastes 3. qui amat periculum in

periti in illo, amare periculum est velle operari cum illo atque tali causa perire in illo, est peccare. Minorem probo quod forte erit positivum et malum id de quo dubitamus.

Pro. 2°: qui operatur cum conscientia practice dubia amplectitur quantum est ex se rem illicitam. Sed amplecti quantum est ex se rem illicitam nefas est. Ergo operari cum conscientia practice dubia nefas est. Maiorem probo quia amplectitur rem, quae videtur forte esse illicita et qualiscumque sit, se habet et sic amat, et vult quin ulla ratione malitia retrahat. Ergo amplectitur quantum est ex se rem illicitam.

Pro. 3°: qui violat legem verisimiliter existimatum peccat. Sed qui operatur cum conscientia practice dubia violat legem verisimiliter existimatum. Ergo peccat. Maiorem pono verum esse dictu. Minorem probo, quia conscientia practice dubia dictat nos teneri abstinere ab operatione durante tali dubio, quia eadem lex quae prohibet rem turpem facere, praecipit ne ponamus periculum faciendi. Ergo dum legem verisimiliter existimatam violat, qui cum conscientia practice dubia operatur.

Pro. 4°: qui facit aliquid, de quo conscientia practice dubitat, an sit contra voluntatem amici, violat legem amicitiae, et plus videtur diligere illud, cuius gratia facit, quam amicum. Ergo qui facit aliquid de quo conscientia practice dubitat, an sit contra voluntatem Dei, violat legem amicitiae cum ipso et plus videtur diligere se aut illud cuius gratia facit quam Deum ipsum, quod quidem est illicitum.

[illegible] bat. Ergo omnis qui non credit licitum esse id quod agit non operatur ex fide, sed qui non operatur ex fide peccat cum dicat Paulus ad Roman. 14: omne quod non est ex fide peccatum est. Ergo qui non credit licitum esse id quod agit peccat. Nunc sed qui operatur practice cum conscientia dubia non operatur ex fide, quia quidem dubitans non credit. Ergo qui operatur cum conscientia practice dubia peccat.

Dico 2°: qui operatur cum conscientia duntaxat speculative dubia non peccat, probatur quia cum dubitet speculative, habet conscientiam iudicium saltem probabile de honestate operationis. Sed qui operatur cum iudicio saltem probabili de honestate operationis non pec-

cat

inc q. qui operat cum conscia illy dubia speculatiue peccat, maiorem credo n indigere probat: ... diverti indicet Saly ... de honestate operationis ... dubia speculatiue ... minor ... supra, cum practice ... in parte speculatiue ... de sua opinione probabili ...

... Ad quam speciem peccati reducenda sit operatio cum conscia practice dubia. Resp. ad illam eandem ad quam tenetur ... si re vera malitia ... inhonestas ... dubitat ... certa. Ita P. Thomas Sanch. lib. 1. summa ... c. 10. n. 6. P. Gordon. lib. 1. sue theologie moralis ... c. 6. n. 6. ... Reginaldus in praxi quest. 9. c. 5. n. 22. vers. Sigueras. P. Granado 1. 2. controversia 7. de actibus ... 16. n. 25. P. ... Summa ... tr. 12. d. 6. n. 2 ... Prob. ... faciens ... dubitans peccat faciens, q ... certo peccaret, ... faciens ... periculo ... deinde ... sed ... quantum ... se ... mali ... amplectitur, qui illum vult ... dubio.

Hinc infert 1. P. Thomas Sanc. ... quod dubitat an opus ... sacrilegij, ... circumstantias peccat peccato sacrilegij, ... confitenda ... credit confitenda ... comittunt ... dubio, ... confiteri ... si constaret certo. 2. infert P. Gordonus ... practice dubitet an sit mortale ... veniale ... Granado ... peccat mortaliter ... si quis dubitet an sit ... nunc peccet violando ieiunium ... peccat contra temperantiam ieiunij; ad quorum similitudinem ... possent infinita exempla.

Sectio 5

Huius doctrinae impugnationes.

Primo ... dubitans ex causa levi, et temeraria per ... contra talem suam dubitationem ... operari cum conscia practice dubia ... ... Ante ... cum conscia practice dubia ... producitur, ... quia conscia ... dubio provenit ex vehementia dubitat ... in aliqua ... vehementia ...

Da-

dubitatio est de ea levi, quam in aliis est de gravi
Ergo cum liceat agere secundum dubitationem fortem de ea levi,
licebit operari cum conscientia practice dubia. Respondeo di-
stinguendo antecedens. Si cognoscat causam esse levem et temera-
riam ac consequenter esse insufficientem ad prudenter dubitan-
dum, concedo antecedens. Secus vero illud nego, partem refert, quod causa
levis sit, si non cognoscat, ut talis, et dubitatio sit gra-
vis et vehemens, quae ad minorem partem refert, quod quis ex ea
levi irascatur, sic graviter irascitur, ut ait Aristoteles ... tertia
dicta superest ... de causa gravissime quis irascitur uno
tempore, qui alio est gravioris nec movetur. Nihil deinde
...
Ad 1um probatur ... de illo cognitio principii ...
... conscientia sit practice dubia, sed ... quod non formet iudi-
cium ... probabile de licitate actionis, sic etiam at-
tentis omnibus circumstantiis, quod tamen formare potest gravis dubi-
tatio et vehemens, ergo potest cognoscere causam esse levem et
insufficientem ad illam vehementiam dubitationis et conten-
prudenter operari oppositum. ...
Obiectio 2. Si quis practice dubitet de utraque parte
termini contradictionis, ita ut inter utramque aequaliter fluctuet, nec
cessare possit ab electione, non peccabit, quod cum diligentem ... tamen opera-
bitur cum conscientia practice dubia, ergo operari cum tali conscientia
non est peccatum. Hoc sane obiectum solvendum est ex dictis de
perplexitate invincibiliter errantis.
Concedo igitur maiorem et distinguo minorem et
tamen operabitur cum conscientia practice dubia et libertate sufficienti
contradico minorem; cum conscientia practice dubia, et libertate insuffi-
cienti concedo minorem; defectus libertatis a peccato excusat, quod
defectus assensus in re turpi, ut talis cognitus, quidem minus deceret
dubius. Vide Regin. lib. 3 in praef. ...
Obiectio 3. Demus casum quod quis sciat hoc dicta-
men: cum conscientia practice dubia licitum est operari, ergo qui cum tali
conscientia operaretur non peccaret; ergo per se non est peccatum cum conscientia prac-
tice dubia operari. Patet consequentia, quia ... est
tale

tale e semper e tale, et econtra. Ita est peccatum operari cum conscientia practice dubia semper est peccatum. Ad 3um dico, quod fateor, quod conscientia dictatur. Ret Montes. talis conscientia futurum erroneum et non excusare a culpa sicut est vincibilis. excusaret vero si esset invincibilis. Verum haec solutio non evacuat difficultatem.

Respondeo praedictum dictamen esse erroneum et conscientia practice dubia esse incompatibili si termini recte penetrentur, nam cum conscientia practice dubia dicit non licere cum tali dubio operari propter periculum cui e exponimus, quo pacto componi poterit cum alio dictamine asserente licitum esse operari cum conscientia practice dubia, et cum dubio practico, quod includit? certe concedendo esse duo contradictoria, licet, non licet.

Hinc fit, quod stante conscientia practice dubia non dat illud dictamen et ideo operans cum tali conscientia peccabit quod tamen dictamen ex causa solum praeter dictamine, stante vero dictamine non dabit conscientia practice dubia, cum qua possimus operari et econtra numquam verificabitur, quod operari cum conscientia practice dubia non sit peccatum: Nec mihi libet disputare an eiusmodi dictamen sit possibile, quaerit recte concluserit, quod sit conscientia practice dubia quam quam si non consistat cum opere deberet existere, absente non solum e argumentum.

Sectio ...

An liceat superiori obedire, quando subditus dubitat num res praecepta sit mala, et certum illi esse non esse malum mittere rem praeceptam

Affirmat Rebinald. lib. 17. n. 200. quamvis addat dum fit ex formali conscientia probabili, quod id liceat ex aliqua ca-

ea vali; et pedes plures Congerit P. Palao. tom. 1. ttt. 1. d. 3. de conscientia dubia. punct. 13. n. 1. et 2. qq numero. P. consentit ubi affirmans teneri subditum in tali casu obedire si atque gravi suo, et alterius detrimento. possit. alii tamen contrarium tenent Corduba lib. 3. quaest. 7. et fide P. Vasq. Adrianus. quodl. 2. punct. 2. ad 1a. Argumentum priate. —

Dico. 1°. si dubium sit practicum non licet. ita sine dubio (alios citans) Cordu. et Adrian. emanuel in summa c. 9. de obedientia et ttt. de ordine iudiciali cap. 7. Villalobos tom. 1. summae ttt. 1. dif. 26. vers. nota mui bien; ac expresse P. Vasq. 1. 2. disp. 66. c. 9. vers. si v. loquamur nec dissentire poss. AA. 4. 1. seq. nisi quaestio sit de voce, illos Filliuc. ttt. 27. c. 5. n. 92. postquam dixit teneri subditum superiori obedire quando dubium est an quod praecipit sit peccatum addidit: tenetur obedire deposita conscientia. sed est deponendo dubio practico quasi diceret eo stante non teneri nec posse. —

Probatur. 1°. Ut liceat operari debemus formare iudicium conscientiae certum, quo iudicemus licere id, sed ubi dubio practico non potest formari iudicium conscientiae certum, quo iudicemus licere sed conscientia dubia erit, et practice. ergo non licet obedire cum dubio practico constante, sed exponendi se. Atque ideo in eorum probat in morali non opus est. —

Probatur 2° ad nullius hominis praeceptum licet se exponere dubio aut periculo peccandi sine urgente et rali causa: sed quoties dubium est practicum exponit subditus dubio et periculo peccandi si obediat. ergo ad nullius hominis, et praelati praeceptum licebit obedire; maior liquet, quia cum divino, et nati praecepto teneamur nos non exponere periculo peccandi nullius praelati inferioris praeceptum potest in contrarium praevalere. Et deinde quia ad divinum praeceptum non licet se sciencter morti corporali, aut spirituali exponere. Ad eius praeceptum non et licitum se probabili dubio aut periculo eius et mortis exponere, quia par est ratio, et periculo: minorem ostendo quantum est se debrat malitiam, et turpitudinem obi. —

Probatur 3° amplius explandorum praeceptum, praeceptum praelati non eximit subditum ab observatione iuris divini

divini, aut nalis, et ... cap. non semper, et ... casu
Si domina ... Caput. iesfianus l. 11. q. 3.
At vitare id, de quo dubitat practice an sit peccatum
nec ne ... nalis est cum non sit lumine nali deus et ama-
dus superiora ... nec superiora amari et coli ab eo,
qui ... ne offendat superiori exponit se probabili
periculo offendendi deum, ... Superior non pot ... imere
ab obligat. vitandi id, de quo dubitat an sit pecca-
tum. ... 3. Superior non pot praecipere id, de quo
practice dubitat, an sit peccatum, quia neque pot cogere
subditum, ut id faciat, et ... subditus non tenetur
obedire, nisi ... in superiori praeceptum praecipiendi ...
in subdito obligatio obediendi: Ant. non tam probandus, quam
supponendus superiora persuadent. Attamen probo, q. q.
... non licet facere, aut amare non licet praecipere: sed neque licet
facere, neque amare, quod quis practice dubitat, an sit peccatum.
... Dico 2°. Si speculative tantum dubitet licitum
erit obedire, ... quam docet. ... verba obedientia n. 1.
Villalobos. sup. n. 11. Tann. ... d. 33. selectarum n. 37. Illu-
... d. quam alequos datio ... Palas n. 2. superioris
... pot deponi dubium in praxi supponendo supe-
... probabile praecipiendi subditum ignora ... neg.
... inferiori relinquere ... inquirendi ... sedes apostolica l. 6.
... unde in ... Romana sede apostolica l. 6.
... litt. B. dicit obediendum est, ... peccatum
... Dico ... placet aut ecclesia
... dubitat an sit peccatum
... simul dubitet est peccatum ... aut ecclesia non obedire
in tali casu? ... Cordula lib. 3. quaest. 9. 3. nec plura
... perplexitate conscientiae ... supra
... considerandum ... abstinemus

sed

Sectio . 3 .

An in dubijs tutior pars sit eligenda, an non sed melior sit conditio possidentis.

Prima opinio ait in dubijs eligendam esse partem tutiorem, sive dubium sit facti, sive iuris, ita Cornejo . 1 . 2 . ttt . 7 . ad quaest. 19 . Bonae disp . 4 . dub . 4 . . . addendo in dubio iuris regulariter, et per se loquendo; in dubio vero facti si facile et absque gravi incommodo potest, ... Armilla ... Sotus sal. 2 . 1 . q . 2 . 1 . ttt . 2 . ... unica art . 6 . Altenstaig in Silvester verbo dubium q . 2 . ad medium n . 4 . vers . ab ... infin. verb. absolutum . 3 . dub . 10 . n . 14 . et plures alij, quos citat Sanch. lib . 1 . Summae c . 10 . n . 10 . subiungens n . 11 . esse satis probabilem hanc doctrinam.

2.a asserit in materia iustitiae meliorem esse conditionem possidentis, in alijs vero materiis tutiorem partem esse eligendam ita Vasq. 1 . 2 . disp . 65 . c . 3 . iuncta tota disp . 66 . Lucius Turrianus ttt . de irregularitate . lib . 6 . disp . 57 . dub . 4 . q . sed si ... Laymann in materia de voto, iuramento, et matrimonio. Azor tom . 1 . lib . 2 instit. c . 19 . q . 10 . Fagundez in Clavi lib . 1 . c . 10 . n . 36 . et multi alij.

3.a Statuit in praeceptis affirmativis, seu quae positive iniungunt aliquid faciendum meliorem esse conditionem possidentis in negativis vero seu quae constringunt abstinere ab aliquo tutiorem partem esse eligendam. ita Garzia tom 2 . de beneficijs p . 7 . c . 2 . n . 13 . et 16 . subiungit q. n . 28 . (contra Rebellum) nihil referre in hac materia dubij, quod dubium sit aequale, an non; vel ... v. dubio licet ... sit maior veri similitudo non tenetur dubitans ... ad ... Missam in dubio aequali non teneretur nec de Missa ... ad ... Missam in dubio aequali teneretur.

Sit 1.a conclusio in dubio practico tutior pars est eligenda ita ... Ioann. Sanch. d . 42 . Selectarum n . 11 . Bonac. Sanch. lib . 1 . summae . c . 10 . n . 1 . et 5 . et Fagundez ... lib . 2 . de matrimonio disp . 41 . n . 36 . Granado . de ... controv. 2 . de actib. hum. ttt . 12 . disp . 6 . n . 6 . Palao

lao .

tom. 1. tit. 1. de conscia disp. 3. punct. 1. n. 6. Villalobos tom. 1. Summae tit. 1. diff. 9. n. 1. ad medium Filliuc. tit. 21. c. 5. n. 155. et 4. ergo ... Ratio ... dubium practicum in dubiis conscientiae practice dubiis sed conscia practice dubia tenetur eligere partem tutiorem ... practico tenetur eligere ... Minorem probo, quia ... exponeret sine causa ... periculo illicite ...

... non tuta sine peccato ... vincere ... ita hoc iudicium licet sic ... sed eo ... talis ... dubiis ... speculativis ... practicis ... in dubiis practicis non possumus eligere partem non tutam, sed eligere debemus tutiorem.

... sunt dubia practica non favere possessioni illius ... tenetur eligere partem tutiorem ... possessio non cessat ... non vincit possessio ... dubitatio ... possessio vincere ... practice dubitanti. Et quidem si possessio vinceret ... dubitatio ... ut dicatur practice ... illi non favere ...

... in dubio ... speculative melior est conditio possidentis ... Sanc. ... Supra num. 11. Joan. Sanc. n. 7. ... Sed non ... Villalobos diff. 21. n. 1. ... Filliucius n. 151. ... Vivo Palao, et alij: ... possidentis ... aequale ... obligat ... libertas ... melior erit possidentis conditio ... superior ... obligatio ... allegat iure ... dubijs, qui ... allegat iure ... certis ... sed dubijs iure

+ ... non est melior illius.

iuri nequit vincere ius certum quod melior est conditio possidentis
et consequenter vice possessionis percurrit de ponere practice du-
bium et formare conscientiam talem dubium speculativum relicto con-
silio [illegible].

Dr. 3. in praedicto casu obligatio se habet tanquam
actor intendens utrumque eripere a possidente et pa-
cifice se habet tanquam reus. sed actore non probante ver-
probat obligatio speculative dubia absolvitur reus
[illegible] ex iure regula 3. speculative dubia obligando
[illegible] actori, altera in possidente; ac consequenter in dubio spe-
culativo melior est illius conditio. propter quam quia 1. partis
iura sunt obscura, favendum est reo.

3. [illegible]

Sectio 3.

Aliquibus obiectionibus satisfit.

Obiicies 1. contra 1. 3. dicens in dubijs speculativis melior
est conditio possidentis quam in dubijs practicis. probatur conse-
quentia. ideo in speculativis conditio est melior, quia obligatio
dubia non probat contra possessorem et actore non probante
absolvendus est reus. sed neque in dubijs practicis
obligatio probat contra possessorem ergo et in dubijs prac-
ticis melior erit conditio possidentis. Minor ostenditur
quia allegans ius dubium non probat. sed obli-
gatio solum allegat ius dubium, consequenter in dubio prac-
tico ius non probat.

Respondeo negando consequentiam ad probationem nego minorem, cuius
probatio minor est falsa, quia obligatio non allegat obligatio ius
certum, quod dubium et practicum quod allegat certam legem non amandi
periculum consequenter in dubio practico et non exponendi se di-
scrimini peccandi: in dubio autem speculativo deficit tale
periculum ac per consequens ius certum quod possit allegari a possessore.

Obiicies 2. contra 2. dicens casu illud decla-

rio et [illegible] ministrare deo. et aug. cap. ad audi-
entiam de homicidio, et cap. significasti. Assequitur condi-
tionis in qua generaliter statuit in dubijs tutiorem partem esse eligendam
quod tam in practicis quam in speculativis neque ubi lex non distin-
guit nec nos distinguere debemus et legem praecedentem ff. de
officio praesidis. l. non distinguemus ff. de arbitr. l. quis pro liber.
ff. de postulando. l. 1. §. generaliter ff. de legatis praestandis.
Haec obiectio licet a me soluta est in materia de legi-
bus posito 4. art. 2. quare [illegible] breviter respondeo in illustrato reo
dicta decreta solum continere quod in operandi sequendi tutiorem partem
in dubijs practicis in speculativis vero Concilij. Videa-
tur [illegible] pater Thomas Sanchez. se referens P. Suarez
[illegible] non illud addit inefficax est quia suppetit ratio distinguendi, quod lex non
distinguit ut nobis suppeterem. Vide [illegible] 2.
Obiectio 3. Contra eandem conclusionem incurrit duo mala
quorum alterum est necessario eligendum, debet praeferri quod est minus
malum quia potiori iure quod dubium est unum esse malum et certum
alterum non esse malum eligendum erit posterius. Contra eandem
tutius est et Augustini dicitur capite sequens [illegible] distingue-
re ponit [illegible] tene certum et dimitte incertum. Respondeo distingue-
endo conclusionem quod dubium est practicum concedo, conclusionem quod est speculativum
nego [illegible] quia in dubijs pure speculativis stat iudicium prudens de
sententia certum quod liberat a culpa operantem.
Obiectio 4. Dubitans in fide hereticus est ut sic
[illegible] de haereticis, et Doctores Valencia 1. 2. disp. 9. 11. punct.
Cap. 11. de haereticis, et Turrianus Aragon ibidem quaest. 11. art. 2. dub. 3. Castro de
[illegible] 2. [illegible] de iusta haereticorum punitione libr.
versu haeretici c. 11. [illegible] [illegible] in 2. 2. q. in
c. 9. regula 1. Alii tamen instituentes, et alijs ergo quia in
dubio tenemur [illegible] tutiorem sequi aliàs non erit haereticus qui
de fide dubitaret.
[illegible] Cum [illegible] Sanchez lib. 2
[illegible] summa cap. [illegible] verbo haeresis num. 11. Cano
summa cap. [illegible] de fide cap. 9. vers. quid [illegible] Porcel
lib. 11. de [illegible] cap. 9. [illegible]

et Sanners quos refert Diana. 2. p. tract. resolut. tit. 2. Missellanea resolut. 33. ubi ait esse minus probabile esse sancti [illegible] qui opponit. R. d.o dubiis practice esse speciatim in dubiis speculativis atq. ideo in dubiis practicis dimitti potest actus, et negare debet in speculativis, nec quod est in matrimonio solet esse diffusione cum tanta difficultate, ubi exacta sit in mea materia de Legibus. propos. 4. tit. 2.

Sectio. 10.

Corollaria de dubio practico in favorem partis tutioris.

Infero 1.o sequi si duo contraxerint matrimonium mala fide eo quod utrique dubitaverint de morte prioris coniugis, aut de alio impedimento dirimente non licet petere debitum, aut petenti reddere ita Villalobos tom. 1. sum. tit. 1. diff. 23. n. 3. fine. Thoma Sanch. lib. 2. de matrimonio disp. 41. n. 42. circa finem et alii. Ratio quia est dubium practicum in quo tutior pars est eligenda, neque ibi datur aliquid quod tuam possit practice deponere dubitatio sufficiente ut iusta possessione :-

Infero 2.o quod siquis bona fide possideat rem quam dubitat esse suam non licet illam eripere, et si eripiat teneri reddere ita Thoma Sanch. nuper relatus n. 26. cum P.e Medina, Corduba, Navarro, et Navarro qui [illegible] de Ioann. Sanc. disp. 46. select. n. 13. Villalobos supra difficultate 10. n. 6. Nam cum conditio possidentis bona fide sit melior est pars tutior dubii practici in quo debet eligere partem tutiorem secus quod faciendo peccat contra iustitiam cum onere restituendi, nec satisfaceret sufficienter reddendo pro qualitate dubii, quia teneretur reddere totam rem ereptam siquidem quoad [illegible] et similiter pars tutior est melior conditio possidentis ut bene Ioann. Sanch. Contra est tua parte arar

quoad

quorū oīu̅ dubijs practicis adderet obligatio sequendi f. tu-
tiorē.
Infert 3. q. si quis dubitet in uno oppido publi-
ce auctoritate infamatus, eo q. aliqui affirment fuisse
flagellatus, et alij negent, non quod faciant non tam probabilem
dubij nequit sine iniustitia tenere restituendi famam
infamare in alio op[p]ido ut bene Sanchez Sanct. dispu. 40.
n. 24. est n. dubij practici, in quo pars tutior eligen-
da est.
Infert 4. q. si sit rumor, aut vehemens sus-
picio, q. aliqui multa vendit furto ablata non poterit, nisi
facta diligentia constet eius iuste vendere, emere ab illo.
Ita Thomas Sanch. lib. 2. de matrimonio disp.
41. n. 23. P. Molina tom. 1. de iustitia [illegible]
2. disp. 95. fine conclusione 2. et Mercado lib. 2. de
contractibus c. 10. q. practice dubitat num res, quam ab eo emit
sit furtiva, et tutior pars est eligenda. In tali dubio
unde eminent, h. dicto accipientes mancipia Guinea a capi-
entibus lecaliter peccantis q. cum eiter capiant iniuste, et
servitute redigant possessio stat pro mancipiorum libertate, nisi
facta diligentia oppositum non constet, et ementes labo-
rant dubio practico. Advertunt tamen Thomas Sanch. et Mo-
lina q. si nemo a capientibus sed ab aliquo bona fide
possidente, licita erit emptio. q. emens succedit in iure ven-
dentis, qui, ut supponimus, iuste possidebat, q. si illi
hic eius possessione pro mancipiorum libertate cum constet
capiter iniuste capi [illegible] id verum esse [illegible] asportantium, non vero
eius, qui bona fide emit.
Inferri posset 5. cum Thoma Sanc.
lib. 9. de matrimonio d. 6. n. 17. q. si quis cum fe-
mina coit, et dubitet an seminaverit intra vas,

coeunt dubitet an contraxerit affinitatem cum sorore illius
et poterit sororem ducere absque dispensatione. quia
cum coitus coitus incerta datur contingat cum seminat.
nec semper discerni possit ad ipso coeunte se-
minatio, ob notabilem mentis distractionem et turbationem quod
vocibus possessio stat pro coitu contingentibus, atque
ideo dubitans tenetur partem tutiorem eligere et dis-
pensationem petere, ne aliter cum dubio practico con-
trahat matrimonium. —

A fortiori idem credendum erit quotiescumque certum fuerit
quod si certum fuerit virum seminasse, et feminam seminasse
quia licet probabilissima sit opinio non dari affinitatem nisi
uterque seminet, fiatque utriusque seminis mixtio, ut do-
cet Gaspar Hurtado disp. 20. de matrim. diff. 1.
num. ad itum 2. et alii quos refert Diana 3. p.
Suarez resolut. 3. tit. 5. miscelaneo resolut. 19. et in
eodem tit. 69 sumdarijs resolut. 21. fortissima est praesumptio
seminationis quoniam ipsi feminae clare non constet, ut saepe
constare non potest, quamvis revera seminet: petenda erit
dispensatio et tutior pars eligenda. —

6.o ex 2.o P. Hurt. inferre licet non posse
milites tamen [illegible] certum, quam dubio armis arripiendis
militare, quod positivo et practico dubio laborat de
iustitia belli ubi causis apprehendi: ita disp. 169. de
bello sect. 9. §. 21. et ita referunt P. Vasq. 1.2.
disp. 62. P. Lessius et Turrianus disp. 90. dubio 2. Sed
neque princeps practice dubius de iustitia belli posset
bellum inire aut milites ad bellandum cogere: tutius
enim est a bello abstinere et [illegible] dicta tenet in dubio
practico sequi partem tutiorem. —

At petes quae sit pars tutior? Res-
pondeo cum P. Vasq. [illegible] tom. [illegible] et omnibus dicendum est
illam

illud in quo nullum est peccatum aut saltem minus, in contrarium quorum alterum necessario est eligendum. patet, quod tutius est facere id, quod peccatum non est, quam quod peccatum est saltem dubium. Dico tutius et vitare periculum peccandi, si totum vitari nequeat, quam nihil omnino vitare. Quod ipsum dicendo de periculo, tutius non est facere id, in quo nullum datur periculum peccandi, quam id, in quo datur; ac rursum tutius est facere id in quo periculum est minus, quam id in quo est maius.

Sectio II.

Corollaria ex dubio speculativo in favorem possessionis

1.° Si mulier aliqua fiat vidua ac statim alteri nubat, et intra novem menses à matrimonio inito pariat, nec sibi, quam per possessionem, attento dies certi post an sit defuncti vel viventis filius debet reputari viventis, quia cum hic sit actualis in possessione matrimonii melior est illius conditio quia in dubio speculativo possessio praevalet. ita Palao tom. 1. tract. de consc. disp. 3. punct. 5. n. 7. cum P. Vasq. 1. 2ae. disp. 66. c. 4. Salas tract. 8 disp. unica sect. 24. n. 245. Baldo. L. si mater Cod. de suis et leg. haered.

2.° Si aliquis dubitet an sit legitimus vel nothus, ac rursus an nothus, vel spurius reputandus est nothus in 2.o dubio et legitimus in 1.o quia ratione possessionis bono matrimonii quod hic, 1.a dubium speculativum parentis

ita judicari non debere bona fama, et aeternae vitae delicti dubij, quare poterit dubius de legitimatione haereditatem adire ac sacros ordines, quando eis dimittere potest futuram nisi forte de opposito sit informatus aut ac cusatus juxta ... rem incumbit onus probandi, et se purgandi ita Palao n. 4. Diana 2. p. tract. 1. misc. resolut. 22. Villalob. tom. 1 Sum. tract. 1. diff. 20 n. 15. Azor. tom. 1. lib. 2. cap. 19 q. 7.

2°. si dubitas an Lex sit lata aliquo modo divina aut humana etiam censuram importans nec facta dubij veritas appareat, minime teneris ad illam observandam, quia dubium est speculativum, et melior est possessionis conditio libertatis. ita Th. Sanch. lib. 1 Sum. cap. 10 n. 32. Henriq. lib. 8 de Euch. cap. 45. n. 7. Suarez. tom. in 3. p. d. 40. sect. 5. n.° 15. Sa. verbo dubium n. 2. Palao supra punct. 7. n. 1. nec aliud censeo dubio est an Lex sit publicata quia publicatio legis est complementum substantiale ratione ad obligandum in foro omnium. probat Decius et constat ex textibus ante allegatis in ... de legibus. propterea tandiu erit dubia Lex quandiu fuerit dubium an habeat publicationem.

Insuper dubitans an Lex obliget ad mortale vel veniale, non obligatur ad mortale quia praevalet libertatis possessio. quoad eam partem quae dubia est ita Diana 1 parte Sum. tract. 10 resolut. 25. pro se citans Novarr. in manuali cap.

23.

23. n 50. atq in dubio an conquetudo sit in dicta
ex obligat. vel ex sola devotione? hoc ultimum indicat
dum est in favorem libertatis, qua in possessione est. Re-
net Palao punct 2. § 3 n 13. Bonacina tom 2.
disp. 1. de leg. q. 2. punct. ult § 3 n° 20.
Diana numer resolut. 80 Suarez l. 7 de leg. c 15
n° 13.
3° in dubio an casus sit reservatus in sub-
ire casus reservationi eam nam possessio praevalet sed-
ditis melius hanc oditionem cum Th. Sanch. l. n. 24.
dist. Suarez tom 2. de rell. tract.
et lib 4 c 44. n 3. Suarez tom 2. de rell. tract.
de voto lib 4 c 26. n° 6. S. v. casus reservatus
n. 5. et alij id est expresse in nostra societate aiud-
versus est addi Palao tom 1. tract 3. disp 6
punct 5. num. 10. in dubio an casus egeat dispen-
satione ea illa indigere esset eandem ratione.
4. si locenter gratiam privilegij dubitet de
revocare adhuc potest eo uti ac si tale dubium non
existeret quando revocatio certo non constiterit quia tum
existens in possessione non conditio efficit melior cum sit
v. gratia n 1. Vide Palao tom 1. tract. 2. disp 5
punct. 21. § 5 n 2. Villalob tom 1. Sum tract.
2. diff. 22. n 10. et plus quam est aliquis volunt
non sufficere ad revocationem privilegij dubium moveri

cat et ubicunque contat, nisi speciali nuntio, vel epistola ad id destinata innotescat.

5 Si in fine feriæ V. dubitas, an pronuncies 12. noctis, poteris carnes edere et sequenti die communicare, quoniam nam libertas ad utramque possidet, et tua possessionis vincit dubium, fitque melioris conditionis; sic Joann. Sanch. in Selectis d. 42. n. 9. cum Medina et Ledesma, Laymann lib. 1. tract. 1. cap. 5 §. 4. Diana p. 1. e 3 summa tract 4 de sacram. resolut. 29 quibus consentit Thom. Sanchez et Bonacina quoad sumptionem Eucharistiæ tamen dissentiant quoad carnium comestionem.

6. Si dubitas an voti emissi, teneris servare conditam vel possessionis in Bonacina 2 disp. 1. de rest. q. 2. punct. 2 n. 3 Rebellus 1 p. de iustit. lib. 2. q. 14 sect. 2 n. 8. De voto dubium n. 2. Th. Sanch. lib. 1. summa cap 10. n. 36. lib. 4 c. 1. n. 16. lib. 2. de matr. disp 9 n. 11. et lib. 2. c. 41. n. 32. Suarez 5 tom de cens. disp 40. sect. 5. n° 15. Moure in suo exam. 1 p. cap. 6 § 2. n. 9 et Laymann Diana et alij: quod puto verius quamvis magis inclines in amissam voti ut bene Thomas

Sanch.

Sanch. Palao et Laiman in mea del q..., alle-
gati, nô ex maior inclinatio ni cregeat vsq ad
probabilem assensum
... si certus sit de voto dubius ...
de q...e, aut ipse illius velit si constet se
vovisse religionem, et dubitet an laxioris, l. strictio-
rem, aut vovisse eleemosinas, et dubitet an in ...
mensura, l. maiori, non teneri ad illud quod maius est, l. strictius
Atque ideo implet ... dicta vota ingrediendo religionem laxi-
orem et dando eleemosinas minores ita plures et melius ... in ma-
... deligibus ... multis ... tam ... eum ... ex ...
nunc sufficiat ... in potes ... liberari ... quoad excessum ...
bis ... melior est tua conditio, vide, ... laus, ... Bonus
Sanch. lib. 2. de matrimonio disp. 41. n. 33. et lib. 4.
summ. c. 13. n. 17.
Infertur 7. quod si post ... matrimonium fuit
bona fide contractum ... dubitet de illius valore, ...
diligencia facta dubius perseveret potest reddere et petere de-
bitum, quia ... possessionis efficitur conditio illius melior. Ita
Thomas Sanch. lib. 2. de matrimonio disp. 41. n. 47.
plures referens n. 46. et Villalobos tom. 1. sum. tr. 1.
diff. 17. n. 22. Si vero alter contraxit bona fide
et alter mala, eoque dubitasset de morte prioris con-
iugis ille potest petere et ... tenetur reddere quamvis ne-
queat petere ratio quia est bona fide contrahentis in pos-
sessione, in qua ... qui contraxit mala fide ... suis
conditionis est deterior ad petendum illius vero melior tam ad
petendum quam ut sibi reddat, si Villalobos nuper num. ...
et plures alii. Praetermitto alia de irregularitate
...

q. satis eme discussa sunt in ma de dubiis; st. eam pauca de iure canonico que pos. afferri.

Questio ultima
De scrupulis et conscia scrupulosa

Sectio. 1.ª

Quid sit scrupulus et qua roe differat a dubio ppriè accepto.

[illegible] Varie def.es ex libris solent a DD. 2 scrupulis P. Thom. lib. 1. sum. c. 9. n. 2. et P. Vasq. 1. 2. tom. 1. disp. 67. cap. 2. dicunt scrupulum eē levem quamdam suspicionem et existimationem ex levibus orientem roibus ac fundatis, qua quis credit aliquid eē peccatum qd revera n ē. P. Palao tom. 1. tt. 1. disp. 4. punc. 1. n. 1. fere his consentiens censet scrupulum eē levem suspicionem aut existimationem ex levibus roibus ortam, qua quis inducitur ad credendum, vel dubitandum eē peccatum qd revera n ē. Corduba lib. 2. qq. q. 2. vers. scrupulus, ait scrupulum eē motionem levem in mente ex levibus motivis regulariter ortam. Dixi regulariter ortam qa existimat aliqd oriri ex magnis causis sed parum estimatis ab ipso scrupuloso, unde sequitur leviter moveatur erit scrupulus modo causa levis sive modo gravis dummodo parum estimetur. P. G. [illegible] circa. 12. de actib. hum. tt. 12. d. 5. docet scrupulum eē apprehensionem adiunctam timori, qua quis vercet ne forte sua actio qd [illegible] ponit culpam delinquat, vel incidat sine roe probabili sed ex levitate affirmantis aliquid eē peccatum.

Sed me iudice P. Laymann tom. 1. tt. 1.

suc

sua Theol. mor. tr. 1. c. 6. n. 1. Sic recte ille definivit esse apprehensio inani ratione nixa, et apprehensio, quae scrupulum proprie accipere non iudicare, et si soleat esse occasio, et si soleat esse occasio temere iudicanti et peccatio, et si soleat ei occasio temere iudicanti de peccato, quae a scrupulosis videantur tenacissime terra inani ratione nixa, quae nituntur revera inanibus et futilissimis evidentibus, et rationibus quae nituntur revera inanibus, et obiectibus existentibus; atque ideo non ideo scrupulosi, qui obligati sunt sed viri prudentibus committi debent, ut praedicatur Aug. Alvarez de Paz adversus tom. 2. p. 2. c. 12. § 5. et in hoc, maxime a

Differt scrupulus in hoc, maxime a vero dubio, quod talia (loquor de positivo) motiva hoc talia ut prudenter inducant ad dubitandum assensum quod in alterum suspendendum scrupulus vero talia ut non solum imprudenter ad dubitandum incitent, imprudentius quam dubitare et exiguam aliqui non tam attendunt ad significandum scrupulum, videat aliqui non tam attendunt quantitatem dubitationis quam illius causam, inquit, continuit quod quandoque est levi causa dubitare, quam non raro plus scrupulosi est ex gravi; sed de hoc nihil supra. Alii pacatae conscientiae debet approbari, recta intelligentia nec sine recta intelligentia debet approbari, recta intelligentia rei illius, qui iudicat de scrupulo cum de hoc intelligat rei illius, qui iudicat de scrupulo alios scrupulos, et iudicium fert sine ideo sed hoc in re aliquis scrupulos, et iudicium fert sine idoneo aestimat conscientiae scrupulosae operantis.

Hinc quanto innanior est ratio dubitandi vel pentior, tanto revera scrupulus est maior; crescit non ex spe sed ex timore, sicut est ridiculum dubitare ex motivo levi ita magis ridiculum plus dubitare ex motivo leviori, aut levissimo, unde tanto minus scrupulus est ex fide scrupulositatis quanto maior anxietas et dubitatio generat ex ea leviori et contra cautius et audacius quod concerni debet recte bene cognita et perspecta.

Est atque. Alii scrupulos esse inaequales quoad inaequalitatem rationum, neque cum intra funda levia

ali-

alia maiori alia minori sint alij scrupuli maiores et alij minores erunt, etc.

quare inaequalitas scrupulorum non semper nascitur ex diversa causa inde, sed ex eadem diversimode concepta; aeri nobis pandit conscientia tenaciter apprehendentibus quam superficialiter seu leviter.

Sectio 2.

Quid et quotuplex conscientia scrupulosa

Joannes Sanch. in suis selectis d. 12. sect. n. 1. definit conscientiam scrupulosam quae ex levibus fundamentis iudicat esse peccatum quod revera non est, formidando semper contrarium proventuras conclusiones. Sed et eo displicet quod non asserunt scrupulosae convenire, ut patebit inferius: per n. conscientia esse recta et cum scrupulis abicari. Nam cum scrupulus non sit formaliter iudicium sed mera apprehensio optime compatitur cum assensu opinativo de opposito, et cum iudicio practico de similibus actionibus quam sunt iure ita quod ad conscientiam scrupulosam minime requiritur quod iudicet esse peccatum quod revera non est.

Quare cum conscientia esse scrupulosa, sit denominatio a scrupulo accepta, ea iure dicenda erit scrupulosa quae scrupulis pungitur, sensibus [illegible] silet, inquietatur. ~~A [illegible]~~

Unde MEDINA instructione de sacram. [illegible] parte ab initio conscientiam scrupulosam appellavit afflictam et angustiatam atque gravibus doloribus quod contingit multipliciter ut recte notavit Regia lib. 1. n. 5. primo ante et in executione operum. 2. in ipsa executione. 3. post factum opus. 1. scrupulus oritur ante exercitium cum mens exercere vult non scat et mutat iudicium quod alias recta censebat, tamen quod crescit aliquid apparentia, ut conciliat incertum opinando, ut aliter agat quam antea iudicabat agendum. 2. in ipsa executione pullulat postquam mens firma circa operationem opinionem conceperat perturbat, angustijs quibus premit, ut serenum

Cunctabundus q. reddat Conscientiam operantis, sitque sollicitus inter-
ruptus, seu cessatus operis mentes pellentio in con Contrarium.
Genius quod Scholasticus operantis apparet excitat sui
pituitas, timoris qui zuerent. Ut extorqueat iudicium, quos nos
formale fecisse credamus, aut opus fuisse peccati iudicium.
Evolvamus hoc amplius dilucidemus.
Vis deliberare de scribenda epistola die festo cum Conscia
audientis hac re, non esse opus servile, dictans tibi licere in-
sanae sit scrupulus appendens esse opus servitij, quod scriptura
vi scribunt epistolas, unde quod non licere, quia levissimas
fundo ecc. nunc petit scrupulus remordet, et ita di-
figit Conscientiam, quae si non succubuerit, sed non constanter negat
esse servile, et Conscia perseveret dictando licere scrupu-
lus non est creditus, ipse pueri scrupuli, et Conscia ma-
net absque re, quamvis aliquantulum timida et inquieta
propter dicta apparentia. Unde si scribat epistolas
actio erit licita, quantumvis scrupulus vociferet. Si
Si vero tanta sit scrupuli pertinacia, ut co
succumbat, conscientiaque affirmet ita esse, ut scrupulus indicat
non est purus scrupulus, sed scrupulus cum subsequente errore,
qui simul facit errare Conscientiam, atque ideo hac stante non erit
licita actio scribendi; nec aliud dixero in eo audientis
clamoribus scrupuli iudicet deesse quod ita sit non deesse quod ita
sit, sed ipse asserit, sed quod forte ita est, atque ideo res est dubia,
non quia facit errare nos ille periculosos dubius quod inire non
res ipsa facit, sed seductum reddit Conscientiam faciendi, et dicet esse
illicitus actus scribendi propter periculum peccandi quod inc-
minet in tali dubio erit quod illicita, sic ac Conscientiam de-
onica fiat.
Absumimus discurrendo circa id quod incep-
tum a te scribendo immerget scrupulus sollicitantis mentes
suas, sit iudicat esse opus servile et perturbantis Conscientiam, ut
reddat cunctabundam actusque suspendat. Sin non praeterea
Genius, nec cognitae veritati ejus iudicet esse dubium

Si-

periculum quod sub ie nullum periculum est ad si iter Conscientia non desinit esse recta, ac licite continuat actu scribendi at si vero dicta scrupulo conscientia dubitet an sit serbile, aut saltem dubitet quod esse non erit scrupulus solitarius sed dubio, aut errore destitutus: nunc actus scribendi erit licitus dubio, aut errore practice stante cum simul sua conscientia dictant non licere operari sub tali dubio.

Veniamus tandem ad scrupulum post finitum actum scribendi namque si sibi non persuadet vos, quod actus fuerit serbilis de sine stetit dubium et credit malo si persuadet alias . i.m mere scrupulus est, et non erit obligatus confitendi, quia conscientia non dubitat neque dictavit talem obligationem, quia vero non possuerit aut saltem esse dubium, nam talis sit, si vero non altera scrupulus non dabit error, sed adhuc non erit obligatus confitendi, quia licet sit vere peccatum, et bona fide factum nullum peccatum commissum fuit, erit tamen malum si errore non deposito, aut dubio non victo in posterum fiat. Haec omnia accurate tene, quia ex illis pendet sequentium difficultatum resolutio, et confessariorum instructio, ad scrupulorum conscientias explanandas.

Sectio 3.

An liceat agere contra scrupulos, seu cum conscientia scrupulosa operari

Sermo est de scrupulis non deponat seu adhuc non alicubi neque prius non fit contra illos nisi excitans iguare ro- tamen an liceat sit stantibus dictamentibus scru- pulis propriis agere. negativam partem videtur tenere Ro- driguez . a. tom. sum. c. 1. n. 3. et ludovicus lopez 1. p. instructorij . c. 3. §. ex quo sequitur, sed affir- mativa est com. eam quam tenent P. tomas sanch. lib. 1. summ. c. 10. n. 20. ubi referens Navarrum cap. n. quis aut num. 64. et 65. de penitentia Dist. 7. et

in

in Summa latina prelud. 9. n. 9. Cornejo. L. 2. c.
tt. 6. et quaest. 19. d. Thome d. 4. dubio. Ultimo
P. Granado ibid. Controv. 2 de actibus Sum. tt. 12.
d. 5. n. 2. Layman tom. 1. sue Theologiae moralis lib.
1. tt. 1. c. 7. n. 20. Reginaldus in praxi lib. 13. n. 110
Joannes Sanch. in suis Selectis d. 41. n. 7. Palao tom. 1.
tt. 1. Disp. 4. puncto 1. n. 2. Versu ... Sacerdote
Corduba, et alij.

Dico 1.º licitum est agere contra purum
scrupulum ita posterior ... Sex. Pr. 1.º purus scru-
pulus non tollit iudicium probabile practicum conscientiae de hone-
state operationis: sed stante tali iudicio licitum est operari
contra scrupulum ergo licitum est agere contra purum scrupulum.
Maior constat ... ... praecedenti: minor probatur
... stante tali iudicio licitum est ei conformare operationem:
sed eo ipso, quod conformetur ei, ille agit contra scrupulum
ergo ...

Pr. 2.º plus obligat iudicium probabile quam scrupulus
sed contra minus probabile licitum est operari ... alias rite
... probabilis: ergo licitum erit agere contra scrupulum maiori
... videre ... se consultare eum scrupulum sit in aliquo
opposito honestate, ... probabile: ... probabilis sit pru-
dens iudicium minus probabile supra ... de conscientia
opinante ... opinionem probabilem dicebamus.

Pr. ... licitum, quod neque est malum neque pe-
riculosum, sed agere contra purum scrupulum neque est malum
neque periculosum ergo licitum. Maior patet ... in dubitatione
in meis propositis ... minor non est malum neque periculosum
... ... opinionem ... prudentia dictat, ... pru-
... ... spirituales viros consulunt; sed prudentia
dictat ... prudentes ... spirituales viros consulunt
... ... opponantur ... nec ... illas

in

iudicij prudentis retrahimur, aut a bonis operibus desistamus.
Unde bene Laurentius Iustinianus lib. de Discipli-
na et perfect. monastic. conversat. cap. 12. ait tales
conscientiae impulsus dicit quod aliter compellendus est, et nullo
modo est obtemperandum: porro quam autem imprudens est qui
spurissimis scrupulis obtemperans suspendit operationes, pru-
dens erit, qui eo contempto operationes continuat, quia licet scit
fore, si contra scrupulum agere esset illicitum.

Dices 4. qui agit contra purum scrupulum nullo
certo aut probabili periculo peccandi se exponere, ergo licitum
erit agere contra illum. Patet consequentia, quia si propter aliquid est pec-
candum maxime propter periculum. Prob. quia nullum periculum
certum aut probabile potest esse nisi sit aliqua evidens aut
probabilis illud ostendat: sed purus scrupulus nulla ratione
evidenti aut probabili ostendit periculum, sed solum frivola
et ridicula et inani, cui non debet fides adhiberi ergo.

Dico 2. quod contra non purum scrupulum illicitum
est agere contra illud docebunt Sanc. Cornelius a Lap. Act.
[illegible] sic, quod dissentient alij ex posse quod tradit Reginal-
dus lib. 13. [illegible] n. 155. Dices quod scrupulus non
purus sed tamen affert dubium, seu iudicium errans dictans esse
malam operationem, sed contra tale dubium nisi practice deponat
et iudicium errans est illicita operatio ergo contra scrupu-
lum non purum est illicitum agere. Sed apparet est maior ex
dictis. Vide prudenti. Minor prob. quia tale dubium et
iudicium errans inferunt consequentiam, quae dictat esse illicitam
operationem, contra quam non licet agere.

Iam facile erit colligere quomodo possit scrupulosus
[illegible] scrupulosa licite operari licet. Sit
scrupulosa puri, et si in puro scrupulo versatur, [illegible]
licitum erit cum illa operari, quia cum sit licitum agere contra
purum scrupulum licitum erit agere cum conscientia quam purus

scru

scrupulus inquietat ... si ... n sit scrupulosa, sed ...
inducat dubium illicitum erit agere in tali conscientia, quia ... operari in conscientia dubia, nisi forte dubium practice deponat.

Sectio. 7.

Oppositæ partis argumenta

Obiicies. 1.º qui stante dubio facit id, de quo dubitat, an sit licitum, peccat. Sed qui agit contra scrupulum facit id, quod stante dubio dubitat an sit licitum. Ergo qui agit contra scrupulum peccat. Maior supponitur ex superius dictis: neque sic operans exponitur periculo peccandi. minor probatur, quia scrupulus est importuna quædam perplexitas et molesta dubitatio. Ergo sicut stante dubio ... sit, sic ... stante scrupulo dubitatur an licitum sit.

Resp. Gerson, et Altisiodorensis, minorem duntaxat ... quando dubium est vehemens, vel proprium, et rigorosum; secus, si ... improprium, ut scrupulus. sed infra ... concedo maiorem de dubio practico, et negando minorem. Ad minoris probationem, nego ... Neque ... n. est proprie perplexitas, aut dubitatio.

Obiicies 2.º Ad honeste operandum requiritur assensus ... probabilis de honestate operis, sed urgente scrupulo, ... assensus ... urgente scrupulo non licet ... illum operari. Resp. concedendo maiorem, et negando minorem. ... scrupulum ... iudicium probabile, et ... firmum de re ... sicut ... in assensu rerum fidei, quem firmum retinemus, quamvis ... scrupulorum ...

Obiicies 3.º Scrupulosus format hoc iudicium, quando operatur. Recipiens eucharistiam, exigo, hic, et nunc absque confessione recipere eucharistiam seu ... peccatum; ... hic, et nunc suscipere eucharistiam, seu ... peccatum ... non licet operari, illam suscipio absque confessione ... peccatum ... scrupulosum ... quia necessarium ... scrupulo, seu ... scrupulosum

... no falta nada en la ... bien ...
siempre.

172

Ret Ioanni Sanch. , miru n. ee. abre v. g. s. Sm
seiẽ scrupulosã, q n seq., seu sequi n det, s. aliq pba-
bile aliorum, vel confessarii. Resp. ego, pure scrupulosum
n sparare eius syllogismum, q. eo ipso q det assensum n
e purum scrupulus. s. d. et si daremus, n ee. pure scru-
pulosus, et habere dictum syllogismum, posset practice de-
ponere, et cum illo speculative operari, agendo contra
scrupulum, quemadmodum diximus de dub. speculativo.

Obiic. 4. N. li. in morte cum sciã scru-
pulosa operari, seu q. idem e, n. li. in articulo mor-
tis agere contra scrupulum: s. q n. li. in morte, neque in
vita licet, cum sic vivendum sit, ac si totius esse mori-
turi, g. abre n licet operari cum sciã scrupulosa, ne
agere contra scrupulos. Mar., inquam consistit tota ar-
g. vis, et quae torquere solet vehementer scrupulosos scru-
pulosi ostendo, q. in articulo mortis, a quo pendet æ-
terna salus, tutior pars e eligenda: quis aute dubi-
tet, tutiorem p. e eligendam, quin velit agere contra s-
crupulos, scrupulorumque apparentes.

Resp. negando maiorem. Imo tunc, ait P. Amorel
de Pal., cum instat dies habitus, oportet agere contra
scrupulos, ut de Deo in bonitate sentiamus, ut dictum sa-
pientis, et n crudelem, immisericordem, aut durum
credamus. Ad pbam respondet idem Amorel, in arti-
culo mortis, tutiorem partem ee. amplectendam, q. de du-
biis e, secus aute q. scrupulis, imo et tunc scrupu-
losus tutiorem p. credit eligere, q. agit contra scrupulos,
eos

eos, vel cavendo, et ... a ... ab ...
rando, ab aliisq. periculis, et inconvenientibus inspe-
rig attingendis.

§.

Scrupuli, quibus cetera confessi torque-
ri videntur scrupulosi, eradicantur.

Gravissima est scrupulorum crux, cetera ma-
confessionis; nec solum scrupulosos, sed etiam confessarius sub eo
gemit, et patitur, ut autem utrumque a tanto onere
liberemus, operae pretium erit scrupulorum radices
detegere, ut felicius securim adhibeamus. Et
quidem 1.º solo orta praeteritorum criminum memoria s-
crupulus aculeum figit, supponendo tale, aut tale peccatum
numquam fuisse clavibus subiectum, vel saltem de illis confessionem
non constare, atque ideo instare obligationem subiiciendi,
et confitendi.

2.º, quis obstet, peccatum fuisse commissum
confessori, discruciat scrupulus obiciendo, quod circumstantiam
aliquam reticuerit, aut non sufficienter explicata, et
aliqua ideo confessionem non fuisse planam, et plenam, ut oportet, sed adesse
obligationem repetendi, ut peccatum sit vide quidquid propter peccatum confes-
sario. 3.º postquam patenter constat, nec peccatum, nec circums-
tantiam fuisse praetermissam, torquet negligentia discussionis in-
ostendo, quod non praestiterit debitum examen ... et
co-

479

cocrter, q.ᵈ quye ... sua exposuit ɔfess. ẽ

periculo diminut.ⁱˢ, seu defectu integrit.ⁱˢ, q.ᵈ ẽ etiã

se sub obligõe ɔfitendi, cũ habeus in ɔfessionibus

retroactis n̄ ... erit memoratũ.

4.ᵘ adhuc stante certitud.ᵉ, et se-

curit.ᵉ de integrit.ᵉ ɔfess.ⁱˢ et ... exam.ᵉ

clamat scrupulũ, de fuisse dolore, aut saltẽ ppos.ᵐ

de futura emendaẽ n̄ fuisse efficacẽ, et s.ᵐ, et

sufficialẽ, ... ,cũ q.ᵈ debebant sequentes

lapsus in eadẽ pecc.ᵃ, cũ q.ᵈ defuerunt lachry-

mẽ, quibus alii crimina abluunt, dolor...sensibil

excruciari.

Ut p.ᵘᵐ scrupulũ facile ... , ad-

verte, te n̄ hẽre obligẽ ɔfitendi aliq. pecũ

pteritũ ob solũ dubiũ (et multo minus ob solũ

defẽ recordaĩs) ... dere ee certũ, q.ᵈ nunq.

ɔfessũ sit delictũ. Ita P. Iacobus Alvarez t. 2. l.

1. de victoria tentationũ p.ᵉ 3. c. 12. §5. n. 1. cũ

...dicens ee certũ, F. Th.ᵒˢ Lanch. l. 1. sum.

c. 10. n. 85.; P. ... l. 5. de penit.ᵃ c. 3. n. 4.; Me-

d.ᵃ, et alii. Imo P. Sa. Verbo dub. n. 4, dixit, scru-

pulosũ n̄ hẽre ɔfiteri, quẽ jurare n̄ pẽ, fuisse

pecc.ᵃ mortalia, aut se illa nunq. fuisse ɔfessũ; cui

ɔsentiunt gravis.ⁱ dores, quorũ n̄ nullos infe-

rius memoro. Nec temere hoc affirmant, nã 1.ᵒ

eo

eo ipso cognoscas, ... integra ...
examinandis scias et aliunde scias esse
sacrilegii seu mortale retinere ...
tenendi debet credere quod sicut leviora ...
mentoriis occurrere, ita gravius illud de quo du-
bitat, siquidem facilius occurrunt atrociora quam leviora
Et aliunde non sit verisimile quod insensus, seu cogni-
tus malitiosi tacuerit probabiliter existimare debet id
esse confessioni subiectum.

2°. quando licet in speciali subiecerit eo quod
in speciali se detexerit mentiri tempore confessionis
probabile dubitare debet, quod in generali, cum aliis eiusdem
generis subiecerit. Et hoc satis est, quod non requiritur quod omnia in
dividua speciem referat maxime cum designando nume-
rum dicatur unius speciei aut generis solemus addere parum
plus, aut parum minus. Sub quibus comprehensa sunt
duo, vel tria peccata: certo postea inventa ultra praefatum
numerum, ut concors est Doctorum sententia. Quod multo melius est
comprehensi unius, vel alterius peccati, de quo non est certus
comprehensum. Et si dubitat an tua confessione fuerit comprehensum probabiliter iudicare potest

3°. quod scrupulosus
suum dubium non esse verum dubium, sed merum scrupulum, et inanem
apparentiam, cum revera non subest ratio confitendi, tunc
... faciles sunt credenti, frequenterque apprehendunt plus
quam revera est; Unde cum se dubitare credunt, fere certum
est non vere dubitare, tunc quod ab experientia posita
na testes similium dubitationum, quorum iudicio virorum doctorum fuerit
indubitata ... probabile iudicium elicient, quod in
casu

quod in eam dicta non adest dubium, sed scrupulus; ac consequenter
quod nulla subsit obligatio confitendi aut repetendi.

Addit P. Alvarez, quod qui Dei prae-
cepta et ecclesiae, ad nihil nimis difficile ac intolera-
bile volunt adhibere, nolunt cogere scrupulosum ad con-
fitendum peccatum de quo non recordatur, imo suo iudicio
dubitat an confessioni subiecerit, quia ibi esset valde dif-
ficile post factam mediocriter confessionem locum dare
ambiguitatibus, et iterum via peccata aut illorum
aliquid in particulari ad sedandum scrupulum repetere.
En, quod idem prudenter sudent non adesse obligationem confi-
tendi super dictum peccatum.

Ait scrupulosus demum: Ut conciscere possum
et forte ita est, me nunquam fuisse confessum illud pec-
catum, sine iudicium nunquam remittet, ac consequenter mea
aeterna salus in discrimine est. Dico, verbis, quod nunquam
clavibus subiecerit, nunc omittendi illius confessionem
peccatum remis, quod in ceteris omnibus possibilibus et prudenter
deleveris peccatum vivendo gravissime valet, dixi gene-
raliter de universis dolens; itaque in confessionibus anterioribus
seu subsequentibus indirecte excusatum, et remittetur, et
remittuntur omissa aut bona fide omissa teste communi
DD. in ma[teria] de penit[entia].

Sectio 6.

Caetera sectionis praecedentis ad Lidium Lapidem revocantur.

Similiter tenetur, quae ille in puncto dixi facile revocabuntur
reliqua scrupulorum radices, seu ramuli: ad 2um n. [illegible]
dubitat, similiter respondendum est nimirum asserendo
te non teneri iterum confiteri peccatum, quod certo non constat in suf-
ficienter fuisse expositum, neque circumstantias, quas dubitat
dolus scrupulosus, quod penitus non fuisse clavibus subiecta, quod

cum

cum ea circumstantia peccatum sit ea vero, quae scit se pecedentium

probabant non teneri scrupulosum peccata confiteri de quibus non certo constat fuisse sine confessione relicta, [illegible] bant idem de circumstantia simili in certitudine affecta.

3.a dubitatio maior est, in qua scrupulosi ceteris paribus maiorem diligentiam ac praeparationem accedant ad confessionem quam ceteri qui non sunt scrupulosi, ut recte Pater Alvarez: quia credit teneri non esse scrupulosos, et non scrupulosos esse teneri. Nos quod non obligari ad nostrum scrutinium et reperit, confessionem obligari vero illos [illegible] quod incredibile est, quod teneri non adhibuerit scrupulosus [illegible] diligentiam, quam adhibendam esse non ignorabat, nec quid peccatum letale quale est examinare sub mortali debitum permittere [illegible] tunc committere, quod non minus peccare judicabat, peccatum formidabat, et scrupulosis [illegible] quam [illegible] nunc nemo sane mentis hoc affirmabat [illegible] in [illegible] scrupulosum non adhibere obligatur ad adhibendi summam diligentiam in discursu peccatorum [illegible] inveniendi plura peccata confitenda teneamur amplius et amplius conscientiam examinare, sed satis est quod medium prudentem adhibeamus [illegible] qualitate status et vitae poenitentis, quamquam verissimile fore plura peccata invenienda animi extraordinaria exhibere [illegible] nunquam ad confessionem sane accedere, per [illegible] malis discriminibus implicatus homo compararet [illegible] debere examinationi amplius et amplius incumbere, cum moraliter sit certum ea plura peccata invenienda quo maior et maior fuerit examinatio, quare non debet scrupulosus se reputare caruisse debita diligentia et sufficienti examine, quod non potest recordari alicuius peccati in [illegible] [illegible] permissi, etiam si verissimile fuerit, quod memoriae occurreret adhibita extraordinaria diligentia, et

[illegible]

171

p[ro] confessi[on]is tempus [et] examinationi[s] p[rae]cita. –

Non mai[o]re[m] aut[em] ei debet f[acere] dubitatio
neq[ue] bono alio, recteq[ue] i[n]tent[ione] ad confitendu[m] accesserit
scrupulosus dubitare n[on] debet, qui[n] conatu[m] ad
debite[m] ad veru[m] dolore[m] concipiendu[m]. si [enim] quantu[m]
[in] se [est] ex p[ar]te sua fecit, n[on] stabit p[er] illu[m], quo minus
veru[m] dolore[m] habuerit. Si n[on] stabit tam[en] p[er] Deu[m] qui
facienti q[uo]d in se e[st] ad sui [illegible] n[on] denegat
gr[ati]a[m] [illegible] ab alio p[er] nullu[m] stetit, quo minus veru[m] dolore[m]
ad habuerit scrupulosus. Nec ipsa [illegible] contritio
inter lacrymas [illegible] attrito
hoc e[st] dolor, n[on] [illegible] p[ro]pter Deu[m] summe dilectu[m],
sed p[ro]pter foeditate[m] ipsius peccati poena[m] [illegible]
qui eu[m] habuisse imprudenter [illegible] negasset scru-
pulosus [illegible] neq[ue] [illegible] lacrimis [et] dolore sensi-
bili [illegible] ad veru[m] contritione[m] [illegible] singulariter conciliat
[illegible] istis circumstantijs. [illegible]

Quod aut[em] [illegible] celiderit [illegible] p[ro]posito emendat[illegible]
retrocesserit, n[on] arguit inefficacia[m] [illegible] affectus
tempore confessionis, sed fragilitate[m] n[ost]ra[m] humane con-
ditionis [illegible] millies n[on] vero dic[illegible] sequendis
p[ro]ximum [illegible] quae postea mutatis circumstantijs n[on]
implemus, [illegible] tentatio [illegible] vehementia [illegible]
desijt q[uo]d emendare p[ro]ponit scrupulosus, n[on] est
q[uo]d impediat efficacia[m] affectus, [illegible] aut[em] q[uo]d impediat
[illegible] q[uo]d tentatio [illegible] suis
blanditijs allicit, [illegible] rapit, quare stare optime
pot[est], q[uo]d veru[m] p[ro]positu[m] emendae conceperit, [illegible] p[ro]-
posita tam[en] fragilis tempore imp[er]fectionis defecerit. –

[illegible] hic p[rae]ter scrupulosu[m] n[on] debere [illegible]
de ante acta vita curare in ordine ad repetenda[m] confessi-
one[m] [illegible] generale[m] aliq[ue]m confitendu[m], q[uo]d [illegible] occurrat aliq[uod]
peccatu[m] [illegible] suo iudicio, in confessione aut circumstantia

omissa

missa, vel dolor insufficiens, et atque per-
sit emendatio. Ergo sibi persuadere debet via fuisse
directiùs praestita, et per scrupulos ac distantiam tem-
poris memoriae et non titubare, ubi nullatenus titu-
bamus si non esset parata et memoria ante actis con-
fessionibus proxima; neque quae sidie recte facimus
decursu temporis è memoria labuntur, et non recordamur
an et qualiter fecerimus. Unde si dictus dixit
illos recordatur saltem probabiliter recordatur (ut dixit)
atque illa Sed si daremus et non facti dandum
è scrupulosis manifeste constare aliquam confessionem
et consequenter fuisse pariter sacrilegam, et nullas
quia maliciose fuit peccatum aliquod tectum, vel circumstantia
notabilis reticita, vel examen debitum omissum, vel dolor
sine proposito emendae confessarius: adhuc non tenentur re-
petendas reliquas confessiones, quae postea bona fide
fuere factae cum vero dolore, et oblitione nulli prioris
nullitatis, sed illa illa, quae facta fuit invalide:
nam caeterae validae fuerunt, et quae semel sunt validae, semper
valent, sic Joannes Sanchez disp. 41. selectarum
n. 12. cum Vasq. tom. 4. de penit. quaest. 92. art. 3.
dub. 1. et Bene Corduba in summa, quaest. 157.

Sectio 7.

Scrupuli circa fidem et cogitationes blasphe-
miae in Deum et Sanctos.

Videtur aliquis fere insanire horrendissimis cogitationibus
agitatus, qui nunc in haeresim incidisse, et fidem negasse

cre-

credunt, nunc blasfemiam et male dixisse in Sp.to S.to putant, Vnde excomunicationem reservatam incurrisse affirmant, et communione Ecclesiae spiritualium quorum bonorum participatione se arbitrantur privatos. Continent ut qui nec missam audire audent, nec confessorem adire, quia nec sibi licere 1.o nec alicuius fructus credunt esse 2.o quod confessarius careat potestate absolvendi ab haeresi. haec et similia non pauca tumultuarie accepta scrupulosum urgent ac vehementer cruciant.

Verum ut optime animadvertit Joannes Sanchez d. 61. n. 26. scrupulosus infidelitatis &c. minus debet timere fidelis quam scrupulosus aliarum rerum, atque adeo facilius contemnere licebit, tertium illud malum timendum est, a quo magis distamus et illud magis a quo distamus minus. Sed magis distat fidelis ad negandum fidem quam a peccatis luxuriae et carnis, quare minus timere debemus 1.um malum quam 2.m minor constat quia peccata carnis delectabilia sunt, suaque delectatione veluti rapiunt nos nostrumque appetitum et ad interim inclinant. Infidelitatis autem et blasfemiae nihil delectabile sunt, nec natura humana ad ea vitia inclinat ex se, Si quis scrupulosus non timet scrupulos carnis, quamvis tentetur minus timere debet scrupulos fidei, quamvis tentari se sentiat.

Erit clarum indicium scrupulosi, quod nec fidem negaverit nec horrendissimam illam blasfemiam dixerit, quam se dixisse apprehendit, si rogetur an credat ea mysteria, et rata sciat preteritum blasfemiam; nam respondebit affirmative ad 1.m et negative ad 2.m quod non fuerit si paulo ante, vel fidem negasset, vel blasfemasset cum recentis facti non soleat tam cito voluntas revocari nec adeo facile recipere, quod pertinacia ad haeresim requisita abesset, ut bene Alcosor in summa c. 14. verbi. illud dubia, et Thomas Sanchez lib. 2 summae c. 7. n. 24.

cui

iis credit quod si aliud eorum scrupuloso dicitur quod scrupulosus
pulsat iudicare se certe atque negare ea ipsissima misteria
scrupulosi [illegible] scribendi easdem blasfemias in Deum [illegible]
[illegible] ferret scrupulosus suaderetque ne id faceret adducendo [illegible]
verum in [illegible] fidei veri et deinde blasfemias [illegible] misteria
credit et blasfemias displicent: aliter quo pacto vere
ad facere pro rebus quae non credit confirmandis aut presse,
quae plane impedientis? Absit hoc ab scrupuloso in tanta illa
agitatio, quod blasfemias dixerit, aut fidem negaverit.
Cetera subtilius plane convincere scrupulosum de
suis armis ab scrupulis deturbare. Si tentatus possit
iudicat esse hereticum, hoc non est hereticus neque in heresi
incidit? Potest, quia hereticus non iudicat esse falsum et heresim quod
defendit aut credit, sed verum. Unde hereticus non est qui iudicat
esse falsum et heresim quod demon sibi proponit, cum verum sit id esse falsum
et hereticum quare durante tali iudicio non potest esse hereticus. Ut
bene Thomas Sanches lib. 2. Summae c. 7. n. 14. Videtur ma-
Cano lib. 12. de locis c. 10. initio, et Vaneg. 2. 2. q. 11. art.
2 col. 5. cor. 4. esse quidem hereticum si iudicaret non esse heresim et
falsum quod demon ponit sed verum, quod est tam longe ab eo ut sit
hereticus quod potius in fide firmaris teneatur [illegible] teste Sanc.
d. 41. relect. n. 29. tibi, et similibus evenit quod praeceptum
verbalis tempore tempestatis [illegible] metuentes ne a
semensi ventis e manibus eripiat. Sed scrupulosi applicant
manibus quod ac pedibus [illegible] nituntur ut quod sereno tempore fa-
cile circumferre poterat, negeat [illegible] praeclaro moveri.
An se ipse iudicare mysteria fidei esse cre-
dita difficilia hoc [illegible] veritate dubitavi [illegible] plane ne-
gavi, sum hereticus? [illegible] catholicorum non iudicat myste-
ria fidei esse [illegible] humanis credita difficilia creare hoc
esse hereticum, sed ut [illegible] insania manifeste videtur ad

ver

177

verit, quod nullum in scrupulum nisi articulus fidei negato
aut saltem veco dubitet; sed non est de fide quod myste-
ria fidei sint creditu facilia, sed non difficilia, sed
quod sint vera. Et quamvis asserat esse credita difficilia
nec negat articulum fidei, nec in scrupulum, negat quidem
facilitatem credendi, sed non veritatem rei creditae, et quod aliena
ad haeresim.

Replicatur, saepe non solum audio interne quendam
loquentem quod sint creditu difficilia sed etiam ipsam diffi-
cultatem clare intueri non posse esse dictam. Unde mihi videor
clare colligere impossibilitatem identitatis trium personarum in eorum
numero essentiae, et integritatem virginis post partum clarius.
Respondetur. Sed ita est quod audis, sed non loqueris; loquitur dae-
mon et ipsum audis. Audire autem haeresim non est esse haereticum,
quare daemon qui dicit haeresim est, non tu qui solum audis
cum erroris, et nec confessionis in hoc ostendit quod ap-
prehendentem quae diabolus asserit, et etiam asserere colligis
credis te asserere, et colligere prehendentem iudicium eorum ap-
prehens...; crede mihi, patere, sed non timeas, et si ex eo
fas est evincere, quod deus talia mente fieri ingeniis poenas
affuerit, quasi odit sint errorum cur solicite veritatem a-
mantissimum. —

Remedium efficacissimum adversus fidei ten-
tationes et blasphemiae scrupulos est contemnere prorsus quae
inde ac si nihil menti occurrerit, nam si volumus dispu-
tando vincere maiores rationes insurgunt, et accedunt.
Audi Bonaventuram de perfect. relig. c. 3. tentationes de
" fide et de spiritu blasphemiae et similes, nec studere
reclamando nec repugnando vincere quam per contemnendi-

namus nobis met ipsis et disputamus cum ei magis ac
tendit corruptibus. –

Sectio 2

Scrupuli in materia luxuriae

Cum tentationes in hac materia occurrant frequentius, iis
ia vexant scrupulosi, nam diabolus turpissimas
excitat phantasias, diversisque coloribus depingit
obiecta, illa quae in vita praeterita placuerunt, illa quae placere
ille in praesenti adeoque tenaciter attentionem rapit, ut nihil cogitare va-
leat nisi carnalia; nunc in memoriam revocat pulchras feminarum
facies, nunc blanditias et amatoria verba, nunc delectationes operum
nunc occasiones praeteritas obiiciendo poenitentiis, nunc futuras provocando
ad desideria, super haec omnia reflectendo scrupulosos mille dubiis
turbat si complacuit in praeteritis? si desideravit futura? si
poenituit occasiones peccandi praeterisse si placuit instare novas peccan-
di occasiones tali, et tali? eoque maior est perplexitas quo
longiori tempore per singulas talium cogitationes haesit.
Has et similes muscas scrupulosus abigat
declinando ad alia, quod si nequeat quantumvis moleste ferens ne timeat
neque statim credat se habuisse assensum; nam aliud est sentire
aliud consentire, sentit quidem peccatum carnis et turpes repraesen-
tationes sed non consentit; nam ut recte P. Alvarez de Paz: Sensus
peccati est cogitatio peccati concepta, et quasi ab extra immissa
est velut ignis iniectus et in fomite nostri cordis assensus qui non fa-
cile extinguere valemus, qui etiam interdum corpus mover
mo-

motum quod turpes, et inverecundos excitat. Ad deniqué est actus voluntatis, quo peccatum vio, et iniquitatem amplecteris; si sine te dum consensus nullum peccatum committitur. Ut sic auctor concludit in dubitata sua.

Ais bene stare quod sit consensio non peccato, quoniam ut secundum sententiam; Ad dubito num illum senserim an consenserim; neque ob dementiam ob delectabilis et inclinationis carnis quibus illam veluti absorbebam, verum te non consensisse multiplex in vicium suadet. 1m quod sentiens tam sordes, et obsignatas fantasias vitabatis. 2um quod timebas, ne illa ita rapiat, ut consensum tuum torqueat. 3m quod quantum in te est conatus repellere, 4m quod sub firmo proposito nullius tam polluti reputans non delinquendi mortaliter, nec deum illa re deserendi, 5m quod consensus voluntarius in peccatum mortale est tanta iniquitas, tam apperta honestatis, et virtutis contraria ut cessari deus ignorari non posit, sive non deserteris tales iniquitates. Ad duo quod musca credit elegantiam scire credere potest te fuisse consensum atque quod nec potius fuisse sensum.

Respice tibi fuisse propositum obiectum ut valde delectabile et continuo asseruisse ita esse quod est consentire in peccatum late falleris neque affirmare quod obiectum propositum sit delectabile est opus iudicii non voluntatis, consensum vero est opus voluntatis et non iudicii, videtur non est peccatum asserere, quod obiectum propositum (quantumcumque turpe) sit delectabile, sed illud appetere, aut re vera in eo delectari. Et quidquid ex dubitari nequeat obiecta carnalia esse natura sua delectabilia, id ipsum quod tu iudicasti ab eterno iudicavit deus. 6o sicut divina illa

puritate l. Sanctitate, stat iudicium de delectabilitate et
generis habitum in eo cum sanctitate longe inferiori aliquando illo genere
decem. ~

Importune incitat. Videntes pulchras feminas statim
sentiunt desiderium actus proximè et aptè dispositum ad peccatum carnale; si
autem actus desiderij et concupiscientia mulieris alicuius, et
committere mortale; Quoniam sinistre iudicat in re facile dijudicat
sentit seque iudicare quod aliqua femina sit proxima ad peccatum
carnale et sciat de actu iudicij de proportione et aptitudine
sed potest voluntas non est in voluntate de peccato carnali cogitare
nullum fuit peccatum quia esse sine illo actu quem refert, nisi
accesserit voluntas videndi feminam ad actum, cuius sensu [illegible]
apta, cum non autem voluntas longe a timoratis et malo
qui consilium scrupulosis, quam sensu potest securus potest et
prudenter iudicare nullum adfuisse consensum proptereaque maiori
ex [illegible] potest cum non actum voluntate et nullum, hoc est, indeli-
berati, et primo primi non imputabiles ad culpam; neque
plerumque in scrupulosis raro perveniunt ad iudicium malo minus
ad voluntatem et consensum, sed intra limites apprehensionis
pulchri detinentur, quamvis ipsi iudicant esse illi timent, quae
stamen fuerunt ipso sensu, potest scrupulosos caliginis
et vel turbatis. ~

Sectio 9

Scrupuli circa Horas Canonicas et Auditionem Sacri et aliorum Præceptorum adimpletionem.

Multa sunt quae scrupulosis causant de Sacro audiendo et

præcepta implere, sed percurrit duos attentione internā

ny sinceritate cogitationibus vanis, et turpibus, quæ penitus distr-

axerat frapuerunt. Compertum hoc nec se præcepto recitandi, et

audiendi sacrum satis fecisse, nec ab onere repetendi immu-

nem esse, verbo etiam dignum inovandi, et resarciendi officij

quod præcepit facit, quoniam opus præceptum fuit, sed non recordatur

an intentionem implendi fuerit credens obligari non esse iterum qui

nisi fiat cum tali intentione.

Ut scrupulosi conscientiæ commodius placari

possint, monentur duo præmittenda sunt. 1um ad audiendum sacrum diebus

festis, et ad recitandas horas titulo beneficij, capellaniæ,

aut sacerdotij nos teneri ex præcepto Ecclesiæ. 2um nos

peccare non posse per omissionem præcepti Ecclesiæ nisi omittendo

id quod Ecclesia præcipit.

Hoc facile evanescit scrupulosi timor, si ingru-

endo [illegible] sit Ecclesia non posse præcipere actus

internos, sed solum opera externa, manifeste fit non peccare

qui data opera voluntarie et advertenter mente distrahitur dum

horas recitat, aut missam audit, quod cum distrahitur, attentionem men-

talem sint quid internum, nec præcipere per mentalem attentionem, nec vitare

internam distractionem ita durand. in 4. d. 12 n. 7. Palude-

nus ibidem q. 5. art. 2 d. Antoninus 3. p. tit. 18. c. 4. §

3 Angelus verbo Summa n. 27. Rosella [illegible] et Silvester eodem

verb. Ioannes MEDINA quodre de orat. sect. [illegible]

P. Christi [illegible] q. 27. de sacram. art. 5 n. 291. Ioannes

Valens, et multi alij, quorum sententiam dicunt probabilem Lessius

Diana Laiman Henriquez et Victorelus [illegible] cum

scrupulosus distractus omnino advertenter distrahit sponte

cogitationibus internis turpibus et omnino devenit peccatum.

Sed timens sanctus nimium laxam videri

scrupulosis, tamen si in re securum sit saltem quod fuerit

audiendi [illegible] sufficientem attentionem habuerit ad

verba

verba (ut qui recitando fecit, et quae in missa audit) sic Caietanus in sum. v. hora. §. quoad 3. et Lessius lib. 2. de iust. c. 37. n. 69. ut omittam alios. Unde cum experientia teste, possimus ad plura simul attendere optime poterit scrupulosus attendere ad sta internam operationem, et simul ad verba Rosarii et Missae, et communem utriusque praecepto satisfaceret, neque attentio ad alterum inferret attentioni ad aliud, quod autem de facto ita sit, ... experiri consultare potest, quod incredibile est, cum satisferit ... attentione ad verba quae non obstantibus praedictis ... in ... serie et ordine pronuntiat Psalmos et versus qui in ... recitandis sunt. Praeterea quod dixi conciperet omnis quod scrupulosus per alicuius defectu attentionis spontanee, et voluntarie mente voluerit vagari, et tamen ... tota ...; quod ... attentione internae distracta, sua interrupta fuisset involuntariis ... quaeritur, involuntaria autem distractio, ... impedit implere ... Rosarii et sacri diurni, nullo pacto impedit impletionem ... quod ... est, nec meritum.

Sed neque debet repetere scrupulosus Psalmos interruptos ad horam, quamvis adveniat amici, vel ingressus domestici ... incipit interrumpere ... attentio colloquio ... habere ... teneatur ... gravissimi doctores ... quos ... Laiman lib. 4. sac. theologiae moralis. tit. 5. c. 10. n. 19. Diana tit. de ... n. ... Filliucius tit. 23. c. 7. n. 279. ... referens Fernan. Munoz in suo ... Canonicus tit. ... Lamina et Rodriguez in sum. ... Bernardy in directorio ... Villalobos in sum. Usque ... Barbosa in ... Moralibus ... Culpa venialis notabiliter interrumpere Officium ... subito in ... praecepti tamen ... accidentali circum ... quoad ...

stancia continuat de efficiat, quod si impleret notabiliter interrumperent absque causa, nec teneri repetere; multo minus teneberis repetere quod fuerit causa, quamvis illa sit, siquidem tunc nec venialiter peccat.

Causae autem iustae sunt: petitio confessionis infirmi, directio famulorum ad ea quae instant, obedientia Praelati, et alia opera pia, imo si mensa est parata, te expectante tota familia ad cenandum, potes interrumpere officium et post illud continuare; neque enim decet satis urbanitatem, nec decet valde ut domui sis molestus et reliquis inurbanus. Sed dices quid faciam, quando non in dubio an attentionem habuerim, sed an versum, vel psalmum aliquem dixero, et me invenio in sequenti parte et nihil recordor antecedentium, tum quia illa non recordatio non est probabilis rei omissio, cum [illegible] cum ita conveniret hora [illegible] psalmus [illegible] sis in parte sequenti non videtur credibile quod non dixeris priores; atque neque enim transire solemus [illegible] ab extremo in extremum saltare relicto medio, praesertim in iis, quae absque [illegible] continuantur, sine notabili interruptione.

Facilius ad eum revocabimus 2um caput scrupulorum, quod ut probavi in mea deliberatione, priori 2. de tradatione Samuel tom. 2 in 3 p. q. 81 ar. 3 d. 22. sect. 9. Alter tom. [illegible] moral. tom. 1. [illegible] q. 2. q. 6. Vazq. 1. 2. q. 19. ar. 9. [illegible] n. 4. Enriquez lib. 9 de missa cap. 15. n. 6. Palao. tom. 1. tract. 3. de fide [illegible] disp. 1. p. 7. n. 4. Diana Portel et alii [illegible] ut faciamus id, quod praecipitur, dicendum non praecipiant quod sciamus intentionem implendi seu satisfaciendi praecepto, sed manifeste sufficit certe adimplere praeceptum quod operam iniunctam faciamus [illegible] sciamus intentionem implendi [illegible] ideo sequitur

quod

ignorans diei in die festi se incitare obligatum audien-
di sacrum illius [illegible] devote audire non tenere potest
sciens in die festo aliquod sacrum audire [illegible]
addiscere [illegible] suorum potiri, [illegible] si non in-
tendit implendi. [illegible] [illegible] vanitas et
scrupulus [illegible] frustra [illegible] scrupulosus

Sectio. 10.

Scrupuli circa conditionaliter oblata

Astutissimus humani generis hostis, quod videt ad flagi-
tia absoluta non posse pertrahere, [illegible] conditionalibus [illegible]
deliter permittit, quae eo periculosiora [illegible]
longe dubitare videntur ad exsequendum facto. Nam dam
inquiunt conditionaliter contemplantur vivissime ad adversario
[illegible] ante [illegible] presentem
[illegible] sensim in absolutam complacentiam prorumpunt [illegible]
[illegible] artificiosae dissimulare capiunt. Hic [illegible]
perspecta sine scrupulosis singularibus [illegible] obru-
unt. Sed ut manum [illegible] porrigamus ne
[illegible] periculo [illegible]
[illegible] observare in [illegible] turbant scrupulosi, [illegible] scru-
pulosi faciunt naufragium. [illegible] in [illegible]
[illegible] ad terram fideles [illegible] perdere [illegible]
vellent [illegible] fidem ad tribunal
[illegible] tyrannus [illegible] offerret ferrea [illegible]
[illegible] tormentorum genera, nisi fidem negares, [illegible]
dignitates, divitias, [illegible] nobilissimam [illegible]
neges, quid eligeres? non ne [illegible]?
[illegible] in [illegible] inimicus [illegible]
qui [illegible] et [illegible] tempore transire, quid faceres? Si

Si verbis iniuriosis dixerit, vere sibi timere fomiter (?) oris
si populo justo placere, ad summum vindictam per-
cuteret? ac tandem si dominus inveniret in monte ad
stillacione occideret?

Et in materia Impuri. Si pulcherrima
illa femina quam dixit, te amare, adamare?
Si amatorie scriberet, rescriberet? Si opportu-
nitatem dedit, visitaret? Si visitata libidinose cantaret,
gauderet? Ut mittam alia conditionalia turpiora. Et talem
si Deo timere faceret, quod in ferno timere talem faceret,
Si neque inferni flammae neque ille alio generi peccatoribus
imminere? Ad summum plura alia solet diabolus
nimium artificiose quam dolose, ut turbet, aut capiat,
cetera non proponere vere, quid dare hypothesi facerem? nam
se vere est dicit satisfacere aliorum (?) de ea re praeparatione
aliquam? Sufficit diei malitia sua, nec solicitus esse debe-
mus de ea futuri facienti pueri; sed credit turpiorem,
quid definiendo vere, quid tunc facerem? Si nemo non
futuri sciret?

At dominus vere sit, eum similia occur-
runt deus probet, et oberret in similibus occasionibus
gratia et fidelitatem datur offensa ei serviamus.
Si demum instanter difficultatem vident, verum, scire
quod deus dabit gratiam, sed utrumque ita faceret. Aut dicat
de ea hypothesi, quid in re evenire tenendum erit. Et respon-
dendo non ea sciat tempore definire neque illius quaestionis
divinare. At audio scrupulosum, ego non ita respondit, cum
conditionale iudicio sed plane asseruit quod si inimicum
invenire repentine, quod si tyrannus causa parum nega-
ret fides et inde alio. Et male tam vindictam, et laqueus
fide. Per ne tam vindictam, error tui existit
non affirmare et attenta sua fragilitate et frequentia

Atque

stiorum si occurrerent, contentire; scia enim conditionata est, quae ... tunc evenient, in scia autem conditionalis non est peccatum, sed in voluntate, ut patet, nisi si deus tibi revelaret omnia peccata, quae facturus es, ea ... acervitate inimicum tentaret, quae ... tentare potest facultate concessa, imo et ea quae facile ... rat ... vera determinate temporibus ... Sc... est; nec ...

Sectio 11.

Scrupuli circa ieiunium requisitum ad Eucharistiam.

Ad hoc caput revocari possunt scrupuli circa naturale ieiunium ad Eucharistiam requisitum. 1. si quis assumento ... dubitat scrupulosus, num aliquid glutierit. 2. respirando ... aut muscam transierit. 3. ... sanguinem ex ... aut ore de ... reliquias ... an

Et Ioannes de la Cruz ... 3. p. tt. 4. de sacramentis resolut. 3. et putantque probabile Tesdema tom. 1. summae de Euchar. c. 13.

Hinc aliquis scrupulo accedere potest ad Sacramentum Eucharistiae recipiendae quamvis papyri frustula ligni, ceram, unguentalia et similia transmiserit quae cum non sunt comestibilia nec vim suam nutritivam neque in hoc puncto recurrendum est ad parvitatem quantitatis, scilicet traiecta inspiciuntur, et sine advertentia sive non advertenter, sive inadvertenter, sive in parva sive in magna quantitate contingat non dissolvunt ieiunium naturale, quoniam traiecta non sunt de genere eorum quae illud violent per se. Imo ex hoc capite liberari possent homines ab scrupulo ieiunii naturalis qui carbones, terram, alii vasa testacea comedentes formidant accedere ad Eucharistiam, et qui fumum tabaci ore vel [illegible] ex naribus expellunt, quidquid velit Antonius de Leon Pinelo in suo tractatu de cocolate punctu 2. §. 4. n. 11. et sequentibus, nam Concilia Limense, et Mexicanum, quae per se [illegible] S. provincialia nec vim [illegible] sunt ex eo convincitur.

non dillari hoc ieiunium neque impedire ci
nionem nisi res proiecta sumatur ad extra dici Comich
3o de Sacramentis art. 7. n. 47. Enriquez lib.
7 de Eucharistia Cap. 50. n. 4 Fagundez 3. pars
de ecclesia cap. 9. n. 15. et Coninck cum Divo
Thoma in 4. dist. 7. q. 1. art. 4. quaestiun-
cula 2. Sane regula statuit, quidquid ad extra
pervenit, et non sumitur ad extra non vere comedi
... ideo nec tollere ieiunium nec, nec per se impedire Su-
... Sacramenti. Ratio est quia non sumitur
... tibi aut potus quod non accipitur ad extra. —
Hinc resecantur scrupuli deglutiendi san-
guinem ex capite descendentem, ... mor-
dentium labra ... transmittentium ...
Cum sanguis et particulae non sumantur ad extra,
sed ab ipso hoc interius effluant, et deveniant, minime
... nec cibi nec ieiunium ad eucharistiam per-
... infringunt ... ea transmissio transmu-
tatio ... de uno loco, interno ipsius hominis ad alium, non
... Comestio. ... dixeris de humoribus crassis ex capite
descendentibus, neque curandum est an in parva ...
magna quantitate fiat an advertenter ... ci-
advertenter ... de non comestibilibus dicebam.
De reliquiis ... cibi ex ... ...
cena relictis ... est quia ... pertinent ad
cenam dici antecedentem ... hodie nihil sumitur ...

e contra. Unde quamvis aliter minaretur ieiunium non violat,
ut docent P. Enriq. de Euch. c. 50. n. in glossa
littera d. Diana l. 7. Suarez resolut. 5 tit. 4.
de Sacram. resolut. 33. Granado tom. 2.
in 3. p. contro. 6. de Euch. tr. 10.
disp. 3. n. 4. Fabiano verbo Eucharistia q. 43. et
putant probabile Joannes de la Cruz et alij.
Vide quod sentit Enriquez si eructando aliquid
pervenit ad os, mox quod in stomachum remittit,
vel ex naso in os aliquid cum illas trahit.

Addit Diana non impediri communionem, quamvis aliquantulum aquae in stomachum transmittatur, quae non sumitur, quae non per os sumitur, sed per nares, atque eadem parte non impedire quomodolibet aliquid pulveris tabaci per nares haustum ad fauces et stomachum pervenire, non tamen per modum sibi pergit, ut apparet non in manducatione, sed si forte nullatenus violaret ieiunium ad Eucharistiam necessarium, quod solum violatur per comestionem moralem et usualem non per puram physicam via extraordinaria et inusitata exercitam, veluti si aperto ostio ex stomacho cibus immitteretur, aut infunderetur potus. Unde quamvis magna quantitas aquae et notabilis transeat per nares ad stomachum, etiam quod deinde operabitur a multis non impedire sumptionem Eucharistiae.

3. Cum sequentur accurate dicti non violari ieiunium Eucharistiae, si quis per modum salivae aut respirationis inadvertenter glutiverit, ut communiter docent videri potest S. Thomas 3. p. q. 80. art. 8. Fagundez 3. praecepto Ecclesiae lib. 7. c. 5. n. 13. 14. et 15. P. Enriquez ibi citatus P. Suarez disp. 67. n. 4. Comin. quaest. illo 80. de Sacram. vid. art. 8. Diana l. 5. Suarez

et alij, quia q. sic sumit n. sumit. p. m. cibi, aut potus.

Hinc screpitando, et aperiendo os musca et (a fortiori culex) atrahat ad seo fauces, quod et stomachus voler n. impedit receptio Eucharistie, ita Faghundez, Enriquez et Diana citati, et intelligunt et si quid atrahit sit nõ dum nutritivus, nec s. impedit et si dy et alluit parum aque effuse Vt affirmant ijs Enriquez, Diana Faghundez et insuper ba. n. 27. Granadus supra, et alij cum Beato Thom. loco citato Quamvis latissima sit talibus opinio asserentib. q. notabilis aque pars n. impediat Eucharistiam si p. os intentus traiiciat Vt sunt probabile, quod docent Emanuel Rodriguez tom. 1. summe c. 14. pag. mihi. 137. et 5. et Vega. 1. p. summe c. 23. q. 7. Fratres Anconitani viri m. Eluciones aliquas gutta aque inadvertenter potuere cibare, n. assignano numero guttarum. Sed p. Rodriguez ex quo sancto ss. V. in rebus moral. doctiss. dixit n. impedire Eucharistiam tantum aque quantum potum est aut lauans capit. Vt refert p. Granado. Vbi supra num. 3. fine, quia cum parva quantitas dit coniecture transmitti p. m. salive et certo quantitas assumie priusquam ad stomacum fauces tranciit venia.

Nec plures anxius debet esse Sacrum ..., vel ... Sacerdos qui s. palatum quod sumit Vt abellas et luciens dubitat, an prius aquam iam sumpsit, luciens fluciens, Vt opinio p. Gran. n. 4. quod a physica spirat ... Vt non transmiserit aquam in ea morte p. m. Vnius Vtag. demonstravit, atque ideo moraliter nihil possit sumpsisse quam ... dicanius dio- laverit, quare damnanda e cum pusillanimita q. continens prius

prius fluxisse quam sit mixtus defectus attendant, longeque stricta

Sacerdoti afferent, timentes irreverentiae et ieiunii

Ut ipsi quoque vitare, et summae suis mittant degenerare

scrupuli; cum omnino dicta tueri possint absque timore

alicuius irreverentiae.

Conveniunt Auctores dicendo cum Card. Granado

[illegible] quod si post sacrum sumptum in sacrificio missae

inveniat in fundo calicis, et particulis eius adherentes

non est licitum extra dicere (alter n. hoc nescio quid indecentiae

et irreverentiae sed poterit Sacerdos nova ablutione infusa

paribus recedere, assumere quamvis ipsum vinum prius tangi-

ciat quam fractionem alter iam dictus Granadus num. 11. li-

beris Suarez et multis dicunt quod si post ablutionem

inveniat Sacerdos aliquas reliquias in patena po-

terit absque scrupulo eas sumere, et de iure nullus tenen-

tes poterit facere, quamvis iam videlicet ad sacristiam

et non impediret Granadus de iure dictis sacris ad sue [illegible]

[illegible], quod non est nova [illegible] sed [illegible] praecedentis

ante initium ieiunii

Addo, quod neque abstinendum est a sacra mensa

[illegible] dubitans an 12. hora noctis [illegible]

[illegible] et post factum [illegible] nihil [illegible]

inveniet, etiam in [illegible], et similibus dubiis [illegible]

liberari [illegible] fit [illegible]

[illegible] Jona [illegible] in suis [illegible] n. 402. [illegible]

man lib. 1. sue Theologiae moralis tit. 19. § 4. n. 77. Diana

et alii.

Index Disputationum, et Sectionum quae in hac materia, de Conscientia continentur.

Undecim quaestionibus dividitur.

Quaestio Prima

De iis, quae spectant ad Conscientiam in genere.

Sectio Prima

Quae

Questio Secunda

De Vi obligativa Conscientiæ.

Sectio Prima.

Questio Tertia

De Conscientia Recta

Sectio Prima.

Sectio

Quaestio 4.

De Opinione et Conscientia opinante.

Sectio 1.

Sect

Quaestio Quinta.

De usu opinionum probabilium in genere

Sectio

Quaestio 4.

De usu opinionis probabilis in bello suscipiendo, medicamentis applicandis, et sacramentis administrandis.

quaest.

Quaestio 8.

De Errore invincibili, & de Conscia invinciliter errante.

Sec.

Quaestio. 9.

De errore vincibili, et de scientia viliter errante.

Quaestio. 10.

De dubio, et de conscientia dubia